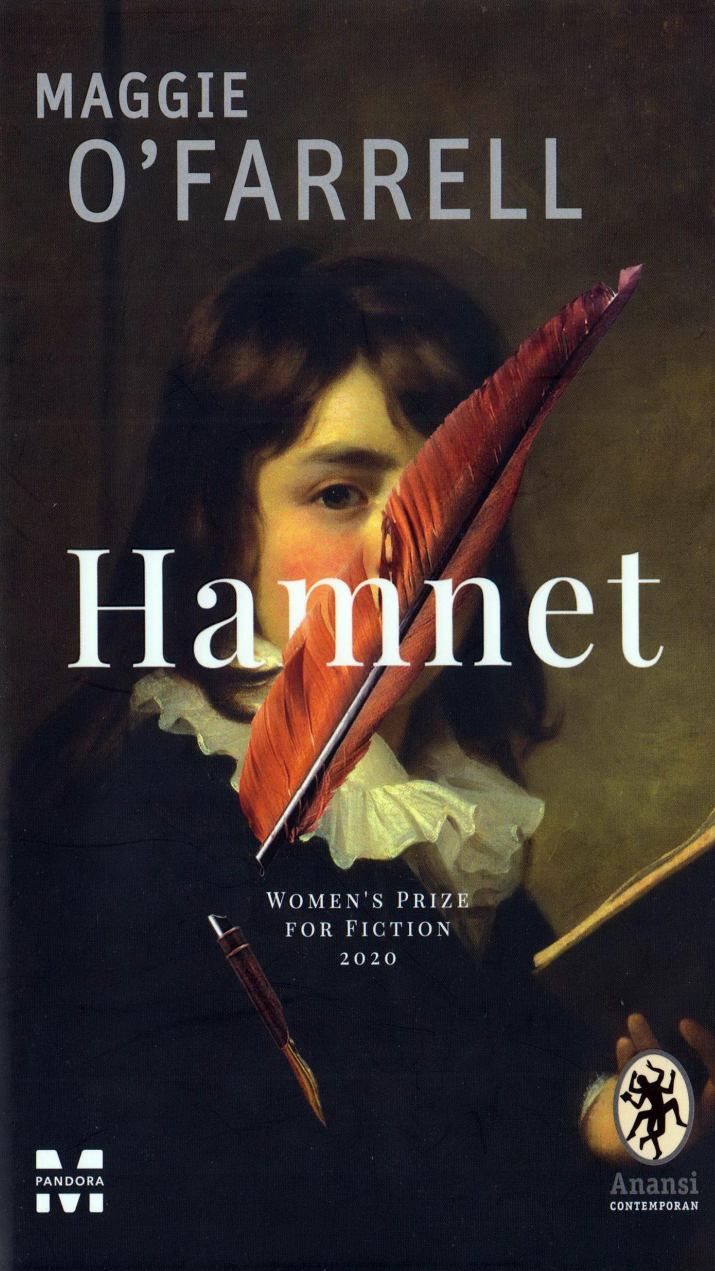
MAGGIE
O'FARRELL
Hamnet
WOMEN'S PRIZE
FOR FICTION
2020
PANDORA
Anansi
CONTEMPORAN

COLECȚIE COORDONATĂ DE **BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU**

Anansi
CONTEMPORAN

MAGGIE
O'FARRELL

HAMNET

Traducere din limba engleză de
Mihaela Buruiană

PANDORA

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTOR:
Domnica Drumea

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Mihaela Gavriloiu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
O'FARRELL, MAGGIE
Hamnet / Maggie O'Farrell; trad. din engleză de Mihaela Buruiană. – București: Pandora Publishing, 2021
ISBN 978-606-978-329-0

I. Buruiană, Mihaela (trad.)

821.111

Titlul original: Hamnet
Autor: Maggie O'Farrell

Copyright © Maggie O'Farrell, 2020
All rights reserved.

Copyright © Pandora M, 2021
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
www.pandoram.ro

ISBN: 978-606-978-329-0

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Pentru Will

Notă privind adevărul istoric

În anii 1580, un cuplu care locuia pe Henley Street, în Stratford, a avut trei copii: Susanna, apoi Hamnet și Judith, care erau gemeni.

Băiatul, Hamnet, a murit în 1596, la vârsta de unsprezece ani.

După vreo patru ani, tatăl a scris o piesă de teatru intitulată *Hamlet*.

„A murit şi mi s-a dus,
Iarbă i s-a pus la căpătâi,
A murit şi mi s-a dus
I s-a pus o piatră de călcâi."[1]

Hamlet, Actul IV, Scena V

„Hamnet şi Hamlet sunt, de fapt, acelaşi nume; ele apar alternativ în arhivele din Stratford de la sfârşitul secolului al XVI-lea şi începutul secolului al XVII-lea."

(Steven Greenblatt, „Moartea lui Hamnet şi crearea lui *Hamlet*", *New York Review of Books* — 21 octombrie 2004)

[1] *Henric al V-lea, Hamlet, Othello, Macbeth, Poveste de iarnă*, în româneşte de Ion Vinea, Editura Univers, Bucureşti, 1971, p. 271. Toate citatele din *Hamlet* sunt preluate din această ediţie (n.tr.).

I

Un băiat coboară niște trepte.

Scara este îngustă și se răsucește în spirală. Pășește încet, alunecând de-a lungul zidului, iar ghetele lui scot câte o bufnitură la fiecare pas.

Aproape de capăt, se oprește o clipă, privind înapoi de unde a venit. Apoi, brusc hotărât, sare peste ultimele trei trepte, așa cum îi este obiceiul. Se împiedică la aterizare și cade în genunchi pe podeaua din lespezi.

E o zi înăbușitoare, fără vânt, de vară târzie, iar camera de la primul cat este brăzdată de fâșii lungi de lumină. Soarele se încruntă la el de afară, ferestrele, niște felii zăbrelite de galben, fixate în tencuială.

Se ridică, frecându-și picioarele. Se uită într-o parte, în sus pe scări; se uită și în cealaltă, fără să se poată hotărî încotro s-o apuce.

Camera e goală, focul mocnește în vatră, tăciuni portocalii învăluiți de fumul molatic, spiralat. Genunchii lui juliți zvâcnesc în ritmul inimii. Stă cu o mână sprijinită pe zăvorul ușii care dă spre scări, cu vârful ros al ghetei de piele ridicat, pregătit să se miște, să fugă. Părul, de culoare deschisă, aproape auriu, i se ridică de pe frunte în smocuri.

Nu e nimeni aici.

Oftează, inspirând aerul cald, prăfuit, apoi traversează camera, deschide ușa de la intrare și iese în stradă.

Zgomotul făcut de cărucioare, cai, vânzători, oameni care strigă unul la altul, un bărbat care aruncă un sac de la o fereastră de sus nu-l ajunge. El merge pe lângă fațada casei și intră pe ușa vecină.

Mirosul din casa bunicilor lui este mereu același: un amestec de foc de lemne, vacs, piele, lână. Este asemănător și totuși vag diferit de apartamentul cu două camere de alături, construit de bunicul lui într-un spațiu îngust, de lângă casa mai mare, în care locuiește cu mama și surorile lui. Uneori, nu înțelege de ce. La urma urmei, cele două locuințe sunt separate numai de un perete subțire, împletit din nuiele, însă aerul din fiecare loc este de un soi diferit, are un parfum diferit, o temperatură diferită.

Casa asta șuieră din cauza curentului și a vârtejurilor de aer, a bocăniturilor și ciocăniturilor din atelierul bunicului, a bătăilor în fereastră și a strigătelor clienților, a zgomotului și învălmășelii din curtea din spate, a gălăgiei pe care o fac unchii lui când vin și pleacă.

Dar nu și astăzi. Băiatul stă pe culoar, pândind un semn că e cineva în casă. Poate să vadă de aici că atelierul, în dreapta lui, este gol, scaunele de la mesele de lucru, neocupate, uneltele, zăcând nefolosite pe tejghele, o tavă cu o pereche de mănuși părăsite, ca niște amprente, lăsate acolo să le vadă toată lumea. Fereastra de la care se fac vânzările este închisă și ferecată bine. Nu este nimeni în încăperea în care se ia masa, în stânga lui. Un teanc de șervete se înalță pe masa lungă, o lumânare neaprinsă, un morman de pene. Nimic altceva.

Strigă, salută cu glas tare, un sunet întrebător. O dată, de două ori, face zgomotul ăsta. Apoi își înclină capul, așteptând un răspuns.

Nimic. Doar scârțâitul grinzilor care se umflă ușor la soare, oftatul aerului care trece pe sub uși, între camere, foșnetul cearșafurilor de in, trosnetul focului, zgomotul indescriptibil al unei case în repaus, goale.

Degetele i se strâng în jurul clanței de fier. Căldura zilei, chiar și la ora asta târzie, îi aduce broboane de sudoare pe pielea de deasupra sprâncenelor și de-a lungul spinării. Durerea din genunchi se ascute, zvâcnește, apoi se potolește iar.

Băiatul deschide gura. Strigă, unul câte unul, numele tuturor oamenilor care locuiesc aici, în casa aceasta. Bunica. Slujnica. Unchii. Mătușa. Ucenicul. Bunicul. Băiatul le încearcă pe toate, unul după altul. O secundă, îi trece prin minte să strige numele tatălui său, să-l cheme, dar tatăl lui este la kilometri, ore și zile distanță, în Londra, unde băiatul nu a fost niciodată.

Dar unde, ar vrea el să știe, sunt mama lui, sora mai mare, bunica, unchii? Unde este slujnica? Unde este bunicul lui, care ziua nu prea iese din casă și, de obicei, poate fi găsit în atelier, chinuindu-și ucenicul sau socotindu-și încasările într-un registru? Unde sunt toți? Cum este cu putință ca amândouă casele să fie goale?

Înaintează pe coridor. La ușa atelierului, se oprește. Aruncă o privire rapidă peste umăr, să se asigure că nu este nimeni acolo, după care intră.

Atelierul de mănuși al bunicului este un loc în care rareori are voie să intre. Nici măcar să se oprească în prag nu-i este îngăduit. Nu mai pierde vremea pe acolo, țipă bunicul lui. Nu mai poate omul să-și vadă liniștit de treabă fără să se oprească lumea să se holbeze la el? N-ai altceva mai bun de făcut decât să tândălești pe acolo, gură-cască?

Hamnet e ager la minte: nu-i e deloc greu să înțeleagă lecțiile profesorilor. Pricepe logica și sensul a ceea ce i se spune și memorează imediat. Își amintește verbele, gramatica, timpurile verbale, retorica, numerele și calculele cu așa o ușurință încât, uneori, atrage invidia altor băieți. Dar mintea îi și rătăcește ușor. O căruță care trece pe stradă în timpul orei de greacă îi distrage atenția de la tăbliță și începe să se întrebe unde ar putea să se îndrepte căruța aceea și ce ar putea transporta și-și amintește când unchiul i-a dus pe el și pe surorile lui să se plimbe cu căruța cu fân, ce minunat a fost, parfumul și înțepăturile fânului proaspăt cosit, iar roțile se învârteau în ritmul copitelor iepei obosite. În ultimele săptămâni, s-a întâmplat de mai mult de două ori să fie lovit cu nuiaua la școală pentru lipsa de atenție (bunica lui a zis că, dacă se mai întâmplă o dată, o singură dată, îi trimite vorbă tatălui său). Profesorii nu pot să înțeleagă. Hamnet învață repede, poate să recite pe de rost, dar mintea nu-i stă la ce are de făcut.

Zgomotul unei păsări pe cer poate să-l întrerupă din vorbit, în mijlocul frazei, de parcă cerul l-a lăsat mut și surd dintr-o lovitură. La vederea unui om care intră în încăpere, surprins cu coada ochiului, se poate întrerupe din orice ar face — mâncat, citit, copiat lecții — ca să se uite îndelung de parcă ar avea vreun mesaj important numai pentru el. Are tendința de a depăși granițele lumii reale, tangibile, din jurul lui, și de a intra într-un alt loc. Cu corpul poate să fie într-o cameră, dar în mintea lui este în altă parte, altcineva, într-un loc numai de el știut. Trezește-te, copile, îi strigă bunica, pocnind din degete la el. Vino înapoi, îi șuieră sora mai mare, Susanna, dându-i un bobârnac peste ureche. Fii atent, țipă profesorii. Unde

ai fost? îi șoptește Judith când, în sfârșit, se întoarce în lumea asta, când își revine, când privește în jur și își dă seama că este înapoi, în casa lui, la masa lui, înconjurat de familie, cu mama care îl observă, pe jumătate zâmbind, de parcă ar ști exact unde a fost.

La fel și acum, intrând în spațiul interzis al atelierului de mănuși, Hamnet a uitat că are ceva de făcut. Pentru o clipă, s-a eliberat de ancoră, de faptul că Judith nu se simte bine și că are nevoie de cineva care să aibă grijă de ea, că el trebuie să o găsească pe mama sau pe bunica sau pe oricine ar ști ce trebuie făcut.

De balustradă atârnă piei de tăbăcit. Hamnet știe îndeajuns încât să recunoască pielea pătată, ruginie a unei căprioare, pe cea delicată și suplă a unui ied, pe cele mai mici ale veveriței și pielea aspră și țepoasă de mistreț. Pe măsură ce se apropie de ele, pieile încep să foșnească și să freamăte în agățători, de parcă ar mai fi rămas ceva viață în ele, doar puțină, atâta cât să-l audă venind. Hamnet întinde un deget și atinge pielea de capră. Este incredibil de moale, ca atingerea ierburilor din râu pe picioarele lui când înoată în zilele călduroase. Se leagănă încet încoace și încolo, cu picioarele răstignite, întinse, de parcă ar zbura, ca o pasăre sau un strigoi.

Hamnet se întoarce, se uită la cele două scaune de la masa de lucru: cel din piele, căptușit, uzat de nădragii bunicului, și cel tare, din lemn, pentru Ned, ucenicul. Vede uneltele, atârnate de cârlige pe perete, deasupra mesei de lucru. Poate să le identifice pe cele de tăiat, cele de întins, cele de fixat și de cusut. Vede că cel mai îngust dintre instrumentele de întins mănuși, folosit pentru femei, nu este la locul lui, ci a fost lăsat pe banca unde lucrează

Ned cu capul plecat, umerii încovoiați și degete sprintene, neliniștite. Hamnet știe că bunicului nu-i trebuie mult să țipe la băiat, poate chiar mai rău, așa că îl ia de acolo, cântărindu-i în palmă lemnul moale, și îl pune la loc în cârlig.

Tocmai se pregătește să deschidă sertarul în care se țin firele de cusut și cutiile cu nasturi — cu grijă, cu grijă, fiindcă știe că sertarul va scârțâi — când la urechi îi ajunge un zgomot, o mișcare sau o zgârietură ușoară.

În câteva secunde, Hamnet a luat-o la fugă de-a lungul coridorului și afară, în curte. Și-a adus aminte ce treabă are. Ce face, de ce pierde vremea prin atelier? Sora lui nu se simte bine: el trebuie să caute pe cineva s-o ajute.

Deschide cu zgomot, una câte una, ușile de la bucătărie, berărie, spălătorie. Toate goale, reci și întunecate. Strigă din nou, de data asta puțin mai răgușit, simte că-l doare-n gât de la atâta strigat. Se sprijină de peretele bucătăriei și dă cu piciorul într-o coajă de nucă, dând-o de-a dura în cealaltă parte a curții. Este de-a dreptul nedumerit de faptul că se află doar el aici. Trebuie să mai fie cineva; întotdeauna e cineva aici. Unde ar putea fi ceilalți? Ce să facă el? Cum e cu putință să fie toți plecați? Cum se poate ca mama și bunica lui să nu fie acasă, ca de obicei, deschizând cu greutate ușile cuptorului, amestecând într-o oală de pe foc? Stă în curte, uitânduse în jur, la ușa care dă în coridor, la ușa bucătăriei, la ușa apartamentului lor. Unde să se ducă? Pe cine să cheme în ajutor? Și unde sunt cu toții?

Orice viață are un miez, un ax, un epicentru din care se revarsă toate, la care se întorc toate. Acest moment este al mamei absente: băiatul, casa goală, curtea părăsită, strigătul neauzit. El stând aici, în spatele casei, strigându-i

pe oamenii care l-au hrănit, l-au înfășat, l-au legănat să adoarmă, l-au ținut de mână când a făcut primii pași, l-au învățat să folosească o lingură, să sufle în supă înainte s-o mănânce, să aibă grijă când traversează strada, să lase câinii adormiți în pace, să clătească o ceașcă înainte să bea, să se țină departe de apa adâncă.

Momentul acesta va rămâne adânc întipărit în inima ei, pentru tot restul vieții.

Hamnet râcâie cu ghetele în pământul din curte. Vede resturile unui joc pe care l-a jucat de curând cu Judith: conuri de pin legate cu sfoară, pe care le trăgeau și le legănau pentru puii pisicii de la bucătărie. Niște creaturi mititele, cu fețele ca panseluțele și pernuțe moi pe labe. Pisica a intrat într-un butoi din cămară să-i fete și s-a ascuns acolo săptămâni întregi. Bunica lui Hamnet a căutat pisoii peste tot, cu gând să-i înece, așa cum îi e obiceiul, dar pisica i s-a împotrivit ținându-și puii într-un loc tainic, feriți de primejdii, iar acum sunt aproape mari, doi pisoi care aleargă de colo colo, se cațără pe saci, fugăresc pene, scame și frunze căzute. Judith nu poate să stea mult timp departe de ei. De regulă, are unul în buzunarul șorțului, o umflătură greu de ascuns și o pereche de urechi ascuțite care o dau de gol, făcând-o pe bunica să strige și să amenințe că-i azvârle în hârdău. Mama lui Hamnet, însă, le șoptește că pisoii sunt prea mari pentru ca bunica să-i mai înece. „N-ar putea s-o facă acum", le zice ea între patru ochi, ștergând lacrimile de pe fața îngrozită a lui Judith. „N-ar suporta așa ceva — vedeți voi, puii s-ar zbate, s-ar lupta."

Hamnet rătăcește spre conurile de pin abandonate, cu sforile întinse, lăsând urme pe pământul bătătorit al curții.

Pisoii nu se văd nicăieri. Împunge un con cu degetul mare de la picior, rostogolindu-l într-un arc neregulat.

Își ridică privirea spre case, spre multele ferestre ale celei mari și spre intrarea întunecată a celei în care locuiește. În mod obișnuit, el și Judith ar fi încântați să se trezească singuri acasă. Chiar în momentul acesta, Hamnet ar încerca să o convingă să se cațăre împreună pe acoperișul bucătăriei, ca să ajungă la crengile prunului de deasupra zidului vecin. Sunt pline, încărcate de fructe, ale căror pielițe roșii-aurii aproape că plesnesc de coapte ce sunt; Hamnet le-a ochit de la o fereastră mai înaltă a casei bunicilor lui. Dacă aceasta ar fi o zi obișnuită, el ar ajuta-o pe Judith să urce pe acoperiș ca să-și poată căptuși buzunarele cu fructe furate, în ciuda temerilor și protestelor ei. Nu-i place să facă nimic necinstit sau interzis, așa de inocentă este firea sa, dar, de obicei, Hamnet reușește să o convingă din câteva vorbe.

Astăzi însă, în timp ce se jucau cu pisoii care scăpaseră de la o moarte timpurie, a zis că o doare capul, că simte o durere în gât, îi este frig, apoi cald, și s-a dus în casă, să se întindă.

Hamnet intră iar în casa bunicilor și de-a lungul coridorului. Tocmai vrea să iasă în stradă, când aude un zgomot. Este un pocnet sau un fâșâit, un sunet abia perceptibil, dar cu siguranță făcut de o altă ființă umană.

— E cineva aici? întreabă Hamnet.

Așteaptă. Nimic. Liniștea îl împinge dinspre încăperea de luat masa și dinspre salonul aflat dincolo de ea.

— Cine-i acolo?

O clipă, și doar preț de o clipă, îi trece prin minte că ar putea fi tatăl lui, întors de la Londra, ca să le facă o surpriză — s-a mai întâmplat și altă dată. Tatăl lui va fi acolo, de partea cealaltă a ușii, poate ascunzându-se, ca să se joace,

să-l păcălească. Dacă Hamnet intră în cameră, tatăl lui va sări din ascunzătoare; va avea daruri puse bine în traistă; va mirosi a cal, a fân, a multe zile petrecute pe drum; își va cuprinde fiul cu brațele, iar Hamnet își va lipi obrazul de cusăturile aspre, roase, ale vestei pe care o poartă.

Știe că nu va fi tatăl lui. Știe asta, e sigur. Tatăl lui ar răspunde la chemările repetate, nu s-ar ascunde niciodată într-o casă pustie. Chiar și așa, când Hamnet intră în salon, și acolo, lângă masa joasă, dă cu ochii de bunicul lui, simte o dezamăgire profundă, strivitoare.

Camera este cufundată în întuneric, aproape toate draperiile sunt trase. Bunicul lui stă cu spatele la el, cocârjat, bâjbâind după ceva: hârtii, o traistă de pânză, niște instrumente de măsurat. Pe masă sunt un urcior și o ceașcă. Bunicul își strecoară mâna printre aceste obiecte, cu capul plecat, cu răsuflarea întretăiată și șuierătoare.

Hamnet tușește politicos.

Bunicul se răsucește brusc, cu fața sălbatică, furioasă, agitându-și brațul în aer, de parcă ar vrea să alunge un atacator.

— Cine e acolo? strigă el. Cine e?

— Eu sunt.

— Cine?

— Eu.

Hamnet înaintează spre fâșia îngustă de lumină ce pătrunde prin fereastră.

— Hamnet.

Bunicul se așază cu un bufnet.

— M-ai speriat de moarte, băiete! țipă el. Ce te-a apucat să te furișezi așa?

— Îmi pare rău, spune Hamnet. Am tot strigat, dar n-a răspuns nimeni. Judith e…

— Au plecat, îi taie vorba bunicul și smucește scurt din mână. Da' ce treabă ai cu femeile alea?

Apucă urciorul de gât și îl îndreaptă spre ceașcă. Lichidul — bere, crede Hamnet — se scurge precipitat, o parte în ceașcă, alta pe hârtiile de pe masă, ceea ce-l face pe bunic să înjure, apoi să le șteargă cu mâneca. Pentru prima dată, lui Hamnet îi trece prin minte că bunicul lui ar putea fi beat.

— Știi unde au plecat? întreabă Hamnet.

— Îm? mormăie bunicul și șterge mai departe hârtiile.

Îl scoate din minți că s-au murdărit și furia lui seamănă cu o spadă care iese din teacă și se întinde. Hamnet îi simte vârful rătăcind prin cameră, căutând un oponent, și o clipă se gândește la nuiaua de alun a mamei lui și la felul în care se întinde spre apă, numai că el nu este un izvor subteran, iar furia bunicului nu seamănă deloc cu vergeaua magică tremurătoare. Este tăioasă, ascuțită, năprasnică. Hamnet habar nu are ce se va întâmpla în continuare sau ce ar trebui să facă.

— Nu mai sta gură-cască acolo! șuieră bunicul. Ajută-mă!

Hamnet face un pas șovăitor în față, apoi încă unul. Este precaut, fiindcă în minte îi dau târcoale cuvintele tatălui său: Ține-te departe de bunicul când e într-una din toanele lui proaste. Să stai departe de el! Să nu te apropii, ai înțeles?

Tatăl lui îi spusese asta la ultima vizită, în timp ce descărcau o căruță de la tăbăcărie. John, bunicul, scăpase un mănunchi de piei în noroi și, ieșindu-și pe neașteptate din fire, aruncase cu un cuțit de jupuit în zidul curții. Tatăl lui Hamnet îl trăsese imediat pe băiat în spatele său, ca să-l apere, dar John trecuse pe lângă ei, îmbrâncindu-i,

și intrase în casă fără un cuvânt. Tatăl îi cuprinsese capul cu amândouă mâinile, cu degetele împletite în jurul cefei, cu privirea hotărâtă și cercetătoare. De surorile tale nu se va atinge, dar eu pentru tine îmi fac griji, murmurase el, încruntându-se. Știi toanele de care zic, nu-i așa? Hamnet încuviințase, dar voia ca momentul să se prelungească și tatăl lui să continue să-i țină capul așa: se simțea ușor, la adăpost, simțea că părintele său îl cunoaște pe deplin și îl prețuiește. În același timp, simțea ivindu-se în el o neliniște, care se tot umfla, ca o mâncare pe care stomacul lui nu o voia. S-a gândit la schimbul tăios de replici care străpungea aerul dintre tatăl și bunicul lui, felul în care tatăl își ducea tot timpul mâna la gât ca să-și slăbească gulerul când stătea la masă cu părinții săi. Jură-mi, zisese tatăl lui, când stătuseră în curte, cu vocea răgușită. Jură! Trebuie să știu că o să fii în siguranță când nu sunt eu aici ca să am grijă de tine.

Hamnet crede că se ține de cuvânt. Păstrează o distanță mare. Stă în partea cealaltă a căminului. Bunicul n-ar putea să ajungă la el nici dacă ar încerca.

Bunicul își golește cana cu o mână, iar cu cealaltă scutură picăturile de pe o foaie de hârtie.

— Ia asta! îi poruncește el, întinzându-i foaia.

Hamnet se apleacă în față, fără să-și miște picioarele, și o ia cu vârfurile degetelor. Ochii bunicului sunt mijiți, atenți; limba îi iese dintr-un colț al gurii. Stă pe scaunul lui, cocoșat: un broscoi bătrân și trist pe o piatră.

— Și asta.

Îi întinde o altă foaie.

Hamnet se apleacă în același fel, păstrând distanța necesară. Se gândește la tatăl lui, la cât de mândru ar fi de el, cât de încântat.

Iute ca o vulpe, bunicul se năpustește spre el. Totul se petrece atât de repede încât, după aceea, Hamnet nu va fi sigur în ce ordine s-au întâmplat toate: foaia cade pe podea, între ei, legănându-se, mâna bunicului îl înșfacă de încheietură, apoi de cot, trăgându-l în față, în locul gol, în spațiul pe care tatăl lui îi spusese să-l păstreze între el și bunicul, iar cealaltă mână, care încă ține cana, se repede spre el. Hamnet devine conștient că i se tulbură vederea — roșu, portocaliu, culorile focului îi invadează ochiul dintr-un colț — înainte să simtă durerea. Este o durere ascuțită, șocantă, ca de bâtă. Marginea cești l-a lovit chiar sub sprânceană.

— Să te-nveți minte, zice bunicul lui pe un ton calm, să nu te mai furișezi în spatele oamenilor.

Din amândoi ochii lui Hamnet, nu doar din cel lovit, țâșnesc lacrimi.

— Plângi, ai? Ca o slujnicuță? Ești la fel de rău ca taică-tu! zice bunicul dezgustat, eliberându-l.

Hamnet sare în spate, lovindu-se cu fluierul piciorului de marginea patului.

— Tot timpul se smiorcăie, se vaită și se plânge, mormăie bunicul. E o cârpă. N-are minte. Asta a fost mereu problema lui. Nu s-a ținut de nimic.

Hamnet fuge înapoi afară, de-a lungul străzii, ștergându-și sângele de pe față cu mâneca. Intră pe ușa casei lui, urcă scările până în camera de sus, unde o siluetă zace întinsă pe pătuțul de lângă patul mare, cu baldachin, al părinților lui. Silueta este îmbrăcată — rochie maro, bonetă albă cu șireturile desfăcute și lăsate să-i atârne de-a lungul gâtului — și stă culcată pe cearșafuri. Și-a azvârlit pantofii care zac, răsturnați, ca două păstăi goale, lângă pat.

— Judith! o strigă băiatul și o atinge pe mână. Te simți mai bine?

Pleoapele fetei se ridică. Își fixează fratele cu privirea o clipă, de parcă s-ar afla la mare depărtare, apoi închide ochii la loc.

— Dorm, murmură ea.

Are aceeași față în formă de inimă ca el, aceeași frunte ascuțită, unde același păr de culoarea porumbului crește în sus. Ochii care au zăbovit atât de puțin asupra lui au aceeași culoare — caldă, chihlimbarie, cu picățele aurii — și aceeași poziție ca ai lui. Pentru asta există un motiv: s-au născut în aceeași zi, din pântecul aceleiași mame. Fata și băiatul sunt gemeni, au venit pe lume la câteva minute unul de altul. Seamănă atât de mult, de parcă ar fi fost născuți în aceeași căiță.

Degetele lui se închid în jurul degetelor ei — aceleași unghii, aceleași articulații, deși ale lui sunt mai mari, mai late, mai murdare — și Hamnet încearcă să nu se alarmeze la gândul că ale ei par umede și fierbinți.

— Cum te simți? o întreabă. Mai bine?

Ea se mișcă. Degetele i se strâng în ale lui. Bărbia i se ridică, apoi coboară. Băiatul vede o umflătură la baza gâtului ei. Și încă una la îmbinarea dintre umăr și gât. Le privește lung. Două ouă de prepeliță sub pielea lui Judith. Deschise la culoare, ovale, cuibărite acolo de parcă ar aștepta să iasă pui din ele. Unul pe gât, altul pe umăr.

Sora lui spune ceva, buzele i se despart, limba i se mișcă în gură.

— Ce ai zis? întreabă el și se dă mai aproape.

— Fața ta, spune Judith. Ce s-a întâmplat cu fața ta?

Hamnet își duce o mână la sprânceană, pipăindu-și umflătura de acolo, dâra umedă de sânge.

— Nimic, răspunde el. Nu s-a întâmplat nimic. Ascultă, spune mai apăsat, mă duc după doctor. Nu durează mult.

Judith murmură ceva.

— Mama? repetă el. Ă... vine și ea. Nu e departe.

Adevărul este că mama se află la aproape doi kilometri depărtare.

Agnes are o bucată de pământ la Hewlands, luată în arendă de la fratele ei, și care se întinde de la casa în care s-a născut până la pădure. Acolo, crește albine în stupi împletiți din cânepă, care freamătă adânciți într-o viață harnică; sunt rânduri de ierburi, flori, plante și tulpini, care se încolăcesc pe crenguțele folosite ca suport. Grădina de vrăjitoare a lui Agnes, cum îi zice mama ei vitregă, dându-și ochii peste cap.

În cele mai multe săptămâni, Agnes poate fi văzută mergând în susul și în josul rândurilor de plante, smulgând buruienile, trecându-și mâna peste împletitura stupilor, curățând câte o crenguță uscată pe ici, pe colo, strecurând anumite flori, frunze, păstăi, petale, semințe într-un săculeț din pânză ținut pe șold.

Astăzi a fost chemată acolo de fratele ei, care l-a trimis pe băiatul ciobanului să-i spună că ceva nu e în ordine cu albinele — au plecat din stup și roiesc în copaci.

Agnes dă roată stupilor, ascultând mesajul albinelor, oricare ar fi el; privește freamătul din livadă, o pată negricioasă răspândită printre crengi, vibrând și tresăltând revoltată. Ceva le-a supărat. Vremea, vreo schimbare a temperaturii, sau a deranjat careva stupul? Unul dintre copii, vreo oaie rătăcită, mama ei vitregă?

Își strecoară mâna în sus și pe dedesubt, în stup, pe lângă buza acestuia, prin învelișul de albine rămas. Nu simte căldura în rochia ei largă, sub coroanele de un verde întunecat ale copacilor, care aruncă o umbră deasă, și cu coada groasă, împletită, prinsă în creștetul capului și ascunsă sub o bonetă albă. Fața nu îi este acoperită cu plasă de protecție — nu poartă niciodată așa ceva. Dacă te-ai apropia îndeajuns, ai vedea că buzele i se mișcă, murmurând sunete și pocnete abia perceptibile spre insectele care-i roiesc în jurul capului, atingându-i mâneca, lovindu-se de fața ei.

Scoate un fagure din stup și se lasă pe vine să se uite la el cu atenție. Pe suprafața acestuia forfotește ceva ce pare o singură entitate mișcătoare: maro, vărgată cu auriu, și cu aripi în formă de inimioare. Sunt sute de albine, îngrămădite unele în altele, agățate de fagurele lor, premiul lor, munca lor.

Agnes ridică un mănunchi de rozmarin fumegând și îl leagănă ușor pe deasupra fagurelui, lăsând o dâră de fum în aerul încremenit de august. Albinele se înalță toate deodată, roind deasupra capului ei, un nor fără contur, o plasă plutitoare care se tot lărgește.

Ceara gălbuie este râcâită cu mare, mare grijă și adunată într-un coș; mierea părăsește fagurele, scurgându-se prevăzător, aproape șovăielnic. Înceată ca seva, portocaliu-aurie, răspândind mireasma puternică, înțepătoare, a cimbrului și dulceața lavandei, se prelinge în vasul pe care îl ține Agnes. Un fir de miere se întinde de la fagure la vas, lățindu-se, răsucindu-se.

Ceva se schimbă, aerul freamătă, de parcă o pasăre a trecut fără zgomot pe deasupra. Agnes, încă ghemuită, își

ridică privirea. Mișcarea îi face mâna să șovăie și mierea i se scurge pe încheietură, îi lasă o dâră pe degete și cade pe marginea vasului. Agnes se încruntă, pune fagurele jos și se ridică, lingându-și vârfurile degetelor.

Privește streșinile acoperite cu paie de la Hewlands, în dreapta ei, grohotișul alb de nori de deasupra, crengile neliniștite ale pădurii, în stânga, roiul de albine din meri. În depărtare, fratele ei, penultimul născut, mână oile de-a lungul potecii pentru cai, cu o nuia în mână, iar câinele aleargă când spre turmă, când departe de ea. Toate sunt așa cum ar trebui să fie. Agnes urmărește o vreme trecerea smucită a oilor, tropotul picioarelor lor, lâna murdară de noroi întărit. O albină aterizează pe obrazul ei; o alungă cu mâna.

Mai târziu și tot restul vieții se va gândi că, dacă ar fi plecat atunci, pe loc, dacă și-ar fi adunat traistele, plantele, mierea și ar fi luat drumul spre casă, dacă ar fi ținut seama de neliniștea aceea bruscă, nenumită, poate că ar fi izbutit să schimbe ceea ce s-a întâmplat apoi. Dacă și-ar fi lăsat albinele să roiască mai departe în legea lor, văzându-și de treabă, în loc să le păcălească să se întoarcă în stupi, poate că ar fi împiedicat ceea ce a urmat.

Însă nu face asta. Își șterge sudoarea de pe frunte, de pe gât, își spune să nu se mai prostească. Pune un capac pe vasul plin, înfășoară fagurele într-o frunză, își apasă mâinile pe următorul stup, să-l citească, să-l înțeleagă. Se sprijină de el, simțindu-i interiorul huruitor, vibrant; îi simte forța, vigoarea, ca a unei furtuni pe cale să se dezlănțuie.

Băiatul, Hamnet, merge pe stradă, cotește după un colț, se ferește de un cal care stă, răbdător, între hulubele

unei căruțe, ocolește un grup de bărbați adunați în fața sălii ghildelor, aplecându-se unul spre altul cu chipuri serioase. Trece pe lângă o femeie cu un bebeluș în brațe, care imploră un copil mai mare să meargă mai repede, să țină pasul cu ea, pe lângă un bărbat care lovește peste șolduri un măgar, pe lângă un câine care își ridică privirea din ce mănâncă să-l urmărească pe Hamnet alergând. Câinele latră o singură dată, o dojană ascuțită, apoi se întoarce la ros.

Hamnet ajunge la casa doctorului — a întrebat-o pe femeia cu copilul pe unde trebuie s-o ia — și bate la ușă. Își observă, pentru o clipă, forma degetelor, a unghiilor și, văzându-le, își amintește de Judith; bate mai tare. Lovește surd, bubuie, strigă.

Ușa se deschide larg și de după ea apare chipul sever, mirat, al unei femei.

— Ce tot faci? strigă ea, scuturând o cârpă spre băiat, de parcă ar vrea să-l alunge ca pe o insectă. Cu așa un tărăboi scoli și morții. Pleacă d-aci!

Dă să închidă ușa, dar Hamnet face brusc un pas în față.

— Nu! zice el. Vă rog! Scuzați-mă, doamnă. Am nevoie de doctor. Avem nevoie de el. Sora mea nu se simte bine. Poate să vină la noi? Poate să vină acum?

Femeia ține ușa ferm cu mâna înroșită, dar îl privește pe Hamnet cu grijă, cu atenție, de parcă ar citi gravitatea problemei în trăsăturile feței lui.

— Nu e aici, spune ea în cele din urmă. E la un pacient.

Hamnet înghite cu greutate.

— Când se întoarce, vă rog?

Presiunea asupra ușii scade. Hamnet pune un pas în față în casă, cât să lase pragul în urma lui.

— N-aș ști să zic.

Femeia îl măsoară din cap până-n picioare și privirea i se oprește la piciorul care i-a invadat holul.

— Ce o doare pe sora ta?

— Nu știu.

Hamnet încearcă să se gândească la Judith, la felul cum arăta întinsă pe pături, cu ochii închiși, cu fața aprinsă și totuși palidă.

— Are febră. E la pat.

Femeia se încruntă.

— Febră? Are bube?

— Bube?

— Umflături. Sub piele. Pe gât, la subsuoară.

Hamnet se uită lung la ea, la cuta dintre sprâncene, la marginea bonetei, care a ros-o în spatele urechii până i-a făcut rană, la cârlionții care i s-au desprins la ceafă. Se gândește la cuvântul „bube", la faptul că aduce a ceva vegetal și că sunetul său bombat imită ceea ce denumește. O frică rece îi cuprinde pieptul, învelind-o pe loc într-un strat ca de gheață care trosnește.

Încruntătura femeii se adâncește. Își așază mâna în mijlocul pieptului lui Hamnet și îl împinge înapoi, afară din casa ei.

— Du-te, zice ea, trasă la față. Du-te acasă. Acum. Pleacă.

Dă să închidă ușa, dar apoi, printr-o crăpătură abia vizibilă, spune, cu un glas nu lipsit de bunătate:

— O să-l rog pe doctor să treacă pe la voi. Știu cine ești. Ești băiatul mănușarului, nu-i așa? Nepotul. De pe Henley Street. O să-i zic să treacă pe la voi pe acasă când se întoarce. Du-te acum. Nu te opri pe drum.

După ce se gândește puțin, adaugă:

— Domnul fie cu tine!

Hamnet o ia la fugă înapoi spre casă. Lumea pare mai înspăimântătoare, oamenii, mai zgomotoși, străzile, mai lungi, culoarea cerului, un albastru strălucitor, invaziv. Calul e tot acolo, legat la căruță; câinele stă acum ghemuit pe un prag. Bube, se gândește el din nou. A mai auzit cuvântul ăsta. Știe ce înseamnă, la ce se referă.

N-are cum să fie asta, își zice când intră pe strada lui. Nu se poate. Nu e cu putință. De aia — nu vrea să-i spună pe nume, nu-i dă voie cuvântului să se formeze, nici măcar în minte — nu s-a mai auzit în orașul lui de ani de zile.

Când o să ajungă la ușa de la intrare, știe asta, cineva va fi deja acasă. Când o va deschide. Când va trece pragul. Când va chema pe cineva, pe oricine. Va răspunde cineva. Va fi cineva acolo.

Fără să-și dea seama, a trecut pe lângă slujnică, pe lângă amândoi bunicii săi și sora lui mai mare în drum spre casa doctorului.

Bunica lui, Mary, fusese plecată să ducă niște marfă și se întorcea pe o alee de lângă râu, cu bastonul întins ca să alunge un cocoșel mai arțăgos, urmată de Susanna. Pe față o luase cu ea să-i care coșul cu mănuși — din piele de căprioară, de ied, cu căptușeală din blană de veveriță, din lână, brodate.

— Zău dacă știu, tocmai zicea Mary când Hamnet a trecut nevăzut prin capătul aleii, de ce nu poți măcar să privești oamenii în ochi când te salută. E vorba de cei mai buni clienți ai bunicului tău și un dram de politețe n-ar strica. Eu chiar cred că...

Susanna rămăsese în urmă, dându-și ochii peste cap, opintindu-se cu coșul plin de mănuși. Ca niște mâini tăiate, se gândea ea, lăsând vocea bunicii să fie alungată de sunetul propriului oftat, de vederea unei fâșii de cer strecurate printre vârfurile clădirilor.

John, bunicul lui Hamnet, se aflase printre oamenii din fața sălii ghildelor. Lăsase salonul și calculele în timp ce Hamnet fusese la etaj, cu Judith, și stătuse cu spatele la Hamnet când băiatul fugise spre casa doctorului. Dacă băiatul ar fi întors capul când a trecut pe lângă el, și-ar fi văzut bunicul făcându-și loc cu coatele în grup, aplecându-se spre alți bărbați, apucându-i de brațele care se împotriveau, rugându-i, tachinându-i, îndemnându-i să meargă cu el la o tavernă.

John nu fusese invitat la întrunire, dar auzise că avea loc, așa că venise sperând să-i prindă pe oameni înainte să se risipească. Nu vrea decât să-și recapete poziția de om important, cu influență, să-și redobândească statutul de odinioară. Poate să facă asta, știe că poate. Nu are nevoie decât să fie ascultat de oamenii aceștia pe care îi știe de ani de zile, care îl cunosc, care ar putea garanta pentru hărnicia lui, pentru loialitatea față de acest târg. Or, dacă nu, măcar ca ghilda și autoritățile locale să-l ierte sau să închidă ochii. Pe vremuri, a fost vătaf și apoi prefect; stătea în strana din față în biserică și purta robă stacojie. Oamenii aceștia au uitat? Cum să nu-l invite la întrunire? Înainte, avea influență — îi conducea pe toți. Înainte, era cineva. Acum, este nevoit să se descurce cu mărunțișul pe care i-l trimite din Londra fiul cel mare (și ce tânăr nesuferit fusese, tot timpul învârtindu-se prin piață, pierzându-și vremea pe acolo; cine ar fi crezut că o să se aleagă ceva de capul lui?).

Afacerea lui John încă este înfloritoare, oarecum, pentru că oamenii au întotdeauna nevoie de mănuși, iar dacă oamenii aceștia știu despre tranzacțiile lui secrete din comerțul cu lână, despre avertismentul primit din pricină că nu merge la biserică și despre amenzile pentru că aruncă gunoiul în stradă, atunci n-au decât. John poate să treacă peste dezaprobarea, amenzile și pretențiile lor, peste bombănelile lor meschine despre cum și-a ruinat el familia, peste faptul că e exclus de la întrunirile ghildei. Casa lui este una dintre cele mai mândre din oraș: ăsta e un lucru cert. Ce nu suportă John este că niciunul nu vrea să bea ceva cu el, să se ospăteze la masa lui, să se încălzească la soba lui. În afara sălii ghildelor, bărbații îi evită privirea, își văd mai departe de conversație. Nu ascultă discursul pregătit despre trăinicia comerțului cu mănuși, despre succesele lui, triumfurile lui, invitațiile lui la tavernă sau la cină în casa lui. Dau din cap cu reținere; îi întorc spatele. Unul îl bate ușor pe braț, zice, da, John, da.

Așa că se duce singur la tavernă. Doar să stea puțin. N-are nimic dacă un om își ține singur tovărășie. O să stea acolo, în lumina slabă, precum cea a amurgului, cu un cotor de lumânare pe masa dinaintea lui, și o să privească mușchii rătăcite dând târcoale focului.

Judith stă întinsă pe pat, iar pereții par să se umfle spre interior, apoi să se dea înapoi. Înăuntru, în afară, înăuntru, în afară. Stâlpii de la patul părinților ei, aflat în colț, se răsucesc și se încolăcesc ca șerpii; deasupra, tavanul clipocește, ca suprafața unui lac; mâinile i se par, în același timp, prea aproape și prea departe. Linia unde albul tencuielii se întâlnește cu lemnul întunecat al grinzilor tremură

și se refractă. Fața și pieptul îi sunt fierbinți, ard, acoperite de o sudoare lucioasă, dar picioarele îi sunt reci ca gheața. Tremură o dată, de două ori, are o convulsie în toată regula, și vede pereții aplecându-se spre ea, închizând-o, apoi retrăgându-se. Ca să nu mai vadă pereții, stâlpii încolăciți ai patului, tavanul mișcător, închide ochii.

De îndată ce face asta, este în altă parte. În mai multe locuri odată. Se plimbă pe o pășune, strângând tare o mână. Mâna este a surorii ei, Susanna. Are degete lungi și o aluniță pe articulația de la rădăcina inelarului. Nu vrea să fie ținută: degetele ei nu le cuprind, la rândul lor, pe ale lui Judith, ci rămân țepene și drepte. Judith trebuie să o apuce cu toată forța ca să nu-i scape. Susanna face pași mari prin iarba înaltă a pajiștii și, la fiecare pas, mâna i se smucește în a lui Judith. Dacă îi dă drumul, Judith s-ar putea scufunda sub suprafața ierbii. S-ar putea rătăci și n-ar mai fi găsită niciodată. Este important — crucial — să o țină bine de mână. Nu trebuie să-i dea drumul vreodată. În față, știe, este fratele lor. Capul lui Hamnet se ițește din când în când din iarbă. Părul lui are culoarea grâului copt. Țopăie pe pajiște, înaintea lor, ca un iepure, ca o cometă.

Apoi, Judith se află într-o mulțime. E noapte, frig; luminile felinarelor străpung întunericul înghețat. Crede că este târgul de Crăciun. Ea se află și în mulțime, și deasupra ei, pe doi umeri puternici. Ai tatălui său. Judith îi strânge gâtul cu picioarele, el o ține de glezne; și-a îngropat mâinile în părul lui. Păr des și negru, ca al Susannei. Cu degetul mic, îi atinge cercelul de argint din urechea stângă. El râde — Judith îl simte cum se zguduie de râs, cum hohotul trece din trupul lui în al ei — și clatină din cap așa încât cercelul să scoată un clinchet în clipa în care ea îl atinge cu

unghia. Acolo mai sunt și mama ei, și Hamnet, și Susanna, și bunica. Judith este cea pe care tatăl ei a ales să o poarte pe umeri: doar pe ea.

Izbucnește o vâlvătaie mare. Coșurile de jar luminează sălbatic în jurul unei scene din lemn, înălțate la nivelul ei, așa cum stă acolo, cocoțată pe umerii tatălui. Pe scenă sunt doi bărbați îmbrăcați în haine aurii și roșii, cu multe funde și pompoane; pe cap poartă coifuri înalte, iar chipurile le sunt albe precum creta, cu sprâncene înnegrite și buze înroșite. Unul dintre ei scoate un țipăt puternic, ascuțit, și aruncă o minge aurie în celălalt; acesta sare în mâini și prinde mingea cu picioarele. Tatăl ei dă drumul gleznelor lui Judith ca să aplaude, iar fata se prinde de capul lui. Este îngrozită că ar putea să cadă, să se răstoarne pe spate, să se prăbușească de pe umerii lui, în mulțimea clocotitoare și neliniștită ce miroase a coji de cartofi, câine ud, sudoare și castane. Țipătul bărbatului i-a sădit frica în suflet. Nu-i plac coșurile de jar; nu-i plac sprâncenele în zigzag ale bărbaților; nimic din toate astea nu-i place. Începe să plângă încetișor, iar lacrimile i se scurg de pe obraji, oprindu-se ca niște perle în părul tatălui său.

Susanna și bunica ei, Mary, încă nu au ajuns acasă. Mary s-a oprit să stea de vorbă cu o femeie din parohie: fac schimb de complimente și nemulțumiri, se bat ușor pe brațe, dar Susanna nu se lasă păcălită. Știe că femeia nu o place pe bunica ei; nu se poate abține să privească întruna în jur, peste umăr, întrebându-se dacă nu cumva o vede cineva discutând cu Mary, soția mănușarului căzut în dizgrație. Sunt mulți în oraș, Susanna știe, care odinioară le erau prieteni, iar acum traversează strada ca să-i evite. Așa

stau lucrurile de câțiva ani, dar de când bunicul ei a fost amendat fiindcă nu merge la biserică, mulți dintre oamenii din oraș au renunțat la aparența de politețe și trec pe lângă ei fără să-i bage în seamă. Susanna vede cum bunica ei se proțăpește în calea femeii, ca să n-o lase să treacă, s-o oblige să stea de vorbă cu ele. Vede toate astea. Faptul că știe o arde înlăuntrul capului, lăsând în urmă semne negre de arsură.

Judith zace singură pe pat, deschizând și închizând ochii. Nu poate înțelege ce s-a întâmplat astăzi. Ea și Hamnet se jucau cu pisoii, trăgând fire de ață și uitându-se după bunica, fiindcă Judith fusese pusă să taie surcele și să șteargă masa, iar Hamnet, să se pregătească de școală, când, deodată, a simțit că i se înmoaie brațele, că o doare spatele și că o înțeapă în gât. Nu mă simt bine, i-a zis fratelui ei, iar el și-a ridicat privirea dinspre pisoi spre ea și ochii lui i-au cercetat chipul pe îndelete. Acum, stă întinsă în pat și habar nu are cum a ajuns aici sau unde s-a dus Hamnet sau când se întoarce mama ei și de ce nu este nimeni aici.

Slujnica nu se grăbește să-și aleagă laptele muls târziu la piață, flirtând cu lăptarul de la tarabă. Măi, măi, zice el, fără să dea drumul găleții. O, răspunde slujnica, trăgând de toartă. Nu vrei să mi-o dai? Ce să-ți dau? întreabă lăptarul ridicând din sprâncene.

Agnes a terminat de recoltat mierea, a luat un sac și rozmarinul fumegând și se îndreaptă spre roiul de albine. Le va alunga spre sac și le va duce înapoi în stup, dar ușor, foarte ușor.

*

Tatăl se află la două zile depărtare de casă, în Londra, iar în clipa asta merge pe jos prin Bishopsgate, spre râu, unde are de gând să cumpere o clătită, din acelea care se vând la tarabe acolo. Îi este o foame grozavă astăzi; s-a trezit cu ea, iar berea și terciul de ovăz de la micul dejun și plăcinta de la prânz nu i-au potolit-o. Este atent cu banii, îi ține la el și niciodată nu cheltuiește mai mult decât e nevoit. Asta stârnește multe tachinări din partea celor cu care lucrează. Oamenii zic despre el că are aur ascuns în săculeți sub dușumeaua din odaia lui. A zâmbit când zvonurile astea i-au ajuns la urechi. Bineînțeles, nu este adevărat: tot ce câștigă trimite acasă, la Stratford, sau ia cu el, înfășurat și ascuns în desagi, dacă pleacă la drum. Totuși nu cheltuie nici măcar un bănuț dacă nu este absolut necesar. Iar astăzi, clătita, în toiul după-amiezii, este o astfel de necesitate.

Alături de el merge un bărbat, ginerele proprietarului său. Bărbatul acesta vorbește neîncetat de când au ieșit din casă. Tatăl lui Hamnet ascultă doar din când în când ce spune bărbatul — ceva despre dușmănia pe care i-o poartă socrului său, o zestre promisă, dar neoferită, o făgăduială neținută. În schimb, se gândește la felul în care cade lumina soarelui, ca niște trepte, prin golurile înguste din clădiri, ca să lumineze strada acoperită de ploaie, la clătita ce îl așteaptă lângă râu, la foșnetul și mirosul de săpun al rufelor spălate, agățate deasupra capului său, în treacăt la soția lui, la felul în care omoplații ei gemeni se apropie și se depărtează când își ridică părul greu să și-l prindă, la cusătura de la călcâiul cizmei, care pare că s-a desfăcut, așa că acum trebuie să meargă la cârpaci, poate după ce-și mănâncă

pasca, de îndată ce scapă de ginerele proprietarului și de pălăvrăgeala lui plângăreață.

Iar Hamnet? Băiatul intră din nou în casa îngustă, construită pe un loc gol, neocupat. Nu se îndoiește acum că ceilalți se vor întoarce. El și Judith nu vor mai fi singuri. Acum, aici va fi cineva care va ști ce să facă, cineva care va avea grijă de toate astea, cineva care să-i spună că totul este bine. Intră, lăsând ușa să se închidă în spatele lui. Strigă să anunțe că s-a întors, că e acasă. Se oprește, așteptând un răspuns, dar nu se aude nimic: numai liniștea.

Dacă stai la fereastră în Hewlands și îți lungești gâtul într-o parte, poți să vezi marginea pădurii.

Pesemne ți s-ar părea un tablou vibrant, proaspăt, schimbător: vântul mângâie, răscolește, tulbură mulțimea de frunze; fiecare copac răspunde capriciilor vremii într-un ritm ușor diferit de al vecinului său, aplecându-se, tremurând și agitându-și crengile, de parcă ar încerca să scape de aer, de chiar solul care îl hrănește.

Într-o dimineață, la începutul primăverii, cu vreo cincisprezece ani înainte ca Hamnet să alerge către casa doctorului, un meditator de latină stă în acest loc, la fereastră, trăgând absent de cercelul din urechea stângă. Privește copacii. Prezența lor laolaltă, așa aliniați cum sunt, aproape de marginea fermei, îi evocă decorul unui teatru, genul de trucuri pictate care sunt desfășurate repede pe scenă pentru a arăta publicului că acum cadrul este o pădure, că orașul sau străzile din scena precedentă au dispărut, că acum se află pe un teren împădurit, necultivat, poate instabil.

Pe chip îi apare o ușoară încruntătură. Rămâne la fereastră, apăsând sticla atât de tare încât degetele i s-au albit. Băieții sunt în spatele lui; conjugă verbe, dar deocamdată meditatorul nu-i mai aude, fiindcă este atent la contrastul uimitor dintre cerul de primăvară de un albastru

pătrunzător și verdele crud al pădurii. Culorile par să se lupte, întrecându-se pentru supremație, pentru vitalitate: verdele împotriva albastrului, unul împotriva celuilalt. Verbele latinești pe care le conjugă copiii trec pe lângă el, prin el, ca vântul printre copaci. Undeva, în casă, sună clopoțelul, la început scurt, apoi mai insistent. Se aud zgomote de pași pe hol, sunetul unei uși care se leagănă în țâțâni. Unul dintre băieți — cel mai tânăr, James, meditatorul știe fără să se întoarcă spre el — oftează, tușește, își drege glasul, apoi reia scandarea. Meditatorul își aranjează gulerul, își netezește părul.

Verbele latinești se rostogolesc tot mai mult în jurul lui, cuprinzându-l precum ceața de deasupra mlaștinii, urcându-i prin picioare, apoi mai sus și deasupra umerilor, peste urechi, pentru a se strecura prin crăpăturile ochiurilor de geam. Lasă cuvintele scandate să se amestece într-o pâclă de sunete vagi care umplu încăperea, până la grinzile înalte, înnegrite. Acolo se adună, împreună cu rotocoalele și fuioarele de fum de la focul care arde mocnit în căminul fără coș. Le-a dat băieților să conjuge verbul „incarcerare": sunetul dur *c* repetat pare să zgârie pereții camerei, de parcă și cuvintele ar încerca să evadeze.

Meditatorul este obligat să vină aici o dată pe săptămână de către tatăl lui, mănușarul, care este cumva îndatorat față de Hewlands, după ce a stricat o învoială sau un târg cu fostul proprietar al fermei. Proprietarul fusese un bărbat cu spatele lat, care purta la centură un cârlig pentru prins oile în formă de bâtă, iar fața lui avea o expresie deschisă și nevinovată care meditatorului îi plăcea. Dar proprietarul murise brusc cu un an în urmă, lăsând în urmă pământul și turmele, pe lângă o nevastă și opt sau nouă

copii (meditatorul nu este sigur câți anume). Vestea a fost primită de tatăl său cu o veselie abia disimulată. Numai el știa natura împrumutului: meditatorul își auzise tatăl jubilând, noaptea târziu, când credea că nu-l poate auzi nimeni (meditatorul este foarte priceput la tras cu urechea): Nu înțelegi? Văduva nu știe ori, dacă știe, n-o să îndrăznească să vină la mine și să-mi ceară să plătesc. Și nici matahala aia, prostănacul de fiu-său mai mare.

Se pare totuși că văduva sau fiul exact asta a făcut, iar aranjamentul de față (meditatorul a pus ițele cap la cap, ascultând conversațiile care aveau loc dincolo de ușa camerei părinților săi) are legătură cu ceva ce a făcut tatăl lui cu niște piei de oaie ale proprietarului. Tatăl lui îi spusese acestuia că pieile trebuie trimise la tăbăcit, iar proprietarul îl crezuse. Dar apoi tatăl lui insistase că lâna trebuie lăsată pe ele, ceea ce îi trezise suspiciuni proprietarului, care, dintr-un motiv oarecare, provocase toate aceste necazuri. Meditatorului nu îi este prea clar acest din urmă amănunt, fiindcă mama lui fusese întreruptă din conversația purtată în șoaptă de țipătul plângăreț și ascuțit al lui Edmond, fiul ei cel mai mic.

Tatăl mănușar al meditatorului are o afacere cam necurată despre care niciunul dintre ei nu ar trebui să știe: de atâta lucru își dă seama și meditatorul. Ei trebuiau să se prefacă, așa le-au zis părinții, față de oricine întreba, că pieile de oaie erau pentru mănuși. El și frații lui fuseseră nedumeriți, fiindcă nici nu le trecuse prin cap că pieile ar putea fi pentru altceva. Pentru ce să le vrea tatăl lui, cel mai reputat mănușar din oraș?

Există o datorie sau o amendă și tatăl lor nu poate — nu vrea? — să o plătească, iar văduva sau fiul proprietarului nu renunță și pace, așadar se pare că el însuși este plata.

Timpul lui, cunoștințele lui de gramatică latină, mintea lui. De două ori pe săptămână, i-a zis tatăl său, trebuie să meargă aproape un kilometru și jumătate în afara orașului, de-a lungul pârâului, către o magazie joasă, înconjurată de oi, unde trebuie să facă lecții cu băieții mai mici.

N-a fost prevenit în niciun fel în legătură cu acest plan, cu pânza aceasta țesută în jurul său. Tatăl lui îl chemase în atelier într-o seară, când toată lumea din casă se pregătea de culcare, să-i spună că trebuie să meargă la Hewlands ca să „înceapă să facă ceva educație cu băieții ăia de acolo". Meditatorul rămăsese în prag și se uitase îndelung și apăsat la tatăl său. Când s-a făcut aranjamentul ăsta? a întrebat el. Tatăl și mama lui ștergeau și lustruiau instrumentele, pregătindu-le pentru a doua zi. Nu te privește pe tine, a zis tatăl lui. Tot ce trebuie să știi tu este că te duci. Și dacă nu vreau? a răspuns fiul. Tatăl a băgat un cuțit lung înapoi în teaca de piele, părând că n-a auzit răspunsul. Mama lui îi aruncase o privire tatălui, apoi fiului, clătinând abia perceptibil din cap. O să te duci, a zis tatăl în cele din urmă, lăsând cârpa jos, și cu asta, basta.

Dorința de a se îndepărta de acești doi oameni, de a ieși repede din cameră, de a deschide brusc ușa de la intrare și de a ieși în stradă s-a ridicat în fiu precum seva într-un copac. Și, da, dorința de a-și lovi tatăl, de a răni cumva corpul acela, de a-și folosi pumnii, brațele și degetele pentru a-i da înapoi acelui om tot ce îi dăduse lui. Toți șase primiseră, din când în când, loviturile, îmbrâncelile și palmele ivite din felul de a fi al tatălui lor, dar nici pe departe cu regularitatea și brutalitatea îndreptate împotriva fiului celui mare. Nu știa de ce, dar ceva din firea lui atrăsese dintotdeauna furia și frustrarea tatălui, la fel cum potcoava este atrasă de

un magnet. Ducea mereu cu el senzația mâinii bătătorite a tatălui apucându-i pielea moale din partea de sus a brațului, strânsoarea inevitabilă care-l ținea locului, pentru ca tatăl lui să-i poată căra lovituri cu mâna cealaltă, mai puternică. Șocul unei palme, date brusc și tare, de sus; înțepătura dureroasă a unei unelte de lemn pe partea din spate a picioarelor. Cât de tari sunt oasele mâinii unui adult, cât de moale și fină carnea unui copil, cât de ușor de îndoit și de frânt oasele acelea tinere, nedesăvârșite. Sentimentul copleșitor, sufocant, de furie, de umilire neputincioasă, în minutele lungi de bătaie.

Crizele de mânie ale tatălui său apăreau din senin, ca vijelia, apoi se risipeau repede. Nu exista un tipar, nici vreun avertisment, nici vreun motiv; niciodată nu erau provocate de același lucru. Fiul a învățat, la o vârstă fragedă, să simtă când se apropie aceste izbucniri, precum și o serie de manevre și fente pentru a evita pumnii tatălui său. La fel cum un astronom citește mișcările și modificările minuscule din alinierea planetelor și sferelor, ca să vadă ce urmează, fiul cel mare a devenit expert în a citi stările și chipul tatălui său. Își dădea seama, după sunetul pe care-l scotea ușa când intra tatăl său din stradă sau după ritmul pașilor lui pe lespezile de piatră, dacă urma sau nu o bătaie. Un polonic de apă vărsat, o gheată lăsată în locul greșit pe podea, o expresie a feței considerată insuficient de respectuoasă — oricare dintre acestea puteau fi scuza căutată de tată.

În ultimul an sau cam așa ceva, fiul s-a făcut înalt, mai înalt decât tatăl: este mai puternic, mai tânăr, mai rapid. Drumurile la diverse piețe locale, la ferme îndepărtate, la tăbăcărie și înapoi, și sacii cu piei sau mănuși finisate cărați în spate i-au întărit mușchii și i-au lărgit umerii și ceafa.

Loviturile tatălui s-au atenuat în ultima vreme, lucru care nu a trecut neobservat de către fiu. A fost un moment, în urmă cu câteva luni, când tatăl a ieșit din atelier seara târziu și, găsindu-și fiul pe hol, fără un cuvânt, s-a năpustit asupra lui și, ridicând plosca cu vin pe care o ținea în mână, l-a izbit peste față. Durerea a fost înțepătoare, nu surdă, nu adâncă, nu apăsătoare: ci acută, usturătoare, sfârtecătoare. Fiul știa că o să-i apară un semn roșu, o tăietură, pe față. La vederea semnului, tatăl a părut să se înfurie și mai tare, pentru că a ridicat brațul din nou, să lovească a doua oară, dar fiul a întins mâna. L-a prins de braț pe tatăl său. S-a împins cu toată puterea în el și, spre surprinderea lui, a descoperit că trupul tatălui său ceda sub al lui. Putea să-l împingă în perete, cu un efort foarte mic, pe acest bărbat, acest leviatan, acest monstru al copilăriei lui. Și a făcut întocmai. L-a ținut pe tatăl său acolo cu vârful cotului. I-a scuturat brațul, ca pe al unei păpuși, iar butelca a căzut pe podea. Și-a aplecat fața spre a lui, dându-și seama în același timp că îl privea de sus. Asta, i-a zis el, a fost ultima dată când ai dat în mine.

Cum stă la fereastra din Hewlands, nevoia de a pleca, de a se răzvrăti, de a evada este atât de mare, încât simte că dă pe dinafară: nu poate mânca nimic de pe farfuria lăsată pentru el de văduva fermierului, atât de plin este de impulsul de a pleca, de a fugi, de a-și mișca picioarele către un alt loc, cât mai departe de aici.

Lecția de latină continuă să se desfășoare, verbele sunt reluate, de la mai mult ca perfect la prezent. Tocmai vrea să se întoarcă spre elevii lui când, dintre copaci, vede apărând o siluetă.

Preț de o clipă, meditatorul crede că este un tânăr. Poartă beretă, vestă de piele, mănuși groase; iese dintre

copaci cu un soi de nepăsare sau îndreptățire masculină, străbătând pământul cu pași mari, încălțat în ghete. Pe brațul întins, stă un soi de pasăre: castanie, cu pieptul alb-crem și aripile pătate cu negru. Stă aplecată, supusă, legănându-și corpul odată cu mișcarea însoțitorului său, a tovarășului său.

Meditatorul își închipuie că acest om, acest tânăr îmblânzitor de șoimi, este un om bun la toate de la fermă. Sau o rudă a familiei, poate un văr venit în vizită. Apoi observă coada lungă, împletită, atârnându-i peste umăr, coborând mai jos de talie, vesta legată strâns în jurul unei forme care se curbează în mod suspect spre interior, în jurul mijlocului. Vede fustele, care fuseseră ridicate, trase în grabă în jos, peste ciorapi. Vede o față palidă, ovală, sub beretă, sprâncene arcuite, o gură roșie, plină.

Se apropie de geam, aplecându-se pe pervaz, și o privește pe femeie trecând din dreapta ferestrei către stânga, cu pasărea pe pumn, cu fustele foșnindu-i în jurul ghetelor. Ajunge în curtea fermei, trece printre găini și gâște, ocolește casa și dispare.

Meditatorul se îndreaptă de spate, încruntarea i s-a risipit, iar sub barba rară i se formează un zâmbet. În spatele lui, încăperea a amuțit. Își aduce aminte unde este: lecția, băieții, conjugarea verbelor.

Se întoarce. Își unește vârfurile degetelor, așa cum își închipuie că ar trebui să facă un meditator, așa cum făceau profesorii lui la școală, nu cu mult timp în urmă.

— Excelent! spune.

Băieții îl privesc, plante care se rotesc după soare. El zâmbește către fețele lor fragede, crude încă, palide ca aluatul necrescut în lumina ferestrei. Se preface că nu observă

că fratele cel mic este împuns pe sub masă cu un băț decojit, că fratele cel mare și-a umplut tăblița cu șiruri de bucle.

— Acum, le zice el, aș vrea să lucrați la traducerea următoarei propoziții: „Stimate domn, vă mulțumesc pentru scrisoarea amabilă".

Ei încep să scrie, aplecați deasupra tăblițelor, cel mare (și mai prost, meditatorul știe) respirând pe gură, cel mic așezându-și capul pe braț. Și, serios, ce rost are să le dea băieților aceste lecții? Nu sunt meniți să fie fermieri, la fel ca tatăl și frații lor mai mari? Dar, de fapt, lui la ce i-au folosit? Ani și ani de școală și uite unde a ajuns: într-o hală afumată, păcălindu-i pe fiii unui oier să învețe conjugarea verbului și topica frazei.

Așteaptă până când băieții ajung la jumătatea exercițiului, apoi îi întreabă:

— Cum o cheamă pe slujnica aceea? Cea cu pasărea?

Fratele cel mic îl privește direct, fățiș. Meditatorul îi zâmbește. Se pricepe, își spune el cu mândrie, să disimuleze, să citească gândurile altora, să ghicească în ce direcție o vor lua, ce vor face în continuare. Viața cu un părinte iute la mânie îți cultivă această iscusință de la o vârstă fragedă. Meditatorul știe că cel mare nu va ghici intenția din spatele acestei întrebări, însă cel mic, de doar nouă ani, va ști.

— Pasăre? întreabă cel mare. Nu are nicio pasăre.

Se uită la fratele lui.

— Sau are?

— Nu?

Meditatorul bagă de seamă privirile lor nedumerite. Vede din nou, pentru o clipă, penele maro-roșcate, pestrițe, ale șoimului.

— Poate mă înșel.

— E Hettie, care are grijă de porci și de găini, se grăbește să spună fratele cel mic.

Se încruntă.

— Găinile sunt păsări, nu-i așa?

Meditatorul încuviințează din cap.

— Așa este.

Se întoarce din nou spre fereastră. Privește afară. Totul e ca înainte. Vântul, copacii, frunzele, oile murdare adunate grămadă, întinderea de pământ domesticit, cultivat, care se întâlnește cu marginea pădurii. Nici urmă de fată. Să fi fost o găină pasărea pe care o ținea pe brațul întins? Se îndoiește.

Mai târziu în ziua aceea, după ce se încheie lecția, meditatorul se duce în spatele casei. Ar trebui să pornească spre oraș, să înceapă lungul drum spre casă, dar vrea să o vadă pe fată încă o dată, vrea să o observe cu atenție, poate să schimbe câteva cuvinte cu ea. Simte nevoia să examineze pasărea aceea de aproape, să audă ce fel de voce va ieși din gura ei. I-ar plăcea să cântărească în mână coada fetei, să-i simtă împletitura cu vârfuri mătăsoase alunecându-i printre degete. Își ridică privirea spre ferestrele casei în timp ce merge de-a lungul zidurilor. Sigur, nu are nicio scuză că se află aici, în curtea fermei. Mama băieților ar putea să ghicească într-o clipă ce caută și să-l alunge de acolo. Și-ar putea pierde slujba asta, ar putea pune în pericol înțelegerea fragilă, oricare ar fi ea, pe care a făcut-o tatăl lui cu văduva oierului. Nici măcar gândul acesta nu-l face să se oprească.

Înaintează prin curte, ocolind bălțile și cocoloașele de bălegar. A plouat mai devreme, când încerca să predea

conjunctivul: a auzit tic-tacul ploii pe acoperișul de stuf al clădirii. Cerul începe să se golească de lumină; soarele își aruncă ultimele raze; în aer se simte încă strânsoarea rece a iernii. O găină scurmă cu hărnicie în pământ, cotcodăcind încet pentru sine.

Se gândește la fată, la coada ei împletită, la șoimul ei. Întrezărește acum o cale prin care ar mai putea ușura povara acestor vizite obligatorii. Slujba lui, lucrul cu acești copii, în locul acesta sumbru și îngrozitor, ar putea deveni suportabile, până la urmă. Își imaginează revederi după lecții, o plimbare prin pădure, o întâlnire în spatele unuia dintre șoproanele sau acareturile astea.

Nici nu-i trece prin cap că femeia pe care a văzut-o este, de fapt, fiica cea mai mare a familiei.

Are o anumită faimă prin părțile acestea. Se spune că este stranie, țicnită, neobișnuită, poate chiar nebună. El a auzit că se plimbă în voie pe drumurile lăturalnice și prin pădure, neînsoțită, adunând plante din care face poțiuni ciudate. Nu e înțelept să-ți încrucișezi pașii cu ai ei, fiindcă oamenii spun că a învățat meșteșugul de la o cotoroanță care prepara leacuri și fierturi și putea să omoare un prunc cu o singură privire. Se spune că mama ei vitregă trăiește cu groaza că fata îi face vrăji, mai ales acum, că oierul a murit. Totuși, tatăl ei trebuie să o fi iubit, pentru că i-a lăsat prin testament o zestre însemnată. Nu că ar vrea careva să o ia de nevastă, firește. Se spune că este prea sălbatică pentru orice bărbat. Mama ei, Dumnezeu s-o odihnească, a fost țigancă sau vrăjitoare sau un spirit al pădurii: meditatorul a auzit multe astfel de povești fanteziste despre ea. Propria lui mamă clatină din cap și țâțâie când vine vorba despre fata asta.

Meditatorul nu a văzut-o niciodată, dar își închipuie o ființă pe jumătate femeie, pe jumătate animal: cu sprâncene groase, mers șchiopătat, părul încărunțit, hainele pătate cu noroi și frunze. Fiica unei vrăjitoare moarte a pădurii. Crede că merge șontâcăit, murmurând pentru sine în timp ce scotocește prin traista ei cu blesteme și leacuri.

Aruncă o privire în jur, la cocina care adăpostește un loc ferit, la crengile goale ale merilor aplecați peste gardul ce înconjoară ferma. N-ar vrea să se întâlnească pe nepusă masă cu fata aceea. Deschide o poartă în gard și pornește pe o cărare. Se uită peste umăr la ferestrele casei, la ușile hambarului, unde vitele rumegă și dau din cap în boxe. Unde ar putea fi?

Gândul la sora nebună, vrăjitoarea, îi este alungat de o mișcare în stânga lui: o ușă care se deschide, un foșnet de fuste, scârțâitul unei balamale. Este fata cu pasărea! Chiar ea. Iese dintr-un acaret dărăpănat, închizând ușa în urma ei. Chiar acolo, în fața lui, de parcă meditatorul i-ar fi invocat prezența doar gândindu-se la ea.

— Ziua bună! spune el, dregându-și glasul.

Fata se întoarce. Îl privește o clipă, ridică din sprâncene, foarte ușor, ca și cum i-ar fi văzut rotițele gândurilor, ca și cum capul lui ar fi transparent ca apa. Îl măsoară din cap până în picioare.

— Domnule, răspunde ea după o vreme, cu o reverență abia simțită. Ce vă aduce la Hewlands?

Vocea ei este clară, melodioasă, articulată. Are efect imediat asupra lui: o accelerare a pulsului, o căldură în piept.

— Îi meditez pe băieții de aici, răspunde el. La limba latină.

Se așteaptă ca fata să fie impresionată, să dea respectuos din cap. El este un om învățat; un om de litere, educat. În fața dumitale nu stă vreun opincar, doamnă, ar vrea să-i spună, nu stă un simplu țăran.

Dar expresia fetei este neschimbată.

— Ah! exclamă ea. Meditatorul de latină. Sigur.

Îl miră lipsa de interes ce răzbate din răspunsul ei. E o femeie care-l nedumerește: vârsta ei este greu de ghicit, la fel ca statutul ei în casă. Este poate puțin mai mare decât el. E îmbrăcată ca o slujnică, în haine aspre și murdare, dar vorbește ca o doamnă. Are o postură dreaptă, aproape aceeași înălțime ca el, părul, la fel de întunecat ca al lui. Îi susține privirea cum ar face-o un bărbat, dar silueta și conturul trupului ei umplu vesta aceea într-un mod vădit femeiesc.

Meditatorul hotărăște că îndrăzneala este cea mai bună cale de urmat în împrejurarea dată.

— Pot să văd... pasărea?

Ea se încruntă.

— Pasărea mea?

— Te-am văzut mai devreme ieșind din pădure, nu-i așa? Cu o pasăre pe braț? Un șoim. Fascinant...

Pentru prima dată, chipul ei trădează emoție: preocupare, grijă, o urmă de teamă.

— N-o să le spui, arată ea spre fermă, nu-i așa? Mi s-a interzis s-o scot astăzi, știi, dar era atât de agitată, de flămândă, că n-am răbdat să o țin închisă toată după-amiaza. N-o să spui că m-ai văzut, nu-i așa? Că am fost plecată?

Meditatorul zâmbește. Se apropie de ea.

— N-o să spun nimic niciodată, reușește el să rostească cu glas binevoitor, liniștitor.

Își așază o mână pe brațul ei.

— Nu-ți face griji.

Fata își ridică privirea și o întâlnește pe a lui. Se privesc de aproape. El îi vede ochii aproape aurii, cu un cerculeț chihlimbariu în mijloc. Picățele verzi. Gene lungi, întunecate. Piele deschisă la culoare, cu pistrui pe nas și de-a lungul pomeților. Fata face un gest ciudat: își lasă mâna peste a lui, acolo unde aceasta se sprijină pe brațul ei. Îl prinde de pielea și de mușchiul dintre degetul mare și arătător și apasă. Strânsoarea este fermă, insistentă, ciudat de intimă, la limita durerii. Îl face să-și țină răsuflarea. Îl face să amețească. Siguranța gestului. Nu crede că l-a mai atins cineva acolo, în felul acesta, vreodată. N-ar putea să-și elibereze mâna fără să tragă brusc, chiar dacă ar vrea. Forța ei este surprinzătoare și, își dă el seama, deosebit de ispititoare.

— Eu..., începe el, fără să aibă habar încotro se îndreaptă vorba aceasta, ce vrea să spună. Tu...

Deodată, fata îi dă drumul mâinii; își îndepărtează brațul de el. Își simte mâna, acolo unde fata i-a strâns-o, fierbinte și fără apărare. Își freacă fruntea cu ea, ca pentru a o îndrepta la loc.

— Voiai să-mi vezi pasărea, spune ea și se poartă dintr-odată ceremonios și îndemânatic, luând o cheie de pe un lanț ascuns în faldurile fustelor, descuind ușa și împingând-o.

Intră și, uimit, el o urmează.

Este un spațiu mic, întunecat, îngust, cu miros uscat și familiar. Inspiră: mirosul de lemn, de var, de ceva dulce și fibros. În plus, o nuanță subtilă ca de var, ca de mosc. Și femeia de lângă el: îi simte mirosul părului și al pielii,

ce răspândește un parfum discret de rozmarin. Tocmai vrea să se întindă din nou spre ea — umărul ei, talia sunt provocator de aproape și altfel de ce l-ar aduce aici dacă nu s-ar gândi și ea la...

— Iat-o, șoptește ea precipitat și încet. O vezi?

— Pe cine? întreabă el, distras de talie, de rozmarin, de rafturile din jurul lui, care devin tot mai clare în beznă, pe măsură ce ochii i se obișnuiesc cu întunericul. Ce?

— Șoimul meu, zice ea și face un pas în față, iar atunci meditatorul vede, în capătul îndepărtat al magaziei, un stâlp înalt de lemn pe care este cocoțată o pasăre de pradă.

Are capul acoperit, aripile strânse, gheare solzoase, colorate în ocru, strânse în jurul stinghiei. E cocoșată, cu umerii ridicați, de parcă ar sta în ploaie. Penele de pe aripi sunt întunecate, dar pieptul are o nuanță deschisă și vălurită, ca scoarța unui copac. Lui i se pare extraordinar să se afle atât de aproape de o creatură care este atât de evident dintr-un alt element, din vânt sau cer sau poate chiar din mit.

— Dumnezeule mare! se aude exclamând, iar fata se întoarce și, pentru prima dată, zâmbește.

— E un vânturel, murmură ea. Un prieten al tatălui meu, un preot, mi l-a dat când era pui. Îl scot să zboare aproape în fiecare zi. Nu-i dau jos scufia acum, dar știe că ești aici. O să te țină minte.

Meditatorul nu se îndoiește de asta. Deși ochii și ciocul păsării sunt acoperite cu o scufie în miniatură, croită din piele — de oaie sau poate de ied, se trezește întrebându-se, spre iritarea sa — capul îi tresare și se rotește cu fiecare cuvânt pe care îl rostesc ei, cu fiecare mișcare pe care o fac. I-ar plăcea, își dă seama, să privească pasărea în față, să vadă ochii aceia, să știe ce se află sub glugă.

— A prins doi șoareci azi, spune femeia. Și un șoarece-de-câmp. Zboară, vorbește ea mai departe, întorcându-se spre el, fără ca aripile să facă vreun zgomot. Nu-l aud când se apropie.

Meditatorul, încurajat de privirea ei, întinde o mână. Îi atinge mâneca, vesta și, în cele din urmă, mijlocul. Își arcuiește brațul în jurul lui, la fel de ferm cum l-a atins ea, încercând să o tragă spre el.

— Cum te cheamă? o întreabă.

Fata face un pas înapoi, dar el o strânge mai tare.

— Nu-ți spun.

— Ba da.

— Dă-mi drumul.

— Mai întâi spune-mi.

— Și apoi mă lași să plec?

— Da.

— De unde știu că o să-ți ții promisiunea, domnule meditator?

— Întotdeauna îmi țin promisiunile. Sunt un om de cuvânt.

— Și un om căruia îi place să pună mâna. Dă-mi drumul, am zis.

— Mai întâi numele.

— Și apoi îmi dai drumul?

— Da.

— Bine, atunci.

— Îmi spui?

— Da, este...

— Care este?

— Anne, spune ea, sau pare să spună, în aceeași clipă în care el zice „Trebuie să știu".

— Anne? repetă el, surprins, cuvântul părându-i-se deodată familiar și ciudat.

Era numele surorii lui, care a murit cu nici doi ani în urmă. Își dă seama că n-a mai rostit numele acesta din ziua înmormântării ei. Vede din nou, pentru o clipă, curtea plouată a bisericii, arborii de tisă încărcați de apă, gura întunecată a pământului, căscată pentru a primi trupul înfășurat în alb, atât de slab și de mic. Părea prea mic pentru a intra în pământ, așa, singur.

Fata-șoim profită de momentul lui de confuzie pentru a-l împinge cât colo; el cade peste rafturile înșirate de-a lungul pereților. Se aude un sunet ciudat, ca un ecou, ca o mie de piese de joc sau de bile care intră la locașurile lor. El bâjbâie în jur și dă peste niște obiecte rotunde, cu coajă tare, reci, și ceva ascuțit în mijloc. Deodată, își dă seama ce era mirosul familiar dinăuntru.

— Mere, zice el.

Fata râde scurt, din partea cealaltă a încăperii, cu mâinile sprijinite pe raftul din spatele ei și cu șoimul alături.

— Este magazia cu mere.

El ridică un fruct și inspiră mireasma: înțepătoare, distinctă, acidă. În minte îi vin o mulțime de imagini: frunze căzute, iarbă îmbibată de apă, foc de lemne, bucătăria mamei lui.

— Anne, spune, mușcând din pulpa mărului.

Fata zâmbește, iar buzele i se curbează într-un fel care îl și înnebunește, îl și încântă în același timp.

— Nu ăsta e numele meu, spune ea.

El lasă mărul jos, prefăcându-se revoltat, dar și ușurat.

— Așa mi-ai zis.

— Ba nu.

— Ba da.

— Atunci înseamnă că n-ai ascultat.

El aruncă mărul mâncat pe jumătate și vine spre ea.

— Spune-mi acum.

— Nu vreau.

— Ba ai să-mi spui.

Își pune mâinile pe umerii ei, apoi își lasă degetele să-i alunece în jos pe brațe, privind-o cum tremură la atingerea lui.

— O să-mi spui, zice el, când o să ne sărutăm.

Ea își înclină capul într-o parte.

— Încrezutule! spune. Și dacă n-o să ne sărutăm niciodată?

— Ba o să ne sărutăm.

Din nou, mâna ei o găsește pe a lui; degetele ei prind carnea dintre degetul lui mare și arătător. El ridică din sprâncene și o privește în față. Are expresia unei femei care citește un text deosebit de dificil, o femeie care încearcă să descifreze ceva, să înțeleagă ceva.

— Hmm! exclamă ea.

— Ce faci? o întreabă. De ce mă ții de mână așa?

Fata se încruntă; îl privește direct, cercetător.

— Ce este? spune el, brusc tulburat de ea, de tăcerea ei, de concentrarea ei, de strânsoarea mâinii ei.

În jurul lor, merele se odihnesc pe rafturi. Pasărea stă nemișcată pe stinghie, ascultând.

Femeia se apleacă spre el. Îi dă drumul la mână, care din nou îi pare carne vie, jupuită, devastată. Fără avertisment, își apasă gura pe a lui. El îi simte catifelarea geamănă a buzelor, apăsarea puternică a dinților, finețea neverosimilă a chipului. Apoi, ea se retrage.

— Agnes mă cheamă, îi spune.

El știe și numele acesta, deși n-a mai întâlnit pe nimeni care să-l poarte. Agnes. Pronunțat altfel decât s-ar putea scrie pe o pagină, cu acel *g* aproape ascuns, secret. Limba se curbează înspre el, însă abia dacă-l atinge. Ann-is. Agn-iez. Trebuie să accentuezi prima silabă, apoi să sari peste următoarea.

Ea se strecoară afară din spațiul dintre corpul lui și rafturi. Deschide ușa, iar lumina de dincolo de ușă este amețitor de albă, copleșitoare. După aceea, ușa se închide zgomotos în urma ei, iar el rămâne singur, cu șoimul, cu merele, cu mirosul de lemn și toamnă, și cu mirosul uscat, de pene și carne, al păsării.

Toate l-au uluit peste măsură: sărutul, magazia de mere, cum se simțeau umerii ei la atingere, gândul la data următoare când va fi trimis la Hewlands, cum să facă să o găsească pe fată singură din nou, așa încât abia la jumătatea drumului către oraș își dă seama. Nu se spune că fiica cea mare de la fermă ține un șoim?

Prin părțile acestea, se povestea despre o fată care locuia la marginea pădurii.

Oamenii își spuneau unul altuia: Ai auzit vreodată despre fata care locuia la marginea pădurii? când stăteau seara în jurul focului, când frământau aluatul, când dărăceau lâna pentru tors. Astfel de povești, bineînțeles, fac noaptea să treacă mai repede, liniștesc un copil agitat, te ajută să-ți mai iei gândul de la griji.

La marginea pădurii, o fată.

Începutul acesta ascunde o promisiune din partea povestitorului pentru ascultător, ca un bilețel îndesat într-un buzunar, o aluzie că urmează să se întâmple ceva.

Oricine s-ar afla în preajmă ar întoarce capul și ar ciuli urechile, formându-și deja în minte o imagine a fetei, poate croindu-și drum printre copaci sau stând lângă zidul verde al unei păduri.

Și ce pădure era! Deasă, verde, înțesată sălbatic cu muri și iederă, copacii atât de apropiați unii de alții încât formau postate întregi, se spunea, în care lumina nu pătrundea deloc. Deci nu era un loc în care să te rătăcești. Se găseau acolo cărări care șerpuiau și se întorceau de unde plecau, cărări care îi abăteau pe călători de la drumul lor, de la intențiile lor. Pale de vânt care loveau de nicăieri. Unele poieniță în care puteai auzi muzică sau șoapte sau îți puteai desluși numele murmurat, *Aici, vino aici, vino încoace.*

Copiii care locuiau în apropierea pădurii erau învățați încă din leagăn să nu se aventureze niciodată singuri în ea. Fecioarele erau îndemnate să stea departe, prevenite asupra a ceea ce ar putea să pândească în adâncimile acelea verzi, năpădite de rugi. Erau acolo creaturi care semănau cu oamenii — pădureni, cum erau numiți — care mergeau și vorbeau, dar care nu puseseră niciodată piciorul în afara pădurii, ci trăiseră toată viața în lumina filtrată de frunze, printre crengile împrejmuitoare, în interiorul umed și încâlcit. Se spunea că un câine de vânătoare, o creatură splendidă, cu crupa zveltă și colți strălucitori, se năpustise în tufișuri urmărind o căprioară și nu mai fusese văzut niciodată. S-a dus după strălucirea albă a animalului, iar pădurea s-a închis în urma lui și nu i-a mai dat drumul.

Oamenii care erau siliți să treacă prin pădure se opreau să se roage; era acolo un altar, o cruce, unde puteai să faci

popas și să-ți încredințezi soarta în mâinile Domnului, să speri că te-a auzit, să ai încredere că o să-ți poarte de grijă, că nu o să te lase să-ți întretai calea cu pădurenii sau cu spiritele ei ori cu creaturile ascunse printre frunze. Crucea a fost acoperită, sufocată, ziceau unii, de fuioare de iederă. Alți călători își puneau încrederea în forțe mai întunecate: de jur împrejurul pădurii, erau altare unde oamenii legau de crengi fâșii din hainele lor, lăsau pocale de bere, pâini, jumări, șiraguri de mărgele colorate în speranța că spiritele copacilor ar putea fi îmbunate și i-ar lăsa să străbată pădurea în siguranță.

Așadar, într-o casă aflată chiar la marginea pădurii, locuiau fata și fratele ei mai mic. De la ferestrele din spate se vedeau copacii, care-și fluturau vârfurile în zilele vântoase și își scuturau pumnii goi și răsuciți iarna. Fata și fratele ei simțiseră încă de la naștere atracția pădurii, puterea ei îmbietoare.

Oamenii care trăiau în sat de mult timp credeau că mama fetei venise din pădure. De unde anume, nimeni nu știa. Poate fusese o locuitoare a pădurii și se rătăcise, se pierduse de cei ca ea, sau poate fusese altceva.

Nimeni nu știa. Se povestea că apăruse într-o zi, despărțind murii, ieșind din lumea verde, crepusculară, iar de atunci înainte fermierul, care tocmai se afla pe acolo, păzindu-și oile, n-a mai putut să-și ia ochii de la ea. I-a cules frunzele din păr și melcii de pe fuste. I-a scos crenguțele și mușchiul de pe mâneci, i-a spălat noroiul de pe picioare. A luat-o în casa lui, a hrănit-o, a îmbrăcat-o, s-a însurat cu ea și, nu după mult timp, li s-a născut o fetiță.

Când povestea ajungea în punctul acesta, povestitorii scoteau în evidență faptul că nicio femeie nu-și mai

îngrijise copilul ca ea. Îl lega în spate și îl căra peste tot pe unde mergea, pe la fermă, în picioarele goale, chiar și în cele mai reci zile de iarnă. Nu lăsa copilul în leagăn, nici măcar noaptea, ci îl ținea aproape, la fel ca animalele. Dispărea ceasuri în șir în pădure, împreună cu copilul, și se întorcea acasă după lăsarea întunericului, poate cu șorțul plin de castane în coajă, la o casă fără căldură, fără mâncare, fără să aibă ce să-i pună soțului pe masă. Nevestele din casele învecinate au început să șușotească, întrebându-se una pe alta cum de suportă bărbatul așa ceva. Și, știind că proaspăta mamă n-avea nici ea mamă sau așa părea, femeile au venit la fermă, i-au împărtășit din înțelepciunea lor despre cum să țină casa, cum să-și înțarce copilul, cum să-l ferească de boli, cum să coasă și, de asemenea, despre cum femeia trebuie să poarte bonetă, să-și acopere părul, acum, că este măritată.

Femeia a încuviințat din cap la toate, cu un zâmbet tăcut. Era văzută adesea pe drum cu părul descoperit și lăsat liber pe umeri. Săpase o bucată de pământ în fața casei, unde cultiva plante ciudate: ferigi de pădure și plante agățătoare, flori cu miros înțepător și tufișuri urâte, joase. Singura femeie cu care părea să stea de vorbă era o văduvă bătrână care locuia în capătul îndepărtat al satului. Puteau fi văzute adesea în grădinița împrejmuită a văduvei, bătrâna sprijinită în baston, în timp ce tânăra, cu bebelușul legat de spinare, tot desculță, tot cu părul la vedere, se apleca să se îngrijească de ierburile văduvei.

Nu peste mult timp, femeia a dat iar naștere unui copil, de data asta un băiat, care a fost puternic din clipa în care a respirat pentru prima dată. Era un copil uriaș, cu mâini late și picioare îndeajuns de mari pentru a putea

merge. Femeia a făcut ca înainte, punându-și pruncul în spinare, dar la o zi sau două după naștere a plecat în pădure, cu fetița mergând pe lângă ea.

Când burta i s-a umflat pentru a treia oară, femeia n-a mai avut noroc. A căzut la pat ca să dea naștere celui de-al treilea copil, dar, de data asta, nu s-a mai ridicat. Femeile din sat au venit să o spele și să o primenească, să o pregătească pentru lumea de dincolo. Au plâns când au făcut asta, nu pentru că fuseseră apropiate de femeie, care apăruse din pădure și se măritase cu unul de-ai lor, care avea nume de copac, care avea atât de puține să le spună, care respinsese încercările lor de a-i deveni tovarășe, ci pentru că moartea ei le amintea de posibilitatea propriei morți. Au plâns împreună când i-au spălat și pieptănat părul, când i-au curățat pământul de sub unghii, când i-au tras o rochie peste cap, când au înfășat copilul născut mort, mic cât o păstaie, și l-au așezat în brațele femeii.

Fetița a stat și a privit, cu spatele la perete, cu picioarele încrucișate sub ea, fără să scoată un sunet. Nu a suspinat, nu s-a văitat, nu a rostit niciun cuvânt. Privirea ei nu s-a abătut de la trupul mamei. În poală, își ținea frățiorul, care scâncea, se smiorcăia și își ștergea ochii de rochia ei. Dacă vreuna dintre vecinele acelea binevoitoare se apropia, fata scuipa și zgâria, ca o pisică. Nu și-a lăsat fratele din brațe, indiferent câți oameni au încercat să i-l ia. Greu să ajuți așa un copil, ziceau ei, greu să simți ceva pentru ea.

Singura pe care a lăsat-o să se apropie a fost văduva care fusese prietenă cu mama ei. Văduva s-a așezat pe un scaun lângă copii, aproape nemișcată, cu un castron de mâncare în poală. Din când în când, fetița o lăsa să bage câte o lingură cu terci în gura fratelui ei.

Una dintre vecine și-a adus aminte de sora ei nemăritată, Joan, care era tânără, dar avusese grijă de mulți frați mai mici, precum și de porci, și era obișnuită cu munca grea. De ce să nu o angajeze la fermă? Cineva trebuia să îngrijească de casă, de copii, să facă focul și să amestece în oală. Cine știe ce putea să urmeze? Fermierul, toată lumea știa asta, era un om avut, cu o casă frumoasă și mult pământ; copiii puteau fi făcuți să asculte, dacă se luau măsurile potrivite.

Acum, o fi sau n-o fi adevărat, înainte să se împlinească luna la fermă, Joan se plângea de fată oricui era doritor s-o asculte. Copila o scotea din minți. De două ori se trezise noaptea și o găsise stând deasupra ei și strângând-o de mână. O prinsese strecurându-i în buzunar ceva ce, la o cercetare amănunțită, părea să fie un obiect format din crenguțe legate cu o pană de găină. Descoperise frunze de iederă sub pernă și cine altcineva ar fi putut să le pună acolo?

Femeile din sat nu știau ce să spună sau dacă să o creadă, dar multă lume a băgat de seamă că pielea lui Joan devenise pătată și plină de pustule. Că pe mâini îi apăruseră negi. Că lâna toarsă de ea era încurcată și zdrențuită și că pâinea ei refuza să crească. Dar fata era doar o copilă, o copilă foarte mică, și cum să fie ea în stare de asemenea fapte?

Poate credeți că Joan s-a dat bătută, că a plecat de la fermă și s-a întors acasă, la familia ei. Joan nu s-a lăsat atât de ușor descurajată de un copil obraznic, îndărătnic. A rezistat cu îndârjire, frecându-și negii cu grăsime de porc și curățându-și fața cu o cârpă înmuiată în cenușă.

Cu timpul, așa cum se întâmplă adesea cu astfel de lucruri, perseverența lui Joan a fost răsplătită. Fermierul a

luat-o de nevastă și ea i-a născut șase copii, toți blonzi și rotunjori, cu pielea trandafirie, la fel ca ea, la fel ca tatăl lor.

După nuntă, Joan nu s-a mai plâns oamenilor de fată; a încetat brusc, de parcă i-ar fi cusut cineva gura. Nu e deloc ciudată, spunea ea cu țâfnă. Absolut deloc. Era o prostie și o răutate să spui că fata putea să citească sufletele oamenilor. Nu era nimic nelalocul lui în familia ei, la ferma ei, absolut nimic.

Firește, vestea despre darurile neobișnuite ale fetei s-a răspândit. Oamenii veneau la ea la adăpostul întunericului. Pe măsură ce creștea, fata făcea în așa fel încât calea ei să se încrucișeze cu a oamenilor care aveau nevoie de ea. În regiune, se știa că merge pe întinderea pădurii, pe la marginea ei, după-amiaza târziu, seara devreme, cu șoimul luându-și zborul spre crengi și întorcându-se pe mănușa ei de piele. Își scotea pasărea în amurg, așa că, dacă voiai, puteai să faci în așa fel încât să te afli pe-acolo la ceasul acela.

Dacă o rugai, fata — femeie, acum — își dădea jos mănușa și te apuca de mână, doar o clipă, apăsând pe carnea dintre degetul mare și arătător, unde se găsea toată forța mâinii tale, și-ți spunea ce simte. Senzația, ziceau unii, era amețitoare, epuizantă, de parcă te seca de toată puterea; alții ziceau că e înviorătoare, însuflețitoare, ca o ploaie de vară. Pasărea ei făcea rotocoale pe cer, deasupra, cu penele întinse, țipând, ca pentru a avertiza.

Lumea zicea că pe fată o cheamă Agnes.

Aceasta este povestea, legenda despre copilăria lui Agnes. Ea însă ar putea spune o poveste diferită.

Afară erau oile, care trebuiau hrănite, adăpate, îngrijite, indiferent ce s-ar fi întâmplat. Trebuiau aduse acasă, scoase pe câmp și mutate de pe o pajiște pe alta.

Înăuntru era focul, care nu trebuia lăsat niciodată să se stingă. Trebuia hrănit, înteţit și răscolit, iar uneori mama ei trebuia să sufle în el, cu buzele ţuguiate.

Însăși mama ei era un lucru înșelător, pentru că existase o mamă, care avusese glezne subțiri, puternice, deasupra tălpilor goale. Tălpile acelea erau înnegrite și mergeau într-o parte și în alta pe dalele de piatră, iar uneori ieșeau din casă, treceau pe lângă oi și intrau în pădure, unde călcau pe frunze, crenguțe și mușchi. Mai existase și o mână, care o ținea pe a lui Agnes, să nu cadă, și fusese caldă și fermă. Dacă Agnes era ridicată de pe podeaua bucătăriei în spinarea mamei, se putea cuibări sub pelerina de păr. Copacii îi apăreau atunci, printre șuvițele întunecate, ca un spectacol cu lampioane. Uite, zicea mama, o veveriță, și o coadă roșcovană, stufoasă, dispărea în sus, pe un trunchi de copac, ca și cum chiar ea o invocase de pe scoarță. Uite, un pescăruș albastru: o săgeată strălucitoare, străpungând suprafața argintie a unui pârâu. Uite, alune: mama se cățăra pe crengi, scuturându-le cu brațele ei puternice, făcând să cadă mănunchiuri de perle cu coaja maronie.

Fratele ei, Bartholomew, cu ochii mari, mirați, și cu degete care se deschideau în steluțe albe, era cărat de mamă în față, așa că cei doi puteau să se privească în ochi pe drum, să-și împletească degetele peste oasele rotunde ale umerilor mamei. Mama le tăia rogoz verde, pe care îl usca, apoi îl împletea să le facă păpuși. Păpușile erau aidoma, iar Agnes și Bartholomew le așezau una lângă alta într-o cutie și fețele lor verzi, goale, priveau încrezătoare în sus, spre acoperiș.

Apoi, mama aceasta a dispărut și o alta a venit în locul ei, aruncând lemne în foc, suflând în flăcări, ridicând oala de pe vatră pe grătar, spunând Nu atinge, grijă, frige. Mama aceasta a doua era mai trupeșă, cu părul blond, răsucit într-un nod și ascuns sub o bonetă murdară de sudoare. Mirosea a oaie și a unsoare. Avea pielea înroșită, acoperită de pistrui, de parcă fusese stropită de o căruță ce trecuse prin noroi. Avea un nume, „Joan", care o făcea pe Agnes să se gândească la un câine care urlă. Femeia asta a luat un cuțit și i-a tăiat părul lui Agnes, zicând că nu are timp să se ocupe de el în fiecare zi. A luat bebelușii împletiți din frunze de rogoz, i-a declarat păpuși drăcești și i-a aruncat în foc. Când Agnes și-a ars degetele încercând să scoată siluetele lor arse, a râs și a zis că Agnes a primit ce merita. În picioare, avea pantofi legați cu șireturi.

Picioarele acelea n-au mers niciodată de la fermă la pădure. Dacă Agnes se ducea singură, fără să ceară voie, mama aceasta își scotea un pantof, îi ridica fusta lui Agnes și o lovea cu pantoful pe spatele picioarelor, pleosc, trosc, iar durerea era atât de surprinzătoare, atât de nefamiliară, încât Agnes uita să țipe. În schimb, se uita la grinzi, aflate sus, deasupra ei, unde cealaltă mamă legase un mănunchi de ierburi de o piatră cu o gaură în mijloc. Ca să alunge ghinionul, spusese ea. Agnes și-a amintit când a făcut asta. Și-a mușcat buza. Și-a poruncit să nu plângă. S-a uitat la ochiul negru al pietrei. S-a întrebat când se va întoarce mama aceasta. N-a plâns.

De asemenea, mama cea nouă își scotea pantoful și dacă Agnes spunea Nu ești mama mea sau dacă Bartholomew călca pe coada câinelui sau dacă Agnes vărsa supa sau lăsa gâștele afară, pe drum, sau nu ridica găleata porcilor până

sus, la troaca cu lături. Agnes a învățat să fie agilă, rapidă. A învățat foloasele de a te face nevăzut, cum să treacă printr-o cameră fără să atragă atenția. A învățat că ceea ce e ascuns într-un om poate fi scos la suprafață dacă, de exemplu, în cana lui ajunge cumva un praf de otrățel de apă. A învățat că plantele agățătoare desprinse de pe o scoarță de stejar și frecate de albitura de pat fac ca oricui se întinde acolo să-i piară somnul. A învățat că, dacă își ia tatăl de mână și îl conduce la ușa din spate, unde Joan a smuls toate plantele de pădure, tatăl ei devine tăcut, iar apoi Joan se vaită și îi spune că n-a vrut să facă niciun rău, a crezut că sunt buruieni. Și a mai învățat că, după aceea, Joan se întinde pe sub masă și o pișcă, lăsându-i pete vineții pe piele.

Au fost vremuri tulburi, cu anotimpuri care s-au perindat cu greutate. Cu camere întunecate de fum. Cu behăit și tânguieli neîncetate de oi. Cu tatăl departe de cămin aproape toată ziua, îngrijind de animale. Cu încercări de a împiedica noroiul de afară să ajungă la curățenia dinăuntru. Ferindu-l pe Bartholomew de foc, de Joan, de iaz, de căruțele de pe drum, de copitele tropăitoare ale cailor, de pârâu și de șfichiuirea coasei. Mieii bolnavi erau puși într-un coș lângă foc, puși să sugă din cârpe înmuiate în lapte, iar plânsetele lor ascuțite spintecau camera. Tatăl ei în grădină, oile strânse între genunchii lui, cu ochii ieșiți din orbite, de groază, ațintiți spre cer, iar el, croindu-și drum cu foarfeca prin lână. Claia tunsă cădea ca niște nori de furtună pe pământ și din fiecare nor se ridica o creatură cu totul diferită: subțire, cu pielea ca laptele, sfrijită.

Toți i-au spus lui Agnes că nu existase o altă mamă. Despre ce tot vorbești? strigau ei. Când ea a insistat, au

schimbat tactica. Nu ți-o aduci tu aminte pe mama ta adevărată — nu ai cum. Ea le-a zis că mint; a bătut din picior; a lovit cu pumnii în masă; a țipat la ei ca un cocoș. Ce însemna asta? De ce continuau cu minciunile astea, cu fățărnicia? Își aducea aminte. Își aducea aminte tot. I-a spus asta văduvei spițerului, care locuia la marginea satului, o femeie care primea lână la tors; ea a continuat să dea la vârtelniță, de parcă Agnes nici nu vorbise, dar a încuviințat din cap. Mama ta, a zis ea, avea o inimă pură. Era mai multă bunătate în degetul ei cel mic — și a ridicat o mână noduroasă — decât în toți ceilalți.

Își aducea aminte tot. Tot, mai puțin unde dispăruse, de ce plecase.

Noaptea, Agnes îi șoptea lui Bartholomew despre femeia căreia îi plăcea să se plimbe cu ei prin pădure, care legase ierburi de o piatră găurită, care le făcuse păpuși din rogoz, care plantase o grădină în spatele casei. Își amintea tot. Aproape tot.

Apoi, într-o zi, l-a găsit pe tatăl ei în spatele cocinii, cu genunchiul pe gâtul unui miel, coborând cuțitul. Mirosul, imaginea, culoarea i-au adus în minte un pat îmbibat de ceva roșu și o cameră a carnagiului, a violenței, de un stacojiu înspăimântător. Și-a fixat tatăl cu privirea, a continuat să-l fixeze, dar nu l-a văzut deloc. În schimb, a văzut un pat cu o floare roșie în mijloc, apoi o cutie îngustă. În ea, știa, se afla mama ei, dar nu așa cum fusese înainte. Mama aceasta era diferită din nou. Era ca de ceară, rece și tăcută, iar în brațele ei era un mănunchi de cârpe făcute ghem, cu fața tristă, ofilită, a unei păpuși. Preotul fusese nevoit să vină noaptea, pentru că era secret, și era un preot pe care Agnes nu-l mai văzuse până atunci. Avea o robă lungă și

un bol fumegând pe care îl legăna deasupra cutiei, mormăind cuvinte ciudate, cântate. Agnes nu trebuie să spună niciodată, îi zisese tatăl ei, printre suspine, să nu spună niciodată vecinilor sau altcuiva că a venit preotul și a rostit cuvinte magice deasupra femeii de ceară și a bebelușului trist. Înainte să plece, preotul o atinsese pe Agnes o dată, ușor, pe cap, apăsându-i sprânceana cu degetul mare, și îi spusese, privind-o drept în ochi, într-o limbă familiară ei, Biata mielușea.

Agnes îi povestește toate astea tatălui său, în timp ce el stă îngenuncheat acolo, deasupra altui miel, cu roșeața pulsându-i din linia trasată pe gât. Îi strigă — îi urlă din toți rărunchii, din adâncul inimii. Zice Îmi aduc aminte, știu toate astea.

Sst, fetiță, îi spune tatăl său întorcându-se spre ea. Nu se poate să-ți aduci aminte. Taci acum. Nu mai vorbi astfel de lucruri. N-a venit niciun preot noaptea. Nu te-a atins pe cap. Să nu te audă nimeni vreodată zicând așa ceva. Să nu te audă maică-ta.

Agnes nu știe dacă se referă la Joan, femeia din casă, sau la propria ei mamă, de sus, din rai. Are senzația că lumea s-a deschis ca un ou. Cerul de deasupra ei ar putea oricând să se despice și din el să plouă cu foc și cenușă peste ei toți. La marginea câmpului ei vizual, par să plutească amenințător forme întunecate, nebuloase. Casa, cocina, frații și surorile ei din curte, toți i se par deodată departe și insuportabil de aproape. Știe că a venit un preot. Cum poate tatăl ei să susțină altceva? Își aduce aminte de crucea de la gâtul lui, pe care a ridicat-o la buze, să o sărute, de felul în care vasul lui lăsa fum în aer, deasupra mamei ei și bebelușului, că el a rostit numele mamei de mai multe

ori, în toiul rugăciunilor lui misterioase: Rowan, Rowan. Își aduce aminte. Biata mielușea, îi zisese el. Tatăl ei spune Taci, să nu mai zici niciodată asta, așa că fuge de lângă el, de lângă miel, vlăguit și golit de sânge acum, aproape doar un sac de rânză și oase, până în pădure, unde strigă lucrurile acestea copacilor, frunzelor, ramurilor, unde nimeni nu o poate auzi. Se prinde de crenguțele spinoase ale murilor până când îi străpung pielea și strigă la Dumnezeul bisericii la care merg în fiecare duminică, aliniați frumos, cărând bebelușii în spinare, unde nu este fum, nu sunt vase cu tămâie, nu se vorbește extatic. Îl strigă, îi urlă numele. Tu, zice, tu, mă auzi, am terminat-o cu tine. De acum încolo, o să merg la biserică pentru că sunt obligată, dar nu voi mai spune niciun cuvânt acolo, pentru că nu mai există nimic după ce mori. Numai pământ și trupul mort și toate sunt în van.

Îi povestește asta văduvei spițerului, iar la cuvintele ei, bătrâna își ridică privirea. Roata huruie mai lent, încetinind, în timp ce femeia se holbează la copilă. Să nu mai spui asta nimănui, îi zicea ea lui Agnes, cu vocea ei cârâită. Niciodată! Altfel abați șapte feluri de necazuri asupra ta.

Crește privind-o pe mama cu pantofi cum își îmbrățișează și își alintă copiii blonzi, dolofani. O privește cum pune pâinea cea mai proaspătă, carnea cea mai bună pe blidele lor. Agnes este nevoită să trăiască cu senzația că este neînsemnată, nedorită, că îi lipsește ceva. Ei îi revine sarcina de a mătura podelele, de a schimba scutecele bebelușilor, de a-i legăna să adoarmă, de a curăța căminul și de a readuce focul la viață. Vede, înțelege că orice accident sau ghinion — un platou scăpat pe jos, o cană spartă, niște ițe încurcate, un aluat necrescut — va fi cumva din vina ei.

Crește știind că trebuie să-l apere pe Bartholomew de toate loviturile vieții, pentru că nimeni altcineva nu va face asta. El e sânge din sângele ei, pe de-a-ntregul și absolut, într-un fel în care nimeni altcineva nu mai este. Crește cu un foc ascuns, tainic, în ea: o mângâie, o încălzește, o avertizează. Trebuie să pleci de aici, îi zice focul. Trebuie.

Agnes este atinsă rar — aproape deloc. Crește râvnind la asta: o mână pe mâna ei, pe părul ei, pe umărul ei, atingerea pasageră a unor degete pe brațul său. O amprentă umană a bunătății, a camaraderiei. Mama vitregă nu se apropie niciodată de ea. Frații o lovesc și o zgârie, dar asta nu se pune.

Crește fascinată de mâinile altora, atrasă mereu să le atingă, să le simtă în mâna ei. Mușchiul acela dintre degetul mare și arătător este, pentru ea, irezistibil. Poate fi închis și deschis precum ciocul unei păsări și în el stă toată forța prinderii, toată puterea strânsorii. Înzestrarea, înțelepciunea, esența unui om pot fi intuite de aici. Tot ce a avut, a păstrat și tot ce tânjește să aibă se află acolo, în locul acela. E cu putință, își dă ea seama, să afli tot ce vrei să știi despre cineva doar apăsând acolo.

Nu are mai mult de șapte sau opt ani și o femeie venită în vizită o lasă pe Agnes să o prindă de mână în felul acela, iar Agnes spune O să-ți întâlnești moartea în cel mult o lună, şi ce să vezi, se împlinește, uite așa, fiindcă femeia cade răpusă de friguri chiar săptămâna următoare. Spune că ciobanul va cădea și se va lovi la picior, că tatăl ei va fi prins de o furtună, că bebelușul va cădea bolnav la a doua lui aniversare, că bărbatul care se oferă să cumpere pieile de oaie ale tatălui ei este un mincinos, că negustorul de mărunțișuri de la ușa din spate a pus ochii pe slujnica de la bucătărie.

Joan și tatăl ei își fac griji. Nu este creștinească iscusința asta a ei. O imploră să se oprească, să nu mai atingă mâinile oamenilor, să-și ascundă darul acesta ciudat. Nimic bun nu are să iasă din asta, zice tatăl ei, privind-o pe Agnes cum stă ghemuită lângă foc, nimic bun. Când ea se întinde să-l apuce de mână, el și-o smulge degrabă.

Crește simțind că nu e așa cum trebuie să fie, că e nepotrivită, că are pielea prea închisă la culoare, că e prea înaltă, prea dezordonată, prea încăpățânată, prea tăcută, prea ciudată. Crește conștientă fiind că este doar tolerată, un ghimpe, inutilă, că nu merită dragoste, că va trebui să se schimbe cu totul, să se fărâmițeze, dacă vrea să se mărite. Crește și cu amintirea de a fi fost iubită cu adevărat pentru cine este, nu pentru cine ar trebui să fie.

Amintirea aceasta mai supraviețuiește, speră ea, măcar atât cât să poată recunoaște iubirea asta, dacă o mai întâlnește vreodată. Și, dacă se va întâmpla, nu va ezita. Se va agăța de ea cu amândouă mâinile, ca de un mod de a evada, un mod de a supraviețui. Nu va asculta tăgada celorlalți, obiecțiile lor, dovezile lor. Aceasta va fi șansa ei, drumul ei prin gaura îngustă din mijlocul pietrei, și nimic nu-i va sta în cale.

Hamnet urcă scările, răsuflând greu după alergătura prin oraș. Pare că îl sleiește de puteri să pună un picior în fața celuilalt, să ridice talpa pe fiecare treaptă. Se folosește de balustradă să se tragă în sus.

Este sigur, este încredințat că, atunci când va ajunge la etaj, o va vedea pe mama lui. Ea va sta aplecată deasupra patului în care zace Judith, cu trupul curbat ca un arc. Judith va fi acoperită cu cearșafuri curate; va avea chipul palid, dar va fi trează, ageră, încrezătoare. Agnes îi va da o tinctură; Judith se va strâmba din pricina gustului amar, dar o va înghiți. Poțiunile mamei lui pot vindeca orice — toată lumea știe asta. Oamenii vin din tot orașul, de peste tot din Warwickshire și chiar de mai departe, ca să vorbească cu mama lui prin fereastra căsuței înguste, să-și descrie semnele lui, să-i spună ce-i doare, ce au de îndurat. Pe unii dintre ei îi invită în casă. Majoritatea sunt femei, iar ea le spune să se așeze lângă foc, în scaunul cel bun, apoi le ia de mâini și le ține în ale ei. Macină niște rădăcini, niște frunze, apoi presară câteva petale. Femeile pleacă cu un pachet de pânză sau cu o sticluță închisă cu hârtie și ceară de albine, având chipurile mai liniștite, mai senine.

Mama lui va fi acolo. O va face bine pe Judith. Ea poate să alunge orice boală, orice maladie. Ea va ști ce să facă.

Hamnet ajunge în camera de la etaj. Acolo este doar sora lui, singură, pe pat.

În timp ce se apropie de ea, își dă seama că a devenit mai palidă, mai slăbită cât i-a luat lui să se ducă după doctor. Pielea din jurul ochilor este gri-albăstruie, ca și cum ar avea o vânătaie. Respirația îi este superficială și rapidă, ochii, în spatele pleoapelor, se mișcă înainte și înapoi, de parcă sora lui ar vedea ceva ce el nu poate vedea.

Lui Hamnet i se înmoaie picioarele. Se așază pe marginea așternutului de paie. Îi aude respirația. Asta e, pentru el, o alinare. Își agață degetul mic de degetul mic al surorii lui. O singură lacrimă i se scurge și cade pe cearșaf, apoi în paiele de dedesubt.

Mai cade o lacrimă. Hamnet a dat greș. Înțelege asta. Trebuia să cheme pe cineva, un părinte, un bunic, un adult, un doctor. A dat greș în toate privințele. Închide ochii, ca să-și împiedice lacrimile, și își lasă capul să-i cadă pe genunchi.

După vreo jumătate de oră, Susanna intră pe ușa din spate. Își lasă cu zgomot coșul pe un scaun și se trântește la masă. Mâhnită, se uită într-o parte, apoi în cealaltă. Focul s-a stins; nu e nimeni aici. Mama ei a promis că se va întoarce, dar nu s-a întors. Mama ei nu este niciodată unde spune că va fi.

Susanna își scoate boneta și o aruncă pe bancă, lângă ea. Îi alunecă jos, pe podea. Se gândește să se aplece, ca să o ridice, dar nu face asta. În schimb, o găsește cu degetele de la picior și o aruncă și mai departe. Oftează. Are aproape paisprezece ani. Totul — oalele așezate una peste alta pe masă, ierburile și florile legate de căpriori, păpușa

de porumb a surorii ei pe o pernă, cana de lângă vatră — îi provoacă o iritare profundă și de neînțeles.

Se ridică. Deschide o fereastră, să lase să intre puțin aer, dar strada miroase a cal, a bălegar, a ceva stricat și putred. O închide trântind-o. O clipă doar, i se pare că aude ceva de sus. E cineva acasă? Se ridică în picioare, ascultând. Dar nu. Nu se mai aude nimic.

Se așază în scaunul cel bun, acela pe care îl folosesc musafirii mamei ei, oamenii care se strecoară până la ușa lor, de obicei noaptea târziu, ca să-și șoptească durerile, sângerarea, lipsa sângerării, visele, semnele rele, durerile, necazurile, iubirile nepotrivite, iubirile apăsătoare, prevestirile, ciclurile lunii, un iepure care le-a tăiat calea, o pasăre i ntrată în casă, pierderea senzațiilor dintr-un mădular, prea multe senzații în alte părți, o iritație, o tuse, o durere aici sau dincolo sau în ureche sau în picior sau în plămâni sau în inimă. Mama lor își înclină capul ca să asculte, încuviințând, plescăind înțelegător. Apoi îi ia de mână și, în același timp, își ridică privirea spre tavan, spre aer, privind în gol, cu ochii pe jumătate închiși.

Unii au întrebat-o pe Susanna cum face mama ei treaba asta. S-au apropiat de ea cu pași șovăielnici, în piață sau pe stradă, ca s-o întrebe cum ghicește Agnes ce îi trebuie unui trup, sau ce-i lipsește sau ce are prea mult, de unde știe ea dacă un suflet este neliniștit sau tânjește după ceva, de unde știe ea ce ascunde un om sau o inimă.

Când se întâmplă asta, Susannei îi vine să ofteze sau să arunce cu ceva. Acum își dă seama când înzestrările neobișnuite ale mamei ei stârnesc cuiva curiozitatea și încearcă să-l evite, să se scuze sau să-i pună ea întrebări despre familia lui, despre vreme sau recolte. Aceste

conversații, a descoperit ea, sunt precedate de o anumită ezitare, de o anumită expresie a feței — pe jumătate curiozitate, pe jumătate suspiciune. De ce nu văd oamenii că acest subiect îi este mai nesuferit decât orice altceva pe lume? Cum de nu le este limpede că ierburile, buruienile, borcanele, sticlele cu prafuri, rădăcini și petale din pricina cărora camera pute ca un morman de balegă, oamenii care murmură, plânsetele, ținutul mâinilor — toate astea nu au nicio legătură cu ea? Când era mai mică, Susanna răspundea sincer: că nu știe, că era ca o magie, că era un dar. Însă acum răspunde tăios: habar nu am, zice ea, despre ce vorbești, ținându-și capul sus și nasul în vânt, de parcă ar adulmeca aerul.

Și unde este mama ei acum? Susanna își încrucișează gleznele, apoi își schimbă poziția. Hoinărește prin afara orașului, cel mai probabil, făcându-și drum cu greu prin iazuri, adunând buruieni, cățărându-se peste garduri pentru a ajunge la o plantă sau alta, sfâșiindu-și hainele, murdărindu-și ghetele de noroi. Alte mame din oraș le ung pâinea cu unt sau le toarnă polonice cu tocană copiilor. Însă mama Susannei? Ea se dă în spectacol, ca de obicei, oprindu-se să privească norii, să șoptească ceva în urechea unui catâr, să adune păpădii în fustă.

Susanna tresare la auzul unui ciocănit în geam. O clipă, rămâne așezată, înlemnită pe scaun. Apoi îl aude din nou. Se ridică și merge spre fereastră. Prin zăbrelele încrucișate și sticla murdară, zărește arcuirea vagă a unei bonete, un corsaj roșu-închis: cineva înstărit, deci. Văzând-o pe Susanna, femeia ciocăne din nou, cu un gest imperios, poruncitor.

Susanna nu face nicio mișcare să deschidă fereastra.

— Nu e aici! strigă în schimb, îndreptându-și spatele. Va trebui să reveniți mai târziu.

Se răsucește pe călcâie și se întoarce la scaunul ei. Femeia mai bate de două ori în geam, apoi Susanna îi aude pașii îndepărtându-se.

Oameni, oameni, mereu oameni, vin și pleacă, sosesc și se duc. Susanna, gemenii și mama ei stau la masă ca să mănânce niște supă și nici nu apucă să-și ridice linguriile că se aude un ciocănit și mama ei tresare, își lasă supa deoparte, de parcă Susanna nu s-ar fi chinuit atâta să o facă din oase de pui și morcovi care au trebuit spălați și iar spălați, apoi curățați, ca să nu mai vorbim despre orele de amestecat și strecurat în căldura din bucătărie. Uneori, Susanna are impresia că Agnes nu îi este mamă doar ei — și gemenilor, bineînțeles — ci întregului oraș, întregului ținut. Se va termina vreodată șirul ăsta de oameni care trec prin casa lor? Îi vor lăsa vreodată în pace, să-și trăiască viețile? Susanna a auzit-o pe bunica ei spunând că nu știe de ce Agnes continuă să facă asta, doar nu e din pricină că n-ar avea bani acum. Și nici nu a făcut vreodată prea mulți, a adăugat ea. Mama ei n-a răspuns nimic, nu și-a ridicat capul din haina pe care o cosea.

Susanna cuprinde cu degetele capetele sculptate ale scaunului, care s-au tocit până au ajuns netede precum coaja mărului de la atingerea a o sută de palme. Se lasă pe spate, până când șira spinării ei atinge spătarul scaunului. Este scaunul în care îi place tatălui ei să stea, când vine acasă. De două, trei, patru, cinci ori pe an. Uneori timp de o săptămână, alteori mai mult. În timpul zilei, tatăl ei duce scaunul sus, unde stă aplecat deasupra unei mese să lucreze; seara, îl aduce jos din nou, să se așeze în el lângă

foc. Vin ori de câte ori pot, i-a zis el ultima dată când a fost aici, atingându-i obrazul cu vârfurile degetelor. Știi că e adevărat, a adăugat. Își pregătise bagajul pentru plecare, din nou — suluri de hârtie, înnegrite de scris, o cămașă de schimb, o carte pe care o legase cu catgut și căreia îi făcuse scoarțe din piele de porc. Mama ei plecase, dispăruse, se dusese unde se duce ea, pentru că nu suporta să-l vadă plecând.

Le trimite scrisori, pe care mama ei le citește cu greutate, urmărind cu degetul fiecare cuvânt, țuguindu-și buzele pentru a forma sunetele. Mama lor știe puțin să citească, dar la scris nu se prea descurcă. De obicei, mătușa lor Eliza scria răspunsurile în locul lor — are o caligrafie frumoasă, însă acum se ocupă Hamnet de asta. El merge la școală șase zile pe săptămână, din zori până în seară; știe să scrie la fel de repede cum vorbește și să citească în latină și în greacă și să calculeze coloane de cifre. Scârțâitul penei seamănă cu sunetul făcut de picioarele găinilor în bătătură. Bunicul lor zice cu mândrie că Hamnet va fi cel care va prelua afacerea cu mănuși, când nu va mai fi el, că băiatul are cap bun pe umeri, că este învățat, om de afaceri înnăscut, singurul dintre ei care are minte. Hamnet se apleacă deasupra manualelor, fără să dea vreun semn că ar fi auzit, cu creștetul capului înclinat spre ei, cum stau cu toții lângă foc, cu cărarea unduindu-se ca un pârâu pe scalp.

Scrisorile de la tatăl lor vorbesc despre contracte, despre zile lungi, despre mulțimi care le urlă sudalme dacă nu le e pe plac ceea ce aud, despre marele râu din Londra, despre proprietarul unui teatru rival, care a adus un sac cu șobolani și le-a dat drumul în punctul culminant al noului lor spectacol, despre cum memorează replici, replici, și mai multe

replici, despre cum s-au pierdut costume, despre foc, despre repetarea unei scene în care actorii sunt coborâți pe frânghii, despre dificultatea de a găsi mâncare când sunt în turneu, despre decorul care cade, despre recuzita rătăcită sau furată, despre căruțe care rămân fără roți și aruncă totul în noroi, hanuri care refuză să-i găzduiască, despre banii pe care i-a economisit, despre ce are nevoie să facă mama lor, cu cine trebuie să vorbească ea în oraș despre o bucată de pământ pe care ar vrea el s-o cumpere, o casă despre care a auzit că este de vânzare, un teren pe care ar trebui să-l achiziționeze, apoi să-l închirieze, despre cât de dor îi este de ei, despre cum le trimite dragostea lui, cum ar vrea să îi poată săruta, unul câte unul, cum abia așteaptă să se întoarcă acasă.

Dacă ciuma ajunge la Londra, el ar putea să stea cu ei luni în șir. Teatrele sunt toate închise, din porunca reginei, și nu sunt permise adunările publice. Este greșit să dorești să fie ciumă, a zis mama ei, dar Susanna a făcut asta de câteva ori, în șoaptă, noaptea, după ce și-a spus rugăciunile. Apoi, își face cruce de fiecare dată. Dar tot își pune dorința asta. Tatăl ei acasă, luni în șir, împreună cu ei. Uneori se întreabă dacă nu-și dorește și mama ei același lucru.

Încuietoarea de la ușa din spate zdrăngăne, ușa se deschide și în cameră intră bunica, Mary. Suflă greu, roșie la față, iar la subsuori are pete întunecate de sudoare.

— Ce faci, de ce stai așa? o întreabă.

Pentru bunica, nu există jignire mai gravă decât un om leneș.

Susanna ridică din umeri. Își freacă vârfurile degetelor de brațele uzate ale scaunului.

Mary își aruncă privirea prin încăpere.

— Unde sunt gemenii? vrea ea să știe.

Susanna ridică dintr-un umăr, apoi îl lasă să cadă.

— Nu i-ai văzut? întreabă Mary, ștergându-și sprâncenele cu o batistă.

— Nu.

— Le-am zis, bodogănește Mary, în timp ce se apleacă să ridice boneta căzută a Susannei și o așază pe masă, le-am zis să taie surcele și să aprindă focul în bucătărie. Și au făcut asta? Nu, n-au făcut. Să vezi ce ciomăgeală le trag când or veni.

Se întoarce cu fața la Susanna, cu mâinile în șold.

— Și maică-ta unde e?

— Nu știu.

Mary oftează. Aproape zice ceva. Dar nu zice. Susanna bagă de seamă, simte cuvintele nerostite fluturând ca niște flamuri în aerul dintre ele.

— Ei, hai, atunci, zice Mary în schimb, smucindu-și șorțul spre Susanna, mișcă-te. Cina nu se face singură. Vino să ne ajuți, fată, în loc să stai acolo ca o cloșcă.

O ia pe Susanna de braț și o ridică în picioare. Ies amândouă pe ușa din spate, care se închide cu o bufnitură.

La etaj, Hamnet se trezește speriat.

Dintr-odată nimic nu este la fel de frumos ca predarea latinei. În zilele în care trebuie să meargă la Hewlands, meditatorul se trezește la primul cântat al cocoșului, își face patul și se spală energic la găleată. Își piaptănă părul și barba cu mișcări atente. Își umple farfuria la micul dejun, dar se ridică de la masă înainte să termine de mâncat. Își ajută frații să-și găsească manualele și îi conduce la ușă când pleacă la școală, făcându-le cu mâna. A fost văzut fredonând, ba chiar salutându-și politicos din cap tatăl. Sora lui îl urmărește cu coada ochiului când fluieră pentru sine, legându-și vesta mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă, admirându-și reflexia în fereastră înainte de a pleca, dându-și părul după urechi, în mod repetat, trântind ușa după el.

În zilele în care nu se duce la Hewlands, stă în pat până când tatăl lui amenință că-i pune pielea pe băț dacă nu se mișcă. Odată trezit, se fâțâie de colo colo prin casă, oftând, fără să răspundă dacă i se vorbește, mestecând absent o coajă de pâine, ridicând lucruri, punându-le la loc. E zărit în atelier, sprijinindu-se de tejghea, răsturnând pereche după pereche de mănuși de damă, de parcă ar căuta vreun înțeles ascuns în cusăturile lor, în degetele lor inerte. Apoi mai oftează o dată și le împinge pe toate la întâmplare înapoi în cutie. Stă în picioare lângă Ned, privindu-l cum coase o centură de șoimar, atât de aproape încât băiatul

nu mai poate lucra, făcându-l pe John să urle că între el și stradă nu stă decât ușa.

— Iar tu, se întoarce John către fiul lui, ieși de aici. Găsește-ți ceva folositor de făcut. Dacă ești în stare.

John clatină din cap și se apucă din nou să taie o piele de veveriță în fâșii înguste.

— Toată educația aia, bodogănește el pentru sine, pentru bucățile alunecoase de piele, și niciun dram de minte.

Mai târziu, mama sa o trimite după el pe Eliza, sora lui. După ce rătăcește pe la primul cat, prin curte, Eliza urcă scările și se duce din camera băiatului în camera ei, apoi în cea a părinților și înapoi; îl strigă.

Răspunsul întârzie să vină, iar când se aude, este fără vlagă, plictisit, deranjat.

— Unde ești? întreabă ea mirată, sucindu-și capul dintr-o parte în alta.

Din nou, pauză lungă, ezitantă. Apoi:

— Aici, sus.

— Unde? întreabă ea, nedumerită.

— Aici.

Eliza se duce din camera părinților la baza scării, către pod. Îl strigă iar.

Un oftat. Un foșnet misterios.

— Ce vrei?

O clipă, Eliza crede că poate face lucrul ăla pe care băieții — bărbații tineri — îl fac uneori. Are destui frați să știe că așa ceva se întâmplă la adăpost de privirile altora și că, dacă sunt întrerupți, se supără. Ezită la baza scării, cu mâna pe o treaptă.

— Pot... să urc?

Liniște.

— Te simți rău?

Alt oftat.

— Nu.

— Mama zice dacă poți să te duci la tăbăcărie și apoi la...

De sus se aude un țipăt înăbușit, nearticulat, zgomotul făcut de ceva greu aruncat în perete, poate o gheată sau o pâine, o mișcare, apoi un bufnet, asemănător cu cel care se aude când cineva se ridică și se lovește cu capul de o grindă.

— Au! țipă el și dă drumul unui torent de înjurături, unele surprinzătoare, pe care Eliza nu le-a mai auzit până acum, dar îl va întreba despre ele mai târziu, când va fi într-o dispoziție mai bună.

— Vin sus, zice ea și începe să urce scara.

Ajunge într-un spațiu cald și prăfuit, în care singura lumină provine de la două lumânări sprijinite de un balot. Fratele ei stă prăbușit pe podea, cu capul în mâini.

— Ia să văd, zice ea.

El mormăie ceva abia auzit, poate vreo erezie, dar înțelesul este clar: vrea ca ea să plece și să-l lase în pace.

Eliza își pune mâinile peste ale lui, îi desface degetele. Cu mâna cealaltă, ridică lumânarea și cercetează sursa durerii. Fratele ei are o umflătură roșie și vânătă chiar sub linia părului. Eliza apasă pe margini, făcându-l să se crispeze.

— Hmmm! zice ea. Ai avut și mai rele.

El își ridică ochii spre ea și se privesc unul pe altul câteva clipe. Zâmbește cu jumătate de gură.

— Așa e, recunoaște el.

Eliza își retrage mâna și, fără să dea drumul lumânării, se așază pe unul dintre baloturile cu lână îngrămădite în spațiul dintre podea și acoperiș. Sunt acolo de câțiva ani. Odată, iarna trecută, în curte, când înfășurau mănușile în pânză, ca să fie așezate cu degetele peste încheietură, în coșurile din căruță, fratele ei a întrebat de ce e podul plin cu baloturi cu lână și ce scop au. Tatăl lor s-a aplecat peste căruță și l-a prins pe fiul său de vestă, strângând-o în pumn. Nu e niciun balot cu lână în casa asta, a zis el, scuturându-și fiul la fiecare cuvânt. E clar? Fratele Elizei și-a privit tatăl în ochi ferm, fără să clipească. Foarte clar, a răspuns el în cele din urmă. Tatăl lor a continuat să strângă în pumn îmbrăcămintea fiului, de parcă încerca să-și dea seama dacă e obraznic cu el sau nu, apoi i-a dat drumul. Nu te băga unde nu-ți fierbe oala, a mormăit el, întorcându-se la împachetat, iar lumea din curte, care își ținuse respirația până atunci, a răsuflat ușurată.

Eliza se hâțână în sus și în jos pe balotul cu lână, a cărei existență sunt nevoiți să o nege mereu. Fratele ei o urmărește o clipă, dar nu zice nimic. Își lasă capul pe spate și se uită la grinzi.

Ea se întreabă dacă el își amintește că podul acesta a fost întotdeauna spațiul lor — al ei, al lui și al lui Anne, înainte să moară. Toți trei se retrăgeau aici după-amiezile, când se întorcea el de la școală, trăgând scara după ei, în ciuda plânsetelor și rugăminților fraților mai mici. Pe vremea aceea, era aproape gol, cu excepția câtorva piei defecte, pe care tatăl lor le păstra pentru un rost necunoscut. Nimeni nu-i putea găsi aici; erau doar ea, el și Anne, până când îi chema mama să-i pună la vreo treabă sau să le lase în grijă pe vreunul dintre copiii mai mici.

Eliza nu și-a dat seama că fratele ei încă vine aici; nu știa că el încă își caută în locul acesta refugiul față de restul casei. Ea n-a mai urcat scara de când a murit Anne. Zăbovește cu privirea asupra încăperii: tavanul înclinat, partea de dedesubt a țiglelor, baloturi peste baloturi cu lână, care trebuie păstrate aici, departe de ochii lumii. Vede mucuri vechi de lumânări, un briceag, o sticluță cu cerneală. Pe podea sunt împrăștiate câteva suluri de hârtie cu cuvinte scrijelite pe ele, tăiate, rescrise, tăiate din nou, apoi mototolite și aruncate. Degetul mare și arătătorul fratelui ei, marginile unghiilor, vede ea, sunt pătate cu negru. Oare ce studiază el aici, în secret?

— Ce s-a întâmplat? îl întreabă.

— Nimic, răspunde băiatul fără să o privească. Absolut nimic.

— Ce te supără?

— Nimic.

— Atunci ce faci aici?

— Nimic.

Fata se uită la sulurile de hârtie. Vede cuvintele „niciodată" și „foc" și ceva care ar putea fi „zboară" sau „sfoară". Când își ridică privirea din nou, vede că el se uită la ea, cu sprâncenele înălțate. Eliza îi zâmbește scurt, involuntar. Fratele ei este singura persoană din casa asta — ba chiar din orașul ăsta — care știe că ea a învățat literele, că știe să citească. Și de unde știe? Pentru că el este cel care le-a învățat pe ea și pe Anne. În fiecare după-amiază, aici, după ce se întorcea de la școală. Desena o literă în praf, pe podea, și zicea Uite, Eliza, uite, Anne, ăsta e un *p*, ăsta e un *o*, iar dacă pui un *d* la sfârșit, iese „pod". Vedeți? Trebuie să îmbinați sunetele, să le puneți la un loc, până când sensul cuvântului vă vine în cap.

— „Nimic“ e singurul cuvânt pe care ești dispus să-l spui? întreabă Eliza.

Vede cum îi zvâcnește gura și știe că el face apel la toate lecțiile lui de retorică și argumentație ca să găsească un mod de a răspunde la întrebare chiar cu acest cuvânt.

— Nu poți, zice ea veselă. Nu găsești o cale să răspunzi cu „nimic“, oricât de tare te-ai strădui, nu-i așa? Nu poți. Recunoaște!

— Nu recunosc nimic, răspunde el triumfător.

Rămân așa câteva clipe, urmărindu-se din priviri. Eliza își sprijină călcâiul unui pantof de vârful celuilalt.

— Lumea zice, începe ea cu precauție, că ai fost văzut cu fata aia de la Hewlands.

Nu pomenește lucrurile mai vulgare sau defăimătoare pe care le-a auzit despre fratele ei, care nu are niciun ban, nicio meserie, bașca este și prea tânăr ca să curteze așa o fată, care a împlinit vârsta și ar aduce o zestre mare. Ce scăpare ar fi asta pentru băiat, a auzit ea o femeie la piață șoptind pe la spatele ei. E de înțeles de ce ar vrea să se însoare cu cineva cu bani și să scape de taică-su ăla.

Își spune să se stăpânească a pomeni ce zice lumea despre fata asta. Că este nestăpânită și sălbatică și că pune blesteme pe oameni, că poate să vindece orice, dar și să provoace orice. Umflăturile alea de pe obrajii mamei sale vitrege, a auzit Eliza pe cineva zilele trecute, ea i le-a făcut, când mama vitregă i-a luat șoimul. Poate să acrească laptele doar atingându-l cu degetele.

Când Eliza aude zvonurile acestea, spuse în prezența ei de oameni pe stradă, de vecini, de cei cărora le vinde mănuși, nu se preface că nu le-a auzit. Se oprește brusc.

Se holbează la bârfitorii cu pricina (are o privire care descurajează: știe asta, fratele ei i-a spus-o de multe ori; asta, zice el, are legătură cu puritatea culorii ochilor ei, cu felul în care își poate deschide ochii suficient de larg ca să i se vadă tot irisul). Are numai treisprezece ani, dar este înaltă pentru vârsta ei. Le susține privirea destul de mult ca ei să și-o coboare pe a lor, să se foiască, pedepsiți de îndrăzneala ei, de severitatea ei tăcută. Tăcerea, a descoperit, are o mare putere. Lucrul ăsta fratele ei nu l-a învățat niciodată.

— Am auzit, continuă ea cu grijă, că vă plimbați împreună. După lecții. E adevărat?

— Și ce-i cu asta? spune el, fără s-o privească.

— În pădure?

El ridică din umeri, nici da, nici nu.

— Mama ei știe?

— Da, răspunde el repede, prea repede, apoi se corectează: Nu știu.

— Dar dacă...

Elizei i se pare că întrebarea pe care ar vrea să i-o adreseze este aproape prea incomodă; are doar o vagă înțelegere a conținutului ei, a faptelor implicate, a mizei în cauză. Încearcă din nou:

— Dacă sunteți prinși? În timp ce faceți una dintre plimbările astea?

El ridică dintr-un umăr, apoi îl lasă să cadă.

— Atunci suntem prinși.

— Gândul ăsta nu te îngrijorează?

— De ce?

— Fratele..., începe ea, ...ciobanul. Nu l-ai văzut? E un uriaș. Dacă ar...

El flutură din mână.

— Îți faci prea multe griji. E mereu plecat cu oile. Nu m-am întâlnit niciodată cu el la Hewlands, și am fost de atâtea ori acolo.

Eliza își încrucișează degetele, mijește din nou ochii la sulurile de hârtie, dar nu deslușește ce scrie pe ele.

— Nu știu dacă știi, zice ea timid, ce spun oamenii despre ea, dar…

— Știu ce se spune despre ea, se răstește el.

— Sunt mulți care zic că e…

El se îndreaptă de spate, schimbându-se brusc la chip.

— Nimic din toate astea nu e adevărat. Absolut nimic. Sunt surprins că bagi în seamă asemenea baliverne.

— Îmi pare rău, strigă Eliza, abătută. Eu doar…

— Sunt numai minciuni, continuă el, ca și cum nici n-ar fi auzit-o, răspândite de mama ei vitregă. Este așa de geloasă pe ea, că se perpelește întruna și…

— Îmi fac griji pentru tine!

El o privește surprins.

— Pentru mine? De ce?

— Pentru că...

Eliza încearcă să-și pună ordine în gânduri, să cearnă tot ce a auzit.

— ...pentru că tatăl nostru nu o să fie niciodată de acord. Trebuie să știi asta. Suntem îndatorați familiei ei. Tata nici măcar nu le rostește numele. Și din cauza celor ce se spun despre ea. Eu nu le cred, adaugă Eliza în grabă, sigur că nu. Dar, chiar și așa, tot e îngrijorător. Lumea zice că nu are ce să iasă bun din legătura asta a voastră.

El se lasă să cadă din nou pe baloturile cu lână, ca un om înfrânt, închizând ochii. Tot corpul îi tremură de

furie sau altceva. Eliza nu știe. Se lasă o tăcere prelungă. Eliza își pliază pânza halatului în cute mici, strânse. Apoi își aduce aminte că voia să-l mai întrebe ceva și se apleacă în față.

— Chiar are un șoim? șoptește ea, cu o voce diferită.

El deschide ochii, își înalță capul. Fratele și sora se privesc unul pe altul o clipă.

— Are, zice el.

— Zău? Auzisem asta, dar nu știam dacă e...

— E un vânturel, nu un șoim, zice el precipitat. L-a dresat singură. A învățat-o un preot. Are o mănușă groasă și pasărea își ia zborul, ca o săgeată, în sus, printre copaci. N-ai mai văzut așa ceva. E așa de diferită când zboară — ai zice că sunt două creaturi, de fapt. Una pe pământ și alta în aer. Când o cheamă, se întoarce la ea, făcând niște cercuri uriașe pe cer, și aterizează cu atâta forță pe mănușă, cu atâta hotărâre.

— Te-a lăsat și pe tine să faci asta? Să porți mănușa ei și să prinzi șoimul?

— Vânturelul, o corectează el, apoi încuviințează din cap, strălucind de mândrie. Da, m-a lăsat.

— Tare mi-ar plăcea, oftează Eliza, să văd asta.

El o privește și își freacă bărbia cu degetele pătate.

— Poate, spune, aproape pentru sine, o să te iau cu mine într-o zi.

Eliza dă drumul halatului, iar cutele pânzei se desfac. Este încântată și îngrozită în același timp.

— Mă iei?

— Sigur că da.

— Și crezi că o să mă lase să scot șoimul la zburat? Vânturelul?

— Nu văd de ce nu.

Își privește cu atenție sora preț de o clipă.

— O să-ți placă, așa cred. Tu și ea nu sunteți diferite, în unele privințe.

Eliza este șocată de această revelație. Nu este diferită de femeia despre care oamenii spun lucruri atât de groaznice? Chiar deunăzi, la biserică, a avut ocazia să observe chipul stăpânei de la Hewlands — furunculii, petele și umflăturile acelea —, iar ideea că un om ar putea fi în stare să-i facă așa ceva altuia este profund tulburătoare pentru ea. Nu-i spunea, totuși, asta fratelui său și adevărul este că, în sinea ei, tânjește să o vadă pe față de aproape, să o privească în ochi. Așa că Eliza nu spune nimic. Fratelui ei nu-i place să fie silit sau grăbit. Este dintre aceia care trebuie luați pe ocolite, cu grijă, ca un cal nărăvaș. Trebuie să-l cerceteze atent, și astfel, probabil, va afla mai mult.

— Ce fel de om e, atunci? îl întreabă.

Fratele ei se gândește înainte să răspundă.

— E ca nimeni altcineva. Nu-i pasă ce crede lumea despre ea. Își vede numai de drumul ei.

Se apleacă în față, sprijinindu-și coatele pe genunchi, coborându-și vocea până când ajunge o șoaptă.

— Poate să se uite la un om și să vadă direct în sufletul lui. Nu e nicio urmă de cruzime în ea. Te acceptă așa cum ești, nu pentru cine nu ești sau ar trebui să fii.

Îi aruncă o privire Elizei.

— Astea sunt calități rare, nu-i așa?

Eliza își simte capul încuviințând iar și iar. Este uimită de detaliile pe care i le împărtășește el, onorată să fie destinatara lor.

— Pare — bâjbâie după cuvântul potrivit, amintindu-și unul învățat chiar de la el, în urmă cu câteva săptămâni — neasemuită.

El zâmbește și ea știe că își amintește când a învățat-o cuvântul.

— Exact așa este, Eliza. Neasemuită.

— Și mai pare..., începe ea atentă, atât de atentă să nu-l alarmeze, să nu-l facă să se retragă din nou în tăcere — nu-i vine să creadă că deja a vorbit atât de mult — și că ești... hotărât. Că te-ai oprit. La ea.

El nu zice nimic, doar se întinde să bată ușor cu palma balotul cu lână de lângă el. Pentru o clipă, Eliza crede că a mers prea departe, că el va refuza să fie atras în discuția asta, că se va ridica și va pleca, încheindu-și confidențele.

— Ai vorbit cu familia ei? îndrăznește ea.

El clatină din cap și ridică din umeri.

— O să vorbești cu ei?

— Aș vorbi, bâiguie băiatul, cu capul plecat, dar nu am nicio îndoială că mă vor refuza. Nu m-ar vedea ca pe o partidă bună pentru ea.

— Poate dacă... aștepți, zice Eliza ezitând, așezându-și o mână pe mâneca lui, un an sau așa ceva. Atunci vei avea vârsta potrivită. Și o poziție mai bună. Poate afacerea tatei se mai îmbunătățește între timp și poate el își mai recapătă din statut în oraș și poate va fi convins să înceteze treaba asta cu lâna...

Fratele ei își smucește brațul și se îndreaptă.

— Și când l-ai văzut tu vreodată, întreabă el, să asculte de argumente, de bunul simț? Când s-a răzgândit el vreodată, chiar și când nu avea dreptate?

Eliza se ridică de pe balot.

— Eu doar cred…

— Când, continuă fratele ei, s-a străduit el vreodată să-mi dea ceva ce vreau sau de care am nevoie? Când l-ai văzut tu vreodată să facă ceva pentru mine? Când l-ai văzut tu să nu se dea intenționat peste cap doar ca să mi se pună mie împotrivă?

Eliza își drege vocea.

— Poate că dacă aștepți, atunci…

— Supărător este, zice fratele ei pășind prin pod, printre cuvintele răspândite pe podea, făcând sulurile de hârtie să alunece și să se răsucească în jurul ghetelor lui, că nu am talent la asta. Nu suport să aștept.

Se întoarce, pune piciorul pe scară și se face nevăzut. Eliza privește cele două îmbinări ale scării trepidând la fiecare pas al lui, apoi rămânând nemișcate.

Rândurile nenumărate de mere se mișcă, se zdruncină, se clatină pe rafturi. Fiecare măr este așezat într-o scobitură specială, sculptată în rafturile de lemn care se întind de-a lungul pereților acestei mici magazii.

Buf, buf, poc, poc.

Fructul a fost așezat cu grijă, chiar așa: codița lemnoasă în jos și steaua caliciului în sus. Coaja nu trebuie să se atingă de cea a vecinului. Merele trebuie să stea așa, sprijinite ușor în scobitură, la distanță de un deget unele de altele, pe întreaga durată a iernii, altfel se vor strica. Dacă se ating, vor păli, se vor deforma, vor mucegăi și vor putrezi. Trebuie păstrate pe rânduri, așa, separate, cu codițele în jos, într-un spațiu aerisit.

Copiii din casă au primit această sarcină: să culeagă merele de pe crengile răsucite ale pomilor, să le adune

grămadă în coșuri, apoi să le aducă aici, la magazia de mere, și să le alinieze pe rafturile acestea, spațiate atent, la distanțe egale, să se aerisească, să se păstreze, să le ajungă toată iarna și primăvara, până când pomii vor face fructe din nou.

Numai că ceva mișcă merele. Iar și iar și iar, încă o dată și încă o dată, într-o acțiune sacadată, o împingere insistentă.

Vânturelul, pe stinghie, are capul acoperit, dar este alert, tot timpul alert. Își rotește capul în gulerul de pene pătate, pentru a găsi sursa acestui zgomot repetitiv, derutant. Auzul păsării, atât de fin încât poate, dacă este nevoie, să discearnă bătăile inimii unui șoarece aflat la treizeci de metri distanță, pasul unei hermeline din partea opusă a pădurii sau fluturarea din aripi a unei pitulici dincolo de câmp, detectează următoarele: douăzeci de mere împunse, clătinate, deranjate din locașul lor. Respirația unor mamifere de mărime prea mare pentru a-i stârni apetitul întețindu-se. Căușul unei palme atingând ușor mușchi și oase. Plescăitul și alunecarea unei limbi pe dinți. Două feluri de pânză, de texturi diferite, frecându-se una de alta în direcții opuse.

Merele se întorc cu capetele în jos; codițele apar de dedesubt, caliciile sunt îndreptate într-o parte, apoi la loc, apoi în sus, apoi în jos. Ritmul loviturilor variază: se oprește; încetinește; se întețește; se diminuează din nou.

Genunchii lui Agnes sunt ridicați, deschiși ca aripile unui fluture. Picioarele ei, încă încălțate, se sprijină pe raftul opus; mâinile se împing în peretele văruit. Spatele i se îndreaptă și se arcuiește, pare că după voia lui, iar din

gât îi ies sunete joase, aproape niște mârâieli. Asta o ia prin surprindere: corpul ei exprimându-se astfel. Cum de știe ce să facă și cum să reacționeze, cum să stea, unde să se așeze, cu picioarele ei albe îndoite în lumina slabă, cu fundul sprijinit pe marginea raftului, cu degetele strângându-i-se în jurul pietrelor din perete.

În spațiul îngust dintre ea și raftul din față este meditatorul de latină. Stă în picioare, în V-ul difuz al picioarelor ei. Ochii îi sunt închiși; degetele strâng curbura spatelui ei. Mâinile lui au fost cele care i-au desfăcut fundele de la gât, care i-au tras în jos cămașa, care i-au scos sânii la lumină — și cât de speriați și de albi păreau, așa, neîncorsetați, în lumina zilei, în fața altcuiva; ochii lor roz-maronii îl priveau, la rândul lor, șocați. Cu toate acestea, mâinile ei au fost cele care i-au ridicat fustele, care au împins-o înapoi pe raftul acesta, care au tras corpul meditatorului de latină înspre ea. Tu, îi ziceau mâinile, pe tine te aleg.

Și acum, asta — potrivirea asta. E ceva complet diferit de ce a simțit ea până acum. O face să se gândească la o mână peste care trage o mănușă, la un miel care alunecă ud dintr-o oaie, la un topor care despică un buștean, la o cheie care se răsucește într-o încuietoare unsă. Cum, se întreabă ea privind fața meditatorului, cum poate ceva să se potrivească atât de bine, atât de precis, cu o asemenea senzație de armonie?

Merele, alunecând într-o parte și în alta, se rotesc și tresaltă în locașurile lor.

Meditatorul de latină deschide ochii o clipă, cu negrul pupilelor larg, aproape nevăzând nimic. Zâmbește, îi cuprinde fața cu mâinile, murmură ceva, ea nu e sigură ce, dar nu contează în momentul acesta. Frunțile li se ating.

Ciudat, se gândește ea, să ai pe cineva atât de aproape: lungimea copleșitoare a genelor, a pleoapei strânse, a firelor de păr din sprâncene, toate orientate în aceeași direcție. Ea nu-l ia de mână, nici măcar din obișnuință: nu e nevoie.

Când l-a luat de mână în ziua aceea, prima dată când l-a întâlnit, a simțit — ce? Ceva ce nu mai trăise niciodată. Ceva ce nu s-ar fi așteptat niciodată să găsească în mâna unui băiat cu pantofi curați, de la oraș, absolvent de școală. Era ceva cuprinzător: de asta și-a dat seama. Avea niveluri și straturi, ca un peisaj. Erau spații și locuri goale, porțiuni dense, peșteri subterane, urcușuri și coborâșuri. N-a avut destul timp să cuprindă tot — era prea mare, prea complex. Cea mai mare parte i-a scăpat. Știa că acolo era mai mult decât putea ea să înțeleagă, că era mai mare decât amândoi la un loc. Și senzația că ceva îl ținea priponit, îl reținea; era o piedică undeva, o legătură care trebuia desfăcută sau tăiată, pentru ca el să poată să locuiască pe deplin peisajul acesta, să-l ia în stăpânire.

Urmărește un măr răsucindu-se cu pulpa pătată de roșu spre ea, apoi schimbându-și direcția, lăsând la vedere coaja poroasă și, o fracțiune de secundă, capătul ca un buric.

Ultima dată când a venit el la fermă, se plimbaseră împreună după lecția lui, până pe câmpul cel mai îndepărtat, în vreme ce amurgul cădea peste ținut, făcând copacii să pară negri, iar brazdele câmpurilor de fân proaspăt cosit parcă se adânceau în văi, și se întâlniseră cu Joan, care păștea între flancurile sprintene ale turmelor. Îi plăcea să verifice dacă Bartholomew lucrase bine sau îi plăcea ca Bartholomew să știe că ea îl verifică. Una din două. Îi văzuse apropiindu-se, Agnes știa. O zărise pe Joan întorcând capul spre ei, privindu-i îndelung, cum mergeau așa pe

cărare împreună. Sigur își dăduse seama de ce veneau, le văzuse mâinile împreunate. Agnes simțise neliniștea meditatorului: deodată, degetele îi erau reci și tremurau. L-a strâns de mână o dată, de două ori, apoi i-a dat drumul și l-a lăsat să o ia înaintea ei, pe poartă.

Niciodată, asta spusese Joan. Cu tine? Apoi a râs, un tril aspru care a speriat oile din jurul ei, făcându-le să-și ridice capetele greoaie și să dea din copite. Niciodată, a repetat ea. Câți ani ai? N-a așteptat un răspuns, ci a continuat: Nu ești destul de matur. Îți știu familia, a zis Joan, strâmbându-și chipul într-o încruntătură disprețuitoare, arătând spre meditator. Toată lumea o știe. Pe taică-tu, cu afacerile lui necurate, cum s-a făcut de ocară. A fost vătaf, a zis ea, scuipând cuvintele „a fost". Cum îi mai plăcea să ne comande pe toți, fâțâindu-se în robele lui roșii. Dar gata acum. Ai vreo idee cât datorează tatăl tău oamenilor din oraș? Cât ne datorează nouă? Poți să-i meditezi pe băieții mei până când ajung bărbați în toată firea și tot nu i-ai acoperi nici pe departe datoria pe care o are la noi. Deci nu, a zis ea, uitându-se spre Agnes pe lângă el, nu poți să te însori cu ea. Agnes o să se mărite cu un fermier, în cele din urmă — cineva cu perspective, cineva care să o poată întreține. A fost crescută pentru o astfel de viață. Tatăl ei i-a lăsat o zestre în testament — sunt sigură că știi asta, nu-i așa? N-o să se mărite cu un băiat fără rost și care n-are nicio meserie, ca tine.

Și s-a întors cu spatele, de parcă ăsta ar fi fost sfârșitul discuției. Dar eu nu vreau să mă mărit cu un fermier, a strigat Agnes. Joan a râs din nou. Chiar așa? Vrei să te măriți cu el? Da, a răspuns ea. Foarte mult. Și Joan a râs din nou, clătinând din cap.

Dar suntem promiși unul altuia, a zis meditatorul. Am cerut-o și ea a primit și, deci, suntem logodiți.

Ba nu, nu sunteți, a zis Joan. Nu dacă nu zic eu că sunteți.

Meditatorul a plecat de pe câmp, luând-o pe cărare și apoi prin pădure, cu chipul întunecat și furtunos, iar Agnes s-a dus cu mama vitregă, care i-a spus să nu mai stea acolo ca o proastă, ci să intre înapoi în casă și să aibă grijă de copii. Data următoare când meditatorul s-a dus la fermă, Agnes l-a chemat. Știu o cale, a zis ea. Am un răspuns. Putem, a continuat ea, să ne ocupăm de asta în felul nostru. Vino. Vino cu mine.

Fiecare măr, în momentul acesta, i se pare uluitor de diferit, de distinct, de unic, fiecare dungat cu variații de stacojiu, auriu și verde. Toate răsucindu-și singurul ochi spre ea, apoi ferindu-și privirea, apoi întorcând-o. Este prea mult, totul e prea mult, este copleșitor, cât de multe sunt, zgomotul pe care îl fac toate, sunetul bătăilor ușoare, ritmice, nestatornice, cum se aude mereu, mereu, repede și mai repede. Răsuflarea i se oprește, inima îi bate cu putere în piept, nu mai poate rezista mult timp, nu poate, nu poate. Unele mere se rostogolesc din făgașele lor, pe podea, și poate meditatorul a călcat pe ele, pentru că aerul se umple de un miros dulceag, înțepător, și ea îl prinde cu putere de umeri. Știe, simte că totul va fi bine, că totul va merge așa cum vor ei. Meditatorul o trage spre el, iar ea îi simte răsuflarea ieșind, intrând, ieșind din nou din el.

Joan nu este o femeie leneșă. Are șase copii (opt, dacă îi punem la socoteală și pe fiica vitregă pe jumătate nebună

și pe fratele ei idiot, pe care a fost obligată să-i accepte când s-a măritat). De anul trecut este văduvă. Fermierul i-a lăsat ferma lui Bartholomew, bineînțeles, dar condițiile testamentului îi îngăduie ei, lui Joan, să continue să locuiască aici și să supravegheze totul. Și asta o să și facă. Nu are încredere în Bartholomew ăsta că e în stare să se gândească la ziua de mâine. I-a spus că va continua să se ocupe de bucătărie, de curte și de livadă, cu ajutorul fetelor. Bartholomew va avea grijă de turme și de câmpuri, cu ajutorul băieților, iar ea va merge pe teren cu el, o dată pe săptămână, să se asigure că totul e așa cum trebuie să fie. Deci, zi de zi, Joan are găinile și porcii de îngrijit, vacile de muls, mâncare de pregătit pentru bărbați, pentru ajutoarele de la fermă și pentru cioban. Doi băieți mai mici de educat cât de bine poate ea — și Dumnezeu e martor că vor avea nevoie de o educație, din moment ce ferma nu le va reveni lor, mai mare păcatul. Are trei fiice (patru, dacă o socotim și pe cealaltă, ceea ce Joan nu face, de obicei) de supravegheat. Are pâine de copt, vaci de muls, fructe de pădure de conservat, bere de fermentat, haine de peticit, ciorapi de cârpit, podele de frecat, vase de spălat, așternuturi de aerisit, covoare de bătut, ferestre de spălat, mese de lustruit, păr de pieptănat, holuri de măturat, trepte de frecat.

Iertați-o, deci, dacă trec aproape trei luni până când observă că din rufele date la spălat lipsesc în fiecare lună câteva cârpe.

La început, crede că a făcut o greșeală. Rufele se spală o dată la două săptămâni, lunea dis-de-dimineață, ceea ce lasă timp pentru uscat și călcat. Întotdeauna este o zi cu un număr mic de cârpe: ea și fetele sale sângerează în același timp; cealaltă are calendarul ei, bineînțeles, așa

cum face cu restul. Ea și fetele știu ritmul: o dată pe lună, se spală cârpele ei și ale fetelor ei, teancuri întregi, așa de uscate încât par ca de rugină, iar a doua oară, se spală cârpele mai puține, ale lui Agnes. Joan le aruncă în oală cu clești de lemn, ținându-și răsuflarea, acoperindu-le cu sare.

Într-o dimineață de la sfârșitul lui octombrie, Joan separă mormanele cu rufe de spălat, în spălătorie. O grămadă de rochii, manșete și bonete, pregătite pentru a fi clătite cu apă opărită și sare; un teanc de șosete, pentru o albie mai rece; nădragi, cu mizerie și noroi întărite, o vestă lungă stropită, o pelerină care a dus greul luptei cu o baltă. Teancul pe care Joan îl consideră de „murdare" este mai mic decât de obicei.

Joan ridică o cârpă murdară, acoperindu-și nasul cu mâna, un așternut cu miros de urină (fiul ei cel mai mic, William, încă nu este pe deplin de nădejde în această privință, în ciuda amenințărilor și vorbelor bune, chiar dacă are numai trei ani, dragul de el). O cămașă mânjită cu ceea ce par a fi dâre de balegă s-a lipit de o bonetă. Joan se încruntă, se uită în jurul ei. Rămâne în picioare o clipă, gândindu-se.

Merge afară, unde fiicele ei, Caterina, Joanie și Margaret, răsucesc un cearșaf. Caterina a legat o sfoară de mijlocul lui William, iar capătul celălalt este înfășurat în jurul taliei ei. El se încordează și trage la capătul lui, mormăind nemulțumit, apucând smocuri de iarbă. Încearcă să ajungă la cocină, dar Joan a auzit prea multe povești despre porci care calcă în picioare, mănâncă sau strivesc copii. Nu-și lasă micuții să rătăcească în voie.

— Unde sunt cârpele? întreabă ea, din prag.

Fetele se întorc și se uită la ea, separate și unite de cearșaful chinuit, din care picură apă pe jos. Ridică din umeri, cu fețele lipsite de expresie, nevinovate.

Joan intră la loc în spălătorie. Probabil a făcut ea o greșeală. Trebuie să fie pe undeva. Ridică teanc după teanc de pe podea. Caută printre rochii, bonete și ciorapi. Iese furioasă, trece pe lângă fetele ei, intră în casă și se duce direct la dulap. Acolo, numără cârpele groase, împăturite și spălate, de pe raftul de sus. Știe câte sunt în casa asta și numărul exact este chiar acolo, în fața ei.

Joan tropăie pe hol, iese și trântește ușa în urmă. O clipă, rămâne pe scară, inspirând și expirând pe nări. Aerul este proaspăt, cu unda aceea răcoroasă care anunță trecerea de la toamnă la iarnă. O găină urcă țanțoș scara spre cocină: capra, legată cu sfoară, rumegă visătoare o gură de iarbă, privind-o. În mintea limpede a lui Joan, răsună un singur gând: care dintre ele, care dintre ele, care dintre ele?

Poate că știe deja, dar tot coboară treptele apăsat, străbate curtea și urcă la spălătorie, unde fetele ei încă răsucesc cearșafuri ude, chicotind împreună cine știe de ce. Prima dată, o prinde pe Caterina de braț și-și apasă mâna pe burta fetei, privind-o în ochi, ignorându-i țipetele. Cearșaful cade pe pământul ud, acoperit de frunze, călcat în picioare de ea și de fata speriată. Joan pipăie: stomacul plat, împunsătura unui os al șoldului, o teacă goală. Îi dă drumul Caterinei și o înșfacă pe Joanie, care este mică, doar o copilă, ce Dumnezeu, iar dacă e vorba de ea, dacă cineva i-a făcut asta, Joan va face ceva îngrozitor, ceva rău și înspăimântător, se va răzbuna cumplit, iar bărbatul acela va regreta ziua în care a pus piciorul în Hewlands, în care a dus-o pe fata ei cine știe unde, și ea va…

Joan își coboară mâna. Burta lui Joanie este plată, aproape goală. Poate, se gândește ea, ar trebui să-și hrănească fetele un pic mai mult, să le încurajeze să ia câte o bucată mai mare de carne. Oare nu le hrănește îndeajuns? Așa să fie? Oare le îngăduie băieților să-și pună în farfurie mai mult decât li se cuvine?

Scutură din cap să alunge gândurile astea. Margaret, îi trece prin minte, ochind chipul neted și îngrijorat al fiicei mezine. Nu. Nu are cum. E încă o copilă.

— Unde e Agnes? întreabă.

Joanie se holbează la ea, înspăimântată, aruncând o privire la cearșaful murdar de noroi de la picioarele lor; Caterina, observă Joan, își ferește privirea, ca și cum ar înțelege ce înseamnă asta.

— Nu știu, spune Caterina, aplecându-se să ridice cearșaful. Poate...

— Mulge vaca, izbucnește Margaret.

Joan scrâșnește deja dinainte să ajungă la staul. Cuvintele îi zboară din gură ca niște viespi, cuvinte despre care habar n-avea că le știe, cuvinte care se reped, pocnesc și schilodesc, cuvinte care îi răsucesc și îi sfârtecă limba.

— Tu, țipă ea când ajunge în căldura staulului, unde ești?

Capul lui Agnes este lipit de coasta netedă a vacii în timp ce o mulge. Joan aude foșnetul laptelui căzând în găleată. La țipătul lui Joan, vaca tresare, iar Agnes își ridică obrazul și se întoarce să-și privească mama vitregă, cu o expresie precaută pe chip. Acum începe, pare ea să gândească.

Joan o înșfacă de braț, o trage de pe scăunelul de muls și o împinge spre peretele boxei. Prea târziu, îl vede pe fiul

ei James în boxa alăturată: probabil o ajuta pe Agnes cu mulsul. Joan trebuie să scotocească prin haina fetei, prin cusăturile rochiei, iar fata se zbate, îi dă degetele la o parte, încercând să se elibereze, dar Joan își strecoară mâna, doar o clipă, și simte — ce? O umflătură, tare la atingere, și fierbinte. O ridicătură care prinde viață, crescută ca aluatul de pâine.

— Târfă! scuipă Joan, când Agnes o împinge. Curvă!

Joan este împinsă în spate, spre vacă, iar animalul, neliniștit de schimbarea atmosferei, de această întrerupere neașteptată a mulsului, dă din cap într-o parte și-n alta. Femeia cade pe crupa vacii și se împiedică ușor, în timp ce Agnes pleacă, se îndepărtează alergând prin staul, pe lângă oile adormite, pe ușă. Dar Joan n-are de gând să o lase să scape. Se ridică, se duce după fiica ei vitregă, iar furia îi dă avânt, fiindcă o prinde din urmă cu ușurință.

Mâna i se întinde și prinde o șuviță din părul lui Agnes. Ce simplu să tragă de ea, s-o oprească brusc pe fată, să-i simtă capul smucit în spate de strânsoarea ei, ca și cum ar avea căpăstru. Ușurința asta o uimește și o îmboldește: Agnes cade la pământ, prăbușindu-se într-o poziție ciudată, pe spate, iar Joan poate să o țintuiască acolo răsucindu-i părul în jurul pumnului.

Așa cum stau amândouă lângă gardul fermei, Joan poate să o oblige pe Agnes să asculte ce are de zis.

— Cine a făcut asta? țipă ea la fată. Cine ți-a pus copilul ăla în burtă?

Joan trece în revistă numărul deloc neglijabil de pretendenți la mâna lui Agnes, încă de când s-au aflat detaliile despre zestrea lăsată de tatăl ei. Să fi fost unul dintre ei? Au fost rotarul, fermierul din capătul celălalt al satului

Shottery, ucenicul fierarului. Dar fata n-a părut să-l placă pe niciunul. Cine a mai fost? Agnes întinde mâna în spate, încercând să desfacă degetele lui Joan din părul ei. Chipul — chipul acela palid, semeț, cu pomeți înalți, de care este atât de mândră — îi este contorsionat de durere, de furie îndărătnică. Ochii i se umplu de lacrimi, care îi șiroiesc apoi pe obraji.

— Spune-mi, zice Joan către chipul ăsta pe care a fost nevoită să-l vadă, în fiecare zi, privindu-o la rândul lui cu indiferență, cu indolență, încă din prima zi în care a venit aici.

Chipul ăsta, despre care Joan știe că seamănă cu cel al primei soții, al soției iubite, al femeii despre care soțul ei nu voia să vorbească niciodată, al cărei păr l-a păstrat presat într-o batistă, în buzunarul unei cămăși, în dreptul inimii — a descoperit asta când îl pregătea pentru înmormântare. Probabil fusese acolo tot timpul, în toți anii aceia în care ea spălase și făcuse curățenie pentru el, gătise, îi purtase copiii în pântec, iar acolo, iată, era părul primei lui soții. Ea, Joan, n-avea să treacă niciodată peste durerea și usturimea acelei jigniri.

— Ciobanul a fost? întreabă Joan și vede că, în ciuda a toate, sugestia aceasta o face pe Agnes să zâmbească.

— Nu, reușește Agnes să răspundă, nu ciobanul.

— Atunci cine? insistă Joan și tocmai vrea să-l numească pe băiatul de la ferma vecină, când Agnes se răsucește și o lovește în fluierul piciorului cu o asemenea forță, încât Joan se clatină și se dă în spate, cu brațele în lături.

Agnes se ridică cu greu în picioare, adunându-și fustele, și o ia la fugă. Joan se îndreaptă, poticnindu-se, și se duce după ea. Sunt în curtea fermei când Joan o prinde din

urmă. O înșfacă de încheietură, o răsucește cu fața spre ea și îi trage o palmă peste față.

— O să-mi zici cine, începe ea, dar nu apucă să termine fraza, pentru că în partea stângă a capului aude un zgomot: o explozie asurzitoare, ca un tunet.

O clipă, nu înțelege ce s-a întâmplat, ce înseamnă zgomotul acela. Apoi simte durerea, simte că pielea o înțeapă, simte durerea puternică din os și își dă seama că Agnes a lovit-o.

Își duce o mână la față, înspăimântată.

— Cum îndrăznești? țipă ea. Cum îndrăznești să dai în mine? O fată care ridică mâna la mama ei, cineva care…

Buza lui Agnes este umflată, sângerează, așa că vorbele ei sunt nedeslușite, neclare, însă fata izbutește să rostească:

— Nu ești mama mea.

Înfuriată, Joan o pălmuiește din nou. Pe neașteptate și fără să ezite, Agnes o lovește la rândul ei. Joan ridică iar mâna, dar este prinsă din spate. Cineva o ține de mijloc — este bruta aceea imensă, Bartholomew, care o ridică și o duce de acolo, silind-o să lase mâinile jos și strângându-i-le cu puterea lui uriașă. Acolo e și fiul ei, Thomas, care acum stă între ea și Agnes, ținând în mână un cârlig de prins oile, iar Bartholomew îi spune să se oprească, să se calmeze. Ceilalți copii ai ei sunt lângă coteț, privindu-i uimiți, cu gura căscată. Caterina a îmbrățișat-o pe Joanie, care plânge. Margaret îl ține în brațe pe William, care își îngroapă fața în gâtul ei.

Joan se simte purtată în partea cealaltă a curții, Bartholomew o ține strâns și o întreabă ce s-a întâmplat, ce a pricinuit toate astea, iar ea îi spune, arătând-o cu degetul pe Agnes, pe care Thomas o ajută să se ridice.

Bartholomew se schimbă la față când aude. Închide ochii, inspiră, expiră. O vreme, își freacă țepii din barbă, cu privirea în jos.

— Meditatorul de latină, spune el și se uită la Agnes.

Agnes nu răspunde, dar își ridică puțin bărbia.

Joan își mută privirea de la fiul vitreg la fiica vitregă, la fii, la fiice. Toți, cu excepția fiicei vitrege, își lasă ochii în jos și ea își dă seama că fiecare a văzut ceea ce ei i-a scăpat.

— Meditatorul de latină? repetă ea.

Îl vede deodată, cu ochii minții, stând la o poartă de pe câmpul cel mai îndepărtat, cerându-i mâna lui Agnes, cu glas șovăielnic. Aproape uitase.

— *El*? *Băiatul* ăla? Pierde-vară ăla? Băiatul ăla fără bani, fără rost, fără barbă...

Izbucnește în râs, un sunet aspru, trist, care îi lasă pieptul gol și fierbinte. Acum își amintește tot, flăcăul care stătea acolo când ea i-a spus nu; își amintește că i-a fost milă de el atunci, de flăcăul ăla tânăr, cu chipul așa de abătut, și pe lângă asta, cu așa un tată. Dar Joan își luase gândul de la el de îndată ce băiatul se făcuse nevăzut.

Joan se smulge din mâna lui Bartholomew. Acum e aprigă, nemiloasă. Intră valvârtej în casă, pe lângă Agnes, pe lângă copiii ei, pe lângă găini. Deschide ușa cu putere și, odată înăuntru, se mișcă repede și temeinic. Umblă de colo colo prin încăpere, adunând tot ce îi aparține fiicei ei vitrege. Vreo două rochii, o bonetă, un șorț. Un pieptene de lemn, o piatră găurită, o centură.

Familia este încă adunată în curte când Joan iese din casă și aruncă o boccea la picioarele lui Agnes.

— Tu nu mai ai ce căuta în casa asta de acum înainte! îi strigă.

Bartholomew își mută privirea de la Agnes la Joan și înapoi. Își încrucișează brațele și face un pas un față.

— Asta e casa mea, zice el, lăsată mie, prin testamentul lui tata. Și eu zic că Agnes poate să rămână.

Joan se holbează la el, fără să spună nimic, iar obrajii i se aprind.

— Dar..., vociferează ea, încercând să-și adune gândurile, dar în testament stă scris că pot să rămân în casă până când...

— Poți să rămâi, spune Bartholomew, dar casa este a mea.

— Dar mie mi s-a dat în grijă casa!

Se agață de asta triumfătoare, disperată.

— Iar tu ai în grijă ferma. Așa că am dreptul să o izgonesc de aici, pentru că asta este o treabă care ține de casă, nu de fermă și...

— Casa e a mea, repetă Bartholomew, vorbind apăsat. Iar ea rămâne.

— Nu poate să rămână! țipă Joan înfuriată, neputincioasă. Trebuie să te gândești la... la frații și surorile tale, la reputația familiei, ca să nu mai zic de a ta, la poziția noastră în...

— Rămâne, spune Bartholomew.

— Trebuie să plece, trebuie.

Joan încearcă să gândească repede, încropind ceva care să-l facă să se răzgândească.

— Gândește-te la tatăl tău. Ce ar fi zis el? I-ar fi frânt inima. Niciodată n-ar fi...

— Ea rămâne. Doar dacă nu...

Agnes pune o mână pe brațul fratelui ei. Se uită lung unul la altul, fără să vorbească. Apoi Bartholomew scuipă în țărână și își așază mâna pe umărul ei. Agnes îi zâmbește strâmb, cu

buza spartă, sângerândă. Bartholomew încuviințează din cap, drept răspuns. Ea își trece mâneca în sus, peste față; desface nodul boccelei, apoi o leagă la loc.

Bartholomew o privește în timp ce își pune bocceaua pe umăr.

— Mă ocup eu de asta, îi zice el, atingând-o pe mână. Nu-ți face griji.

— Nu-mi fac, răspunde Agnes.

Străbate curtea, cu pasul ușor șovăielnic. Intră în magazia de mere și, după câteva clipe, iese cu vânturelul pe mănușă. Pasărea are capul acoperit, aripile strânse, dar capul i se învârte și zvâcnește, de parcă s-ar deprinde cu noile împrejurări.

Agnes își pune bocceaua pe umăr și, fără să-și ia rămas-bun, iese din curte, o apucă pe cărarea ce cotește pe după casă și se face nevăzută.

Stă la taraba din piață a tatălui său, sprijinindu-se de tejghea. Ziua este rece, în aer se simte frigul metalic surprinzător al începutului de iarnă. Își urmărește răsuflarea ieșindu-i din gură sub forma unui abur vizibil, ce se risipește, ascultând-o cu jumătate de ureche pe femeia care nu se hotărăște între mănușile căptușite cu piele de veveriță și cele căptușite cu blană de iepure, când lângă el se ivește Eliza.

Fata îi zâmbește ciudat, cu ochii mari, scrâșnit.

— Trebuie să te duci acasă, zice ea încet, fără să-și schimbe expresia.

Apoi se întoarce spre femeia care încearcă marfa și spune:

— Da, doamnă?

El se ridică.

— De ce trebuie să mă duc acasă? Tata mi-a zis să…

— Du-te odată! șuieră ea. Acum!

Apoi se adresează cumpărătoarei vorbind mai tare:

— Cred că cele căptușite cu blană de iepure sunt mai călduroase.

El străbate piața cu pași mari, strecurându-se printre tarabe, ferindu-se de o căruță încărcată cu verze și de un băiat care duce un mănunchi de paie. Nu se grăbește: tatăl său o fi vrând să se plângă de purtarea lui sau de felul în care și-a făcut treburile, de faptul că e zăpăcit, leneș ori că nu e în stare să-și amintească lucrurile importante sau că se codește să facă ceea ce tatăl lui nu se sfiește să numească „muncă cinstită". Probabil a uitat să ia o comandă sau să ridice pielea de la tăbăcari sau a uitat să taie lemne pentru mama lui. Se îndreaptă agale spre strada principală, Henley Street, oprindu-se să schimbe o vorbă cu câțiva vecini, să mângâie un copil pe creștet și, în cele din urmă, ajunge la ușa casei.

Își șterge ghetele de preș, închide ușa în urma lui și aruncă o privire în atelierul tatălui său. Scaunul tatălui este gol, împins în spate, ca din grabă. Umerii firavi ai ucenicului sunt aplecați asupra bancului de lucru. Când aude ușa, băiatul întoarce capul și îl privește, cu ochi rotunzi, speriați.

— Ziua bună, Ned! spune el. Cum merge?

Ned deschide gura de parcă ar vrea să vorbească, dar o închide la loc. Face un gest din cap, nu se știe dacă încuviințează sau scutură a tăgadă, apoi arată spre salon.

El îi zâmbește ucenicului, după care iese, străbate lespezile pătrate din hol, trece pe lângă masa cea mare, pe lângă vatra goală și intră în salon.

Scena care îl întâmpină este așa de neobișnuită, îl nedumerește atât de tare, încât îi ia un moment să-și revină, să înțeleagă ce se întâmplă. Se oprește brusc, în pragul ușii. Ce îi este clar de îndată este faptul că viața lui a intrat pe un nou făgaș.

Agnes este așezată pe un scăunel, cu o boccea ponosită la picioare; mama lui stă în fața ei, lângă foc; tatăl lui e la fereastră, întors cu spatele spre încăpere. Vânturelul stă cocoțat pe brațul cel mai de sus al scaunului cu spătar din scânduri, cu ghearele curbate pe lemn și curelușa și clopoțelul atârnate. Pe de o parte, îi vine să se întoarcă și s-o ia la fugă. Pe de cealaltă, îi vine să izbucnească în râs la gândul că Agnes și șoimul se află în salonul mamei lui, înconjurați de ornamentele înflorate și pictate de care este așa de mândră.

— Ah! spune, încercând să se adune, și toți trei se întorc spre el. Păi...

Vorbele îi rămân în aer fiindcă zărește chipul lui Agnes. Ochiul ei stâng e umflat, înroșit și vânăt; pielea de sub sprânceană este crăpată și sângerează.

Face un pas spre ea, micșorând distanța dintre ei.

— Dumnezeule mare! exclamă, punându-i o mână pe umăr și simțindu-i curbura și tensiunea omoplatului, de parcă s-ar pregăti să zboare, să se ridice în aer, precum pasărea ei, dacă ar putea. Ce s-a întâmplat? Cine ți-a făcut asta?

Sunt urme stacojii pe obrazul ei, o tăietură pe buză, zgârieturi de unghii, piele jupuită pe încheietură.

Mary își drege vocea.

— Mama ei, spune, a izgonit-o din casă.

Agnes clatină din cap.

— Mama vitregă, îi lămurește ea.

— Joan este mama vitregă a lui Agnes, se grăbește el să spună, nu…

— Știu asta, i-o retează Mary. Am folosit cuvântul ăsta doar ca…

— Și nu m-a izgonit ea, continuă Agnes. Nu este casa ei. E a lui Bartholomew. Eu am ales să plec.

Mary trage aer în piept, închizând ochii o clipă, de parcă își adună ultimele fărâme de răbdare.

— Agnes, zice ea deschizând ochii și ațintindu-i asupra fiului ei, are un copil în pântec. Zice că este al tău.

El încuviințează din cap și ridică din umeri, în același timp, aruncând o privire spre spatele lat al tatălui său, care stă amenințător îndărătul mamei lui, tot cu fața la stradă. Deși nu vrea, în ciuda faptului că ține strâns mâna femeii pe care a jurat să o ia de nevastă, în ciuda a toate, se gândește în care parte să se ferească pentru a evita pumnul inevitabil, să păcălească, să pareze și să o apere pe Agnes de loviturile care știe că vor urma. În familia lor, nu s-a mai întâmplat niciodată așa ceva. Poate numai să-și închipuie ce va face tatăl lui, ce dospește în capul acela mare și urât, cu început de chelie. Și apoi, cu un sentiment profund de rușine, își dă seama că Agnes va vedea care este relația dintre el și tatăl lui; va vedea tumultul și chinul lui; îl va vedea așa cum este, un bărbat cu piciorul prins în fălcile unei capcane; într-o clipă va vedea și va ști totul.

— Așa e? întreabă mama lui, albă la față, cu o expresie încordată.

— Ce să fie? răspunde el, simțindu-se neliniștit și puțin supărat, deci fără să fie în stare să se oprească din înfruntarea verbală.

— Al tău.

— Ce să fie al meu? continuă el, aproape vesel.

Mary strânge din buze.

— Tu l-ai pus acolo?

— Ce să pun și unde?

În momentul acesta, își dă seama că Agnes întoarce capul și îl privește — își închipuie ochii ei negri îndreptați asupra lui, cântărind, adunând informații, la fel cum o vârtelniță adună firul —, dar tot nu se poate opri. Vrea ca orice urmează să se întâmple curând: vrea să-l ațâțe, să-l provoace pe tatăl lui să treacă la fapte; vrea să scape de asta o dată pentru totdeauna. Destul cu mersul pe vârfuri. Să iasă odată la lumină adevărul despre tatăl lui. Să vadă și Agnes.

— Copilul.

Mary vorbește rar, tare, ca și cum fiul ei ar fi încet la minte.

— Din pântecul ei. Tu l-ai pus acolo?

Simte cum fața i se destinde într-un zâmbet. Un copil. Făcut de el și Agnes, printre merele din magazie. Cum să nu se căsătorească acum? Nu se poate face nimic să-i oprească, în aceste împrejurări. O să se întâmple exact așa cum a spus ea. Vor fi căsătoriți. El va fi soț și tată și viața lui va începe și va putea să lase în urmă astea, toate astea, casa asta, tatăl ăsta, mama asta, atelierul, mănușile, viața asta ca fiu al lor, corvoada de a munci la afacerea familiei. Nu-i vine să creadă. Copilul acesta din pântecul lui Agnes va schimba totul pentru el, îl va elibera de viața pe care o urăște, de tatăl cu care nu poate trăi, de casa pe care nu o mai suportă. El și Agnes își vor lua tălpășița: către o altă casă, un alt oraș, o altă viață.

— Da, eu l-am pus, spune el și simte cum zâmbetul i se lățește pe chip.

În același timp, se întâmplă mai multe lucruri. Mama lui țâșnește de pe scaun și se repede spre el, abătând o ploaie de pumni asupra sa; el simte loviturile în piept și umeri, ca bătăile într-o tobă. Aude vocea lui Agnes spunând Destul, gata și încă o voce, a lui, zicând că sunt promiși unul altuia, că nu există niciun păcat în asta, se vor căsători, trebuie. Mama lui țipă că el nu este major, că va avea nevoie de consimțământul lor și că ei nu i-l vor da niciodată, ceva despre cum a fost el fermecat, ce nenorocire e asta, o să-l trimită departe, mai degrabă s-ar duce pe mare decât să se însoare cu țăranca asta, ce catastrofă. În spatele lui, simte că pasărea se foiește agitată pe scaun, foșnind din pene, aude bătaia și fâlfâitul aripilor desfăcute, clinchetul clopoțelului. Apoi, umbra lată și întunecată a tatălui său se apropie și unde este Agnes în tot haosul ăsta, este în spatele lui, este în siguranță, unde tatăl lui nu o poate ajunge, pentru că, pe Dumnezeu, o să-l omoare, așa o să facă, dacă omul ăsta o atinge și numai cu un deget.

Tatăl lui întinde un braț, iar el este pregătit, cu mușchii tensionați, dar mâna cărnoasă nu îl lovește, nu se curbează, nu îl rănește. În schimb, se așază pe umărul lui. El simte toate cele cinci degete apăsându-i carnea prin pânza cămășii, adulmecă izul familiar de piele argăsită — înțepător, usturător, uric — pe care îl răspândesc.

Urmează senzația nefamiliară a mâinii tatălui apăsându-l în jos, pe un scaun.

— Șezi, zice tatăl lui și din glasul său nu răzbate nimic.

Face un semn către Agnes, care se află în spatele lor, liniștindu-și pasărea.

— Stai jos, copilă!

După o clipă, se supune. Agnes vine și rămâne în picioare lângă el, netezind penele de pe gâtul vânturelului cu dosul degetelor. Mama lui, bagă el de seamă, o cercetează parcă nevenindu-i să creadă, cu o expresie de uimire pură. Asta îl amuză, din nou. Apoi tatăl lui începe să vorbească, făcând-l din nou atent.

— Nu am nicio îndoială, spune, că putem... ajunge la o înțelegere.

Expresia de pe chipul tatălui său este nefirească. El o privește cu atenție, surprins de ciudățenia ei. Buzele lui John îi dezvelesc dinții, ochii îi sunt ciudat de strălucitori. E nevoie de câteva clipe să înțeleagă că, de fapt, John zâmbește.

— Dar, John, exclamă mama lui, e cu neputință să consimțim la...

— Taci, femeie! zice John. Băiatul a spus că sunt promiși unul altuia. Nu l-ai auzit? Niciun fiu al meu n-o să-și încalce promisiunile, nu se va da îndărăt de la îndatoririle lui. Flăcăul a lăsat-o grea pe fata asta. Are o îndatorire, o...

— Are optsprezece ani! N-a învățat nicio meserie! Cum crezi...

— Ți-am zis să taci.

Preț de o clipă, în glasul tatălui său se aude mânia obișnuită, grosolană, înainte de a reveni la tonul ciudat, aproape lingușitor.

— Fiul meu ți-a făcut o promisiune, așa e? o întreabă el pe Agnes, uitându-se la ea. Înainte să te ducă în pădure?

Agnes își mângâie pasărea. Îl privește pe John direct în ochi.

— Ne-am făcut o promisiune unul altuia.

— Și mama...ăă, mama ta vitregă... ce zice despre uniunea asta?

— Ea... nu și-a dat încuviințarea. Înainte. Acum, arată ea spre pântec, nu pot să spun.

— Înțeleg.

Tatăl lui se întrerupe un moment, iar mintea îi lucrează. Pentru fiu, tăcerea aceasta a tatălui are ceva familiar și, tocmai în clipa în care îl privește, încruntându-se, întrebându-se, își dă seama ce este. Asta este fața pe care o face tatăl lui când se gândește la o învoială, o afacere avantajoasă. Expresia este aceeași ca atunci când face rost de un lot ieftin de piei sau de câteva baloturi în plus de lână, pe care să le ascundă în pod, sau când la negocierea cu el a fost trimis un neguțător fără experiență. Este expresia pe care și-o ia când încearcă să nu lase cealaltă parte să vadă că el va ieși mai câștigat din afacere.

E o expresie lacomă. Veselă. Alunecoasă. Fiul simte că-l trec toți fiorii, până în măduva oaselor. Îl face să strângă marginile scaunului de sub el cu amândouă mâinile.

Căsătoria asta, înțelege fiul deodată, cu o senzație sufocantă de uimire, va fi benefică pentru tatăl lui, pentru afacerile pe care le are el cu văduva crescătorului de oi. Tatăl lui urmează să întoarcă toate astea — fața însângerată a lui Agnes, sosirea ei aici, vânturelul, copilul care crește în pântecul ei — în favoarea lui.

Nu-i vine să creadă. Pur și simplu. Că, fără să știe, el și Agnes i-au făcut jocul tatălui său. La gândul ăsta îi vine s-o ia la fugă. La gândul că ceea ce s-a întâmplat între ei doi la Hewlands, în pădure, cu vânturelul plonjând ca un ac prin pânza de frunze de deasupra lor, poate fi răsucit în așa fel încât să fie o funie cu care tatăl lui să-l lege și mai strâns de

casa asta, de locul ăsta. Este cumplit. De neîndurat. Nu va scăpa niciodată? Nu se va elibera niciodată de omul acesta, de casa aceasta, de negoțul ăsta?

John începe iar să vorbească, cu același glas mieros, zicând că se va duce direct la Hewlands să stea de vorbă cu văduva fermierului, cu fratele lui Agnes. Este sigur, le zice el, că poate să aranjeze o înțelegere, că poată să propună niște condiții folositoare pentru toți. Băiatul vrea să se căsătorească cu fata, îi spune el soției, fata vrea să se căsătorească cu băiatul: cine sunt ei să le interzică această uniune? Pruncul trebuie să se nască sub semnul căsătoriei, nu poate fi adus pe lume drept copil din flori. Doar este nepotul lor, nu-i așa? Multe nunți au loc astfel. E în firea lucrurilor.

În momentul acesta, se întoarce spre soția lui și râde, întinde mâna să o apuce de șold, iar fiul este nevoit să se uite în podea, așa de scârbit se simte.

John sare în picioare, roșu la față, nerăbdător și înflăcărat.

— S-a hotărât, atunci. O să mă duc la Hewlands, să-mi prezint condițiile... condițiile noastre... ca să... să pecetluim această... uniune bruscă și, trebuie să zic, binecuvântată dintre familiile noastre. Fata va rămâne aici.

Îi face semn din cap fiului său.

— O vorbă cu tine, între patru ochi, dacă poftești.

Afară, pe hol, John renunță la aparența de amabilitate. Îl înșfacă pe fiu de guler, cu degetele reci atingându-i pielea; își apropie fața de a lui.

— Zi-mi, mormăie el încet, amenințător, că nu mai sunt și altele.

— Alte ce?

— Zi! Nu mai sunt altele. Sau sunt?

Fiul simte cum peretele îl apasă în spate, în umăr. Degetele îi strâng gulerul cu atâta forță, că-l sufocă.

— Mai sunt? îi șuieră tatăl în față.

Suflarea îi miroase ușor a pește, a lut.

— Mai sunt și alte târfe din Warwickshire care să țopăie până la ușă mea ca să-mi spună că le-ai umflat burțile cu copii? Trebuie să mai am de-a face și cu altele? Zi-mi adevărul, acum! Pentru că, îți jur, dacă mai sunt și altele și familia ei aude de ele, o să fie necazuri. Pentru tine și pentru noi toți. Înțelegi?

El icnește, își împinge tatăl, dar are un cot apăsat pe umăr, un antebraț pe gât. Încearcă să spună nu, niciodată, doar ea, și nu e o târfă, cum îndrăznești să spui așa ceva, dar nu izbutește să rostească vorbele.

— Pentru că, dacă ai arat și însămânțat încă una — doar una — te omor. Și, dacă nu te omor eu, te omoară frate-său. Mă auzi? Jur că îți iau zilele, Dumnezeu mi-e martor. Ține minte asta.

Tatăl lui îl mai împunge o dată în grumaz, apoi se retrage, iese și lasă ușa să se trântească în urma lui.

Fiul se apleacă în față, trage aer adânc în piept, frecându-și gâtul. În timp ce se ridică în picioare, îl vede pe Ned, ucenicul, privindu-l. Cei doi se uită unul la altul o vreme, apoi Ned se întoarce cu spatele, se duce înapoi la bancul de lucru și se apleacă să vadă ce a lucrat.

John pornește țintă spre Hewlands. Nu se oprește la tarabă să o sâcâie pe Eliza, să o mustre, să o tragă la răspundere sau să vadă câtă marfă mai e. Nu se oprește să schimbe o vorbă cu tovarășul de ghildă cu care se întâlnește pe Rother Street. O ia pe drumul către Shottery și se grăbește să-l

parcurgă, aproape ca și cum fata ar putea să nască în orice moment și, cumva, să zădărnicească această șansă. Are pasul iute și, îi place lui să creadă, sprinten, mai ales pentru un bărbat de vârsta lui. Are presimțirea unei afaceri bune, plăcerea aceea specială curgându-i prin vene, ca o cupă cu vin. John știe că acesta este momentul, că afacerea trebuie încheiată fără întârziere, altfel lucrurile se schimbă și el își pierde avantajul, așa cum ar putea să se întâmple. El are un atu acum, da, așa e. Are fata în casa lui; are băiatul, care va avea nevoie de o autorizație specială să se căsătorească, din cauza vârstei, permisiunea semnată a părinților. Mai și e chestiunea datoriei vechi dintre ei, dar necazul cel mai apăsător va fi cu fata. Familia are nevoie ca, dată fiind situația, fata lor să se mărite, or, căsătoria nu poate avea loc decât dacă el, John, este de acord cu ea. Este poziția perfectă. Are toate cărțile. Își îngăduie să fluiere tare, o melodie veche de dans din tinerețea lui.

Pe frate îl găsește pe un câmp îndepărtat; trebuie să-și croiască drum prin noroi ca să ajungă la el. Fratele se sprijină în toiag, îl urmărește apropiindu-se, fără să se miște.

Pâlcuri de oi se mișcă în jurul lui, întorcându-și ochii bulbucați spre el, îndepărtându-se, de parcă ar fi un animal de pradă mare și înspăimântător. Mănuși, mormăie el pentru sine, fără să-și lase zâmbetul să pălească, toate veți ajunge mănuși în curând. Veți fi purtate de mâinile micilor aristocrați din Warwickshire înainte de sfârșitul anului, dacă e după mine. E greu, când pășește pe câmp, să-și ascundă veselia de pe chip.

Bălțile, sub ghetele lui de oraș, sunt niște nori albi înghețați, întăriți în crestele și brazdele noroioase.

John ajunge la fratele crescător de oi. Întinde o mână. Fratele se uită la ea o clipă. Este un bărbat uriaș, care

seamănă cu Agnes la ochi, cu părul negru legat la spate. E îmbrăcat cu o pelerină din piele de oaie, cum purta tatăl lui pe vremuri, și duce un ciomag sculptat. Un alt flăcău, mai blond, mai tânăr, și el cu un cârlig, își face de lucru mai în spate, atent, și, pentru o clipă, John simte o ușoară nervozitate. Dacă oamenii aceștia, frații aceștia au de gând să-i facă rău, să se răzbune pe el pentru fiul lui pierde-vară care a furat fecioria surorii lor? Dacă a interpretat greșit situația și, până la urmă, nu este în avantajul lui și a făcut o mare greșeală venind? Preț de o clipă, vede moartea căutându-l aici, pe un câmp înghețat din Shottery. Își vede cadavrul, cu capul zdrobit de cârligul unui cioban, cu creierul împroșcat și inert, aburind pe țărâna înghețată. Mary a lui, văduvă, copiii cei mici, Edmond și Richard, rămași fără tată. Toate astea, numai din vina fiului său rătăcitor.

Fermierul își mută ciomagul în mâna cealaltă, scuipă apăsat pe jos și apucă degetele lui John, strângându-le dureros de tare. John se aude scoțând un țipăt subțire, aproape de fetiță.

— Păi, zice John, cu cel mai gros, bărbătesc chicotit de care este în stare, Bartholomew, cred că avem de vorbit.

Fratele îl privește îndelung. Apoi încuviințează, uitându-se dincolo de el, la ceva aflat peste umărul lui John.

— Da, avem, zice el și arată. Uite-o pe Joan. O să vrea și ea să aibă un cuvânt de zis, pun pariu.

Joan străbate grăbită câmpul, flancată de fiice și cu un copilaș cocoțat pe un șold.

— Hei! îi strigă, de parcă el ar fi unul dintre băieții de la fermă. Am o vorbă cu dumneata, dacă nu te superi.

John o salută cordial din mână, apoi se întoarce să-l cuprindă pe Bartholomew într-un zâmbet și o înclinare

a capului. Este o înclinare complice, piezișă, masculină aceasta pe care i-o oferă John, una care zice Femeile, eh? Mereu vor să fie ca ele. Noi, bărbații, trebuie să le facem să se simtă băgate în seamă.

Bartholomew îi susține privirea o vreme, ochii lui fiind atât de asemănători cu ai surorii lui, dar fără expresie, reci. Apoi își coboară privirea și, cu un gest imperceptibil, își roagă fratele să plece, să deschidă poarta pentru Joan, fluierând la câini și îndemnându-i să-i însoțească.

Rămân pe câmp mult timp — Bartholomew, Joan și John. Ceilalți copii privesc, nevăzuți, ascunși după un zid. După o vreme, încep să se întrebe unii pe alții S-a hotărât, s-a terminat, Agnes s-a dus acasă la ei, o să se căsătorească, o să se mai întoarcă vreodată? Fratele cel mai mic se plictisește de jocul acesta de a sta în picioare la un zid și scânceşte să fie lăsat jos. Ochii surorii lui nu părăsesc nicio clipă cele trei figuri. Câinii se încaieră și cască, punându-și botul pe labe, ridicându-l, din când în când, pentru a-l urmări pe Thomas, așteptându-i ordinele.

Îl văd pe fratele lor cum clatină din cap, întorcându-se într-o parte, ca pentru a părăsi discuția. Mănușarul pare să-l roage, desfăcând mai întâi o mână, apoi pe cealaltă. Numără ceva pe degetele de la mâna dreaptă. Joan vorbește cu însuflețire mult timp, dând din brațe, arătând spre casă, strângând pătrunzător șorțul în pumn. Bartholomew se uită îndelung și intens la oi, apoi se întinde și atinge spinarea uneia, întorcându-și fața spre mănușar, ca și cum ar vrea să demonstreze ceva legat de animal celuilalt bărbat. Mănușarul încuviințează puternic din cap, ține un discurs lung, apoi zâmbește ca și cum ar fi victorios. Bartholomew își lovește ușor cizma cu toiagul, un semn clar că nu este mulțumit.

Mănușarul se apropie; Joan rămâne fermă pe poziții. Mănușarul pune o mână pe umărul lui Bartholomew; fermierul o lasă să stea acolo.

Apoi își strâng mâinile. Mănușarul cu Joan, apoi cu Bartholomew. Oh, exclamă una dintre fete. Fiii răsuflă ușurați. S-a terminat, șoptește Caterina.

Hamnet se trezește speriat, iar salteaua foșnește sub el. L-a trezit ceva — un zgomot, un bubuit, un strigăt — dar nu știe ce. Își dă seama, după razele lungi ale soarelui ce intră în cameră, că trebuie să fie aproape seară. Ce face aici, adormit pe pat?

Își răsucește capul și atunci își aduce aminte tot. O siluetă stă întinsă lângă el cu capul întors într-o parte. Fața lui Judith este ca de ceară, liniștită, o peliculă de sudoare făcând-o să strălucească asemenea sticlei. Pieptul i se ridică și coboară la intervale neregulate.

Hamnet înghite, gâtul îi este uscat și încordat. Are senzația că limba îi este acoperită cu o crustă, greoaie, prea mare să-i încapă în gură. Se ridică brusc în picioare, camera se încețoșează în jur. O durere îi pătrunde în ceafă și se ghemuiește acolo, mârâind, ca un șobolan încolțit.

La primul cat, fredonând, Agnes intră pe ușa din față. Pune pe masă următoarele: două mănunchiuri de rozmarin, traista ei de piele, borcanul cu miere, o bucată de ceară de albine, înfășurată într-o frunză, pălăria ei de paie, un buchețel legat de tătăneasă, pe care are de gând să o curețe și să o pună la uscat, apoi să o înmoaie în ulei încălzit.

Merge prin cameră, îndreptând scaunul de lângă cămin, mutând boneta Susannei de pe masă într-un cârlig din spatele ușii. Deschide fereastra care dă spre stradă, în

caz că vine vreun client la ea. Își dezleagă tunica și o lasă să-i cadă de pe umeri. Apoi deschide ușa din spate și o ia pe cărarea spre bucătărie.

Căldura se simte de la o distanță de câțiva pași.

Înăuntru, o vede pe Mary amestecând în apa dintr-o oală, iar alături de ea, pe Susanna, așezată pe un scăunel, curățând pământul de pe niște cepe.

— În sfârșit, ai venit, zice Mary întorcându-se, cu fața roșie de la căldură. Nu te-ai grăbit deloc.

Agnes zâmbește indiferentă.

— Albinele roiau în livadă. A trebuit să le păcălesc ca să le bag înapoi.

— Hmm, mormăie Mary, aruncând o mână de făină în apă.

Nu are răbdare pentru albine. Creaturi dificile.

— Și ce mai face lumea la Hewlands?

— Bine, cred, răspunde Agnes, atingându-și în treacăt fiica pe păr, luând o pâine făcută de ea în dimineața aceea și așezând-o pe tejghea. Pe Bartholomew încă îl necăjește piciorul, mă tem, deși nu vrea să recunoască. Văd că șchioapătă. El zice că îl doare când e vremea umedă și atât, dar i-am zis că are nevoie…

Agnes se oprește, ținând în mână cuțitul de pâine.

— Unde sunt gemenii?

Nici Mary, nici Susanna nu-și ridică privirea de la treburile lor.

— Hamnet și Judith, insistă Agnes. Unde sunt?

— Habar n-am, zice Mary, ducând o lingură la buze să guste, dar când îi găsesc, îi așteaptă o chelfăneală. Surcele n-au tăiat. Masa nu au pus-o. Au tulit-o amândoi, Dumnezeu știe unde. În curând o să fie ora cinei și nici urmă de ei.

Agnes apasă marginea dințată a cuțitului prin bucata de pâine, o dată, de două ori, iar feliile cad una peste alta. Tocmai se pregătește să facă o tăietură în crustă pentru a treia oară, când lasă cuțitul să-i alunece din mână.

— Mă duc doar să...

Lăsându-și fraza neterminată, iese din bucătărie, o ia pe cărare și intră în casa mare. Verifică în atelier, unde John stă aplecat asupra bancului de lucru într-o postură de dă-mi pace. Traversează încăperea de luat masa și salonul. Îi strigă pe scări. Nimic. Iese pe ușa din față, pe Henley Street. Căldura zilei se risipește, praful străzii se așază, oamenii se retrag la casele lor pentru cină.

Agnes intră pe ușa din față a propriei case pentru a doua oară în seara aceasta.

Și, în picioare la baza scării, își vede fiul. Stă nemișcat, cu fața albă, cu degetele strângând balustrada. Are o umflătură, o tăietură pe sprânceană care — este sigură — nu era acolo azi-dimineață.

Se grăbește spre el, străbătând încăperea în doar câțiva pași.

— Ce e? zice ea luându-l de umeri. Ce s-a întâmplat cu fața ta?

El nu răspunde. Clatină din cap. Arată spre scări. Agnes începe să urce, câte două trepte odată.

Eliza îi spune lui Agnes că îi va face ea coronița pentru nuntă. Dacă, adaugă ea, i-ar plăcea lui Agnes.

Se oferă cu timiditate, cu o voce ezitantă, într-o dimineață, devreme. Eliza stă întinsă spate în spate cu femeia care a ajuns în casa lor atât de neașteptat, atât de dramatic. Abia au mijit zorii și se pot auzi primele căruțe și primii pași afară, pe stradă.

Mary a spus că Eliza trebuie să-și împartă patul cu Agnes până când se pune la cale nunta. Mama ei i-a spus asta cu buze strânse, încremenite, fără să o privească în ochi pe Eliza, aruncând încă o pătură pe pat. Eliza s-a uitat la jumătatea de pat dinspre fereastră, care a rămas goală de la moartea surorii ei, Anne. Când și-a ridicat privirea, a băgat de seamă că și mama ei făcea același lucru și a vrut să o întrebe Te gândești la ea, te trezești că-i pândești pașii, vocea, sunetul respirației noaptea, pentru că eu da, tot timpul. Tot mai cred că într-o zi aș putea să mă trezesc și ea va fi aici, lângă mine, din nou; va fi vreo buclă sau vreun salt în timp și ne vom întoarce unde eram, pe vremea când era vie.

În schimb, însă, Eliza se trezește singură în pat în fiecare dimineață.

Numai că acum a apărut femeia asta, care se va căsători cu fratele ei: o Agnes în loc de Anne. Totul a fost pregătit în grabă și cu forfotă mare, fiindcă fratele ei avea

nevoie de o autorizație specială și fiindcă — Elizei nu îi este prea clar aspectul acesta — a avut loc o discuție prelungită (aprinsă) despre bani. Unii prieteni ai fratelui lui Agnes s-au pus chezași, atâta știe ea. E un prunc în pântecul ei, a auzit Eliza, dar numai prin uși. Nimeni nu i-a spus asta limpede. La fel cum nimeni nu s-a gândit să-i spună că nunta va fi mâine-dimineață: fratele ei și Agnes vor merge la biserică în Temple Grafton, unde un preot a consimțit să-i unească. Nu este preotul lor și nu este biserica la care merg ei în fiecare duminică. Agnes spune că îl cunoaște bine pe acest preot. Este un prieten apropiat al familiei sale. De fapt, el este cel care i-a dat vânturelul. Îl crescuse chiar el, de când ieșise din ou, și odată a învățat-o cum să vindece putrezirea plămânului la șoim; el o să-i căsătorească, a zis ea cu nepăsare apăsând pedala roții de tors a lui Mary, pentru că el o cunoaște de când era copil și întotdeauna a fost bun cu ea. Odată a făcut schimb cu el: câteva cureluțe de șoim pentru un butoiaș cu bere. Este priceput, explică ea adunând lâna în mâna liberă, la șoimi, bere și creșterea albinelor și i-a împărtășit și ei bogatele lui cunoștințe în toate cele trei domenii.

Când Agnes a povestit toate astea de la locul ei de lângă roata de tors, lângă focul din salon, mama Elizei a scăpat din mână andrelele, de parcă nu-i venea să creadă ce aude, ceea ce l-a făcut pe fratele Elizei să râdă exagerat, în schimb însă, l-a supărat pe tatăl lor. Cu toate acestea, Eliza a ascultat fascinată fiecare cuvânt. Niciodată nu mai auzise astfel de lucruri, niciodată nu vorbise cineva astfel în casa lor până atunci, într-un șuvoi atât de liber, cu o veselie atât de deschisă.

Oricum, nunta este hotărâtă. Preotul priceput la creșterea șoimilor, producerea mierii și comerțul cu bere îi

va cununa a doua zi devreme, într-o ceremonie aranjată pe fugă, pe furiș, în secret.

Când o să se căsătorească ea, Eliza vrea să meargă pe Henley Street purtând o coroniță de flori, în plină zi, ca toată lumea să o poată vedea. Nu vrea o ceremonie la kilometri distanță de oraș, într-o bisericuță cu un preot ciudat care să-i strecoare înăuntru pe ea și pe mire; ea o să-și țină capul sus și o să se mărite în oraș. Este sigură de asta. Căsătoria ei va fi vestită cu voce tare la ușa bisericii. Dar tatăl ei și fratele lui Agnes au pus la cale toate astea, așa că nu se mai poate spune nimic.

I-ar plăcea totuși să facă ea coronița de flori pentru Agnes. Cine altcineva s-o facă? Nu mama vitregă a lui Agnes, Eliza este sigură, nici surorile ei: ele își văd de treaba lor acolo, în Shottery. Poate vor veni la nuntă, a ridicat Agnes din umeri, sau poate nu.

Dar Agnes trebuie să aibă coroniță. Nu poate să se mărite fără așa ceva, cu copil sau fără copil. Așa că Eliza o întreabă. Își drege glasul. Își împreunează degetele, de parcă ar urma să se roage.

— Pot să..., începe ea, vorbind în aerul înghețat al camerei, ...mă întrebam dacă ți-ar plăcea să... îți fac coronița de flori? Pentru mâine?

O simte pe Agnes în spatele ei, ascultând. O aude trăgând aer în piept și o clipă crede că o să refuze, că va spune nu, că Eliza a vorbit nelalocul ei.

Patul foșnește și tremură când Agnes se întoarce cu fața spre ea.

— O coroniță? întreabă Agnes și Eliza simte din vocea ei că zâmbește. Mi-ar plăcea foarte mult. Mulțumesc.

Eliza se răsucește și cele două se privesc față în față, devenite brusc complice.

— Nu știu, spune Eliza, ce flori vom găsi pe vremea asta. Poate niște fructe de pădure sau…

— Ienupăr, o întrerupe Agnes. Sau ilice. Niște ferigă. Sau pin.

— E și iederă.

— Sau flori de alun. Am putea să mergem la râu noi două, zice Agnes prinzând-o de mână pe Eliza, azi, mai târziu, să vedem ce găsim.

— Am văzut niște mărul-lupului acolo săptămâna trecută. Poate…

— E otrăvitor, zice Agnes întorcându-se pe spate și așezând mâna Elizei direct pe pântecul ei. Vrei să simți fetița? Se mișcă dimineața devreme. O să aibă nevoie de micul dejun.

— Fetița? repetă Eliza, uimită de intimitatea aceasta bruscă, de căldura pielii întinse, aspre, a femeii, de strânsoarea puternică a mâinii ei.

— Cred că va fi fată, zice Agnes cu un căscat.

Mâna Elizei este apăsată între degetele lui Agnes. E cea mai ciudată senzație, de parcă ceva ar fi tras din ea, ca o așchie din piele sau o infecție dintr-o rană, și, în același timp, altceva ar fi vărsat în ea. Nu-și dă seama dacă este forțată să dea sau să primească. Vrea să-și retragă mâna, dar și să o lase acolo.

— Sora ta, zice Agnes încet. Era mai mică decât tine?

Eliza privește îndelung sprâncenele netede, tâmplele albe și părul negru ale celei care în curând îi va deveni cumnată. De unde știe ea că Eliza s-a gândit la Anne?

— Da, spune Eliza. Cu aproape doi ani.

— Și câți ani avea când a murit?

— Opt.

Agnes țâțâie compătimitor.

— Îmi pare rău, murmură ea.

Eliza nu-i spune că își face griji pentru Anne, singură-singurică, atât de mică, fără ea, oriunde ar fi. Că, multă vreme, a stat trează noaptea, șoptindu-i numele, în caz că asculta, de oriunde era, în caz că sunetul vocii Elizei îi aducea alinare. Durerea de a se întreba dacă Anne suferă pe undeva și că ea, Eliza, nu poate să o audă, nu poate să ajungă la ea.

Agnes o bate ușor pe dosul palmei și se grăbește să-i spună:

— Are alte surori cu ea, nu uita asta. Cele două care au murit înainte să te naști tu. Au grijă toate unele de altele. Nu vrea să-ți faci griji. Vrea...

Agnes se oprește, se uită la Eliza, care tremură de frig sau de șoc sau de amândouă.

— Adică, zice ea cu glas nou, prevenitor, mă gândesc că n-ar vrea să-ți faci griji. Ar vrea să stai liniștită.

Tac amândouă o vreme. La fereastră se aude tropăitul unui cal care se îndreaptă spre nord, în susul străzii.

— De unde ai știut, întreabă Eliza, despre celelalte fete care au murit?

Agnes pare să se gândească preț de câteva clipe.

— Mi-a spus fratele tău, zice ea fără să se uite la Eliza.

— Una dintre ele, șoptește Eliza, se numea Eliza. Primul copil. Știai asta?

Agnes dă din cap, apoi ridică din umeri.

— Gilbert zice uneori că...

Eliza trebuie să arunce o privire peste umăr înainte să continue.

— ...că ar putea să vină, în toiul nopții, lângă patul meu, ca să-și ceară numele înapoi. Că o să fie furioasă că i l-am luat.

— Prostii! răspunde Agnes tăios. Gilbert nu știe despre ce vorbește. Nu-l asculta. Sora ta este bucuroasă că ai numele ei, că-l duci mai departe. Să ții minte asta! Dacă îl aud pe Gilbert că-ți mai zice vreodată așa ceva, îi pun urzici în nădragi.

Eliza izbucnește în râs.

— Nu cred!

— Ba așa o să fac. Să se învețe minte să nu mai sperie lumea.

Agnes îi dă drumul la mână și se ridică.

— Ei, gata. E momentul să începem ziua.

Eliza își coboară privirea spre mână. Este o adâncitură în pielea ei, unde a apăsat-o degetul mare al lui Agnes, cu o înfloritură ca un trandafir roșu de jur-împrejur. O freacă cu mâna cealaltă, surprinsă de căldura ei, de parcă s-ar fi aflat lângă o lumânare.

Coronița pe care o face Eliza este din ferigă, zadă și ochiul-boului. Se așază la masa din sufragerie ca să o împletească. A primit sarcina de a avea grijă de fratele ei cel mai mic, Edmond, în timp ce lucrează, așa că îi dă câteva frunze de zadă și petale de ochiul-boului. El stă pe podea cu picioarele întinse și aruncă frunzele, una câte una, solemn, într-un bol de lemn, apoi le amestecă cu o lingură. Ea ascultă șirul de sunete ce ies gâfâit din gura lui în timp ce amestecă: „uză“ în loc de „frunză“ și „iza“, în loc de

„Eliza“ și „upa“, în loc de „supă“. Cuvintele există, dacă știi să asculți.

Degetele ei — puternice, subțiri, mai obișnuite să coasă piele — împletesc codițele într-un cerc. Edmond se ridică în picioare. Se duce șovăitor la fereastră, apoi la loc, apoi la cămin, certându-se pe măsură ce se apropie: „Na-na-na-na-na“. Eliza zâmbește și spune: „Nu, Edmond, n-ai voie la foc“. El întoarce o față încântată spre ea, fericit că a fost înțeles. Focul, căldura, nu, nu atinge. Știe că nu are voie să se apropie de el, dar este cuprins de o dorință puternică, irezistibilă, culoarea aprinsă, săltăreață, valul de căldură de pe fața lui, mulțimea de unelte fascinante pentru zgândărit, scormonit și apucat.

Eliza o aude, în spatele casei, pe mama ei zdrăngănind oale și tigăi în bucătărie. Are o dispoziție mizerabilă și deja a făcut-o pe slujnică să plângă. Mary își varsă tot necazul și furia în mâncare. Halca nu vrea să se pătrundă. Foile pentru plăcintă o să se sfărâme. Aluatul nu a crescut destul de repede. Fursecurile îi par ca nisipul. Elizei i se pare că bucătăria se află în mijlocul unei vijelii și că ea trebuie să rămână departe, cu Edmond, aici, unde sunt în siguranță.

Îndeasă, îndeasă, degetele ei se mișcă întruna, împletind capetele tăiate ale tulpinilor; palma mâinii celeilalte răsucește coronița pe măsură ce lucrează.

Deasupra, aude bufniturile și păcăniturile pe care le fac frații ei cu picioarele. Se luptă în capul scării, după câte se pare. Un icnet, un hohot de râs, rugămintea plângăcioasă a lui Richard de a fi lăsat în pace, asigurările false ale lui Gilbert, un bufnet, un scârțâit al podelei, apoi un „Au!“ înăbușit.

— Băieți! vine urletul din magazinul de mănuși. Încetați în clipa asta! Dacă nu, vin la voi și vă dau eu motiv să urlați, cu sau fără nuntă.

Cei trei frați își fac apariția în prag, împingându-se unul pe altul. Fratele cel mai mare al Elizei, mirele, traversează camera alunecând, o cuprinde în brațe, o sărută pe creștet, apoi se răsucește ca să-l ridice pe Edmond în aer. Edmond încă strânge lingura de lemn cu o mână și niște frunze în cealaltă. Fratele lui mai mare îl învârte o dată, de două ori. Edmond ridică din sprâncene și zâmbește, iar curentul de aer îi ciufulește părul de pe frunte. Încearcă să-și îndese lingura în gură. Apoi este lăsat jos și toți cei trei frați mai mari dispar imediat pe ușă, afară, în stradă. Edmond lasă lingura să cadă, uitându-se după ei, amărât, fără să poată să priceapă această părăsire bruscă.

Eliza râde.

— O să se întoarcă, Ed, zice ea. Acușica. După ce se însoară. O să vezi.

Agnes apare în prag. Părul îi este despletit și pieptănat. I se revarsă pe spate, peste umeri, ca o apă neagră. Poartă o rochie pe care Eliza nu a mai văzut-o până acum, de culoarea primulei, cu partea din față doar ușor umflată.

— Oh! exclamă Eliza unindu-și palmele. Galbenul o să scoată în evidență bănuții florilor de ochiul-boului.

Sare în picioare, întinzându-i coronița. Agnes se apleacă pentru ca Eliza să i-o poată așeza pe cap.

Peste noapte s-a lăsat gerul. Fiecare frunză, fiecare fir, fiecare crenguță de pe drumul către biserică s-a învelit, și-a întipărit forma, multiplicat, în chiciură. Pământul este înghețat și tare sub pași. Mirele și cavalerii lui sunt în față:

dinspre ei se aud huiduieli, strigăte, frânturi de cântece, trilul unui fluier la care cântă un prieten care sare jumătate pe drum, jumătate în afara lui. Bartholomew încheie alaiul, statura lui ascunzându-i pe cei din față, cu capul plecat.

Mireasa merge în linie dreaptă, fără să privească la dreapta sau la stânga. Cu ea sunt Eliza, care îl duce pe Edmond pe un șold, Mary, câteva dintre prietenele lui Agnes, soția brutarului. Într-o parte, separat, sunt Joan și cele trei fiice ale ei. Joan își trage fiul cel mai mic de mână. Surorile merg în formație strânsă, braț la braț, toate trei în aceeași linie, chicotind și șoptindu-și una alteia. Eliza le privește piezîș, de câteva ori, apoi își întoarce capul.

Agnes vede asta, vede cum tristețea se adună în jurul Elizei ca o ceață. Ea vede totul. Măcești din tufiș care pălesc la vârfuri; murele neculese, prea sus pentru a ajunge cineva la ele; năpustirea și coborârea cu repeziciunea unei mierle din ramurile unui stejar de pe marginea drumului; aburul alb al respirației mamei vitrege când își cară băiatul cel mic în spate, cu șuvițe din părul ciudat de lipsit de culoare scăpându-i de sub batic, legănarea șoldurilor ei late. Agnes vede că, dintre fete, Caterina are nasul mamei ei, turtit și lat la rădăcină, Joanie, fruntea îngustă a mamei, iar Margaret, gâtul gros și lobii alungiți ai urechilor. Vede cum Caterina are darul sau capacitatea de a-și face viața fericită, Margaret, într-o măsură mai mică, iar Joanie, deloc. Îl vede pe tatăl ei în băiatul cel mic, care acum merge ținând-o pe Caterina de mână: părul lui blond, conturul pătrățos al capului, colțurile ridicate ale gurii. Simte panglicile legate în jurul ciorapilor strângându-se și lărgindu-se pe măsură ce mușchii picioarelor lucrează dedesubt. Simte furnicăturile și legănarea ierburilor, fructelor și florilor din coronița ei,

simte scurgerea înceată a apei prin nervurile tulpinilor și ale frunzelor. Simte o mișcare aidoma și în ea, sincronizată cu a plantelor, un flux sau un curent sau o revărsare, trecerea sângelui de la ea către copilul dinăuntru. Părăsește o viață; începe alta. Orice se poate întâmpla.

Undeva, în stânga, își simte și propria mamă. Ar fi fost aici cu ea dacă viața ei ar fi luat o altă direcție. Ea ar fi cea care ar ține-o de mână pe drumul spre cununie, cu degetele împletite cu ale fiicei. Pașii ei i-ar fi urmat ritmul. Ar fi mers pe cărarea aceasta împreună, una lângă cealaltă. Ea i-ar fi făcut coroniță, ar fi așezat-o pe capul lui Agnes, periindu-i părul astfel încât să-i atârne de jur împrejur. Ar fi luat panglicile albastre și le-ar fi legat în jurul ciorapilor, i le-ar fi împletit în păr. Ea ar fi făcut toate astea.

Este de înțeles, așadar, ca ea să fie aici acum, în orice formă poate. Agnes nu are nevoie să-și întoarcă privirea, nu vrea să o sperie, să dispară. Este de ajuns să știe că ea este acolo, o prezență vădită, plutitoare, imaterială. Te văd, gândește ea. Știu că ești aici.

În schimb, privește în față, pe drum, unde ar fi fost tatăl ei, drept înainte, cu bărbații, și își vede viitorul soț. Bereta de culoare închisă, din lână pieptănată, mersul său, mai sprinten decât al celorlalți bărbați din jur — frații, tatăl, prietenii lui, frații ei. Uită-te în urmă, îi spune ea în gând, în timp ce merge, uită-te în urmă, la mine.

Nu este surprinsă când el tocmai asta face: își întoarce capul, descoperindu-și chipul când își dă părul pe spate ca să o privească. O privește în ochi un moment, oprindu-se pe drum, apoi zâmbește. Face un gest, ridicând o mână și ducând-o pe cealaltă spre ea. Agnes înclină capul nedumerită. El repetă gestul și zâmbește din nou. Ea crede că mimează

un inel care intră pe un deget — ceva de soiul ăsta. Apoi unul dintre frații lui, Gilbert, crede Agnes, dar nu poate fi sigură, se repede spre el dintr-o parte, apucându-l de umeri și împingându-l. Răspunde și el la fel, luptându-se cu Gilbert până când îi prinde capul în strânsoare și îl face pe băiat să țipe revoltat.

Preotul așteaptă la ușa bisericii, sutana sa, o formă neagră pe fundalul de piatră albă precum chiciura. Pe bărbați și băieți îi cuprinde tăcerea pe măsură ce înaintează pe cărare. Se adună ciorchine lângă el, emoționați, în liniște, cu obrajii roșii în aerul dimineții. Când Agnes se apropie pe cărarea ce duce la biserică, preotul îi zâmbește, apoi trage aer în piept.

Închide ochii și vorbește:

— Vestesc căsătoria dintre acest bărbat și această femeie.

Peste toți cei prezenți, chiar și peste copii, se lasă tăcerea. Numai Agnes rostește o rugă în sinea ei: dacă ești aici, gândește ea, arată-mi acum, dă un semn, acum, te rog, te aștept, sunt aici.

— Dacă vreunul dintre voi știe vreo pricină sau vreo piedică întemeiată pentru care acești oameni nu ar trebui uniți în sfânta taină a căsătoriei, să vorbească acum. Aceasta este prima strigare.

Pleoapele i se ridică și îi privește pe toți, pe rând. Thomas îl împunge pe James în gât cu o frunză de ilice; Bartholomew îl plesnește repede, brusc, peste ceafă. Richard se foiește de pe un picior pe celălalt, părând că are mare nevoie să se ușureze. Caterina și Margaret îi urmăresc pe furiș pe frații mirelui, cântărindu-i să vadă dacă sunt vrednici de ceva. John zâmbește, cu degetele mari vârâte în șireturile strânse ale vestei. Mary își ține ochii ațintiți în pământ, cu fața nemișcată, aproape îndurerată.

Preotul trage din nou aer în piept. Rostește cuvintele a doua oară. Agnes respiră adânc, o dată, de două ori, iar pruncul se mișcă în ea de parcă a auzit un zgomot, un țipăt, de parcă și-a auzit numele pentru prima dată. Arată-mi acum, gândește Agnes din nou, rostind vorbele în minte încet, cu mare grijă. Joan se apleacă spre fiul ei, care-i șoptește ceva; îi face semn să tacă ducând un deget la buze. John își mută greutatea pe celălalt picior și o lovește din greșeală pe soția sa. Mary scapă mănușile din mână și trebuie să se aplece să le ridice, dar nu înainte de a-i arunca o uitătură furioasă.

Vestirea se strigă pentru a treia oară, preotul cuprinzându-i pe toți cu privirea și desfăcându-și larg mâinile, de parcă ar vrea să-i îmbrățișeze. Înainte ca preotul să termine de rostit ultimele cuvinte, mirele face un pas în față, sub portalul bisericii, ocupându-și locul alături de preot, de parcă ar vrea să spună Hai să terminăm odată cu asta. Se aud hohote de râs dinspre adunare, o eliberare de tensiune, iar Agnes zărește cu coada ochiului o sclipire în dreapta ei, o explozie de culoare, ca și cum o șuviță de păr i s-ar abate pe față sau o pasăre ar trece în zbor. Ceva cade dintr-un copac deasupra lor. Poposește pe umărul lui Agnes, pe stofa galbenă a rochiei ei, apoi pe piept, pe umflătura delicată a pântecului. Ea o prinde cu dibăcie în palma făcută căuș. Este o crenguță cu scorușe, roșii ca focul, cu câteva frunze înguste, argintii.

O ține între degete câteva clipe. Apoi, fratele ei face un pas în față. Ia crenguța și își ridică ochii spre copacul de deasupra lor. Fratele și sora se privesc unul pe celălalt. După aceea, Agnes îl prinde pe Bartholomew de mână.

Strânsoarea lui este puternică, poate prea puternică: el n-a avut niciodată știință ori nu și-a dat seama de puterea

sa nemaipomenită. Degetele îi sunt reci, pielea, aspră și zgrunțuroasă. O conduce spre ușa bisericii. Mirele deja o întâmpină, cu brațul întins, nerăbdător. Bartholomew se oprește, silind-o pe Agnes să stea pe loc. Mirele așteaptă, nu-și coboară brațul, cu un zâmbet pe chip. Bartholomew se apleacă în față, fără să-i dea drumul lui Agnes. Întinde cealaltă mână și îl strânge de umăr pe viitorul soț al surorii lui. Agnes știe că el nu vrea să audă și ea, dar ea aude: auzul ei este la fel de ascuțit ca al unui șoim. Bartholomew se apleacă și îi șoptește la ureche viitorului soț:

— Ai mare grijă de ea, profesorașule de latină, foarte mare grijă, și n-o să pățești nimic rău.

Când se întoarce spre sora lui, Bartholomew zâmbește, cu dinții dezveliți, cu fața spre mulțime; îi dă drumul la mână, iar Agnes se îndreaptă spre mirele ei, care arată cam palid.

Preotul înmoaie verigheta în agheasmă, murmurând o binecuvântare, apoi o ia mirele. *In nomine Patris*, zice el cu glas limpede, suficient de tare cât să fie auzit de toți, chiar și de cei din spate, strecurând verigheta pe degetul ei mare, apoi scoțând-o din nou, *in nomine Filii*, verigheta este împinsă pe degetul ei arătător, *in nomine Spiritus Sancti*, pe degetul mijlociu. La *Amen*, verigheta îi înconjoară al treilea deget pe unde, i-a zis mirele deunăzi, când se ascundeau în livadă, trece o vână care ajunge direct la inimă. O clipă, lui Agnes i se pare rece pe piele și umedă de agheasmă, dar apoi sângele, care îi curge direct din inimă, o încălzește, o aduce la temperatura trupului ei.

Intră în biserică, luând seama la cele trei lucruri pe care le ține. Verigheta de pe deget, crenguța cu scoruș, îndoită în palmă, mâna soțului ei. Se îndreaptă împreună spre

altar, cu un șuvoi de oameni în urma lor, care tropăie pe dușumeaua de piatră și își ocupă locurile în strane. Agnes îngenunchează în stânga soțului ei ca să asculte liturghia. Își pleacă amândoi capetele la unison, iar preotul așază o pânză deasupra lor, pentru a-i proteja de demoni, de diavol, de tot ce este rău și de nedorit pe lume.

Agnes străbate camera de la etaj, prin razele de lumină care se adună laolaltă și în care firele de praf roiesc și plutesc în derivă. Fiica ei zace pe patul de paie, îmbrăcată în rochie, cu pantofii aruncați lângă ea.

Respiră, își spune Agnes, îi spune inimii ei tremurânde, pulsului ei bubuitor, când se apropie, și asta este bine, nu-i așa? Iată-i pieptul, urcă și coboară, și uite, are obrajii îmbujorați, mâinile i se odihnesc alături, cu degetele îndoite. Nu e totul așa de rău. Cu siguranță. Ea e aici, Hamnet e aici.

Agnes se apropie de pat și se lasă în jos, iar fusta se umflă în jurul ei.

— Judith? strigă ea și pune o mână pe fruntea fetei, apoi pe încheietura ei, apoi pe obraz.

Știind că Hamnet este în cameră, chiar în spatele ei, Agnes își înclină capul cât gândește. Febră, își spune ea încet, cu o voce care pare atât de calmă, de stăpânită. Apoi se corectează: febră mare, cu pielea umedă și fierbinte ca focul. Respirația rapidă și superficială. Pulsul slab, neregulat, rapid.

— De cât timp e așa?

Vorbește tare, fără să se întoarcă.

— De când am venit de la școală, răspunde Hamnet, cu vocea subțire. Ne jucam cu pisoii și Jude a zis... adică,

bunica ne-a spus să tăiem lemne și tocmai voiam să ne apucăm, de lemne adică, dar ne jucam cu pisoii și cu o panglică. Lemnele erau acolo și...

— Lasă lemnele, îl întrerupe ea, încercând să se stăpânească. Nu contează asta. Spune-mi despre Judith.

— A zis că o doare în gât, dar ne-am mai jucat puțin, pe urmă eu am zis că o să tai lemnele și ea a zis că se simte tare obosită, așa că a venit aici și s-a întins pe pat. După care eu am tăiat câteva lemne — nu pe toate — și pe urmă am venit să văd ce face și nu arăta deloc bine. Apoi v-am căutat pe tine și pe bunica și pe toată lumea — glasul îi urcă — dar nu era nimeni aici. V-am căutat peste tot și v-am strigat. Și am tras o fugă până la doctor, dar nici el nu era acasă și n-am știut ce să fac. N-am știut cum să... N-am știut...

Agnes se ridică și se apropie de fiul ei.

— Gata, gata! îi spune și întinde mâna spre el.

Îi trage capul blond și neted spre umărul ei, îi simte tremurul corpului, respirația întretăiată.

— Ai făcut bine. Foarte bine. Nu ești tu...

Hamnet se smulge de lângă ea, cu fața îndurerată și umedă.

— *Unde* ai fost? strigă el, iar frica se preschimbă în furie, glasul sunându-i diferit, așa cum se întâmplă în ultima vreme, îngroșându-se la al doilea cuvânt, apoi subțiindu-se din nou la al treilea. Te-am căutat peste tot!

Ea îl privește fără ezitare, apoi se uită din nou la Judith.

— Am fost la Hewlands. Bartholomew mi-a trimis vorbă să mă duc pentru că roiau albinele. A durat mai mult decât m-am așteptat. Îmi pare rău, zice ea. Îmi pare rău că n-am fost aici.

Se întinde iar spre el, dar băiatul se ferește de mâna ei și se apropie de pat.

Împreună, îngenunchează lângă fată. Agnes o ia de mână.

— Are... aia, șoptește Hamnet, cu glas răgușit. Nu-i așa?

Agnes nu-l privește. Mintea lui este așa de ageră, așa de atentă la ceilalți, încât ea știe că Hamnet îi poate citi gândurile, ca pe niște cuvinte scrise pe o pagină. Așa că trebuie să și le țină pentru ea, cu capul plecat. Se uită cu băgare de seamă la vârful fiecărui deget să vadă dacă i s-a schimbat culoarea, dacă a apărut vreo urmă alungită de gri sau negru. Nimic. Fiecare deget este roz trandafiriu, fiecare unghie, transparentă, cu o semilună în partea de jos. Agnes îi cercetează picioarele, fiecare deget, oasele rotunde și fragile ale gleznelor.

— Are... ciumă, șoptește Hamnet. Nu-i așa? Mama? Nu-i așa? Asta crezi, nu?

Ea o strânge pe Judith de încheietură; pulsul este schimbător, crește și scade, încetinește, apoi o ia la galop. Privirea lui Agnes cade pe umflătura de pe gâtul lui Judith. De mărimea unui ou de găină, abia făcut. Întinde mâna și o atinge ușor, cu vârful degetului. Este umedă și apoasă, ca terenul mlăștinos. Îi desface rochia la gât și o lărgește. Mai sunt și alte ouă formate la subsuoară, unele mici, altele mari și hidoase, bulboase, pe care pielea pare că plesnește.

A mai văzut așa ceva; în oraș sau chiar în ținut, sunt puțini cei care nu au văzut așa ceva la un moment dat în viața lor. De asta se tem oamenii cel mai mult, asta speră cu toții să nu găsească niciodată pe corpurile lor sau pe ale celor dragi. Sunt atât de înrădăcinate în temerile tuturor,

încât ei nu-i vine să creadă că le vede aievea, că nu sunt vreo plăsmuire sau vreo nălucă stârnite de imaginația ei.

Și totuși, iată-le. Umflături rotunde, care se ridică sub pielea fiicei sale.

Agnes pare că se rupe în două. O parte din ea icnește de teamă la vederea bubelor. Cealaltă parte aude icnetul, îl observă, îl reține: un icnet, foarte bine. În ochii primei Agnes apar lacrimi, iar inima ei bubuie surd în piept, un animal care se izbește de temnița oaselor. Cealaltă Agnes înregistrează semnele: bube, febră, somn adânc. Prima Agnes își sărută fiica pe frunte, pe obraji, în locul în care părul se întâlnește cu pielea tâmplei; cealaltă se gândește, o cataplasmă de miez de pâine, ceapă prăjită, lapte fiert și seu de oaie, un întăritor din măceșe, pudră de virnanț, limba-mielului și caprifoi.

Se ridică, străbate camera și coboară scările. Mișcările ei au ceva ciudat de familiar, aproape ușor de recunoscut. Lucrul de care i-a fost întotdeauna groază s-a întâmplat. A venit. Momentul de care s-a temut cel mai mult, evenimentul la care s-a gândit, a meditat, pe care l-a răsucit pe toate părțile, l-a repetat iar și iar în minte, în bezna nopților fără somn, în clipele de răgaz, de singurătate. Ciuma a ajuns în casa ei. Și-a lăsat urmele pe gâtul copilului ei.

Se aude spunându-i lui Hamnet să o cheme pe bunica, pe sora lui, da, s-au întors, sunt în bucătărie, du-te și zi-le să vină, du-te acum, da, fără întârziere. Apoi iat-o în fața rafturilor ei, căutând printre borcanele bine legate. Acolo are virnanț și scorțișoară și astea sunt bune să scadă fierbințeala, iar aici, rădăcină de rochița-rândunicii și cimbru.

Își coboară privirea. Rubarbă? Ține tulpina uscată în mână preț de o clipă. Da, rubarbă, să curețe stomacul, să alunge ciuma.

La auzul cuvântului, își dă seama că scoate un zgomot slab, ca scâncetul unui câine. Își sprijină capul de tencuiala peretelui. Se gândește: fiica mea. Se gândește: umflăturile alea. Se gândește: nu se poate așa ceva, nu îngădui, nu o să-i dau voie.

Apucă pisălogul și îl apasă cu putere în mojar, împrăștiind pudră, frunze și rădăcini pe masă.

Hamnet este afară, pe cărare, în curtea din spate și la ușa bucătăriei, unde bunica lui scotocește într-un butoiaș cu ceapă, iar slujnica stă lângă ea, cu șorțul întins, pregătită să primească orice va considera Mary de cuviință să arunce în el. Focul pocnește și trosnește în cămin, iar flăcările se întind în sus, să ademenească și să mângâie partea de jos a câtorva oale. Susanna stă lângă putineiul de unt, ținând toarta cu o mână fără vlagă.

Ea îl vede prima. Hamnet o privește; Susanna îi întoarce privirea, cu gura întredeschisă la vederea lui. Se încruntă, de parcă ar vrea să spună ceva, să-l certe pentru ceva. Apoi își îndreaptă capul spre bunica ei, care îi dă poruncă slujnicei să curețe cepele și să le toace mărunt. Căldura din încăpere este insuportabilă pentru Hamnet — o simte răsuflând către el, precum fumul de la porțile iadului. Aproape blochează pragul ușii, umplând spațiul, apăsând cu forța ei înspăimântătoare în pereți. Nu pricepe cum o îngăduie femeile. Își trece o mână peste frunte și marginile vederii sale par să tremure, iar el vede sau crede că vede, doar o clipă, o mie de lumânări în întuneric, cu flăcările lăsând șiroaie de ceară și pâlpâind, lumini himerice, lumânări ca niște spiriduși. Clipește și ele dispar; scena dinaintea sa este aceeași ca înainte. Bunica lui, slujnica, apoi cepele, sora lui, putineiul de unt, fazanul fără cap de pe masă, cu picioarele

solzoase chircite cu țâfnă, de parcă pasărea n-ar vrea să le murdărească, chiar dacă e decapitată și moartă de-a dreptul.

— Bunico? zice Susanna cu glas șovăielnic, fără să-și ia ochii de la fratele ei.

Mai târziu, acest moment îi va reveni în minte Susannei, iar și iar, mai ales dimineața devreme, când se trezește. Cum stătea fratele ei acolo, în pragul ușii. Își va aduce aminte cum i s-a părut atunci, palid, ca lovit de trăsnet, deloc în apele lui, cu o tăietură sub sprânceană. Ar fi avut vreo însemnătate dacă i-ar fi pomenit de asta bunicii? Dacă i-ar fi atras atenția mamei sau bunicii asupra acestui lucru? Ar fi schimbat ceva? Nu va ști niciodată, pentru că tot ceea ce rostește în momentul de față este „Bunico?".

Mary tocmai îi spune slujnicei:

— Și vezi să nu o arzi iar, nici măcar la margini — imediat ce începe să se rumenească, ridici oala de pe foc, auzi?

Se întoarce, mai întâi spre nepoata ei, apoi, urmărind privirea Susannei, spre ușă și Hamnet.

Tresare, își duce mâna la inimă.

— Oh, exclamă ea. M-ai speriat. Ce faci acolo, băiete? Arăți ca o fantomă, cum stai așa.

Mary își va spune în zilele și săptămânile următoare că nu a rostit niciodată aceste cuvinte. N-ar fi putut să facă asta. Nu i-ar fi spus niciodată „fantomă", nu i-ar fi spus niciodată că felul în care arăta avea ceva înspăimântător, ceva nelalocul lui. Băiatul arăta bine. Ea nu a zis niciodată așa ceva.

Cu mâini tremurânde, Agnes varsă petalele și rădăcinile împrăștiate înapoi în mojar și începe să le toace, mâna răsucind, răsucind, încheieturile degetelor albindu-se,

degetele strângând pisălogul de lemn. Tulpina uscată de rubarbă, virnanțul, scorțișoara sunt pisate la un loc, mirosmele lor amestecându-se: cea dulce, cea înțepătoare și cea amară.

În timp ce pisează, numără în minte oamenii pe care i-a salvat amestecul acesta. A fost nevasta morarului, care delirase și își rupsese hainele. Chiar a doua zi după ce a băut două înghițituri din această poțiune, stătea în fund pe pat, cuminte ca un mieluțel, sorbind supă. A fost nepotul moșierului din Snitterfield: Agnes fusese dusă acolo în toiul nopții, după ce moșierul trimisese după ea. Flăcăul se refăcuse cu poțiunea aceasta și o cataplasmă. Fierarul din Copton, fata bătrână din Bishopton. Toți se însănătoșiseră, nu-i așa? Nu este ceva cu neputință să se întâmple.

E atât de adâncită în gânduri, că tresare când cineva o atinge pe cot. Pisălogul îi cade dintre degete pe masă. Soacra ei, Mary, este lângă ea, cu obrajii roșii din pricina căldurii din bucătărie, cu mânecile suflecate, cu sprâncenele adunate într-o încruntătură.

— E adevărat? întreabă ea.

Agnes trage aer în piept, limba ei simțind gustul înțepător, întunecat, al scorțișoarei, pe cel acru al pudrei de rubarbă și, dându-și seama că s-ar putea să plângă dacă vorbește, încuviințează din cap.

— Are bube? Febră? E adevărat?

Agnes încuviințează din nou, cu o singură mișcare a capului. Fața lui Mary este încordată, ochii ei aruncă flăcări. S-ar putea crede că este furioasă, dar Agnes știe că nu e așa. Cele două femei se privesc și Agnes vede că Mary se gândește la fiica ei, Anne, care a murit de ciumă la vârsta de opt ani, plină de bube și cu trupul arzându-i, chinuit de

febră, cu degetele negre și mirositoare putrezind. Știe toate astea pentru că Eliza i-a povestit odată, dar, de fapt, ea știa oricum. Agnes nu întoarce capul, nu-și abate privirea de la Mary, dar știe că mica Anne va fi acolo, în cameră, cu ele, lângă ușă, cu cearșaful răsucit prins peste umăr, cu gâtul umflat și înecându-se. Agnes se silește să întrupeze gândul, Anne, știm că ești aici, nu ești uitată. Cât de firav este, pentru Agnes, vălul dintre lumea lor și a ei. Pentru ea, cele două lumi sunt una și aceeași, se ating una de cealaltă, lăsând loc de trecere între ele. Nu o va lăsa pe Judith să treacă dincolo.

Mary mormăie un șir de cuvinte ca pentru sine, un soi de rugăciune, o implorare, apoi o trage pe Agnes spre ea. Atingerea ei este aproape dură, degetele strâng cotul lui Agnes, brațul ei apasă tare pe umărul lui Agnes. Fața lui Agnes e lipită de boneta lui Mary; îi simte mirosul de săpun, săpun făcut de ea — din cenușă, seu și boboci mici de lavandă — aude foșnetul părului de dedesubt. Înainte să închidă ochii, supunându-se îmbrățișării, îi vede pe Susanna și pe Hamnet intrând pe ușa din spate.

Apoi Mary îi dă drumul din strânsoare și se întoarce cu spatele, momentul dintre ele fiind gata, încheiat. Acum trece la treabă, își netezește șorțul, cercetează conținutul mojarului, se duce la cămin, zicând că o să facă ea focul, îl trimite pe Hamnet după lemne, repede, băiete, o să facem un foc mare pentru că nimic nu alungă febra mai bine decât un foc întețit. Face loc în fața căminului și Agnes știe că va aduce salteaua de paie; va aduce pături curate, va așterne un pat acolo, lângă foc, iar Judith va fi adusă în fața vâlvătăii.

Orice neînțelegeri ar avea Agnes și Mary — și au multe, bineînțeles, dat fiind că locuiesc atât de aproape una

de alta, cu atâtea treburi de făcut, atâția copii, atâtea guri de hrănit, atâtea mese de pregătit, atâtea haine de spălat și de cârpit, bărbații de urmărit și judecat, alinat și îndrumat — toate dispar când vine vorba despre sarcini. Cele două pot să se chinuie, să se înțepe și să zgândărească una pe alta; pot să se certe, să se ciondănească și să ofteze; pot să arunce în troaca porcilor mâncarea gătită de cealaltă pentru că este prea sărată sau nu este măcinată destul de fin sau este prea condimentată; pot să ridice din sprânceană la cum a cârpit, cusut sau brodat cealaltă. Însă, în vremuri ca acestea, pot să lucreze împreună ca două mâini ale aceluiași om.

Uite. Agnes toarnă apă într-o tigaie și presară pudră peste ea. Mary dă la foale, luând lemnele de la Hamnet, trimițând-o pe Susanna alături să aducă cearșafuri din sipet. Acum aprinde lumânările, flăcările legănându-se și lungindu-se, răspândind cercuri de lumină în colțurile întunecate ale odăii. Agnes îi întinde tigaia lui Mary, care o așază să se încălzească la flăcări. Amândouă urcă scările acum, fără să se sfătuiască, iar Agnes știe că Mary o va întâmpina pe Judith cu chip zâmbitor, îi va spune câteva cuvinte de îmbărbătare, lipsite de îngrijorare. Împreună, o vor îngriji pe fată, vor ridica patul, îi vor da leacurile. Vor lua acest necaz în mâinile lor.

Este trecut de miezul nopții în noaptea nunții lui Agnes; s-ar putea chiar să se apropie zorii. E destul de frig, astfel că își vede răsuflarea de fiecare dată când dă aerul afară, vede cum i se adună sub formă de picături pe pătura cu care s-a învelit.

Când se uită pe fereastră, Henley Street este cufundată în bezna cea mai neagră. Nimeni nu e pe stradă. O cucuvea se aude din când în când, de undeva din spatele casei, trimițându-și țipătul înfiorat în noapte.

Unii, se gândește Agnes stând la fereastră, cu pătura strânsă în jurul ei, ar putea lua asta ca pe o presimțire rea, țipătul cucuvelei fiind semn de moarte. Dar lui Agnes nu-i e frică de creaturile astea. Îi plac, îi plac ochii lor, care seamănă cu bănuții gălbenelelor, penele lor întrepătrunse, pătate, expresiile lor enigmatice. Îi dau impresia că există într-o stare dublă, jumătate spirit, jumătate pasăre.

Agnes s-a ridicat din patul matrimonial și trece prin încăperile din noua ei casă. Pentru că somnul nu pare că vrea să vină și s-o înfășoare în aripile lui. Pentru că gândurile din mintea ei sunt prea multe, prea înghesuite, înghiontindu-se ca să-și facă loc. Pentru că sunt prea multe de însușit, prea multe de cercetat din câte s-au petrecut azi. Pentru că acum este prima dată când trebuie să doarmă fie într-un pat, fie într-o încăpere la catul de sus.

Și astfel rătăcește prin locuința aceasta, atingând lucrurile din mers: speteaza unui scaun, un raft gol, un vătrai, o clanță, balustrada. Se duce în partea din față a casei, în partea din spate, și din nou în față; coboară treptele, le urcă din nou. Își trece o mână peste perdelele din jurul patului, primite ca dar de nuntă de la părinții lui. Le trage și contemplă trupul bărbatului dinăuntru, soțul ei, căzut adânc în somn, lăbărțat în mijlocul patului, cu brațele întinse, de parcă ar pluti pe un curent. Își ridică privirea spre tavan, dincolo de care este un pod mic, cu acoperiș înclinat.

Locuința aceasta, noua ei casă, a fost construită alături de casa familiei. Are două caturi: jos sunt căminul și jilțul, masa și tacâmurile, iar aici sus, patul. John a folosit locul pentru păstrare — pentru ce anume, asta nu i s-a spus niciodată lui Agnes, dar, adulmecând aerul, prima dată când au venit aici, a dibuit mirosul inconfundabil de lână, ambalată în baloturi, făcută sul și lăsată așa câțiva ani. Orice a fost acolo a fost luat și dus în altă parte.

Agnes are convingerea că acest aranjament are legătură cu fratele ei și poate a fost una dintre condițiile pentru căsătorie. Bartholomew s-a aflat acolo când i-au trecut prima dată pragul. S-a uitat prin camerele înguste, urcând scările și coborându-le la loc, mergând de la un perete la altul, apoi a încuviințat către John, care rămăsese în picioare la ușă.

Bartholomew a fost nevoit să dea din cap de două ori înainte ca John să-i înmâneze cheia fiului său. A fost un moment neobișnuit, interesant pentru Agnes. A urmărit cum tatăl i-a întins cheia fiului încet, foarte încet. Șovăiala tatălui de a renunța la ea a fost egalată — poate

depășită — de lipsa de dorință a fiului de a o accepta. Degetele lui erau lipsite de vlagă, moi; a ezitat, cercetând cheia de fier din mâna tatălui său, de parcă nu era sigur ce reprezenta. Apoi i-a smuls-o numai cu degetul mare și arătătorul și a ținut-o la distanță, de parcă se întreba dacă poate să-l rănească sau nu.

John a încercat să alunge stânjeneala momentului, pomenind ceva despre cămine, fericire și neveste, întinzându-se să-și bată ușor fiul pe spate. Cu felul lui morocănos de a fi, tatăl a vrut să facă un gest de bunătate, dar oare — s-a gândit Agnes mai târziu — nu era ceva forțat în asta? Ceva nefiresc? Palma a avut puțin prea multă forță, a fost puțin prea hotărâtă. Fiul nu se aștepta la ea și s-a clătinat într-o parte, și-a pierdut echilibrul. S-a îndreptat repede, aproape prea repede, ca un boxer sau un duelist care se ridică pe vârfuri. O clipă, amândoi au arătat ca și cum ar fi putut începe să facă schimb de pumni, nu de chei.

Ea și Bartholomew au observat scena din câte un capăt al camerei. Când fiul s-a întors și, în loc să pună cheia în punguța de la centură, a pus-o pe masă, cu un zgomot sec, de metal, înfundat, ea și Bartholomew s-au uitat unul la celălalt. Fața fratelui său era lipsită de expresie, în afară de o mică ridicare din sprânceană. Lui Agnes, asta i-a spus multe. Vezi acum, zicea fratele ei, în ce familie intri? Vezi acum, însemna mișcarea aceea din sprânceană, de ce am stăruit să aveți o locuință separată?

Agnes se apleacă spre ferestrele groase, pe care își vede aburii respirației. Camerele acestea îi amintesc de prima literă a numelui ei, o literă pe care tatăl său a învățat-o să o recunoască desenând-o în noroi cu un băț ascuțit: „A". (Își

amintește asta atât de clar, cum stătea cu amândoi părinții săi pe jos, între picioarele mamei ei, cu capul sprijinit de genunchi; putea să se aplece și să atingă picioarele mamei. Simțea din nou părul mamei căzându-i pe umăr când s-a aplecat în față să vadă mișcările pe care tatăl lui Agnes le făcea cu bățul, zicând „Uite, Agnes!". Litera apărând de sub vârful înnegrit, întărit în cărbunii din focul de la bucătărie: „A". Litera ei, întotdeauna a ei.)

Apartamentul are aceeași formă ca litera, unindu-se la vârf, cu o podea la mijloc. Agnes consideră că ăsta este semnul ei — litera schițată în pământ, amintirea picioarelor puternice ale mamei sale, cum părul ei o atingea ușor — nu cucuveaua, nu privirile lungi, îndurerate ale soacrei, nu tinerețea soțului ei, nu senzația de loc îngust pe care i-o dă casa asta, atmosfera posomorâtă, lipsită de viață, palma aceea puternică a socrului, nimic din toate acestea.

Desface o legătură de pânză și întinde lucrurile din ea pe podea când o voce din pat o face să tresară.

— Unde ești?

Vocea lui este îngroșată acum și se aude înăbușit dincolo de perdea.

— Aici, răspunde ea, stând ghemuită pe podea și ținând în mână un portofel, o carte, coronița ei — acum veștejită și în neorânduială, dar o va curăța și va usca florile și nu se va pierde nimic.

— Vino înapoi.

Agnes se ridică și, ținându-și lucrurile în brațe, se îndreaptă spre pat, trage în lături perdelele și privește în jos spre el.

— Ești treaz, spune.

— Iar tu ești foarte departe, răspunde el, privind-o cu ochii mijiți. Ce faci tocmai acolo când ar trebui să fii aici?

Arată spre locul de lângă el.

— Nu pot să dorm.

— De ce?

— Casa este un A.

Urmează un moment de tăcere și Agnes se întreabă dacă a auzit-o.

— Hm? face el, ridicându-se într-un cot.

— Un A, repetă ea, mutând toate lucrurile într-o singură mână ca să poată face semnul literei în aerul rece. Ăsta este un A, nu-i așa?

El încuviințează cu aer serios.

— Așa e. Dar ce legătură are cu casa?

Lui Agnes nu-i vine să creadă că el n-o vede la fel.

— Casa se subțiază la vârf și are o podea la mijloc. Nu știu dacă o să pot vreodată să dorm aici, sus.

— Unde sus? întreabă el.

— Aici, spune Agnes și arată în jur. În camera asta.

— Și de ce nu?

— Pentru că podeaua plutește la jumătate, ca liniuța orizontală din A. Nu este pământ sub ea. Numai spațiu gol, și mai mult spațiu gol.

Pe chipul lui se ivește un zâmbet, ochii lui o iscodesc, în timp ce se lasă să cadă înapoi pe pat.

— Știi, îi spune, uitându-se la acoperământul de deasupra patului, că ăsta este cel mai însemnat lucru pentru care te iubesc?

— Că nu pot să dorm în aer?

— Nu. Că vezi lumea așa cum nu o mai vede nimeni.

Întinde brațele.

— Vino înapoi în pat. Destul cu asta. Să știi de la mine că nu vom avea nevoie de somn o vreme.

— Chiar așa?

— Chiar așa.

Se ridică în picioare, o cuprinde și o așază cu grijă pe pat.

— O s-o am pe Agnes a mea, zice el urcându-se alături, în A-ul nostru. Și o s-o am iar și iar și iar.

O sărută cu fiecare cuvânt rostit, pentru a-și întări spusele, iar ea râde și părul i se revarsă peste ei, între ei, prinzându-se în buzele lui, în barbă, în degete.

— Nu se va dormi mult în patul ăsta, spune el, nu pentru o vreme. Și: De ce Dumnezeu ții în mână lucrurile astea? Pentru ce sunt? Nu cred că avem nevoie de vreunul acum.

I le ia, unul câte unul — mănușile, coronița, portofelul — și le pune pe podea. Îi ia Biblia din mână și apoi încă o carte, dar, înainte să o așeze pe jos, se oprește și o cercetează.

— Ce e asta? o întreabă, întorcând cartea.

— Mi-a lăsat-o o vecină când a murit, răspunde Agnes și atinge coperta cu degetul. Torcea pentru noi și eu îi duceam lâna, apoi o luam înapoi când era gata. Mereu era bună cu mine și a scris în testament că asta îmi rămâne mie. I-a aparținut soțului ei, care a fost spițer. Eu o ajutam cu grădina când eram copil. Odată mi-a spus...

Și aici se oprește.

— ...că ea și mama o citeau împreună ca să afle lucruri.

El și-a desprins brațul de după talia lui Agnes și ține cartea cu amândouă mâinile, despărțind paginile.

— Și o ai de când erai mică? o întreabă, cercetând cu privirea cuvintele tipărite unul lângă altul. E în latină, spune și se încruntă. E despre plante. Despre cum se folosesc. Cum să le recunoști. Cum vindecă anumite boli și supărări.

Agnes privește peste umărul lui. Vede un desen ce înfățișează o plantă cu petale în formă de lacrimă și un mănunchi încâlcit de rădăcini lungi și întunecate, o ilustrație cu o creangă cu fructe grele.

— Știu asta, spune. M-am uitat prin ea de multe ori, chiar dacă nu știu să citesc, firește. Mi-o citești? întreabă.

El pare să-și aducă aminte unde este. Pune cartea jos; o măsoară pe Agnes din cap până în picioare.

— Cum să nu, spune în timp ce degetele îi desfac șireturile rochiei. Dar nu acum.

În acest timp, lui Agnes i se pare ciudat că, într-o lună, a schimbat satul pe oraș, ferma pe o locuință, o mamă vitregă pe o soacră, o familie pe alta.

Fiecare casă, descoperă ea, are rânduiala sa. În loc să adune mai multe generații la un loc, care au grijă împreună de animale și de pământ, casa din Henley Street are o structură aparte: sunt părinții, apoi fiii, apoi fiica, apoi porcii din cocină și găinile din coteț, apoi ucenicul și, apoi, chiar la urmă, slujnicele. Agnes crede că locul ei, ca noră, este nelămurit, undeva între ucenic și găini.

Agnes privește oamenii venind și plecând. În acest timp, adună informații, confidențe, obiceiuri zilnice, personalități și întâlniri. Este ca un tablou pe un perete, ochii ei nu ratează nimic. Are propria casă, locuința mică și îngustă, dar poate să iasă pe ușa din spate în curtea comună: ea și

soțul ei vor împărți cu ceilalți grădina de legume, bucătăria, cocina, găinile, spălătoria, berăria. Așadar, poate să se retragă în locul ei, dar și să se amestece cu ceilalți. Este, în același timp, observator și participant.

Slujnicele se trezesc devreme, la fel de devreme ca Agnes: orășenii stau în pat mult mai târziu decât țăranii, iar Agnes este obișnuită să-și înceapă ziua înainte de răsăritul soarelui. Fetele acestea aduc lemnele pentru foc, aprind focurile în hol și în bucătărie. Scot găinile și le aruncă semințe și grăunțe în curte. Duc lăturile la cocină. Aduc bere de la berărie. Iau aluatul, lăsat la dospit peste noapte într-un vas în bucătărie, și îl frământă până îi dau forma potrivită, apoi îl așază lângă cuptorul încălzit. Trece un ceas sau mai bine până când ies din camere alți membri ai familiei.

Aici, în oraș, nu sunt garduri de reparat; nu există noroi pe care să-l cureți de pe ghete. Hainele nu sunt mânjite cu pământ, păr, balegă. Bărbații nu se întorc la prânz, hămesiți și înghețați până la os. Nu sunt miei de încălzit lângă cămin, nici dobitoace cu colici sau viermi sau cu șchiopul oilor. Nu sunt animale de hrănit, dimineața devreme, nici vânturel: pasărea ei s-a dus să trăiască la preotul care le-a oficiat căsătoria. Agnes poate să o viziteze ori de câte ori vrea, i-a spus el. Nu sunt oi care încearcă să fugă prin garduri. Nici corbi, porumbei ori sitari care poposesc pe acoperiș și țipă în jos, pe horn.

În schimb, sunt căruțe care urcă și coboară toată ziua, oameni care strigă unii la alții pe stradă, mulțimi și pâlcuri care trec încoace și încolo. Sunt mărfuri de trimis și de primit. În spate, este un depozit pentru atelierul de mănuși, unde pieile argăsite ale făpturilor din pădure sunt

întinse pe polițe, ca pentru a face penitență. Slujnicele se furișează înăuntru și afară din hol, lipăind și bocănind cu pantofii pe lespezi. O măsoară pe Agnes din cap până în picioare, de parcă ar vrea să vadă dacă e ceva de capul ei și să-i afle cusururi. Oftează foarte ușor dacă se întâmplă să le stea în cale, dar, dacă apare Mary, își îndreaptă spatele, își așază bonetele și zic „Da, coniță, nu, coniță, nu știu, coniță".

La țară, oamenii sunt prea ocupați cu animalele și cu recoltele ca să facă vizite, dar în casa asta oamenii vin la orice oră din zi, așteptându-se să găsească pe cineva care să le țină companie: rudele lui Mary, asociații lui John. Primele trebuie invitate în salon; ultimii trebuie conduși mai întâi în atelier, unde John hotărăște în care cameră să fie primiți. Mary stă de obicei în casă, cu ochii pe servitori și pe ucenic sau văzându-și de cusut, dacă nu pleacă în vizită. John este adesea de negăsit. Băieții mai mici sunt la școală. Soțul lui Agnes este uneori acasă, uneori plecat: predă, iese la taverne seara, câteodată este trimis cu treburi de tatăl lui. În restul timpului, stă ascuns în locuința lor, citind sau uitându-se pe geam.

Clienții vin la orice oră la fereastra atelierului ca să se uite la mănuși, să pună întrebări; uneori, John îi invită înăuntru și atunci se pot uita prin tot atelierul și pot comanda să li se facă o pereche de mănuși speciale.

Agnes urmărește toate acestea trei sau patru zile. În a cincea zi, se trezește înaintea slujnicelor și iese din locuința ei pe ușa din spate, care duce în curtea comună. Până când apar ele, aprinde cuptorul în bucătărie și împarte cu grijă aluatul în bucăți rotunde, adăugând o mână de ierburi tocate din grădină. Slujnicele își aruncă priviri îngrijorate.

La micul dejun, membrii familiei iau chiflele, care par mai proaspete, mai netede, cu o glazură lucioasă. Untul este aranjat cu moț. Când este ruptă, pâinea răspândește o aromă fierbinte de cimbru, de maghiran. Lui John îi aduce aminte de bunica lui, o femeie care păstra un buchet de ierburi la cingătoare. Lui Mary îi evocă grădina pătrată, împrejmuită, de la ferma unde a crescut, întâmplarea aceea cu gâștele, când mama ei a fost nevoită să le gonească cu mătura fiindcă intraseră și mâncaseră tufișurile de cimbru. Zâmbește la acest gând, la amintirea fustelor mamei ei, ude de rouă și de noroi, la cloncănitul jignit al gâștelor, și mai ia o felie, adâncind cuțitul în unt.

Agnes se uită o clipă la chipul socrului și la cel al soacrei, apoi la chipul soțului ei. El îi surprinde privirea și înclină abia perceptibil din cap spre pâine, ridicând din sprâncene.

Doar peste o săptămână sau două, Mary bagă de seamă că e ceva schimbat în casă. Mucurile de lumânare sunt tăiate, fără să fie nevoită să le amintească slujnicelor. Fețele de masă sunt schimbate, din nou fără să ceară ea, iar draperiile sunt scuturate de praf. Farfuriile sunt imaculate și strălucitoare. Vede aceste lucruri pe rând, fără să facă legătura între ele. Abia când simte mirosul distinct, încărcat de polen, al cerii de albine din salon într-o zi când are în vizită o vecină începe să-și pună întrebări.

După ce vecina își ia rămas-bun, Mary dă o raită prin casă. În hol, sunt crenguțe de ilice într-un vas. Cuișoare îndesate în fursecuri în bucătărie, o oală cu frunze aromate, pe care Mary nu le recunoaște. Sunt rădăcini butucănoase și încărcate de pământ puse la uscat la streșinile berăriei și fructe de pădure pe o tavă. Un teanc de gulere apretate

și călcate așteaptă pe podest. Porcii arată neobișnuit de periați și roz în cocină, jgheabul găinilor este curat și umplut cu apă.

Când aude glasuri, Mary o pornește pe cărare spre spălătorie.

— Da, așa, deslușește vocea joasă a lui Agnes, ca și când ai freca sare între palme. Ușor. O mișcare abia simțită. În felul ăsta, florile se păstrează.

Mai e o voce — pe care Mary nu o poate distinge — și apoi o explozie de râs.

Împinge ușa: Agnes, Eliza și cele două slujnice sunt înghesuite toate în spălătorie, încinse cu șorțuri, în aerul fierbinte și încărcat de mirosul mușcător, înțepător, de leșie. Edmund a fost lăsat într-o cădiță pe podea, cu câteva pietricele.

— Ma! exclamă el când o vede. Ma-ma-ma!

— Oh! zice Eliza întorcându-se, cu fața aprinsă de căldură și râs, noi... ăă, noi eram...

Izbucnește din nou în râs, îndepărtându-și o șuviță de pe față cu brațul.

— Agnes ne arăta cum să amestecăm lavandă în săpun și pe urmă a... pe urmă noi...

Eliza începe din nou să râdă, stârnind-o pe una dintre slujnice să chicotească într-un fel cu totul nepotrivit pentru poziția ei.

— Faceți săpun? întreabă Mary.

Agnes se ridică ușor. Este liniștită, nepăsătoare, deloc tulburată. Arată de parcă tocmai s-a ridicat de pe un scaun din salon, nu zici că abia a topit și a amestecat un calup de săpun într-o spălătorie înăbușitoare și umedă. Partea din față a șorțului îi este bombată peste umflătura pântecului. Mary

își întoarce privirea. Nu e pentru prima dată, se gândește că ea nu va mai simți așa ceva, că această experiență îi este acum refuzată, la vârsta ei, în clipa aceasta a vieții. Pierderea acestei ocazii o râcâie uneori: este greu pentru o femeie să renunțe la ea; încă și mai greu dacă o altă femeie din casă abia intră în starea aceasta. La vederea pântecului fetei, de fiecare dată, Mary se gândește la golul, la liniștea din al ei.

— Da, răspunde Agnes arătându-și dinții mici, ușor ascuțiți, când zâmbește. Cu lavandă. M-am gândit că ar fi o schimbare bine-venită. Sper că vă este pe plac?

— Cum să nu! răspunde Mary tăios.

Se apleacă și îl înșfacă pe Edmond din cădiță. Băiețelul este așa de surprins, că începe să scâncească.

— Foarte pe plac, spune ea și iese, strângându-și tare fiul nemângâiat și lăsând ușa să se trântească în urma sa.

În primele săptămâni ale căsniciei ei, Agnes culege impresii la fel cum ar culege lână: un smoc de aici, un rest de dincolo, câteva fire de pe un gard, încă puțin de pe o creangă până când, până când, până când ai un braț întreg de lână, destul cât să o torci.

Vede că, dintre băieții lui, John îl iubește cel mai mult pe Gilbert — pentru că este puternic și îi place să-i întărâte pe oameni unii împotriva celorlalți —, dar preferatul lui Mary este Richard. Capul îi saltă când vorbește el; le poruncește celorlalți să facă liniște ca să-l audă. Agnes vede că Mary îi poartă o dragoste profundă lui Edmond, dar este resemnată cu faptul că, în cea mai mare parte, Elizei îi revine sarcina de a-l îngriji. Agnes vede că Edmond îl privește tot timpul pe soțul ei, fratele lui cel mai mare.

Ochii lui îl urmăresc oriunde s-ar afla în cameră; brațele lui se întind să-l cuprindă când trece pe lângă el. Edmond va crește încrezător și fericit, Agnes știe asta; fără doar și poate, o va lua pe urmele fratelui său celui mai mare, nesilit, în mare parte, neobservat. Nu va trăi mult, dar va trăi bine: femeile îl vor plăcea; va avea mulți copii în scurta lui viață. Ultima la care se va gândi, chiar înainte să moară, va fi Eliza. Soțul lui Agnes îi va plăti înmormântarea și va plânge la mormântul lui. Agnes vede asta, dar nu spune.

Mai vede și că toți cei șase copii tresar dacă John se ridică brusc în picioare, ca animalele când simt apropierea unui prădător. Vede că Mary clipește rar, de parcă ar închide ochii la ce s-ar putea întâmpla.

Sunt la cină, iar Edmond este obosit, agitat, flămând, dar cumva nu e în stare să mănânce, să vadă legătura dintre mâncarea din farfurie și disconfortul fără nume din burta lui. Scânceşte și geme, scuturându-și capul dintr-o parte în cealaltă. Agnes se așază lângă el, strecurându-i bucățele în gură. Are gingiile roșii și-l dor, despicate de vârfurile dinților noi, obrajii palizi și fierbinți. Se foiește, strivește plăcinta între degete, răstoarnă ceașca, se sprijină pe umărul lui Agnes, îi prinde șervetul și îl scapă pe jos. Soțul lui Agnes, care stă de cealaltă parte a ei, se întristează la față și întreabă: Nu eşti vesel astăzi, nu? Tatăl lor însă e din ce în ce mai întunecat la chip și mormăie: Ce are copilul ăsta, nu poți să-l iei de aici? Când Edmond, pierzându-și răbdarea, aruncă o coajă de plăcintă peste masă, lovindu-l pe John și lăsându-i o pată maronie pe mânecă, urmează un moment lung, tensionat, de tăcere. Mary își coboară capul, de parcă ar fi interesată de ceva din poală, ochii Elizei se umplu de

lacrimi, iar John sare brusc de pe scaun strigând: Pentru Dumnezeu, băiatul ăla, o să-l...

Soțul lui Agnes e deja în picioare și ocolește masa înainte ca Agnes să-și dea seama ce se întâmplă. Se bagă între tatăl lui și băiat, care urlă acum, cu gura larg deschisă, de parcă ar simți schimbarea din atmosferă. Urmează o încăierare, soțul ei oprindu-l pe tată, câteva înjurături, două piepturi care se împing unul în altul, o mână care înfrânează un braț. Agnes nu prea poate să vadă, pentru că îl ridică pe băiat de la masă, scoțându-i picioarele de sub bancă, și îl sprijină de șoldul ei în timp ce fuge cu el afară din încăpere.

După o vreme, soțul ei vine după ea. Agnes stă cu Edmond în curte, i-a înfășurat șalul de două ori în jurul trupului său scund; buna dispoziție i-a revenit, dă de mâncare puilor. Ea îi ține castronul cu grăunțe, rostind doar puține cuvinte, însă de ajuns, iar găinile se reped să ciugulească. Soțul ei vine lângă ea și rămâne acolo, urmărindu-l pe Edmond. Apoi își apropie capul de al ei și o cuprinde în brațe. Ea se gândește, în timp ce îi întinde grăunțe copilului, la peisajul acela cu peșteri și locuri goale pe care l-a simțit înăuntrul lui. Se gândește la cusăturile unei mănuși, care urmează conturul fiecărui deget, în sus, în jos, pe deasupra, ținând aproape pielea ce nu aparține purtătorului. La felul în care o mănușă acoperă mâna, ia forma ei și o ține captivă. Se gândește la pieile din depozit, trase și întinse aproape — dar nu chiar — până la punctul de rupere sau găurire. Se gândește la uneltele din atelier, pentru tăiat și modelat, fixat și străpuns. Se gândește la ce trebuie aruncat și furat de la animal pentru a-l face folositor pentru un mănușar: inima, oasele, sufletul, spiritul,

sângele, măruntaiele. Mănușarul nu va dori decât pielea, suprafața, stratul exterior. Orice altceva este nefolositor, un deranj, o harababură fără rost. Se gândește la cruzimea ascunsă în spatele unui lucru atât de frumos și de perfect ca o mănușă. Se gândește că, dacă i-ar lua mâna acum și și-ar apăsa degetele pe ea, ar putea vedea peisajul pe care l-a găsit înainte, dar ar vedea acolo și o prezență întunecată și amenințătoare, cu unelte pentru eviscerat, jupuit și prădat miezul unei făpturi. Se gândește, în timp ce Edmond împrăștie grăunțe pentru găini, că poate nu vor rămâne multă vreme în locuința aceasta: în curând, vor trebui să plece, să-și ia zborul, să găsească un alt loc.

Eliza vine în curte, făcându-le semn că cina s-a terminat. Are fața serioasă, ochii umezi. Îl ridică pe Edmond și îl duce înapoi în casă. Agnes și soțul ei se uită unul la altul, apoi se îndreaptă spre ușa din spate a locuinței lor.

Este vădit pentru Agnes acum, când intră în bucătărie, în timp ce el aține focul și mai aruncă un buștean în vatră, că soțul ei este împărțit în două. În casa lor, se poartă într-un fel și în cu totul altul în cea a părinților lui. În locuința lor, este omul pe care îl știe și îl recunoaște, cu care s-a căsătorit.

Du-l alături, în casa mare, și este morocănos, palid la față, pricinos, supărăcios. E foc și pară, scoate flăcări pe nări. De ce? își provoacă mama. La ce bun? le-o trântește el. Nu vreau, îi răspunde tatălui său. Agnes n-a înțeles niciodată de ce lucrurile stau așa, dar furia încordată a lui John, când s-a ridicat de pe scaun, i-a spus tot ce are nevoie să știe.

În locuința lor, el o lasă să-l ia de mână, o lasă să-l conducă de lângă foc la scaun, privirea i se îmblânzește, îi îngăduie să-și treacă degetele prin părul lui, iar ea îl simte

preschimbându-se dintr-un personaj în celălalt; simte celălalt eu al lui, din casa mare, topindu-se precum ceara care alunecă pe o lumânare aprinsă, dezvăluind omul dinăuntru.

Trei bătăi grele în ușa apartamentului: cioc, cioc, cioc.

Hamnet este cel mai aproape, așa că se duce să răspundă. Când ușa se deschide, băiatul se crispează și țipă: în prag este o priveliște înspăimântătoare, o creatură dintr-un coșmar, din iad, de la diavol. Este înaltă, cu o pelerină neagră, iar în loc de față are o mască hidoasă, fără trăsături, ascuțită precum ciocul unei păsări imense.

— Nu! strigă Hamnet. Pleacă!

Încearcă că închidă ușa, dar creatura întinde o mână și o ține în loc, cu o putere groaznică, supranaturală.

— Pleacă! strigă Hamnet din nou, încercând să lovească cu piciorul.

Apoi vine bunica lui, care îl împinge la o parte, scuzându-se față de spectru, de parcă nu ar avea nimic ieșit din comun, invitându-l să intre în casă, să examineze pacientul.

Spectrul vorbește fără gură, zicând că nu intră, nu poate, iar ei, locuitorii, au primit poruncă să nu iasă din casă, să nu iasă pe străzi, ci să rămână înăuntru până când trece ciuma.

Hamnet face un pas în spate și încă unul. Se lovește de mama lui, care se duce și deschide ferestruica dinspre stradă. Se apleacă să-l cerceteze pe străin.

Hamnet se repede lângă ea și, pentru prima dată după ani întregi, o prinde de mână. Mama îl strânge de degete, fără să-l privească.

— Nu-ți fie teamă, îi șoptește ea. E doar doctorul.

— Doc...?

Hamnet se holbează la el, cum stă în prag de vorbă cu bunica lui.

— Dar de ce...? arată Hamnet spre fața, spre nasul lui.

— Crede că o să-l apere masca asta, de aceea o poartă, îi răspunde ea.

— Să-l apere de ciumă?

Mama lui încuviințează.

— Și așa e?

Mama lui strânge din buze, apoi clatină din cap.

— Nu cred. Dar dacă nu intră în casă și nu vrea să vadă sau să examineze pacientul, e cu putință, murmură ea.

Hamnet își pune și cealaltă mână între degetele lungi, puternice, ale mamei sale, de parcă atingerea ei ar putea să-l apere. Vede cum doctorul bagă mâna în geantă și îi întinde bunicii lui o boccea.

— Legați-o cu pânză de pântecul fetei, spune el cu glas monoton, primind câteva monede de la Mary în mâna palidă, și lăsați-o acolo trei zile. Apoi puteți să luați o ceapă și s-o înmuiați în…

— Ce e aia? îl întrerupe mama lui, aplecându-se pe ferestruică.

Doctorul se întoarce spre ea, cu ciocul acela ascuțit, oribil, legănându-se între ei. Hamnet se face mic lângă mama lui. Nu vrea ca omul ăsta să se uite la el; nu vrea ca privirea lui să-l găsească. Este convins că, dacă ochiul doctorului l-ar vedea, dacă l-ar țintui sau ar băga de seamă prezența lui, ar fi un semn că ceva cumplit se va petrece, o soartă înspăimântătoare i-ar aștepta pe toți. Vrea să fugă, să-și tragă mama departe de acolo, să încuie bine ușile și

ferestrele ca omul să nu poată intra, ca privirea lui să nu se abată asupra niciunuia dintre ei.

Dar mama lui nu este câtuși de puțin speriată. Ea și doctorul se privesc o clipă, prin ferestruica pe unde mama lui vinde leacuri. Hamnet își dă seama, înțelege cu limpezimea de cristal a unui copil pe cale de a păși în maturitate, că bărbatul acesta nu o place pe mama lui. O disprețuiește: ea vinde leacuri, își cultivă propriile remedii, adună frunze și petale, scoarță și seve și știe cum să ajute oamenii. Omul acesta, înțelege Hamnet deodată, vrea ca mama lui să se îmbolnăvească. Ea îi fură bolnavii, îi îngrădește veniturile, se amestecă în munca lui. Cât de încurcată i se pare lui Hamnet lumea adulților în acest moment, cât de complexă, cât de alunecoasă. Cum va putea vreodată să-și croiască drum prin ea? Cum se va descurca?

Doctorul își înclină ciocul o dată, apoi se întoarce spre bunica lui Hamnet, de parcă nici n-a auzit-o pe mama lui.

— Este o broască râioasă uscată? întreabă Agnes cu un glas limpede, puternic. Pentru că, dacă e, nu o vrem.

Hamnet o cuprinde strâns de talie pe mama sa; vrea să o facă să simtă că e musai, că trebuie neapărat să încheie această conversație, să fugă de această persoană. Ea nu se mișcă, dar își coboară o mână spre el, ca pentru a spune Te văd, sunt aici.

— Doamnă, zice doctorul și, încă o dată, ciocul lui se leagănă înspre ei, puteți să aveți încredere că știu mult mai multe despre aceste lucruri decât dumneavoastră. S-a dovedit că o broască râioasă uscată, pusă pe abdomen timp de câteva zile, este foarte eficientă în astfel de cazuri. Dacă fiica dumneavoastră suferă de ciumă, îmi pare rău să vă spun că sunt foarte puține…

Restul discursului este întrerupt, scurtat, pierdut, fiindcă Agnes a trântit ferestruica. Hamnet îi urmărește degetele bâjbâind să o încuie. Fața ei este furioasă, disperată, îmbujorată. Mormăie ceva ca pentru sine: el deslușește cuvintele „om", „îndrăznește" și „prost".

Își desprinde brațele și o privește cum se duce în partea cealaltă a camerei, îndreptând agitată un scaun, ridicând și punând la loc un castron, apoi venind să se ghemuiască lângă patul din paie pe care a fost așezată Judith, aproape de foc.

— O broască râioasă, auzi la el, protestează mama lui cu jumătate de glas în timp ce îi tamponează fruntea lui Judith cu o pânză udă.

Bunica închide ușa de la intrare și trage ivărul. Hamnet o vede punând pachetul cu broasca uscată pe un raft înalt.

Îi spune ceva de neînțeles, pe mutește, lui Hamnet, dând aprobator din cap.

Într-o dimineață din primăvara lui 1583, dacă s-ar fi trezit îndeajuns de devreme, locuitorii din Henley Street ar fi văzut-o pe nora cea nouă a lui John și Mary ieșind din căsuța înghesuită în care trăia cuplul de proaspăt căsătoriți. Ar fi văzut-o ridicându-și un coș pe umăr, îndreptându-și șorțul și pornind spre nord-vest.

La catul de sus, tânărul ei soț se răsucește în pat. Doarme adânc, ca întotdeauna. Nu observă că partea ei de pat este goală și se răcește repede. Capul continuă să apese perna, un braț cuprinde pătura, părul i se revarsă pe față. E cufundat în somnul profund, netulburat, al celor tineri; dacă nu îl tulbură nimeni, poate să doarmă ore în șir. Gura i se deschide încet, trage aer în piept și începe ușor să sforăie.

Agnes își vede de drum prin Piața Rother, unde negustorii încep să sosească. Un bărbat care vinde buchete de lavandă; o femeie cu o căruță de șipci de salcie. Agnes se oprește să vorbească cu prietena ei, nevasta brutarului. Schimbă câteva vorbe despre vremea frumoasă, amenințarea ploii, căldura din cuptoarele brutăriei, sarcina lui Agnes și cât de jos simte copilul în pântec. Nevasta brutarului încearcă să îndese o chiflă în mâna lui Agnes. Agnes refuză. Nevasta brutarului stăruie, ridicând acoperământul coșului lui Agnes și îndesând-o înăuntru. Zărește niște pânze, curate și frumos împăturite, o foarfecă, un

borcan cu capac, dar astea nu o pun pe gânduri. Agnes îi mulțumește cu o mișcare a capului, zâmbește, spune că trebuie să plece.

Nevasta brutarului rămâne o clipă în fața tarabei goale, privindu-și prietena cum se îndepărtează. Agnes se oprește câteva clipe la marginea pieței, sprijinindu-se cu o mână de zid. Nevasta brutarului se încruntă și tocmai vrea să o strige, dar Agnes se îndreaptă și își continuă drumul.

În timpul nopții, Agnes a visat-o pe mama ei, așa cum i se întâmplă din când în când. Se făcea că Agnes stătea în curtea fermei de la Hewlands, iar fustele i se murdăriseră de noroi; avea o senzație apăsătoare, de parcă pelerina îi era îmbibată de apă. Când s-a uitat în jos, a văzut păsări care călcau pe tivul rochiei: rațe, găini, potârnichi, porumbei, pitulici. Se înghesuiau și se împingeau, cu aripile desfăcute și stângace, chinuindu-se să rămână în picioare pe poalele ei. Agnes încerca să le alunge, încerca să se elibereze, când și-a dat seama că se apropie cineva. S-a întors și și-a văzut mama trecând pe lângă ea: cu părul împletit într-o coadă, lăsată pe spate, un șal roșu înnodat peste un șorț albastru. Mama ei i-a zâmbit, dar nu s-a oprit, ci a trecut mai departe legănându-și șoldurile.

Agnes a simțit cum ceva se destramă înăuntrul ei, un alean care începea să crească în adâncuri, ca huruitul unei roți.

— Mamă, a zis ea, așteaptă, așteaptă-mă și pe mine.

A încercat să înainteze, să-și urmeze mama, dar păsările o călcau mai departe pe rochie, cu pântecele lor joase, acoperite de pene, cu picioarele lor palmate, cu gheare.

— Stai! striga Agnes în vis către spinarea tot mai mică a mamei ei.

Mama ei nu s-a oprit, dar a întors capul și a zis, sau a părut să zică:

— Crengile pădurii sunt atât de dese, încât nu poți să simți ploaia.

Apoi și-a continuat drumul spre pădure.

Agnes a strigat-o din nou, poticnindu-se în timp ce se chinuia să înainteze, împiedicându-se de corpurile îngrămădite ale păsărilor care nu-i dădeau pace, fluturând din aripi. A mai făcut câțiva pași și a căzut în noroi. În clipa în care a atins pământul, s-a trezit, tresărind și icnind, ridicându-se în fund, și brusc nu mai era la Hewlands, în curte, strigându-și mama. Era în casa ei, în pat, cu cămașa alunecându-i pe umăr, cu pruncul ghemuit sub piele, cu soțul ei alături, care se întindea în somn să o cuprindă mai strâns cu brațul.

S-a lăsat la loc pe pat, lipindu-se de trupul lui; el și-a cuibărit fața lângă spatele ei. Agnes i-a prins o șuviță și i-a mângâiat-o, răsucind-o iar și iar între degete; și-a închipuit gândurile lui ridicându-se, de-a lungul părului, în degetele ei, la fel ca o trestie ce trage apa prin tulpina ei găunoasă.

Agnes simțea că se îngrijorează pentru ea, așa cum fac bărbații când soțiilor lor le vine sorocul să nască. În mintea lui se învârtea un singur gând: Va supraviețui? Va trece cu bine de asta? Brațele sale se strângeau mai tare în jurul ei, de parcă voia să o țină acolo, în siguranța patului lor. Ea ar fi vrut să-i spună: N-ai de ce să te frământi. Vom avea doi copii, care vor trăi mult. Dar a rămas tăcută: oamenilor nu le place să audă astfel de lucruri.

După o vreme, s-a ridicat, despărțind perdelele din jurul patului, și a coborât. S-a dus la fereastră, și-a răsfirat

degetele pe geam. Crengile sunt atât de dese, s-a gândit. Crengile. Nu poți să simți ploaia.

S-a dus la măsuța de lângă cămin, unde soțul ei își ținea hârtiile și o pană. A ridicat capacul călimării și a înmuiat pana, vârful ei ca o gheară reținând cerneala. Știe să scrie, întru câtva, literele ies mici și îngrămădite și poate nu într-o ordine pe care o înțelege toată lumea. (Spre deosebire de soțul ei, care a fost la școală și, după aceea, a studiat retorica, și poate scrie un șir buclat, continuu, de litere, ca o jurubiță, fără să ridice pana. Stă până târziu în noapte la birou să scrie. Ce anume, Agnes nu știe. Scrie atât de repede și atât de adâncit, că ea nu poate ține pasul, nu poate desluși.) Dar știe destul cât să poată nota ceva ce seamănă acestei fraze: Crengile pădurii sunt atât de dese, încât nu simți ploaia.

Agnes a răscolit focul, a mai pus bușteni să-l întețească, a așezat o cană de smântână și o bucată de pâine pe masă. Și-a luat coșul și a ieșit pe ușa din față. A vorbit cu prietena ei, nevasta brutarului, iar acum străbate o cărare pe lângă pârâu, cu coșul atârnându-i de braț.

Este mijlocul lui mai. Razele soarelui aruncă pe pământ forme oblice, schimbătoare; Agnes observă, în ciuda a orice, pentru că nu poate să nu observe astfel de lucruri, ce înflorește pe marginea drumului. Valeriană, gușa-porumbelului, măceș, măcrișul-iepurelui, leurdă, stânjenei. În orice alt moment, s-ar lăsa în genunchi și ar culege vârfurile și florile. Nu astăzi.

Chiar dacă este încă devreme, ocolește gardul care mărginește Hewlands. Nu vrea să riște să se întâlnească pe drum cu cineva. Nici cu Joan, nici cu Bartholomew, nici cu vreunul dintre frații și surorile ei. Dacă ar vedea-o, ar da

alarma, ar chema pe careva, i-ar trimite vorbă soțului ei, ar obliga-o să intre în casă. Este ultimul loc în care și-ar dori să se afle. Crengile pădurii, i-a zis mama ei.

Pe măsură ce înaintează pe poteca pentru cai, îl zărește în depărtare pe fratele ei Thomas, care iese din casă în curte, și aude fluieratul pătrunzător al lui Bartholomew, care-și cheamă câinii. Iată acoperișul de stuf; iată cocina; iată dosul magaziei de mere, la vederea căreia îi vine să zâmbească.

Intră în pădure la vreo opt sute de metri de Hewlands. Deja, durerile facerii o copleșesc la răstimpuri egale. Abia apucă să-și tragă sufletul între ele, să se pregătească, să se liniștească pentru următoarea. Trebuie să aștepte lângă un ulm uriaș, apăsându-și palma pe scoarța lui aspră, striată, când apare senzația în șale, adânc între picioare, apoi o ia iute în sus, prinzând-o în strânsoarea ei, scuturând-o cu forța ei.

Odată ce își revine, își ia inima în dinți și pleacă mai departe. A ajuns în partea de pădure în care voia. Traversează pârâul, trece de un hățiș de ilice, singurul care dă o pată de culoare în lunile de iarnă. Apoi urmează un fel de poiană, în care pătrunde soarele, creând o pătură groasă de iarbă verde, în modele rotunde, frunzele curbate ale ferigilor. Acolo este un copac aproape orizontal, un brad imens, doborât ca un uriaș dintr-o poveste, cu rădăcinile răsfirate în afară, cu trunchiul roșcat oprit în crengile bifurcate ale altor copaci, susținut de vecinii lui mai neînsemnați.

Iar sub capătul acestuia, care pe vremuri stătea în pământ, este o groapă — uscată, adăpostită, destul de mare pentru câțiva oameni. Agnes și Bartholomew veneau aici când erau copii, dacă Joan țipa la ei sau dacă le dădea prea

multe treburi de făcut. Își aduceau un săculeț cu pâine și brânză, se strecurau pe sub rădăcina copacului și își spuneau unul altuia că vor rămâne acolo pe vecie, că vor trăi în pădure ca elfii; că nu se vor mai întoarce niciodată.

Agnes se lasă în jos, pe pământ. Este uscat la adăpostul copacului dezrădăcinat, acoperit cu un covor din ace de brad. Simte că durerea vine din nou, se îndreaptă spre ea, se apropie, ca tunetul deasupra unui peisaj. Se întoarce, se ghemuiește, respiră adânc cât timp durează, așa cum știe că trebuie să facă, ținându-se strâns de rădăcina unui copac. Chiar și în chinurile facerii, când durerea o prinde ca într-o menghină, când alungă totul din mintea ei, mai puțin gândul fugar la clipa când s-ar putea termina, recunoaște că aceasta devine mai puternică. E serioasă durerea asta. Nu vrea s-o lase în pace. În curând, nu o va mai lăsa să se odihnească sau să-și adune puterile. Vrea să o silească să-și iasă din sine, să scoată afară ce are pe dinăuntru.

A văzut femei trecând prin asta. Își amintește când îi venise rândul mamei ei: a văzut totul din prag; a auzit din afara casei, unde au fost trimiși ea și Bartholomew. A ajutat-o pe Joan la fiecare dintre sarcinile ei, prinzându-și frații și surorile în mâini când și-au făcut intrarea în lume, ștergând grăsimea și sângele de la gurile și nasurile lor. A văzut vecine făcând asta, le-a auzit plânsetele transformându-se în țipete, a simțit mirosul de monedă ruginită al nașterii. A văzut scroafa, vaca, oile aducându-și pe lume micuții; pe ea o chemau tatăl ei și Bartholomew când rămânea înțepenit câte un miel. Era nevoie de degetele ei de femeie, mai subțiri, delicate, ca să intre în canalul acela îngust, fierbinte, alunecos, și să tragă afară copitele moi, nasul lipicios, urechile date pe spate. Iar ea știe, așa cum

știe întotdeauna, că va ajunge în capătul celălalt al facerii, că ea și copilul acesta vor trăi.

Însă nimic n-ar fi putut-o pregăti pentru durerea aceasta neînduplecată. E ca și cum ar încerca să stea în picioare pe furtună, ca și cum ar încerca să înoate împotriva curentului unui râu inundat, ca și cum ar încerca să ridice un copac prăbușit. Niciodată n-a fost mai conștientă de slăbiciunea ei, de neputința ei. Întotdeauna s-a simțit un om puternic: poate să împingă o vacă să stea la muls, poate să înmoaie și să amestece un morman de rufe de spălat, poate să ridice și să-și care frații mai mici, un balot de piei, o găleată de apă, un braț de lemne. Corpul ei este rezistent, puternic; este toată numai mușchi pe sub pielea netedă. Dar acum e altfel. E diferit. Durerea râde de încercările ei de a o stăpâni, de a o supune, de a o învinge. O va copleși, se teme Agnes. O va prinde de ceafă și o va arunca jos, sub suprafața apei.

Își înalță capul și vede, dincolo de poiană, trunchiul argintiu și frunzele delicate ale unui scoruș. În ciuda a toate, Agnes zâmbește. Rostește cuvântul pentru sine — scoruș, scoruș — smulgând cele două silabe. Fructele înroșite toamna, folosite pentru dureri de stomac, dacă sunt fierte, și pentru respirație șuierătoare; dacă sunt plantate lângă ușa casei, alungă spiritele rele. Se spune că prima femeie a fost făcută din ramurile sale. Era numele mamei ei, deși tatălui ei nu i-a scăpat niciodată de pe buze; păstorul îi spusese asta, când îl întrebase. Crengile pădurii.

Agnes își înfige palmele în pământ, sprijinită în genunchi, ca un lup, și se lasă pradă unei noi dureri.

În Henley Street, el se trezește. O vreme, privește perdeaua roșu-închis de deasupra lui. Apoi se ridică, se duce

la fereastră și se uită jos, în stradă, scărpinându-și absent barba. Are două ore de latină după-amiază, la niște case din oraș; este conștient de plictiseala înăbușitoare care-l așteaptă, la fel ca putoarea unui animal mort din apropiere. Băieții adormiți, scârțâitul tăbliței, foșnetul și îndoiturile manualelor, repetarea verbelor și a conjugărilor. În dimineața asta, trebuie să-și ajute tatăl să ducă marfa clienților și să le ia banii. Cască, își sprijină capul de cadrul de lemn al ferestrei, aruncă priviri furioase către un bărbat care prinde un măgar de căpăstru, o femeie care trage de haină un copil ce plânge, un băiat care fuge în direcția opusă cu un braț de lemne de foc.

Oare le e dat, se întreabă el, să rămână aici, în orașul ăsta, pentru totdeauna? Oare n-o să vadă niciodată alte locuri, n-o să locuiască niciodată în altă parte? Nu vrea nimic mai mult decât să-i ia pe Agnes și pe copil și să fugă cu ei, cât pot de departe. Când s-a căsătorit, a crezut că va începe o viață mai bogată, mai liberă, viața unui bărbat, și totuși iată-l, doar un zid îl desparte de casa părintească, de familie, de tatăl lui, de capriciile și crizele lui de furie neprevăzute. Știe, bineînțeles, că trebuie să aștepte copilul, că nimic nu poate fi făcut până la sosirea pe lume în siguranță a copilului lor. Dar acum, momentul acela se apropie, iar el nu a înaintat deloc cu planul lui de a pleca. Cum poate să scape vreodată de acolo? Vor trăi așa, într-o chițimie adăugată casei părinților lui? Nu există nicio scăpare pentru ei? Agnes zice că trebuie…

Gândul la Agnes îl face să tresară. Se uită la jumătatea ei de pat, unde paiele încă îi păstrează adâncitura, forma. O strigă. Nimic. O strigă din nou. Tot nimic. O clipă, prin minte îi trece imaginea corpului ei cu forma sa uluitoare

de acum, așa cum l-a văzut aseară: brațele, cutia toracică fină, șira spinării — o crestătură lungă pe spate, o urmă de căruță prin zăpadă, apoi sfera aceea perfect rotundă în față. Ca o femeie care a înghițit luna.

Își ia hainele de pe scaunul de lângă fereastră și se îmbracă. Traversează camera încălțat în ciorapi, scoțându-și părul de sub guler. Foamea îi face stomacul să chiorăie, încet și amenințător, ca un câine ghemuit în corpul lui. La catul de jos, ar găsi pâine și lapte, ovăz și ouă, dacă au ouat găinile. Aproape zâmbește la gândul ăsta. Când trece pe lângă masa lui, în colț, i se pare, cu coada ochiului, că este ceva schimbat la ea. Ceva a fost mutat. Se oprește. Pana se odihnește în călimară, cu vârful în jos, cu penele zimțate în sus. Se încruntă. El nu face niciodată așa ceva: să lase pana așa, peste noapte, în întunericul umed al călimării. Ce risipă, ce nesăbuință. Probabil s-a stricat.

Se apropie și o ridică, scuturând-o ușor, să nu sară stropi pe paginile răsucite. Observă atunci că a fost adăugat ceva la ce a scris cu o noapte în urmă.

Este un șir de litere, scrise înclinat; cuvintele par să alunece jos de pe pagină, de parcă ar cântări mai mult la sfârșitul frazei decât la început. Se apleacă să se uite. Nu există punctuație, nimic care să indice începutul sau finalul. Deslușește cuvintele „crengi" și „ploaie" (scris „ploae"); mai este un cuvânt care începe cu D și încă unul cu S sau poate J.

Crengile ceva sunt ceva ceva... ploae. Nu înțelege. Degetele lui netezesc foaia. Cu mâna cealaltă, freacă ușor capătul penei de obraz. Crengile, crengile.

Soția lui n-a mai făcut niciodată așa ceva, să ia o pană și să scrie ceva la biroul lui. E un mesaj pentru el? Este important să-l înțeleagă? Ce înseamnă?

Lasă pana jos. Se întoarce. O strigă din nou, pe un ton întrebător. Coboară scările înguste.

Nu e în camera de la parter, nici afară, pe stradă. Să se fi dus la preot să lase vânturelul să zboare, așa cum face uneori? Dar sigur nu ar merge până acolo, fiind atât de aproape de soroc? Iese pe ușa din spate, în curte, unde mama lui stă lângă Eliza, care înmoaie pânză în vopsea roșie.

— Ați văzut-o pe Agnes?

— Nu așa, o ceartă mama lui. Cum ți-am arătat eu ieri, ține-o ușor. Ușor, am zis.

Îți ridică ochii spre el.

— Agnes? repetă ea.

Copilul trăiește: Agnes nu-și dă seama, în ciuda indiciilor, cât de mult s-a temut că ar putea să nu fie așa decât atunci când îl vede răsucindu-și capul, strâmbându-și trăsăturile într-un țipăt de revoltă. Fața fiicei ei este umedă, cenușie, cu o expresie de spaimă. Ține pumnii strânși de o parte și de alta a capului și scoate un țipăt — surprinzător de puternic și de energic pentru o creatură atât de mică. Agnes o întoarce pe o parte, așa cum făcea mereu tatăl ei cu mieii, și privește în timp ce apa — din locul celălalt în care a fost în acest timp îndelungat — i se scurge din gură. Buzele i se pătează de roz și apoi culoarea i se răspândește pe obraji, bărbie, ochi, frunte. Pare, brusc și complet, umană. Nu mai este acvatică, nu mai este copilul unui om și al unei sirene, așa cum era când a apărut, ci un mic om, de-a dreptul unic, cu fruntea înaltă a tatălui, cu buza lui de jos, cu vârtejul lui din păr în creștetul capului și cu pomeții ascuțiți și ochii mari ai lui Agnes.

Întinde mâna liberă și scoate pătura și foarfeca din coș. Așază copilul pe pătură și încearcă să taie cordonul cu foarfeca. Cine ar fi crezut că poate să fie atât de gros, de puternic, încă pulsând ca o inimă lungă și dungată? Culorile nașterii o înconjoară pe Agnes: roșu, albastru, alb.

Trage de rochie, dezvelindu-și pieptul, ridicându-și bebelușul la sân, privind aproape cu venerație cum gura fiicei ei se deschide, apucă și începe să sugă. Agnes izbucnește în râs. Totul merge bine. Bebelușul știe ce să facă, mai bine decât ea.

Casa și, la scurt timp după aceea, tot orașul sunt cuprinse de zarvă și strigăte, panică și tânguire. Eliza plânge; Mary țipă, alergând în sus și în jos pe scările din locuința îngustă, de parcă Agnes s-ar fi ascuns în dulap. Pregătisem totul pentru ea, strigă ea întruna, camera pentru naștere, tot ce are nevoie, chiar aici. John se năpustește când în atelier, când afară din el, tunând ba că nu poate să lucreze cu tot vacarmul ăsta, ba că unde dracu' s-a dus?

Ned, ucenicul, este trimis la Hewlands, să vadă dacă acolo au vreo veste despre ea. Nimeni nu-l poate găsi pe Bartholomew, care a ieșit devreme dimineață, dar în curând toate surorile și Joan, vecinii și sătenii ies să o caute pe Agnes. Ați văzut o femeie cu burta mare, gata să nască, ducând un coș în mână? Surorile au mers în susul și în josul cărării, întrebând pe oricine le ieșea în cale. Dar nimeni nu a văzut-o, în afară de nevasta brutarului, care a zis că s-a dus spre cărarea către Shottery. Și-a frânt mâinile, și-a ridicat șorțul peste cap, zicând De ce am lăsat-o să plece, de ce, când am simțit că ceva nu era cum trebuie? Gilbert

și Richard sunt trimiși pe străzi să oprească străinii și să-i întrebe dacă nu cumva știu ceva despre ea.

Iar soțul? El este cel care îl găsește pe Bartholomew.

Când Bartholomew îl zărește pe cărarea care înconjoară hotarul pământului său, aruncă balotul de paie din mâini și o apucă înspre el. Flăcăul — Bartholomew nu se poate gândi la el altfel decât ca la un flăcău, băiat moale de oraș cum este, cu părul tot dat pe spate, cu un cercel în ureche — se albește când îl vede venind peste câmp. Câinii ajung primii la el și încep să sară și să latre în jurul lui.

— Ce e? întreabă Bartholomew când ajunge îndeajuns de aproape ca să poată fi auzit. E gata să nască? E totul bine?

— Ă, zice soțul, lucrurile, acum, dacă am putea să spunem așa, stau...

Degetele lui Bartholomew îl înșfacă de vestă.

— Vorbește limpede, zice el. Acum.

— A dispărut. Nu știm unde e. Cineva a văzut-o dis-de-dimineață îndreptându-se în direcția asta. Ai văzut-o? Ai vreo idee unde...

— Nu știi unde e? repetă Bartholomew.

Îl privește îndelung, apoi vorbește încet și amenințător:

— Credeam că am vorbit clar. Ți-am zis să ai grijă de ea. Nu ți-am zis? Am spus că trebuie să ai mare grijă de ea. Cea mai mare grijă.

— Am. Chiar am!

Soțul se zbate în strânsoarea lui, dar este mai mic cu un cap și mai îngust în umeri decât Bartholomew, un munte de om, cu mâinile ca niște lopeți și umeri masivi, cu trupul falnic ca un stejar.

Din senin, o albină zumzăie între ei; simt amândoi micul vârtej pe față. Bartholomew își ridică instinctiv mâna,

ca să o alunge, iar soțul profită de ocazie să se elibereze din strânsoare.

Sare într-o parte, agil, pregătit, în alertă.

— Ascultă, spune el, ridicând mâinile, mutându-se de pe un picior pe celălalt. Nu vreau să mă bat cu tine...

În ciuda împrejurărilor, lui Bartholomew îi vine să râdă. Gândul de a se lua la trântă cu pumnii goi cu învățatul ăsta palid e nebunesc.

— Cred și eu că nu vrei, răspunde el.

— Avem amândoi același scop, zice soțul, pășind înainte și înapoi. Nu crezi?

— Și ce scop ar fi ăsta?

— Și tu, și eu vrem s-o găsim. Nu-i așa? Ca să ne încredințăm că e în siguranță. Și copilul la fel.

Gândul la siguranța lui Agnes — și a copilului — îl înfurie din nou pe Bartholomew și simte că e gata să dea în clocot, ca o oală lăsată pe foc.

— Știi, mormăie el, n-am înțeles niciodată de ce sora mea te-a ales pe tine, dintre toți. „De ce vrei să te măriți cu ăsta?" am întrebat-o. „Ce-i de capul lui?"

Bartholomew ia cârligul și îl așază pe jos, între picioare.

— Știi ce mi-a răspuns? Că ai mai multe ascunse în tine decât oricine altcineva pe care îl cunoaște.

Soțul se holbează, de parcă nu-i vine să creadă ce aude. Fața lui este chinuită, îndurerată, uimită.

— A zis ea asta?

Bartholomew încuviințează din cap.

— Acum, eu nu pot să am pretenția că înțeleg de ce a ales să se mărite cu tine, însă un lucru știu și eu despre sora mea. Vrei să știi care anume?

— Da.

— Rareori se înșală. În orice privință. Este un dar sau un blestem, depinde pe cine întrebi. Deci dacă ea crede asta despre tine, atunci există o posibilitate să fie adevărat.

— Nu am de unde să știu, începe soțul, dacă…

Bartholomew continuă, vorbind peste el:

— Asta nu are nicio importanță în momentul ăsta. Treaba noastră acum e s-o găsim.

Soțul nu răspunde nimic, ci se lasă la pământ, cu capul cuprins în mâini. Când vorbește, vocea îi este înfundată.

— A scris ceva pe o foaie înainte să plece. Poate a fost un soi de mesaj pentru mine.

— Ce a scris?

— Ceva despre ploaie. Și crengi. Dar nu am înțeles tot.

Bartholomew îl privește o clipă sau două, răsucind în minte cele două cuvinte. Ploaie și crengi. Crengi. Ploaie. Apoi își ia cârligul și îl îndeasă sub centură.

— Scoală-te! zice el.

Soțul încă vorbește, mai mult pentru sine decât pentru altcineva.

— Dimineață era acolo, pe urmă n-a mai fost, spune el. Soarta a intervenit și a luat-o de lângă mine, ca un val, și habar nu am cum s-o găsesc, unde să caut și…

— Am eu.

— …n-o să am răgaz până când nu o găsesc, până când…

Soțul se oprește brusc și își ridică privirea.

— Știi tu?

— Da.

— De unde? întreabă el. Cum poți să-ți dai seama așa de repede ce a gândit, iar eu, care sunt însurat cu ea, nici nu pot…

Bartholomew nu mai poate răbda. Îl lovește ușor cu cizma în picior.

— Sus, am zis, îi poruncește el. Vino!

Flăcăul sare imediat în sus și îl privește pe Bartholomew cu aer precaut.

— Unde?

— În pădure.

Bartholomew bagă două degete în gură și, fără să-și ia ochii de la fața flăcăului, își fluieră câinii.

Agnes moțăie, undeva între somn și veghe, cu pruncul strâns la piept, când îi găsește Bartholomew.

A străbătut câmpurile, cu câinii la picioarele lui, cu soțul lui Agnes urmându-l, gemând și plângându-se, și a găsit-o aici, tocmai unde bănuia că ar putea fi.

— Gata, îi zice el aplecându-se să o ridice în brațe — murdăria, mirosul greu și ce a rămas în urma nașterii nu-l stingheresc câtuși de puțin. Nu poți să stai aici.

Agnes se împotrivește ușor, amețită, dar apoi își sprijină capul de pieptul fratelui său. Bebelușul, bagă el de seamă, este viu, iar obrajii îi zvâcnesc înainte și înapoi. Suge, deci. Bartholomew dă din cap pentru sine.

A ajuns și soțul acum, agitându-se, gesticulând, trăgându-se de păr, dând întruna din gură, aruncând vorbe peste vorbe și iar vorbe în locul verde din jurul lor. O s-o ducă el în brațe, zice, și ce este copilul, fată sau băiat, și ce o fi fost în capul ei, de a fugit așa, i-a îngrijorat de moarte pe toți, el habar nu avea unde a dispărut. Bartholomew se gândește să-l lovească cu piciorul ca să-l facă să tacă, să-l doboare la pământ, pământul fecund și umed de frunze, dar se stăpânește. Soțul încearcă să o ia pe Agnes

din brațele lui, dar Bartholomew îl alungă ca pe o muscă enervantă.

— Tu adu coșul, îi zice el flăcăului.

Apoi adaugă, peste umăr, în timp ce se îndepărtează:

— Dacă nu e prea greu pentru tine.

Pentru ca pacostea asta, ciuma, să ajungă în Warwickshire, Anglia, în vara lui 1596, este nevoie ca două evenimente să aibă loc în viața a doi oameni diferiți, iar apoi ca acești oameni să se întâlnească.

Prima este un sticlar de pe Insula Murano, din principatul Veneției; a doua este un mus de pe o navă comercială care navighează către Alexandria într-o dimineață neobișnuit de caldă pentru acest anotimp, cu un vânt dinspre răsărit.

Cu câteva luni înainte ca Judith să cadă la pat, la trecerea dintre anii 1595 și 1596, maestrul sticlar, care se pricepe să suprapună cinci sau șase culori pentru a produce mărgelele de sticlă cu model de stele sau de flori, cunoscute drept *millefiori*, este distras temporar de o ceartă iscată între fochiștii de vizavi. Mâna îi alunecă și două degete intră în flacăra albă șuierătoare care, cu o clipă înainte, încălzea bulbul de sticlă pentru a-l transforma într-o gumă ce poate fi întinsă și modelată. Durerea este atât de puternică, încât șterge orice senzație și, la început, bărbatul nu o poate simți deloc; nu înțelege ce s-a întâmplat, de ce îl privesc lung cu toții, apoi aleargă spre el. E miros de carne friptă, un urlet aproape canin în intensitate, o zarvă în jurul lui.

Rezultatul, mai târziu în aceeași zi, constă în două amputări.

Prin urmare, mărgeluțele roșii, galbene, albastre, verzi și mov sunt ambalate în cutii de către unul dintre colegii lui a doua zi. Acest om nu știe că maestrul sticlar — acum acasă, bandajat și amorțit cu ajutorul siropului de mac — de obicei căptușește și ambalează mărgelele cu rumeguș și nisip ca să nu se spargă. În schimb, ia un mănunchi de cârpe de pe podeaua sticlăriei și le îndeasă printre mărgele, care par o sută de ochi micuți, vioi și acuzatori ce se holbează la el.

În Alexandria, în exact același moment, tocmai dincolo de Marea Mediterană, musul trebuie să-și părăsească nava pentru ca Judith să se îmbolnăvească de ciumă și în partea opusă a lumii să fie declanșată o tragedie. Trebuie să primească ordinul de a merge pe țărm și a găsi niște merinde pentru camarazii lui flămânzi și exploatați.

Așa că face întocmai.

Coboară schela de bord, strângând punga cu bani pe care i-a dat-o ofițerul cadet, odată cu un șut scurt și ascuțit în dos, ceea ce ar explica mersul înclinat și șchiopătat al băiatului.

Mateloții descarcă lăzi cu cuișoare din Malaysia și indigo indian de pe navă și încarcă saci cu boabe de cafea și baloturi de textile.

Docul, sub picioarele musului, este derutant de ferm și de solid, după săptămâni petrecute pe mare. Cu toate acestea, se îndreaptă clătinându-se spre ceva care îi pare o tavernă, trecând pe lângă o tarabă unde se vând alune condimentate și pe lângă o femeie care ține un șarpe pe după gât. Se oprește să se uite la un bărbat cu o maimuță legată cu un lanț auriu. De ce? Pentru că nu a mai văzut niciodată o maimuță. Pentru că iubește animalele de orice

fel. Pentru că, la urma urmei, nu este cu mult mai mare decât Hamnet, care, chiar în clipa aceasta, stă într-o sală de clasă rece, înghețată, privindu-și profesorul cum împarte manuale de poezie greacă.

Maimuța din portul Alexandria poartă o hăinuță roșie și o pălărioară asortată; are spinarea curbată și moale, ca de cățeluș, dar fața este expresivă, bizar de umană, așa cum privește în sus spre băiat.

Musul — un flăcău dintr-o familie provenită din Insula Man — se uită la maimuță, iar maimuța se uită la băiat. Animalul își lasă capul într-o parte, cu ochii strălucitori, ca două mărgeluțe, și murmură ușor, un sunet puțin trepidant, cu vocea subțire și șuierătoare. Îi amintește băiatului de un instrument la care cântă unchiul lui la adunări pe Insula Man și, preț de o clipă, se întoarce la rugăciunile rostite pentru sora lui după naștere, la nunta vărului său, la siguranța bucătăriei de acasă, unde mama lui ar curăța pește, spunându-i să fie atent la ghete, să-și șteargă poala cămășii, să mănânce tot. Unde unchiul lui ar cânta la fluier și toți ar vorbi limba cu care a crescut el și nimeni n-ar țipa la el sau nu l-ar lovi sau nu i-ar spune ce să facă, iar mai târziu s-ar putea să se lase cu dansuri și cântece.

Musul simte că-i dau lacrimile, iar maimuța, fără să-și ia ochii de la el, cu o expresie cunoscătoare și înțelegătoare, îi întinde o mână.

Degetele de la mâna maimuței i se par, în același timp, familiare și ciudate. Negre și strălucitoare, ca pielea ghetelor, cu unghii ca sâmburii de măr. Palma ei este striată, la fel ca a băiatului, și acolo, sub palmierii înșirați de-a lungul cheiului, între ei are loc o întâlnire a afinităților care pot

lua naștere între om și animal. Băiatul pipăie lanțul auriu de parcă ar fi în jurul gâtului său; maimuța vede tristețea băiatului, dorul lui de casă, vânătăile de pe picioare, bășicile și bătăturile de la degete, pielea care i se cojește pe umeri din cauza dogorii neîmblânzite a lunilor petrecute sub soarele oceanului.

Băiatul întinde o mână spre maimuță și maimuța i-o strânge. Strânsoarea ei este surprinzător de puternică: vorbește despre grabă, maltratare, nevoie, tânjire după o companie blândă. Maimuța se cațără pe brațul băiatului, folosindu-și toate cele patru membre, îi traversează umerii și i se urcă pe cap, unde se așază cu palmele îngropate în părul lui.

Râzând, băiatul ridică o mână ca să simtă ce se întâmplă exact. Da, are o maimuță pe cap. Se simte copleșit de numeroase porniri războinice: să alerge pe doc, strigând către camarazii săi, Uitați-vă la mine, uitați-vă; să-i povestească asta surorii lui mai mici, să-i spună N-o să ghicești niciodată ce mi s-a întâmplat, mi s-a așezat o maimuță pe cap; să păstreze el maimuța, s-o ia la goană, să smulgă lanțul din mâna bărbatului și să urce în fugă schela de bord, apoi să dispară în navă; și să adăpostească această creatură în brațele lui, pentru totdeauna, să nu-i mai dea drumul niciodată.

Bărbatul se ridică în picioare, făcându-i un semn băiatului. Are pielea ciupită de vărsat și plină de cicatrici, dinți înnegriți și un ochi care nu prea se potrivește la direcție și culoare cu perechea lui. Își freacă degetele unul de altul, în limbajul universal care înseamnă „bani".

Băiatul clatină din cap. Maimuța se agață mai strâns, răsucindu-și coada în jurul gâtului său.

Bărbatul cu pielea ciupită de vărsat și plină de cicatrici se apleacă amenințător spre băiat, înșfăcându-l de braț. Repetă gestul. Bani, insistă el, bani. Arată spre maimuță, apoi repetă gestul.

Din nou, băiatul clatină din cap, strânge din buze, pune o mână protectoare asupra pungii cu bani legate de cingătoare. Știe ce va păți dacă se întoarce la navă fără mâncare, fără bere. Va purta pe veci cu el amintirea biciului cu care aspirantul l-a lovit de douăsprezece ori în Malacca, de șapte ori în Galle și de zece ori în Mogadishu.

— Nu, zice băiatul. Nu.

Bărbatul îi aruncă în față un șuvoi de cuvinte furioase. Limba care se vorbește în locul acesta numit Alexandria este înțepătoare, tăioasă, ca vârful unui cuțit. Bărbatul se întinde să ia maimuța, care vorbește pe limba ei și apoi țipă, un țipăt ascuțit, asurzitor, de suferință, prinzându-se de părul băiatului, de gulerul cămășii, zgâriindu-i cu unghiile mici și negre pielea cefei.

Băiatul, aproape plângând acum, încearcă să-și păstreze noul prieten. O clipă, îl prinde de un braț, cuprinzându-i în palmă blana moale a cotului, dar apoi bărbatul trage brusc de lanț și maimuța cade, țipând, din strânsoarea băiatului pe docul pietruit și, smucită din nou, se târăște scâncind după bărbat.

Înspăimântat, băiatul privește animalul îndepărtându-se, curbura spinării, mișcările coapselor, încercând să țină pasul cu stăpânul său. Își șterge fața, ochii, simțindu-și capul dezgolit și gol, dorindu-și să dea timpul înapoi, să-l fi convins cumva pe bărbat să-l lase s-o păstreze. Locul maimuței era lângă el: cu siguranță, oricine putea să vadă asta, nu-i așa?

Ceea ce nu știe băiatul — nu are cum să știe — este că maimuța lasă în urmă ceva din ea. În încăierare, de pe blană i-au căzut trei purici.

Unul dintre acești purici cade nevăzut pe pământ, unde băiatul îl va zdrobi cu talpa, fără să-și dea seama. Al doilea rămâne o vreme în părul nisipiu al băiatului, croindu-și drum spre frunte. Când acesta plătește o carafă cu berea locului la tavernă, puricele face un salt — o săritură agilă, arcuită — de pe fruntea lui până pe umărul hangiului.

Al treilea purice rămâne unde a căzut, în pliul pânzei roșii pe care băiatul o are legată la gât și pe care a primit-o de la iubita lui de acasă.

Mai târziu, când băiatul se întoarce pe navă să-și petreacă noaptea, după ce a mâncat la cină niște alune condimentate și o turtă ciudată, în formă de clătită, își ia în brațe pisica preferată de pe navă, un animal mai mult alb, dar cu coada dungată, și o lipește de gâtul lui. Puricele, simțind prezența unei gazde noi, se mută de pe eșarfa băiatului pe blana groasă, albă ca laptele, de pe gâtul pisicii.

Pisica aceasta, nesimțindu-se bine și ochind infailibil, ca o adevărată felină, pe cei care nu o plac, se aciuează a doua zi în hamacul aspirantului. Noaptea, când acesta vine la hamac, înjură din pricina animalului acum mort pe care îl găsește acolo și îl aruncă fără să stea pe gânduri, dându-i un șut și trimițându-l în partea cealaltă a încăperii.

Patru sau cinci păduchi, dintre care unul a aparținut maimuței, rămân unde a zăcut pisica. Puricele maimuței este isteț, hotărât să supraviețuiască și să reușească în lume. Își face drum, sărind și țopăind, către subsuoara umedă și

fecundă a aspirantului adormit, care sforăie, pentru a se ghiftui acolo cu sânge îmbibat cu alcool, de marinar.

După trei zile, pe când au trecut de Damasc și se îndreaptă spre Alep, maistrul timonier intră în cabina căpitanului să raporteze că aspirantul nu se simte bine și este izolat sub punte. Căpitanul încuviințează din cap, cercetând hărțile și sextantul, și nu se mai gândește la asta.

A doua zi, primește vorbă, când este pe punte, că ofițerul cadet aiurează și face spume la gură, cu capul împins într-o parte din pricina unei tumori pe gât. Căpitanul se încruntă pe măsură ce maistrul timonier îi șoptește cuvintele la ureche, apoi dă ordine ca medicul navei să îl consulte pe bărbat. A, adaugă apoi timonierul, și câteva dintre pisicile navei par să-și fi găsit sfârșitul.

Căpitanul își întoarce fața către maistrul timonier. Expresia de pe chipul lui arată silă, nedumerire. Pisici, ai zis? Maistrul timonier încuviințează, respectuos, cu privirea coborâtă. Ce ciudat.

Căpitanul se mai gândește puțin, apoi face un semn cu mâna spre mare. Aruncați-le peste bord.

Pisicile moarte, trei la număr, sunt luate de cozile vărgate și aruncate în Mediterană. Musul privește, dintr-o trapă din punte, ștergându-se la ochi cu eșarfa roșie.

La scurt timp după aceea, andochează la Alep, unde descarcă din nou cuișoare și o parte din cafea, precum și câțiva șobolani, care o zbughesc spre țărm. Doctorul navei bate la ușa cabinei căpitanului, unde acesta discută despre vreme și pânze cu secundul său.

— Ah! zice căpitanul, cum se simte omul... ă, ăsta, aspirantul?

Doctorul se scarpină sub perucă și își înăbușă un râgâit.

— Mort, domnule.

Căpitanul se încruntă, urmărindu-l pe bărbat, observându-i peruca strâmbă și simțind mirosul puternic de rom pe care îl degajă.

— Din ce pricină?

Doctorul, un bărbat mai potrivit să îndrepte oase și să extragă dinți, își ridică privirea de parcă răspunsul s-ar putea găsi pe tavanul jos, din scânduri, al cabinei.

— Febră, domnule, zice el, cu hotărârea unui bețiv.

— Febră?

— O febră africană, bălmăjește doctorul, după părerea mea. S-a înnegrit tot, știți, cu pete, în jurul brațelor și în alte locuri pe care mă abțin să le amintesc aici, în locul acesta curat, așa că sunt nevoit să conchid că probabil s-a îmbolnăvit și…

— Înțeleg.

Căpitanul îl întrerupe, întorcându-se cu spatele la el, spre hărți, chestiunea fiind tranșată în ceea ce îl privește.

Secundul își drege glasul.

— Domnule, zice el, vom aranja o înmormântare pe mare.

Aspirantul este înfășurat într-un cearșaf și adus sus, pe punte. Marinarii își acoperă nasurile și gurile cu pânză: cadavrul este din cale-afară de urât mirositor. Căpitanul citește scurt din Biblie; și el se luptă cu mirosul pe care îl răspândește mortul, în ciuda celor douăzeci și cinci de ani pe mare și a mai multor înmormântări decât poate el să-și amintească.

— În numele Tatălui, începe căpitanul, ridicând vocea peste icnetele îngrețoșate din spate, al Fiului și al Sfântului Duh, încredințăm acest trup valurilor. Voi, face el semn

către cei doi marinari aflați cel mai aproape de el, luați... faceți... a... da... peste bord.

Aceștia se năpustesc în față și, cu chipurile verzi, ridică trupul neînsuflețit și îl răstoarnă.

Suprafața agitată, vălurită a Mediteranei învăluie corpul cadetului.

Când ajung la Constantinopol, cu ordin să ridice o încărcătură cu blănuri din nord, pisicile sunt moarte, iar populația de șobolani devine un neajuns. Rod lăzile și ajung la rațiile de carne uscată, îi spune secundul căpitanului. În dimineața asta, erau vreo cincisprezece sau șaisprezece în bucătărie. Oamenii sunt demoralizați, zice el, ațintindu-și privirea pe linia orizontului, pe fereastră, iar alți câțiva s-au îmbolnăvit peste noapte.

Mai mor doi oameni, apoi un al treilea și un al patrulea. Toți cu aceeași febră africană care umflă gâtul și înroșește pielea și care face să apară băsici și pete negre. Căpitanul este nevoit să facă o oprire neplanificată la Ragusa, să mai ia marinari, pentru care nu are referințe sau recomandări, adică exact treburile marinărești haotice și neglijente pe care îi place să le evite.

Marinarii aceștia noi au privirea crucișă și dinții strâmbi; își văd de ale lor și vorbesc foarte puțin și numai într-un fel de limbă poloneză. Marinarilor din Insula Man nu le inspiră încredere încă de la început, așa că refuză să intre în vorbă și să-și împartă cabinele cu ei.

Poleacii, totuși, sunt pricepuți la prinderea șobolanilor. Văd asta ca pe o distracție, atârnă mâncare de o sfoară, ca momeală, apoi stau la pândă cu o lopată uriașă. Când apare creatura — cu blana lucioasă, burta căzută, îndopată cum e cu rațiile echipajului —, poleacii sar pe ea, strigând,

cântând, și o omoară în bătaie, lăsând-o cu creierul și măruntaiele împrăștiate pe pereți și tavane. Apoi îi taie coada și o agață, alături de celelalte, la centură, trecându-și de la unul la altul o sticlă cu lichid transparent, din care beau cu toții.

Îți întoarce stomacul pe dos, îi zice musului unul dintre marinarii de pe Man, care privește din partea cealaltă a cabinei. Nu-i așa? Apoi își trage o palmă pe gât, pe umăr; locul este cotropit de purici. Blestemații ăștia de șobolani, mormăie pentru sine și se întoarce pe partea cealaltă în hamac.

La Veneția, nu au de gând să andocheze mult timp — căpitanul vrea să-și ducă încărcătura înapoi în Anglia, să-și ia comisionul, să termine odată cu călătoria asta de coșmar — dar, în timpul descărcării și încărcării, îi dă o comandă musului să găsească niște pisici pentru navă. Musul sare nerăbdător pe doc; este mai mult decât dornic să părăsească nava, cu plafoanele ei joase și înghesuite și cu putoarea de șobolani, febră și moarte. Astăzi, încă doi oameni sunt izolați în cabinele lor cu febră, unul din Man, ca el, celălalt, unul dintre poleaci, cu centura împodobită cu cozi de șobolan atârnată lângă el.

Băiatul a mai fost în Veneția o dată, în prima lui călătorie, și este așa cum și-o amintește: un loc ciudat, hibrid, jumătate mare, jumătate pământ, unde treptele caselor sunt acoperite de ape verzi ca jadul, iar ferestrele sunt luminate de flăcările pâlpâitoare ale lumânărilor, unde nu există străzi, ci alei înguste, pornind una din alta într-un labirint amețitor, și poduri cu boltă. Un loc în care ai putea foarte ușor să te rătăcești prin ceață, prin piațetele pătrate și clădirile înalte, în sunetul clopotelor de la biserică.

O vreme, urmărește echipajul, care transportă lăzi și saci strigând într-un amestec de limbi: manx, poloneză și engleză. Un bărbat de-al locului împinge un căruț către ei, încărcat cu cutii; și el începe să strige, în venețiană. Arată spre marinari, spre cutiile lui, în timp ce ține strâns căruțul, iar băiatul vede că primele două degete de la mână îi lipsesc și restul mâinii are o piele ciudată, încrețită, precum ceara topită. Îi strigă pe marinari, arătând cu mâna sănătoasă spre navă, spre cutii, și băiatul vede că puțin mai lipsește până când căruțul se va răsturna într-o parte, iar cutiile se vor rostogoli pe tot docul.

Așa că sare în față, îndreaptă căruțul, zâmbește la fața surprinsă a bărbatului cu mâna mutilată, apoi o ia la goană pentru că, sub o tarabă la care se vinde pește, a zărit fețele mustăcioase, triunghiulare, ale câtorva pisici.

Fără ca niciunul dintre ei să bage de seamă, puricele venit de la maimuța alexandrină — care, în ultima săptămână sau cam așa ceva, a trăit pe un șobolan și, înainte de asta, pe bucătar, care a murit lângă Alep — sare de pe băiat pe mâneca maestrului sticlar, de unde își croiește drum spre urechea lui stângă și îl mușcă acolo, în spatele lobului. El nu simte, fiindcă aerul rece al canalului cețos i-a amorțit simțurile, nu-și mai simte părțile trupului și nu-l interesează decât să urce lăzile cu mărgele la bordul navei, să-și primească plata și să se întoarcă la Murano, unde are multe comenzi de onorat, iar fochiștii sigur se ceartă din nou, în scurta lui absență.

Când nava ocolește călcâiul Siciliei, secundul este deja bolnav de febră africană, cu degete vinețiii și negre, cu corpul atât de fierbinte, încât sudoarea îi picură printre nodurile hamacului pe podeaua de dedesubt. Îl aruncă

în apele mării, alături de doi poleaci, în dreptul orașului Napoli.

Pisicile venețiene, când nu omoară șobolani, rămân fidele originii lor, alegând să doarmă în cală, pe cutiile cu mărgele de Murano. Suprafețele de lemn, sforile cu care sunt legate, semnele scrise cu creta în venețiană, pe lateral, au ceva care le atrage.

Fiindcă nu mulți oameni coboară în cală în timpul unei călătorii, când pisicile mor — și mor una câte una — leșurile lor rămân pe aceste cutii, neștiute de nimeni. Puricii care au sărit de pe șobolanii muribunzi în blana lor dungată se strecoară în cutii și își fac culcuș în cârpele care căptușesc sutele de mărgele *millefiori* mici, multicolore (aceleași cârpe puse acolo de tovarășul maestrului sticlar; același sticlar care acum este în Murano, unde lucrările de sticlărie sunt oprite, pentru că atât de mulți dintre muncitori se îmbolnăvesc de o febră misterioasă și nimicitoare).

La Barcelona, poleacii rămași părăsesc nava fără să aibă îngăduința de a o face, dispărând în înghesuiala din port. Căpitanul strânge din dinți și le zice oamenilor că vor continua, chiar și așa, împuținați. Vor livra lăzile cu pânzeturi, cuișoare și cafea și vor pleca mai departe.

Oamenii fac cum li se spune. Nava andochează în Cádiz, apoi în Porto, apoi în La Rochelle, pierzând alți marinari pe drum, apoi, în cele din urmă, în nord, în Cornwall. Când ajung la Londra, echipajul mai numără doar cinci persoane.

Musul se duce să caute o navă care merge la Insula Man, cu eșarfa pe vremuri roșie legată la gât și cu singura pisică venețiană supraviețuitoare ghemuită sub un braț; ceilalți trei oameni se îndreaptă spre o tavernă din capătul

îndepărtat al Podului Londrei; căpitanul cere un cal care să-l ducă acasă, la soție și familie.

Încărcătura, dată jos și stocată în clădirea vămii, este distribuită treptat în toată Londra: cuișoarele, mirodeniile, textilele și cafeaua către negustori, ca să fie vândute mai departe, mătăsurile, la Palat, sticlăria, către un negustor din Bermondsey, baloturile de textile, către croitorii și negustorii de mărunțișuri din Aldgate.

Cutiile cu mărgele de sticlă, meșteșugite de sticlarul de pe Insula Murano, chiar înainte să se răznească la mână, stau pe raftul unui depozit aproape o lună. Apoi, una dintre ele este trimisă unei croitorese din Shrewsbury, altă cutie la York, alta, unui bijutier din Oxford. Ultima cutie, cea mai mică din lot, încă înfășurată în cârpele de pe podeaua sticlăriei venețiene, este trimisă prin mesager la un han din marginea de nord a orașului, unde rămâne timp de o săptămână. După aceea, este dată afară de hangiu și, împreună cu un pachet de scrisori și unul de mătase, este înmânată unui om care se duce la Warwickshire călare.

Desaga lui de piele scoate un clic-clic-clic ritmic când călărește, mărgelele sărind odată cu mișcarea calului, răsucindu-și cele șase culori iar și iar, frecându-se unele de altele. Cele două zile cât a durat călătoria, omul se întreabă în sinea lui ce ar putea conține cutia împachetată: ce ar putea scoate un sunet atât de fin, de curat?

Două mărgele se sparg, zdrobite de greutatea suratelor lor. Cinci sunt zgâriate iremediabil. Cele mai grele își croiesc drum treptat, cu fiecare zdruncinătură a calului, către fundul cutiei.

Puricii din cârpe se cațără afară, flămânzi și împuținați de la cât au stat fără gazdă în depozit. În curând, totuși, își

revin, înviorați, sărind de pe cal pe om și înapoi, apoi pe feluriții trecători cu care se întâlnește călărețul pe drum — o femeie care îi dă un litru de lapte, un copil care vine să mângâie calul, un tânăr de la o tavernă de pe marginea drumului.

Când călărețul ajunge la Stratford, puricii au depus deja ouă: în căptușeala vestei lui, în coama calului, în cusătura șeii, în filigranul și urzeala dantelei, în cârpele din jurul mărgelelor. Aceste ouă sunt stră-strănepoții puricelui de pe maimuță.

Omul lasă scrisorile, pachetul de dantelă și cutia cu mărgele în mâinile unui hangiu de la marginea orașului. Scrisorile sunt împărțite, una câte una, destinatarilor lor de un băiat în schimbul unui penny (una, întâmplător, ajunge pe Henley Street, fiindcă soțul, aflat în Londra, a scris familiei, povestindu-le cum și-a scrântit mâna căzând pe niște trepte, despre câinele proprietarului, despre piesa pe care urmează să o joace în turneu, tocmai până în Kent). Pachetul de dantelă este ridicat, după o zi sau două, de o femeie din Evesham.

Călărețul își mână calul înapoi spre Londra, observând că mișcarea îi produce oarecare neplăcere: se pare că are un loc dureros, sensibil la atingere, la subsuoară. Dar îl trece cu vederea și se așterne la drum.

Cutia cu mărgele este dusă de același curier la o cusătoreasă de pe Ely Street. Aceasta are o comandă de rochie nouă pentru soția unui membru al ghildei, care o va purta la târgul recoltei. Se spune că soția a vizitat Londra și Bath, la vremea ei, așa că are idei rafinate despre rochii. I-a spus cusătoresei că trebuie să aibă corsajul decorat cu mărgele venețiene, altfel rochia n-o să valoreze nimic pentru ea. Nimic.

Prin urmare, cusătoreasa a trimis vorbă la Londra, de unde a fost trimisă vorbă la Veneția, și au așteptat și au tot așteptat, iar soția membrului ghildei s-a frământat că mărgelele nu vor ajunge la timp și au trimis o a doua scrisoare la Londra, la care nu au primit răspuns, dar iată-le acum.

Cusătoreasa întinde mâna prin ferestruică și ia cutia de la băiat. Tocmai vrea să o deschidă, când copila vecinilor, Judith, care ajută la cusut, la pus în ordine șnururile colorate și la tăiatul pânzei, deschide ușa.

Cusătoreasa ține cutia sus.

— Uite, îi zice ea fetei, care este mică pentru vârsta ei și blondă ca un înger, cu o fire asemenea.

Fata își împreunează mâinile.

— Mărgelele de la Veneția? Au sosit?

Cusătoreasa râde.

— Așa cred.

— Pot să văd? Pot să mă uit? Abia aștept.

Cusătoreasa pune cutia pe masă.

— Poți chiar mai mult de atât. Poți să deschizi tu cutia. Va trebui să tai toate cârpele astea vechi și urâte. Ia foarfeca de aici.

Îi dă fetei cutia cu mărgelele *millefiori*, iar Judith o ia repede, cu mâini nerăbdătoare, cu chipul înseninat de un zâmbet.

Într-o după-amiază din vara primului an de viață al Susannei, Agnes simte un miros nou în casă.

Tocmai îi dă mâncare cu lingura Susannei, care așteaptă cu gura deschisă, zicându-i Uite una pentru tine, uite încă una, lingura intrând încărcată și ieșind golită și strălucitoare. Susanna stă pe un scaun în colțul mesei, așezată pe mai multe perne. Agnes a legat-o cu un șal înnodat pe acest tron, ca să nu cadă. Copilul este fermecat, cu mânuțele răsucite, asemenea cochiliilor melcilor, cu ochii ațintiți asupra lingurii care se mișcă de la castronaș la gură și înapoi.

— Da! strigă Susanna cu gura știrbă, în care doar patru dinți alb-albăstrui se înșiră pe gingia de jos.

Agnes repetă sunetul. Își dă seama că adesea nu-și poate lua ochii de la copil, nu-și poate muta privirea dinspre chipul fiicei sale. De ce ar vrea să se uite la altceva, când poate să admire urechile Susannei, ca petalele palide ale trandafirilor, curbura sprâncenelor ei mici, asemănătoare unei aripi, părul ei întunecat, care i se agață de creștet de parcă ar fi fost pictat acolo cu pensula? Nimic nu este mai frumos pentru ea decât copilul ei: este cu neputință să mai existe o ființă așa perfectă cândva, undeva.

— Di! exclamă Susanna și, întinzându-se cu pricepere și hotărâre, înșfacă lingura, răsturnând mâncarea pe masă, pe hainele ei, pe față, pe rochia lui Agnes.

Agnes ia o cârpă, șterge masa, scaunele, chipul uimit al Susannei, încercând să liniștească țipetele revoltate, când își ridică privirea și adulmecă aerul.

Este un miros umed, greu, înțepător, precum cel de mâncare stricată sau de albituri îmbâcsite. Nu l-a mai simțit niciodată. Dacă ar avea culoare, ar fi verde-gri.

Cu cârpa în mână, se întoarce să se uite la fiica ei. Susanna strânge lingura și bate cu ea în masă, clipind la fiecare lovitură, cu buzele strânse, de parcă această bătaie ar fi ceva care are nevoie de toată concentrarea ei.

Agnes miroase cârpa; adulmecă aerul. Își apasă nasul de mâneca ei, apoi de rochia Susannei. Merge prin cameră. Ce este? Miroase a flori muribunde, a plante lăsate prea mult în apă, ca o baltă stătută, ca lichenii uzi. E ceva umed, care putrezește, în casă?

Verifică sub masă, în caz că unul dintre câinii lui Gilbert a târât ceva dedesubt. Se lasă în genunchi să se uite sub sipet. Își duce mâinile în șolduri, stând în picioare în mijlocul camerei, și inspiră adânc.

Brusc, știe două lucruri. Nu înțelege de unde le știe: le știe și atât. Agnes nu se îndoiește niciodată de clipele acestea de revelație, de felul în care informațiile ajung în capul ei. Le acceptă așa cum cineva ar accepta un dar neașteptat, cu un zâmbet grațios și o expresie blândă de surprindere.

A rămas grea, simte asta. Până la sfârșitul iernii, va mai fi un copil în casă. Agnes a știut dintotdeauna câți copii va avea. Știe dinainte lucruri de felul acesta: știe că, atunci când va muri, lângă patul ei vor sta doi copii. Și iată acum al doilea copil, primul semn, începutul său.

Mai știe și că mirosul acesta, senzația de putreziciune, nu este ceva fizic. Are un înțeles. Este un semn — că ceva

e rău, că ceva nu e în ordine, nu merge bine în casa ei. Îl simte undeva crescând, întinzându-se, ca mucegaiul negru care se ivește din tencuială iarna.

Naturile potrivnice ale celor două senzații o uimesc: copilul, bun; mirosul, rău.

Agnes se întoarce la masă. Primul și singurul ei gând este la fiica ei. Mirosul acesta de tristețe, de materie neagră, vine dinspre ea? Agnes își îngroapă fața în gâtul cald al copilului și inspiră. O fi ea? O fi copilul ei, fata ei, în pericol din cauza vreunei forțe întunecate, care crește?

Susanna chițăie, surprinsă de această atenție, spune mama, mama și o prinde pe Agnes de gât. Brațele ei, simte Agnes, nu sunt destul de lungi ca s-o cuprindă, așa că se agață cu degete energice de umerii lui Agnes.

Agnes o adulmecă la fel ca un câine care ia urma, cu ambele nări, de parcă ar absorbi esența fiicei ei. Simte mireasma de flori de păr pe care o răspândește pielea Susannei, șuvițele ei calde, mirosul hainelor de noapte și al mâncării. Nimic altceva.

Ridică trupul rotund, micuț, al fiicei ei, spunând vor găsi ele oare o felie de pâine, o cană de lapte, și se gândește la bebelușul ghemuit înăuntrul ei, mic cât o nucă, și cum îl va iubi Susanna, cum se vor juca împreună, cum va fi ca un Bartholomew pentru ea, un prieten sau un însoțitor și aliat, întotdeauna. Va fi băiat sau fată? se întreabă Agnes și, ceea ce e bizar, nu poate să intuiască răspunsul.

Cu Susanna la picioare, taie o felie de pâine și o unge cu miere. Susanna stă acum în poala ei, la masă, fiindcă Agnes o vrea aproape, o vrea chiar aici, în caz că mirosul acesta, întunecimea aceasta ar încerca să se apropie. Îi vorbește fiicei sale ca să-i distragă atenția, să o protejeze

de lume. Copila ascultă șirul de vorbe ce ies din gura lui Agnes, pescuind cuvintele pe care le știe, pentru a le striga: pâine, cană, picior, ochi.

Cântă împreună un cântec despre păsări care își fac cuib și albine care zumzăie, când tatăl Susannei coboară scările și intră în cameră. Agnes este conștientă că el ridică o cană, o umple cu apă din urcior, o bea, apoi încă una și încă una. Trece pe lângă ele și se prăbușește pe un scaun din fața lor.

Agnes îl privește. Se simte inspirând și expirând, inspirând, expirând, ca un copac care se umple de vânt. Mirosul acru, umed s-a întors. Este mai puternic. E chiar aici. Iese din el ca fumul, adunându-se deasupra capului său într-un nor verde-gri. El trage acest miros după sine, de parcă ar fi învăluit în ceața lui. Pare să emane din piele.

Agnes își cercetează soțul. Arată la fel. Sau nu? E tras la față, palid ca ceara. Ochii lui par pleoștiți și au umbre vinețiidedesubt. Se uită îndelung pe fereastră și totuși pare să nu vadă nimic în fața lui. Cealaltă mână, sprijinită pe masa dintre ei, este plină de aer. Parcă este tabloul unui bărbat, slab ca o pânză, fără altceva în spate; parcă este un om al cărei suflet a fost tras din el sau furat în timpul nopții.

Cum este posibil să se fi întâmplat așa ceva, chiar sub ochii ei? Cum este posibil să fi căzut într-o asemenea stare, fără avertisment, fără ca ea să vadă semnele? Au fost semne? Agnes încearcă să-și amintească. A dormit mai mult decât de obicei, asta este adevărat, și a ieșit mai des serile la tavernă cu prietenii. De mult nu i-a mai citit noaptea, la lumina lumânării, în pat — nici nu mai știe când a făcut asta ultima dată. Au vorbit unul cu altul, așa cum făceau pe

vremuri, lângă foc, noaptea? Crede că da, poate mai puțin decât de obicei. Dar ea este ocupată cu copilul, cu casa, cu grădina, cu vizitatorii de la geam, iar el după-amiezile dă lecții și diminețile este trimis cu treburi de tatăl lui. Viața i-a împins tot timpul unul lângă altul, în același pas, a crezut ea. Iar acum, asta.

Susanna cântă, bătând din palme. Încheieturile degetelor ei au gropițe, fiecare, mici adâncituri la mijloc. Cântecul se tot repetă, aceleași patru note, aceleași sunete murmurate, iar și iar. E limpede că lui nu-i face plăcere, pentru că se crispează și își acoperă o ureche cu mâna.

Agnes se încruntă. Se gândește la copilul dinăuntru, din pântec, ghemuit în apă, ascultând tot ceea ce se întâmplă, inspirând aerul acesta murdar; se gândește la greutatea caldă a Susannei în poala ei; se gândește la norul acesta de gri și putreziciune pe care îl emană soțul ei.

Oare căsnicia asta, copilul ăsta, viața lor împreună îl fac să fie ursuz? Oare locul în care și-au făcut casă îl seacă de viață în felul acesta? Agnes nu știe. Simte cum o cuprinde spaima. Cum poate ea să-i spună despre pruncul din pântecul ei când el este într-o asemenea stare? Ar putea să-i înrăutățească melancolia și ea nu vrea ca vestea să fie primită cu tristețe, cu orice altceva decât încântare.

Îi rostește numele. Niciun răspuns. Îl rostește din nou. El își ridică bărbia și o privește: chipul lui o îngrozește. Cenușiu, umflat, cu barba răvășită și neîngrijită. Cum a ajuns așa? Cum s-a întâmplat? Cum de n-a observat ea această schimbare? Ce anume n-a văzut sau a ales să nu vadă?

— Ești bolnav? îl întreabă.

— Eu? se miră el și pare că îi ia mult timp să o audă, să articuleze un răspuns. Nu, de ce întrebi?

— Nu arăți bine.

El oftează. Își trece o mână peste sprâncene, peste ochi.

— Nu? repetă.

Agnes se ridică în picioare, mutând-o pe Susanna pe un șold. Atinge fruntea soțului ei, care i se pare lipicioasă și rece ca pielea unei broaște. El se trage furios înapoi și îi dă mâna la o parte.

— Toate-s bune, zice și cuvintele lui sunt grele, de parcă ar scuipa pietricele când vorbește. Nu te neliniști.

— Ce te supără? îl întreabă ea.

Susanna dă din picioare, încercând să întoarcă fața mamei către ea, spunându-i că trebuie să cânte.

— Nimic, spune el. Sunt obosit. Atâta tot.

Se ridică, dărâmând scaunul pe podea.

— Mă duc înapoi în pat.

— De ce nu mănânci ceva? întreabă Agnes, încercând s-o facă pe Susanna să tacă, legănând-o în sus și în jos. Niște pâine? Miere?

El clatină din cap.

— Nu mi-e foame.

— Nu uita că tatăl tău voia să te duci devreme...

El o întrerupe cu o mișcare bruscă a mâinii.

— Zi-i să-l trimită pe Gilbert. Nu mă duc nicăieri azi.

Se îndreaptă spre scări, târându-și picioarele pe podea, cu mirosul acela vag după el, ca un maldăr de haine vechi, nespălate.

— Am nevoie de somn, zice el.

Agnes îl privește în timp ce urcă scările, opintindu-se să-și tragă trupul greu în sus, sprijinindu-se de balustradă. Își întoarce privirea spre ochii rotunzi, întunecați, înțelepți ai fiicei ei.

— Cântă, mama, vine sfatul Susannei.

În liniștea nopții, îi șoptește, îl întreabă ce s-a întâmplat, ce îi frământă mintea, poate să-l ajute? Își lasă o mână pe pieptul lui, unde îi simte inima bătând în dreptul palmei, iar și iar, iar și iar, de parcă ar pune aceeași întrebare și nu ar primi niciun răspuns.

— Nimic, răspunde el.

— Trebuie să fie ceva, stăruie ea. Nu poți să-mi spui?

El oftează, pieptul ridicându-i-se și coborând sub mâna ei. Își face de lucru cu marginea cearșafului, își schimbă poziția picioarelor. Agnes îi simte genunchii atingându-i pe ai ei, simte cum cearșaful este tras brusc. Perdelele din jurul patului sunt strânse în jurul lor, formând o grotă în care stau întinși amândoi, cu Susanna adormită pe patul de paie, cu brațele întinse în lături, gura strânsă, părul lipit de obraji.

— Este..., începe Agnes, ...ți-ai dori să nu fim... căsătoriți? Despre asta e vorba?

El se întoarce spre ea parcă pentru prima dată în atât de multe zile și chipul îi este îndurerat, înspăimântat. Își apasă mâna peste a ei.

— Nu, zice el. Niciodată. Cum poți să spui așa ceva? Tu și Susanna sunteți tot ce am mai scump pe lume. Numai pentru voi trăiesc, altceva nu contează.

— Atunci ce e? stăruie Agnes.

El îi ridică degetele unul câte unul, și le duce la buze, sărutându-le vârfurile.

— Nu știu, spune. Nimic. O greutate pe suflet. O melancolie. Nimic.

Agnes e pe cale să adoarmă, când el zice sau pare să zică:

— M-am rătăcit. Mi-am rătăcit calea.

Se apropie de ea și îi cuprinde mijlocul, de parcă Agnes s-ar îndepărta de el în ape uriașe, ce vin și se duc.

În zilele următoare, îl observă cu atenție, asemenea unui doctor care observă un pacient. Vede că nu poate dormi noaptea, dar apoi nu se poate trezi dimineața. Că se ridică din pat la prânz, buimac, cu chipul palid, cu o dispoziție apatică și mohorâtă. Mirosul pe care îl emană este mai rău atunci, duhoarea acră și râncedă pătrunzându-i prin haine, prin păr. Tatăl lui vine la ușă, strigând și urlând, zicându-i să se miște, să-și facă treaba pe ziua aceea. Vede că ea, Agnes, trebuie să rămână calmă, statornică, să capete mai multă putere, într-un fel, pentru a păstra casa pe linia de plutire, pentru a nu o lăsa să fie înghițită de acest întuneric, pentru a se pregăti să-l înfrunte, pentru a o proteja pe Susanna de el, pentru a-și închide propriile fisuri, astfel încât acesta să nu pătrundă în ele.

Vede că el își târăște picioarele și oftează când pleacă să-și țină lecțiile. Îl urmărește cum se uită pe fereastră când Richard, unul dintre frații lui, se întoarce de la școală. Vede felul în care stă la masă cu părinții lui, cu o expresie încruntată, mâna jucându-i-se cu mâncarea, cu farfuria. Îl vede întinzându-se după urciorul cu bere când tatăl lui îl laudă pe Gilbert pentru cum s-a purtat cu un anume muncitor de la tăbăcărie. Îl vede pe Edmond apropiindu-se de el și punându-și capul pe brațul lui; băiatul este nevoit să-l împungă cu fruntea de câteva ori pentru ca fratele lui să-și

dea seama că este acolo. Vede gestul absent, epuizat, cu care îl ridică pe copil în poala lui. Îl vede pe Edmond uitându-se atent la chipul fratelui său, apăsându-i obrajii cu mâna lui mică. Vede că Edmond este singurul dintre ceilalți care observă că ceva nu este în ordine cu el.

Vede că soțul ei tresare pe scaun dacă pisica urcă brusc pe masă, dacă ușa se trântește din pricina vântului, dacă o farfurie este așezată prea zgomotos. Vede că John îl repede, îl ia în râs și îl invită și pe Gilbert să facă la fel. Nu ești bun de nimic, îl aude pe John zicându-i când varsă bere pe fața de masă. Nu ești în stare nici măcar să-ți torni berea, ei, ei, Gilbert, ai văzut?

Vede norul de deasupra lui întunecându-se și mai tare, adunându-și puterea aceea oribilă, urât mirositoare. Îi vine să se întindă peste masă atunci, să-și pună o mână pe brațul lui. Îi vine să-i spună Sunt aici. Dar dacă vorbele ei nu sunt de ajuns? Dacă ea nu este un leac suficient pentru durerea lui fără nume? Pentru prima dată în viață, își dă seama că nu știe cum să ajute pe cineva. Nu știe ce să facă. Și, oricum, nu poate să-l ia de mână, nu aici, nu la masa aceasta. Între ei sunt farfurii și cești și lumânări, iar acum Eliza a venit să strângă resturile felului cu carne, iar Mary încearcă să-i dea Susannei bucăți de carne prea mari pentru ea. Sunt multe de făcut într-o familie atât de numeroasă, atâtea de îngrijit, atâția oameni care au nevoie de atât de multe lucruri diferite. Ce ușor este, se gândește Agnes în timp ce ridică farfuriile, să nu observi durerea și chinul unui om, dacă omul acela tace, ține totul în sinea lui, ca o sticlă cu dopul îndesat prea adânc, sub care presiunea crește și crește, până când — ce?

Agnes nu știe.

*

Bea prea mult, până târziu în noapte, nu cu prietenii lui, în oraș, ci stând la masa din dormitor. Își cioplește pene de scris, dar niciuna nu este cum trebuie, zice el. Una este prea lungă, alta, prea scurtă, alta, prea subțire pentru degetele lui. Se crapă, zgârie pagina sau mânjesc și pătează. Nu poate omul să aibă măcar o pană care scrie? Într-o noapte, Agnes se trezește din pricina strigătelor lui și îl vede cum aruncă tot mănunchiul de pene în perete, cu tot cu cerneală, făcând-o pe Susanna să plângă. În clipele acelea, ținându-și copila lângă ea, nu-l recunoaște: fața lui lividă, părul răvășit, gura deschisă, care urlă, pata de cerneală, ca o insulă neagră, pe perete.

Dimineață, când el doarme, o leagă pe Susanna de spinarea ei și o ia pe jos spre Hewlands, oprindu-se pe drum pentru a aduna pene, maci, fire de urzici.

Îl găsește pe Bartholomew după zgomotul de lovituri repetate. Este la țarcul cel mai apropiat, rotind un baros deasupra unui stâlp de gard, înfundându-l în pământ: buf, poc. Face îngrădituri pentru mieii noi. Agnes știe că ar fi putut să-i pună pe alții să facă treaba asta, dar el este bun la construit garduri: înălțimea lui, puterea lui extraordinară, statornicia și dăruirea cu care își duce sarcinile la bun sfârșit.

Când o vede apropiindu-se, lasă barosul să-i cadă la picioare. Așteaptă, ștergându-și fața, privind-o cum vine spre el.

— Ți-am adus astea, zice Agnes întinzându-i o bucată de pâine și un pachet de brânză făcută de ea în locuința de pe Henley Street, strecurând lapte prin tifon.

Bartholomew încuviințează din cap, acceptă mâncarea, mușcă și începe să mestece, toate astea fără să-și ia ochii de la Agnes. Ridică un colț al bonetei pe care o poartă Susanna și își trece un deget peste obrazul ei adormit. Apoi privirea îi este atrasă înapoi la chipul lui Agnes. Ea îi zâmbește; fratele ei continuă să mestece.

— Ei bine? spune el.

— Nu e mare lucru, începe Agnes.

Bartholomew rupe crusta pâinii cu dinții.

— Zi-mi.

— Doar că...

Agnes o mută pe Susanna dintr-o parte în cealaltă.

— Nu doarme. Stă treaz toată noaptea și apoi nu poate să se trezească. Este trist și mohorât. Nu vorbește decât ca să se certe cu tatăl lui. Are o greutate îngrozitoare pe suflet. Nu știu ce să fac.

Bartholomew chibzuiește la vorbele ei, așa cum se aștepta și ea, cu capul înclinat într-o parte, cu privirea ațintită undeva în depărtare. Mestecă, iar și iar, și mușchii obrajilor și tâmplelor i se încordează. Își strecoară restul de pâine și brânză în gură, tot fără să vorbească. După ce înghite, oftează adânc. Se apleacă. Ia barosul de jos. Agnes se dă la o parte, ca să nu-l încurce.

El lovește stâlpul de două ori, două lovituri precise și directe. Stâlpul pare să se cutremure și să tresară, retrăgându-se în sine.

— Un bărbat, zice el, apoi mai dă o lovitură, are nevoie să muncească.

Răsucește barosul încă o dată, izbește stâlpul cu el.

— Să muncească de-adevăratelea.

Bartholomew verifică stâlpul cu o mână și constată că este solid. Trece la următorul, deja înfipt în pământ.

— E tot numai cap ăsta, zice el învârtind ciocanul. Numai cap, fără prea multă minte. Are nevoie de muncă, să-l domolească, să-i dea un scop. Nu poate s-o țină tot așa, să facă pe curierul pentru tatăl lui, să dea lecții pe ici, pe colo. Cu un cap ca al lui, o s-o ia razna.

Pune o mână pe stâlp, care nu este pe placul său, pentru că se apucă din nou să-l bată cu barosul, o dată, de două ori, iar stâlpul se scufundă și mai mult.

— Am auzit, mormăie Bartholomew, că tatăl cam dă cu pumnul, mai ales în profesorașul tău de latină. Așa e?

Agnes oftează.

— Eu n-am văzut asta cu ochii mei, dar nu m-aș mira.

Bartholomew tocmai se pregătește să învârtă barosul, dar se răzgândește.

— Și-a pierdut vreodată cumpătul cu tine?

— Niciodată.

— Dar cu copilul?

— Nu.

— Dacă ridică vreodată mâna la vreuna dintre voi, începe Bartholomew, dacă măcar încearcă, atunci…

— Știu, îl întrerupe Agnes, zâmbind. Nu cred că ar îndrăzni.

— Hm, mormăie Bartholomew, sper că nu.

Azvârle barosul și se duce la teancul de stâlpi, așezați grămadă. Alege unul, îl cântărește în mână, îl ridică și îl privește îndelung, să verifice dacă este drept.

— E greu, zice fără să se uite la ea, ca un bărbat să trăiască în umbra unei brute ca asta. Chiar dacă stă în casa

de alături. Greu să respire. Greu să-și găsească drumul în viață.

Agnes încuviințează; nu e în stare să vorbească.

— Nu mi-am dat seama cât de rău este, șoptește ea.

— Are nevoie să muncească, zice Bartholomew din nou.

Ridică stâlpul pe umăr și se apropie de ea.

— Și poate să se îndepărteze de tatăl lui.

Agnes își mută privirea spre cărare, la câinele care stă tolănit la umbră, cu limba roz întinsă ca o cârpă.

— M-am gândit, începe ea, că poate pe John l-ar interesa să-și deschidă prăvălie în altă parte. În Londra.

Bartholomew își ridică bărbia și o privește cu ochii mijiți.

— Londra, repetă el, rostogolind cuvântul pe limbă.

— Ca să-și lărgească negoțul acolo.

Fratele ei se oprește, își freacă bărbia.

— Înțeleg, zice el. Vrei să zici că John ar putea să trimită pe cineva la oraș pentru o vreme. Cineva în care are încredere. Un fiu, poate.

Agnes încuviințează din cap.

— Doar o vreme, spune ea.

— Te-ai duce cu el?

— Sigur.

— Ai pleca din Stratford?

— Nu de la început. Aș aștepta până când și-ar face un rost, ar avea o casă, apoi l-aș urma, cu Susanna.

Fratele și sora se privesc unul pe celălalt. Susanna se mișcă în spinarea lui Agnes, scoate un scâncet mic, apoi adoarme la loc.

— Londra nu este așa de departe, zice Bartholomew.

— Adevărat.

— Mulți se duc acolo să-și caute de lucru.

— Așa e, da.

— Ar putea fi prielnic acolo.

— Da.

— Pentru el. Pentru afacere.

— Așa cred.

— Ar putea să-și găsească de muncă. Departe de tatăl lui.

Agnes întinde mâna și atinge capătul tăiat al stâlpului pe care îl ține Bartholomew, urmărind cu degetul conturul cercurilor.

— Nu cred că John ar ține seama de ce-i spune o femeie în treburi de genul ăsta. Dacă i-ar băga ideea asta în cap un asociat — cineva care are un interes în afacerea lui, ceva de câștigat — ca să pară că, de fapt, a fost ideea lui John, atunci...

— Ar fi posibil, îi termină gândul Bartholomew.

Își lasă mâna pe brațul ei.

— Dar tu? întreabă el încet. Pe tine nu te-ar supăra dacă el... ar pleca înaintea ta? Ar putea dura ceva până să-și facă un rost acolo.

— Ba m-ar supăra, răspunde ea. Foarte mult. Dar ce altceva pot să fac? Nu poate s-o țină tot așa. Dacă Londra ar putea să-l vindece de suferința asta, atunci asta vreau și eu.

— Te-ai întoarce aici, arată el cu degetul spre Hewlands, între timp, tu cu Susanna, ca să...

Agnes clatină din cap.

— Joan nu ar fi niciodată de acord. Și în curând vom fi mai mulți.

Bartholomew se încruntă.

— Ce spui? Va mai fi un copil?

— Da. Până la sfârșitul iernii.

— Lui i-ai spus?

— Încă nu. O să amân până când se aranjează totul.

Bartholomew încuviințează din cap, apoi îi aruncă unul dintre zâmbetele lui rare, largi, cuprinzând-o cu brațul lui puternic.

— O să-l caut pe John. Știu unde bea. Mă duc acolo în seara asta.

Agnes stă pe jos, lângă patul de paie, lângă Judith, cu o cârpă în mână. A stat acolo toată noaptea: nu vrea să se ridice, nu vrea să mănânce, nu vrea să doarmă sau să se odihnească. Mary reușește doar să o convingă să bea puțină apă. Căldura focului este așa de puternică, încât obrajii lui Agnes au pete stacojii; de sub bonetă i-au scăpat șuvițe de păr care formează niște mâzgălituri umede pe ceafa ei.

Mary o privește în timp ce Agnes înmoaie cârpa în castronul cu apă și șterge fruntea, brațele, gâtul lui Judith. Îi murmură câteva vorbe fiicei ei, ceva plăcut și liniștitor.

Mary se întreabă dacă fetița o aude. Febra lui Judith nu a scăzut. Buba de pe gâtul ei este așa de mare, de umflată, încât ar putea să se spargă. Și atunci, totul va fi pierdut. Copila va muri. Mary știe asta. S-ar putea întâmpla în seara asta, în întunericul cel mai adânc, pentru că atunci este momentul cel mai periculos pentru cei bolnavi. S-ar putea întâmpla mâine sau chiar poimâine. Dar tot se va întâmpla.

Nu pot face nimic acum. Precum cele trei fiice ale ei care au fost luate, două când erau foarte mici, Judith va pleca de la ele. Nu o vor mai avea.

Agnes strânge degetele fără vlagă ale copilei, vede Mary, de parcă ar încerca să o agațe de viață. Ar ține-o

aici, ar trage-o înapoi, numai prin puterea voinței, dacă ar putea. Mary cunoaște această pornire — o simte; a trăit-o; este parte din ființa ei, acum și întotdeauna. A fost și ea mama de pe patul de paie, de prea multe ori, femeia care încearcă să-și păstreze copilul, să se agațe de el. Toate sunt în van. Ceea ce este dat poate fi luat înapoi oricând. Cruzimea și pustiirea te așteaptă după colț, în cufere, în spatele ușilor: pot sări la tine în orice clipă, ca un hoț sau un tâlhar. Secretul este să nu lași niciodată garda jos. Să nu te crezi niciodată în siguranță. Să nu presupui niciodată că inimile copiilor tăi bat, că ei beau lapte, respiră, merg, vorbesc, zâmbesc, se ceartă și se joacă. Să nu uiți nici măcar o clipă că pot dispărea, că-ți pot fi smulși într-o clipită, luați pe sus ca o pană în vânt.

Mary simte cum ochii i se umplu de lacrimi, iar în gât i se pune un nod când vede părul lui Judith, împletit, linia maxilarului, a gâtului. Cum să nu mai existe? Cum, în scurt timp, împreună cu Agnes, să spele acest trup, să-i perie părul, să o pregătească pentru înmormântare? Mary se întoarce brusc, ia un urcior, o pânză, o farfurie, orice, le mută pe masă și înapoi.

Eliza, care stă la masă, sprijinindu-și bărbia în mână, șoptește:

— Ar trebui să scriu. Nu crezi, mama?

Mary aruncă o privire spre pat, unde Agnes stă cu capul plecat, aproape ca într-o rugăciune. Toată ziua, Agnes a refuzat s-o lase pe Eliza să-i scrie tatălui lui Judith. Totul va fi bine, a zis ea întruna, în timp ce striveau ierburi, cu mișcări din ce în ce mai frenetice, în timp ce încerca să o convingă pe Judith să înghită tincturi și infuzii, în timp

ce îi freca pielea cu uleiuri. Nu trebuie să-l alarmăm. Nu e nevoie.

Mary se întoarce spre Eliza și îi face un semn scurt, rapid, din cap. O privește pe Eliza ducându-se la dulap și scoțând cerneală, hârtie și o pană: fratele ei le ține acolo pentru când este acasă. Se așază la masă și își înmoaie pana în cerneală, apoi, ezitând doar o clipă, începe să scrie.

Dragă Frate,

Îmi pare rău să ți spun că Judith, fica ta, este foarte bonlavă. Noi credem că nu iau mai rămas multe ore de trăit. Te rog să vi acasă, dacă poți. Și grăbește-te.

Mergi cu Domnul, dragă Frate.

Sora ta iubitoare,

Eliza.

Mary topește ceară de sigiliu deasupra unei lumânări; observă că Agnes le privește când o picură peste pagina îndoită. Pe partea din față, Eliza scrie adresa unde locuiește fratele ei, apoi Mary ia scrisoarea și se duce cu ea alături, în casă. Va găsi o monedă, va deschide o fereastră, va striga la oricine trece pe stradă să o ducă la hanul de la ieșirea din Stratford și să-l roage pe hangiu să o trimită cât poate de repede la Londra, la fiul ei.

La puțin timp după ce Mary pleacă să găsească o monedă, să cheme un trecător, Hamnet rătăcește între somn și veghe. O vreme, rămâne întins sub cearșaf, întrebându-se de ce nimic nu pare în ordine, de ce pare că lumea s-a

înclinat puțin, de ce are gura așa de uscată, inima atât de grea, de ce o doare capul atât de tare.

Se uită într-o parte în camera întunecoasă și vede patul părinților săi: gol. Se uită în cealaltă parte și vede patul de paie pe care dorm surorile lui. Sub cuvertură este un singur corp și atunci își amintește: Judith este bolnavă. Cum de a uitat?

Se ridică brusc, trăgând așternutul după el, și face două descoperiri. Capul îi e plin de durere, ca un castron plin ochi cu apă clocotită. Este o durere ciudată, năucitoare — alungă orice gând, orice intenție de acțiune. Îi îmbibă capul, răspândindu-se la mușchi și la imaginea dinaintea ochilor; în rădăcinile dinților, în canalele urechilor, în orificiile nasului, chiar și în firele de păr. Pare ceva enorm, foarte însemnat, mai mare decât el.

Hamnet se târăște jos din pat, trăgând cearșaful după el, dar asta n-are importanță. Trebuie s-o găsească pe mama lui: uimitor cât de puternic este acest instinct, chiar și acum, când este ditamai flăcăul de unsprezece ani. Își amintește senzația aceasta, pornirea aceasta — vag — de când era mult mai mic: nevoia imperioasă de a fi cu mama lui, de a se afla sub privirea ei, de a fi alături de ea, suficient de aproape cât să poată să întindă mâna și să o atingă, pentru că nimeni altcineva nu ar fi de ajuns.

Trebuie să fie aproape dimineață, pentru că lumina nouă a zilei se strecoară în camere, subțire și lăptoasă. Izbutește să coboare scările, care par să sară și să se legene în fața lui, făcând câte un pas. Este nevoit să se întoarcă cu fața spre perete pentru că totul în jurul lui se mișcă.

La parter, are loc scena următoare: mătușa Eliza doarme la masă, cu capul sprijinit pe brațe. Lumânările s-au consumat,

înecate în propria ceară. Din foc n-a mai rămas decât un morman de cenușă încremenită. Mama lui este aplecată în față, cu capul pe pat, adormită, ținând o cârpă în mână. Iar Judith se uită direct la el.

— Jude, zice el sau încearcă să zică, fiindcă pare să fi rămas fără glas.

Îl zgârie; îl gâdilă; ca și cum nu ieși din gâtlejul lui uscat și dureros.

Cade în genunchi și se târăște de-a lungul patului ca să ajungă lângă ea.

Ochii ei sunt aprinși de o lumină bizară, argintie. Se simte mai rău: Hamnet vede asta. Are obrajii trași, albi, buzele sunt crăpate, sângele nu curge prin ele, iar umflăturile de pe gât sunt roșii și lucioase. Se ghemuiește lângă geamăna lui, atent să nu-și trezească mama. Mâna lui o găsește pe a ei; degetele lor se împletesc.

Vede cum ochii lui Judith se dau peste cap o dată, de două ori. Apoi se deschid larg și alunecă înspre el. Asta pare să ceară un efort foarte mare.

Buzele ei se curbează în ceva ce ar putea fi un zâmbet. El simte o apăsare pe degete.

— Nu plânge, șoptește ea.

Hamnet are din nou senzația aceea pe care a avut-o toată viața: că ea este cealaltă parte a lui, că ei doi se potrivesc precum jumătățile unei nuci. Că, fără ea, el este incomplet, pierdut. Tot restul vieții va avea o rană deschisă, într-o parte, acolo de unde i-a fost smulsă ea. Cum poate să trăiască fără ea? Nu poate. Este ca și cum i-ai cere inimii să trăiască fără plămâni, ca și cum ai smulge luna de pe cer și le-ai cere stelelor să lumineze în locul ei, ca și cum te-ai aștepta ca orzul să crească fără ploaie. Acum, ca prin magie,

pe obraji ei apar lacrimi, ca niște semințe argintii. Băiatul știe că sunt ale lui, căzute din ochii lui pe fața surorii sale, dar la fel de ușor ar putea fi ale ei. Ei doi sunt unul și același.

— O să te descurci, murmură Judith.

El îi strânge degetele cu furie.

— Ba nu.

Își trece limba peste buze și simte un gust sărat.

— Vin cu tine. Ne ducem împreună.

Din nou, licărirea unui zâmbet, apăsarea degetelor ei.

— Nu, zice ea cu lacrimile strălucindu-i pe față. Rămâi. Au nevoie de tine.

El simte Moartea în cameră, pândind în umbră, acolo, lângă ușă, cu capul întors, dar urmărindu-i, urmărindu-i mereu. Așteaptă, are răbdare. Va aluneca înspre ei cu picioarele-i descărnate, cu răsuflarea de cenușă udă, ca să o ia, să o înșface în îmbrățișarea ei rece, iar el, Hamnet, nu va putea să se lupte cu ea ca să o elibereze. Ar trebui să stăruie să-l ia și pe el? Ar trebui să se ducă împreună, așa cum au făcut întotdeauna?

Apoi îi vine ideea. Nu știe de ce nu s-a gândit la asta până acum. Așa cum stă ghemuit acolo, lângă ea, lui Hamnet îi trece prin minte că ar putea să păcălească Moartea, să facă gluma aceea pe care el și Judith le-au făcut-o celorlalți încă de când erau mici: să-și schimbe locurile și hainele, făcându-i pe oameni să creadă că fiecare e celălalt. Fețele lor sunt la fel. Oamenii fac tot timpul observația asta, cel puțin o dată pe zi. Nu este nevoie decât ca Hamnet să se acopere cu șalul lui Judith sau ca ea să poarte pălăria lui; se așază la masă așa, cu ochii plecați, zâmbetele ascunse, iar mama lor pune o mână pe umărul lui Judith și spune: Hamnet, poți tu să aduci lemnele? Sau

tatăl lor intră în cameră și, văzându-și copilul îmbrăcat în jiletcă, crede că este fiul lui și îl pune să conjuge un verb în latină doar ca să descopere că este fiica, ascunzându-și râsul, amuzându-se de această iluzie și scoțându-l la iveală pe fiul adevărat, pitulat după ușă.

Îi va ieși oare păcăleala, gluma lor, încă o dată? Crede că da. Crede că așa va face. Aruncă o privire peste umăr la tunelul de beznă de lângă ușă. Întunericul este lipsit de profunzime, moale, desăvârșit. Întoarce-te cu spatele, îi spune el Morții. Închide ochii. Doar o clipă.

Își strecoară mâinile sub Judith, cu o palmă sub umerii ei, cealaltă, sub coapse, și o răstoarnă într-o parte, spre cămin. Este mai ușoară decât se aștepta; ea se rostogolește pe o parte și deschide ochii doar puțin în timp ce se îndreaptă. Îl privește, încruntată, cum se întinde în adâncitura lăsată de corpul ei și îi ia locul, cum își netezește părul de o parte și de cealaltă a feței, cum trage cearșaful în sus peste amândoi, îndesându-l sub bărbie.

Vor arăta la fel, este sigur. Nimeni nu va ști să facă diferența. Va fi ușor ca Moartea să se înșele, să-l ia pe el în locul ei.

Judith se foiește lângă el, încercând să se ridice.

— Nu, zice ea din nou. Hamnet, nu.

Băiatul știa că sora lui o să-și dea seama imediat ce vrea el să facă. Mereu își dă seama. Clatină din cap, dar este prea slăbită să se ridice din pat. Trage repede cearșaful peste amândoi.

Inspiră. Expiră. Întoarce capul și îi răsuflă în spirala urechii; îi dă puterea, sănătatea, toată ființa lui. Tu rămâi, îi șoptește el, și mă duc eu. Îi trimite vorbele acestea: vreau să iei viața mea. Va fi a ta. Ți-o dau eu.

Nu pot trăi amândoi: și el, și ea înțeleg asta. Nu este destulă viață, destul aer, destul sânge pentru amândoi. Poate nici nu a fost vreodată. Și, dacă e să trăiască unul dintre ei, atunci ea trebuie să fie aceea. Așa vrea el. Strânge tare cearșaful cu amândouă mâinile. El, Hamnet, hotărăște asta. Așa va fi.

Cu puțin timp înainte să împlinească doi ani, Susanna stă într-un coș pe podeaua salonului bunicii, cu picioarele încrucișate, cu rochița umflată în jurul ei. Ține câte o lingură de lemn în fiecare mână și vâslește cu ele cât de repede poate. Se dă cu barca pe râu. Curentul este puternic și se bifurcă. Ierburile se unduiesc și se descâlcesc. Trebuie să dea mereu la vâsle ca să rămână la suprafață — dacă se oprește, cine știe ce se poate întâmpla? Rațe și lebede plutesc pe lângă ea, aparent senine și netulburate, dar Susanna știe că labele lor înoată întruna pe sub apă. Nimeni în afară de ea nu mai poate vedea păsările acestea. Nici mama ei, care stă la fereastră, cu spatele la cameră, împrăștiind semințe pe pervaz. Nici bunica, așezată la masă, cu coșul de lucru în fața ei. Nici tatăl ei, două picioare îmbrăcate în ciorapi închiși la culoare, care pășesc de la un perete la celălalt. Tălpile pantofilor lui râcâie și tropăie pe suprafața râului Susannei. Trece pe lângă o rață, printr-o lebădă, peste un mal cu stuf. Susanna vrea să-i spună să fie atent, să se asigure că știe să înoate. Își imaginează capul tatălui ei — cu părul negru, precum ciorapii — dispărând sub apele plescăitoare, maronii-verzui. Simte cum i se pune un nod în gât, ochii o înțeapă la gândul acesta.

Își ridică privirea spre tatăl ei și vede că s-a oprit din acel du-te-vino. Picioarele lui sunt nemișcate, drepte, două trunchiuri de copac. Stă în fața mamei lui, care coase mai departe, acul dispărând și ivindu-se din nou prin material. Susannei i se pare că e un pește, unul subțire, argintiu, poate o plevușcă sau un lipan, care sare din apă și se scufundă la loc, sare și se scufundă, și se gândește iarăși la râul ei când își dă seama că bunica a aruncat lucrul de mână, s-a ridicat în picioare și a început să țipe la tatăl Susannei, chiar în fața lui. Susanna îi privește speriată, cu lingurile-vâsle oprite. Absoarbe priveliștea aceasta neobișnuită, și-o fixează în minte: bunica ei, cu chipul schimonosit de furie, cu mâna strângând brațul fiului său; tatăl ei, smulgându-și brațul din strânsoare, vorbind încet și amenințător; apoi bunica arătând spre mama Susannei, strigându-i numele — rostindu-l astfel încât sună ca Annis —, făcând-o să se întoarcă spre ei. Rochia mamei ei este umflată în partea din față cu alt bebeluș. Un frate sau o soră pentru tine, i s-a spus. Mama ei ține și o veveriță pe braț. Oare așa e? Susanna știe că da. Coada animalului se înfoaie roșie ca o flacără în lumina soarelui care pătrunde prin geam. Veverița se cațără pe mâneca mamei și se cuibărește sub boneta ei, în păr, pe care uneori Susanna are voie să-l descâlcească, să-l pieptene, să-l împletească.

Chipul mamei ei este senin. Ea privește salonul, pe bunica, pe bărbat, pe copilul din coșul-barcă. Mângâie coada veveriței; Susanna simte o atracție, o dorință de a face același lucru, dar veverița nu o s-o lase niciodată să se apropie de ea. Mama ei o mângâie pe coadă și ridică din umeri la ce i se spune. Zâmbește nelămurit și se întoarce cu spatele, ridicând veverița de pe umăr și lăsând-o să iasă prin fereastra deschisă.

Susanna privește toate acestea. Rațele și lebedele înoată mai aproape, tot mai aproape, strângându-se din ce în ce mai mult în jurul ei.

Mary coase și iar coase, acul ridicându-se din tiv și împungându-l iar. Nu prea știe ce face, dar vede că, pe măsură ce ascultă la ce îi spune fiul ei, cusăturile se fac tot mai mari, mai neîndemânatice, și asta o supără cu atât mai mult cu cât știe că este vestită pentru priceperea la cusut. Încearcă să nu-și piardă cumpătul, încearcă să rămână calmă, dar fiul ei spune că nu are nicio îndoială că acest plan va funcționa, că va putea să lărgească afacerea lui John în Londra. Mary abia își poate stăpâni furia, disprețul. Nora ei nu contribuie cu nimic la această discuție, bineînțeles, ci doar stă la fereastră și scoate sunete prostești.

O veveriță roșcată, cu față de șobolan, trăiește în copacul din fața casei: lui Agnes îi place să-i dea de mâncare și să o mângâie, din când în când. Mary nu poate înțelege și pace de ce și i-a spus nurorii ei că nu trebuie s-o lase în casă, Dumnezeu știe ce boli și molime poate să răspândească, dar Agnes nu vrea să asculte. Agnes nu ascultă niciodată. Nici măcar acum, când soțul ei a venit cu ideea asta, să plece de acasă, să fugă, să se ascundă, când, de fapt, ar trebui să cadă în genunchi și să implore iertare de la mama lui, care i-a primit pe el și pe mireasa lui cu burta mare în casa ei, în urmă cu nici trei ani, și de la tatăl lui, care, martor le e Dumnezeu, are păcatele sale, dar încearcă mereu să facă ce este mai bine pentru familie. Lui Agnes îi stă în fire să nu asculte de nimeni.

Mary nu-și poate privi fiul; nu-și poate privi nora, care stă acolo, din nou cu burta mare, frământându-se pentru

nenorocita aia de veveriță, de parcă aici nu s-ar întâmpla nimic important.

John o tratează pe Agnes ca pe o toantă, o proastă de la țară. O salută din cap dacă trece pe lângă ea prin casă sau dacă o vede la masă. Cum ne simțim astăzi, Agnes? o întreabă el, ca pe un copil. O privește cu blândețe dacă scoate din buzunar un mănunchi de rădăcini murdare sau deschide palmele pentru a le arăta ghindele strălucitoare pe care le-a adunat. E îngăduitor cu ciudățeniile ei, cu rătăcirile din timpul nopții, cu aspectul ei uneori răvășit, închipuirile și previziunile scrântite pe care le are câteodată, feluritele animale și alte creaturi pe care le aduce în casă (o salamandră de apă, pe care a pus-o în urcior, o porumbiță fără pene, pe care a îngrijit-o până s-a înzdrăvenit de tot). Dacă Mary i se plânge când stau întinși în pat seara, el o bate ușor pe mână și îi spune Lasă fata în pace. E de la țară, nu uita, nu de la oraș. La care Mary spune trei lucruri: Agnes nu este fată. Este o femeie care a amăgit un băiat mult mai tânăr, băiatul nostru, să se însoare cu ea din cea mai proastă pricină cu putință. Și: Îi ierți prea multe și numai pentru zestrea aia a ei. Să nu crezi că nu văd asta. Și: Și eu sunt de la țară, crescută la fermă, dar mă vezi alergând noaptea pe aici și aducând animale sălbatice în casă? Nu. Unii dintre noi, pufnește ea către soțul său, știu cum să se poarte.

— Ar fi de ajutor, zice nepăsător, stăruitor fiul ei, de ajutor pentru noi toți ca afacerea lui tata să se extindă așa. A avut o idee inspirată. Dumnezeu știe că, în orașul ăsta, îi este destul de greu acum. Dacă ar fi să deschid afacerea în Londra, sunt sigur că aș putea…

Înainte chiar să-și dea seama că și-a pierdut răbdarea, ca și cum și-ar pierde echilibrul pe gheață, mama este

sus, în picioare, își înșfacă fiul de braț, îl scutură și îi spune:

— Toată ideea asta e o prostie. Habar n-am cine i-a băgat așa ceva în cap tatălui tău. Când ai arătat tu vreodată cel mai mic interes față de afacerea lui? Când te-ai arătat vreodată vrednic de o responsabilitate ca asta? Londra, auzi la el! Mai ții minte când te-am trimis să aduci pieile alea de căprioară din Charlecote și le-ai pierdut pe drumul de întoarcere? Sau când ai schimbat o duzină de mănuși pe o carte? Mai ții minte? Cum de puteți, tu și el, să vă gândiți măcar să extindeți afacerea în Londra? Credeți că în Londra nu sunt mănușari? O să te mănânce de viu de îndată ce dau cu ochii de tine.

Ce vrea ea, de fapt, să spună este Nu pleca. Ce vrea ea, de fapt, este ca fiul ei să poată desface căsnicia cu ticăloasa asta căreia îi curge sălbăticia prin vine, ce n-ar da să n-o fi văzut niciodată pe femeia asta din pădure, despre care toată lumea zicea că este soiul ăla ciudat, cu care nu poți să te însori. De ce și-o fi pus ea ochii pe fiul lui Mary, care nu avea nici slujbă, nici avere? Ar vrea să nu-i fi venit niciodată ideea de a-și trimite fiul ca meditator la ferma aceea de lângă pădure: dacă s-ar putea întoarce în timp să șteargă asta, așa ar face. Mary nu suportă s-o aibă pe femeia asta în casa ei, nu suportă cum își face apariția într-o încăpere pe nesimțite, cum se uită la tine, direct la tine, direct prin tine, de parcă n-ai fi decât apă și aer pentru ea, cum îi gângurește și îi cântă copilului. Ce vrea ea, de fapt, este ca fiul ei să nu fi auzit niciodată de planul lui John de a se extinde la Londra. Gândul la oraș, la mulțimile lui, la bolile lui, o face să i se pună o gheară în piept.

— Agnes, zice ea, de îndată ce fiul său își retrage ațâțat brațul, sigur tu ești de acord cu mine. Nu se poate să plece. N-are cum să ne lase așa și gata.

În cele din urmă, Agnes se întoarce spre ei. Încă ține în brațe veverița, bagă de seamă Mary, furioasă. Coada animalului alunecă și îi scapă printre degete; ochii lui, niște mărgele aurii pătate cu negru, se opresc asupra lui Mary. Ce degete frumoase are Agnes, observă Mary cu tristețe. Grațioase, albe, subțiri. Agnes, este ea nevoită să recunoască, e o femeie remarcabilă. Dar are un soi tulburător, greșit, de frumusețe: părul întunecat nu se potrivește cu ochii verzi-aurii, pielea mai albă ca laptele, dinții aliniați, dar ascuțiți, ca ai unei vulpi. Mary își dă seama că nu se poate uita la nora sa mult timp, nu îi poate susține privirea. Creatura aceasta, femeia aceasta, elful, vrăjitoarea, spiritul acesta al pădurii — pentru că ea este toate astea, așa vorbește lumea și Mary știe că e adevărat — i-a vrăjit și prins fiul în mreje, l-a ademenit într-o uniune. Și asta Mary nu poate să ierte.

Mary caută sprijin la Agnes acum. Cu siguranță, în această privință, pot fi de aceeași părere. Fără îndoială, nora ei o va sprijini în împrejurarea de față, pentru a-l ține alături de ele, acasă, în siguranță, unde să-l poată avea sub ochi.

— Agnes, spune Mary, suntem de acord, nu-i așa? Astea sunt planuri prostești, fără vreun temei adevărat. Trebuie să stea aici, cu noi. Trebuie să fie aici când i se naște copilul. Locul lui este alături de tine, de copii. Trebuie să muncească aici, în Stratford. Nu poate să plece așa. Nu? Agnes?

Agnes își ridică privirea și, o clipă, i se zărește fața de sub bonetă. Zâmbește, cel mai enigmatic și mai înnebunitor

zâmbet, iar Mary simte cum se prăbușește ceva în sufletul ei, înțelege ce greșeală a făcut, înțelege că Agnes nu-i va lua niciodată partea.

— Nu văd niciun temei, răspunde Agnes cu vocea ei ușoară, melodioasă, pentru care să-l ținem aici împotriva voinței lui.

Mary este gâtuită de furie. Îi vine s-o lovească pe femeia asta, chiar dacă poartă un copil în pântec. Îi vine să ia acul și să i-l înfigă în pielea aia albă, piele pe care fiul ei a atins-o și a avut-o și a sărutat-o și toate celelalte. La gândul ăsta, lui Mary i se face rău, își simte stomacul revoltându-se, băiatul ei, copilul ei și creatura asta.

Scoate un sunet nearticulat, pe jumătate suspin, pe jumătate țipăt. Își aruncă lucrul de mână pe jos și pleacă tropăind de lângă masă, de lângă lucrul ei, de lângă fiul ei, pășind peste copil, care stă într-un coș lângă cămin, cu două linguri de lemn în mâini.

Nu poate să nu bage de seamă că, în timp ce ea se îndreaptă spre coridor, Agnes și fiul său încep să râdă, la început încet, apoi mai tare, încercând să se potolească unul pe altul, pașii lor auzindu-se pe dale, îndreptându-se unul spre altul, fără îndoială.

După câteva săptămâni, Agnes merge pe străzile din Stratford, ţinându-şi soţul de braţ. Mărimea burţii o împiedică să păşească mai repede; nu poate trage destul aer în piept pentru că pruncul ocupă tot mai mult loc. Simte că soţul ei încearcă să se mişte încet de dragul ei, simte că muşchii lui tremură din pricină că se străduieşte să-şi alunge nevoia înnăscută de efort, de mişcare, de iuţeală. Pentru el, este ca şi cum ar încerca să se înfrâneze de la

băut când este pustiit de sete. E gata de plecare: Agnes își dă seama de asta. Au fost multe pregătiri, multe certuri, multe aranjamente de făcut, scrisori de scris, lucruri de împachetat, haine pe care Mary trebuie să le spele și să le spele din nou, doar ea; nimeni altcineva nu are voie. Sunt probe de mănuși pe care John trebuie să le cerceteze, apoi să le împacheteze și să le despacheteze, iar și iar.

Iar acum, a sosit momentul. Agnes îl conjugă: pleacă, va fi plecat, va pleca. A unit aceste împrejurări; a pus totul în mișcare, ca un păpușar ascuns în spatele unui paravan, trăgând ușor de sforile oamenilor ei de lemn, manevrându-i și îndrumându-i într-o anumită direcție. L-a rugat pe Bartholomew să vorbească cu John, apoi a așteptat ca John să vorbească cu soțul ei. Nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat dacă ea nu l-ar fi convins pe Bartholomew să-i bage ideea în cap lui John. Ea a creat acest moment — nimeni altcineva — și totuși, acum, că se întâmplă, își dă seama că este exact opusul a ceea ce-și dorește.

Ce-și dorește ea este ca el să-i rămână alături, ca mâna lui să rămână în a ei. Ca el să fie acolo, în casă, când ea va aduce copilul pe lume. Ca ei doi să fie împreună. Ceea ce-și dorește ea, totuși, nu contează. El pleacă. Oricât ar fi de tainic, ea îl trimite de acolo.

Soțul ei și-a legat bocceaua în spinare. După ce se va căpătui undeva, îi vor fi trimise alte cutii cu lucruri. Ghetele lui sunt curate și lustruite; ea le-a uns cu grăsime pe la cusături, ca să le păzească de umezeala de pe străzile Londrei.

Agnes îi aruncă o privire furișă. Are profilul hotărât, barba tunsă și dată cu ulei (ea s-a ocupat de asta aseară, dând cu briciul pe cureaua de piele, apoi atingând pielea

iubitului ei cu marginea lui mortală — câtă încredere, câtă supunere). Privirea îi este ațintită în jos: nu vrea să salute oamenii sau să stea prea mult de vorbă. Mâna lui o strânge pe a ei, apăsând tare cu degetele. Este dornic să pornească la drum. Să termine odată cu asta. Să plece.

Vorbește despre un văr pe care îl va vizita în Londra și care i-a făcut rost de o cameră.

— E lângă râu? se aude ea întrebând, chiar dacă știe răspunsul: el i-a mai spus toate astea.

Pare important să continue să vorbească, despre nimic foarte însemnat. Oamenii din Stratford s-au strâns în jurul lor. Privesc, observă, ascultă. Este important pentru el, pentru ea, pentru familie, pentru afacere să dea impresia de armonie, de înțelegere, că au ajuns la o învoială. Ca însăși purtarea lor să infirme zvonurile care circulă: nu pot trăi împreună; afacerea lui John merge prost; el pleacă la Londra din cauza unui lucru rușinos.

Agnes își ridică bărbia un pic mai mult. Nu este nimic rușinos, zice spatele ei drept. Nimic nu merge rău în căsnicia noastră, zice rotunjimea mândră a mijlocului ei. Nu e nimic în neorânduială cu afacerea, zic ghetele lucioase ale soțului ei.

— Da, răspunde el. Și nu-i departe de tăbăcării, cred. Așa că o să pot să le văd, pentru tata, și să o aleg pe cea mai bună.

— Înțeleg, zice ea, deși simte cât se poate de limpede că el n-o să se ocupe de afacerea cu mănuși multă vreme.

— Oamenii spun, continuă el, că râul are curenți periculoși.

— Da? se miră Agnes, deși l-a mai auzit zicându-i asta și mamei lui.

— Vărul meu spune că e musai ca de fiecare dată când îl traversezi să angajezi un barcagiu priceput.

— Așa deci.

El continuă să povestească despre feluritele maluri diferite ale râului, despre cheiurile de debarcare, despre cum anumite momente ale zilei sunt mai sigure decât altele. Agnes își închipuie un râu gros, lat, învolburat de curenți mortali, împânzit cu vase minuscule, ca o haină cusută cu mărgele. Își închipuie unul dintre aceste vase, în care se află soțul ei, eșuat în aval, pe el cu creștetul descoperit, cu hainele îmbibate de apa râului, pătate de noroi, cu ghetele năclăite. Este nevoită să scuture cu putere din cap, să-și înfigă degetele în brațul lui solid, ca să scape de această imagine. Nu este adevărat, nu va fi adevărat; e doar mintea ei, care îi joacă feste.

Îl însoțește până la hanul unde se lasă scrisorile, în timp ce el îi vorbește despre camera închiriată, despre cum se va întoarce înainte ca ea să-și dea seama că a fost plecat, cum se va gândi la ea, la Susanna, în fiecare zi. Va găsi o locuință pentru ei acolo, în Londra, de îndată ce va putea, și vor fi cu toții, împreună, în scurt timp. Acolo, lângă borna cu săgeata spre „Londra" (ea știe cuvântul acesta, forma impunătoare, încrezătoare, a literei L, o-ul rotunjit, ca un ochi, arca repetată a n-ului), se opresc.

— O să-mi scrii? întreabă el și chipul îi capătă o expresie obosită. Când va veni vremea?

Își întinde amândouă mâinile spre ea și îi cuprinde partea de jos a abdomenului rotunjit.

— Sigur, răspunde Agnes.

— Tatăl meu, zâmbește el mâhnit, speră să fie băiat.

— Știu.

— Dar pentru mine n-are importanță. Băiat sau fată. Fiică ori fecior. Totuna mi-e. De îndată ce primesc veste, fac pregătirile să vă aduc pe toți. Și atunci o să fim împreună, în Londra.

O trage aproape de el, cât de aproape poate, cu pântecul ce poartă copilul între ei, cuprinzând-o cu brațele.

— Nu ai nicio presimțire? îi șoptește el la ureche. Nicio premoniție de data asta? Despre ce va fi?

Agnes își sprijină capul pe el, aproape de deschizătura cămășii.

— Nu, spune și este conștientă de nedumerirea din vocea ei.

A surprins-o că nu a putut să vadă sau să ghicească ce poartă în ea: fată sau băiat, nu poate spune. Nu primește semne clare. Deunăzi a scăpat un cuțit de pe masă, care a căzut cu vârful spre foc. Fată, deci, și-a zis. Dar mai târziu în aceeași zi s-a trezit scoțând cu lingura și mâncând miezul unui măr, crocant, cu un gust plăcut și pătrunzător, și s-a gândit: băiat. E tare înșelător. Părul ei este uscat și pârâie când îl piaptănă, ceea ce înseamnă că e fată, dar pielea îi este moale și unghiile, puternice, ceea ce înseamnă că e băiat. Deunăzi i-a ieșit în cale un nagâț, dar pe urmă din tufișuri a ieșit cârâind o făzăniță.

— Nu-mi dau seama, răspunde ea. Și nu știu de ce. Este…

— Nu-ți face griji, zice el cuprinzându-i fața cu mâinile și ridicându-i capul astfel încât să se privească în ochi. Totul va fi bine.

Agnes încuviințează, coborându-și privirea.

— N-ai spus tu mereu că vei avea doi copii?

— Ba da, răspunde ea.

— Ei, vezi? zice el și își lasă palma pe trupul ei. Ăsta este al doilea. E pregătit, așteaptă. Totul va fi bine. Știu eu.

O sărută direct pe gură, apoi se retrage ca să o privească. Agnes se silește să zâmbească, dându-și seama că speră ca oamenii din oraș să-i vadă. Acolo, se gândește ea în timp ce-i mângâie obrazul cu o mână, și acolo, în timp ce îi atinge părul cu degetele. El o sărută din nou, mai lung de data aceasta. Apoi oftează, îi trage capul spre el și-și îngroapă fața în scobitura gâtului ei.

— Nu mă duc, murmură el, dar Agnes simte cuvintele cum se trag și se împing, așa cum le rostește, dar, în același timp, cum se desprind de sentimentele lui adevărate.

— Ba da, spune ea.

— Nu.

— Trebuie.

El oftează iar și boneta ei apretată foșnește sub răsuflarea lui.

— Poate n-ar trebui să te las acum, când ești... Cred că, poate...

— Așa trebuie să fie, zice ea și îi atinge cu degetele pânza boccelei, din care știe că el a scos câteva mostre de mănuși date de tatăl lui și, în locul lor, a pus cărți și hârtii.

Îi zâmbește strâmb, crispat. Poate el observă că ea îi cunoaște jocul, poate nu.

— Le am pe mama și pe sora ta, continuă Agnes, apăsându-i bocceaua cu mâna, și toată familia ta. Ca să nu mai zic de a mea. Trebuie să pleci. O să ne găsești o casă nouă în Londra și o să venim și noi acolo, cât de curând.

— Nu știu, murmură el. Nu-mi place să te las. Și dacă dau greș?

— Greș?

— Dacă nu-mi găsesc de lucru acolo? Dacă nu pot să extind afacerea? Dacă…

— N-o să dai greș, spune Agnes. Știu eu.

El se încruntă și o privește cu mai multă atenție.

— Știi tu? Ce știi? Spune-mi. Simți ceva? Ai…

— Lasă ce știu eu. Trebuie să pleci.

Îl împinge în piept, lăsând aer și spațiu să intervină între ei, simțindu-i brațele alunecându-i de pe ea, desfăcându-se. Fața lui este umbrită, încordată, șovăitoare. Ea îi zâmbește, trăgând aer în piept.

— Nu-mi iau rămas-bun, spune, și glasul ei rămâne calm.

— Nici eu.

— Nu mă uit în urma ta.

— O să merg cu spatele, zice el îndepărtându-se, ca să te văd mereu.

— Până la Londra?

— Dacă trebuie.

Agnes râde.

— O să cazi într-un șanț. O să dea o căruță peste tine.

— Și ce dacă?

El se repede spre ea, o ia în brațe și o sărută o dată.

— Asta e pentru tine, spune și o sărută iar. Asta e pentru Susanna.

Și încă o dată.

— Și asta e pentru bebeluș.

— O să i-l transmit, spune ea, străduindu-se să zâmbească, atunci când va veni timpul. Acum du-te!

— Mă duc, spune el, mergând tot cu spatele. Nu pare că plec dacă merg așa.

Agnes dă din mâini.

— Du-te, îi zice.

— Mă duc. Dar mă întorc cât ai zice peşte să vă iau pe toţi.

Agnes se răsuceşte cu spatele înainte ca el să ajungă la cotitură. O să-i ia patru zile să ajungă la Londra, mai puţin dacă pe drum îl culege vreun ţăran binevoitor în căruţa lui. Ea poate să-l încurajeze să plece, dar nu şi să-l vadă plecând.

Se duce înapoi, mai încet, pe unde a venit. Ce ciudat i se pare să păşească pe aceleaşi străzi, să facă drumul invers, ca şi cum ar pune cerneală peste cuvinte vechi, picioarele ei fiind pana, revizuindu-şi lucrul, rescriind, ştergând. Despărţirile sunt ciudate. Pare atât de simplu: acum un minut, patru, cinci, el era aici, lângă ea; acum, s-a dus. Era cu el; acum, e singură. Se simte descoperită, rece, decojită ca o ceapă.

Uite taraba pe lângă care au trecut mai devreme, pe care sunt teancuri înalte de oale de tinichea şi rumeguş de cedru. Iată femeia pe care au văzut-o, încă nehotărâtă, ţinând două oale în mâini, cântărindu-le, şi cum este cu putinţă ca ea să fie încă acolo, cum este cu putinţă ca ea să fie încă prinsă în aceeaşi activitate, în alegerea unei oale, când în viaţa lui Agnes s-a petrecut o asemenea schimbare, o asemenea transformare? Lumea ei s-a despicat în două, iar aici iată acelaşi câine, moţăind în prag. Iată o femeie tânără care leagă haine în mănunchiuri, la fel cum făcea când au trecut ei. Iată-l pe vecinul său, un bărbat cu părul sur şi cu faţa slabă, gălbuie (nu mai prinde sfârşitul anului, se gândeşte Agnes, gândul acesta trecându-i prin minte la fel de iute ca zborul unei rândunici pe cer), salutând-o din mers cu o mişcare a capului. El nu vede, nu-şi dă seama că viaţa pe care o ştia ea s-a terminat, că el a plecat?

Bebelușul se mișcă iute, ca și cum ar da din umeri, apăsând cu o palmă, un picior, un umăr în peretele de piele. Ea își pune o mână acolo — o mână afară, alături de mâna dinăuntru — de parcă nimic nu s-a schimbat, de parcă lumea este la fel cum era.

Scrisoarea Elizei este luată de un flăcău care stă la câteva case mai sus: s-a trezit și a ieșit, pe Henley Street, înainte să se crape de ziuă, pentru că a fost trimis de tatăl lui să vadă de o vacă gestantă de pe partea îndepărtată a râului. Mary l-a strigat de la fereastră, i-a dat scrisoarea, cu instrucțiuni să o ducă la hanul unde se lasă scrisorile, și i-a îndesat o monedă în palmă.

Băiatul și-o ascunde în mânecă, nu înainte de a cerceta mâzgălitura cu litere înclinate. Nu a învățat niciodată să citească, așa că pentru el nu înseamnă nimic, dar, chiar și așa, îi plac buclele, formele, întrepătrunderile întunecate ale cernelii, asemenea urmelor pe care le lasă crengile când se scutură pe pervazul înghețat.

Duce scrisoarea la hanul de lângă pod, apoi își vede de drum către vaca lui, care tot nu a fătat și îl privește cu ochi mari și — crede băiatul — înspăimântați, rumegând îndelung. Mai târziu în aceeași dimineață, hangiul o înmânează, alături de altele, unui negustor de cereale, care se duce la Londra.

Scrisoarea Elizei către fratele ei călătorește în săculețul de piele al negustorului de cereale până la Banbury. De acolo, este dusă cu căruța la Stokenchurch și ajunge la ușa gazdei. Proprietarul își mijește ochii la ea, ridicând-o în lumina soarelui, care intră pieziș în holul lui. Vederea lui este slabă.

Deslușește numele chiriașului său, care a plecat ieri spre Kent. Teatrele sunt închise din cauza ciumei, prin ordin judecătoresc, prin urmare, chiriașul și trupa lui de actori s-au dus în orașele apropiate, în locuri în care sunt permise adunările.

Proprietarul trebuie să aștepte până când fiul lui se întoarce din Cheapside, unde a avut niște treabă. Când ajunge acasă — morocănos, pentru că omul cu care trebuia să se întâlnească nu a venit și a plouat tare și fiul este ud până la piele — durează câteva ore până când scoate cerneală și o pană, ia scrisoarea de pe cămin și, cu trudă, ținându-și limba în colțul gurii, scrie adresa hanului din Kent, unde le-a zis chiriașul că o să stea.

Apoi scrisoarea este dată din mână în mână până la un han de la marginea orașului, unde așteaptă pe cineva care să călătorească spre Kent — în cazul de față, un om care împinge un cărucior, pe care stau o femeie, un câine și o găină.

Când primește scrisoarea, el — chiriaș, frate, soț, tată și, aici, actor — stă în sala ghildelor dintr-un orășel de la marginea estică a Kentului. Clădirea miroase a carne maturată și sfeclă fiartă; într-un colț, se află un morman de unelte de agricultură și de saci; fâșii înguste de lumină pătrund prin ferestre înalte, pătate de mucegai.

El stă rezemat, privind razele slabe de lumină, gândindu-se la felul în care acestea se întâlnesc la jumătatea clădirii, creând arcade de lumină, și la felul în care dau întregului spațiu o senzație subacvatică, de parcă el și restul companiei lui ar fi pești ce înoată în adâncurile sumbre ale unui iaz verzui.

Un copil mic — un băiat, presupune el — se năpustește înăuntru, desculț, cu capul descoperit, cu hainele zdrențuite, cu aspect plăpând, și strigă ceva ce seamănă

numelui său cu o voce hotărâtă, stridentă, fluturând o scrisoare în sus, ca pe un steag.

— Eu sunt, răspunde el plictisit, întinzând mâna.

Poate este o somație de plată, o reclamație, o înștiințare din partea unui patron al artelor.

— Ia fiți atenți aici! le zice el colegilor, care se învârtesc fără rost pe estrada ridicată, de parcă, se gândește el, nu urmează să dea un spectacol peste mai puțin de trei ore, de parcă nu ar avea loc nimic deosebit aici, în sala aceasta prăfuită. Va trebui să vă numărați pașii de la stânga la dreapta, așa, le arată el mergând spre copilul desculț, altfel unul dintre voi o să cadă de pe scenă în public.

Se oprește în fața copilului. Păr neobișnuit de tern, ochi mari. O rană pe buza de jos. Mizerie sub unghii. Șase sau șapte ani, poate mai mulți.

Smulge scrisoarea din mâna copilului.

— Pentru mine? zice el strecurându-și degetele în borsetă și scoțând o monedă. Și pentru tine.

Aruncă moneda în sus. De îndată, copilul se însuflețește, iar trupul lui costeliv prinde viață și sare.

El râde, întorcându-se pe călcâie, trăgând de sigiliul roșu, aplicat cam într-o parte, cu însemnele familiei. Observă scrisul surorii lui, înainte să-și ridice privirea. Pe scenă, tânărul pășește țeapăn spre actorul mai în vârstă, ocolind pe marginea estradei, de parcă podeaua de dedesubt ar fi acoperită cu plumb topit.

— Doamne sfinte! urlă el și vocea i se întinde până la traversele de lemn, la stratul de tencuială de pe pereți.

Știe cum să-și arunce vocea în aer, cum să o facă să sune mai grav, astfel încât să devină glasul unui uriaș. Actorii îngheață, cu gurile căscate.

— Mai avem doar câteva ore până când sala asta va fi plină cu bunii oameni din Kent. Aveți de gând să faceți circ pentru ei? Intenția noastră este să-i facem să râdă sau să le arătăm o tragedie? Aveți grijă de asta sau mâine n-o să avem ce mânca.

Scutură hârtia pe care o ține în mână și îi fixează încă un moment cu privirea, pentru efect. Pare să funcționeze. Tânărul arată de parcă ar fi gata să izbucnească în lacrimi și frământă cu degetele stofa costumului. El se întoarce cu spatele, ca să-și ascundă zâmbetul, apoi se uită în jos la scrisoare.

„Dragă Frate", vede el, și „foarte bonlavă" și „fica ta". „Te rugăm să vi acasă", zice acolo: „nu iau mai rămas multe ore de trăit".

Brusc, simte că se sufocă. Aerul din sală este fierbinte ca într-un cuptor, cu particule de pleavă. Simte că pieptul i se ridică și coboară, dar aerul nu pare să ajungă la el. Se uită lung la pagină, citind cuvintele o dată, de două ori. Albul paginii pare să pulseze, rigid și orbitor, preț de o clipă, apoi se retrage în spatele urmelor negre ale literelor. Preț de o clipă, își vede fiica, cu chipul ridicat să-l privească, cu mâinile împreunate, cu ochii ațintiți la ai lui. Simte nevoia să-și lărgească hainele; să-și rupă șireturile. Trebuie să iasă, trebuie să plece din clădirea aceasta.

Cu scrisoarea strânsă în pumn, se repede la ușă și se împinge în ea cu toată greutatea. Afară, culorile îi atacă ochii: cerul strălucitor de culoarea lazuritului, verdele intens de pe marginea drumului, florile crem ale unui copac, rochia roz a unei femei care duce o mărțoagă pe drum. De o parte și de cealaltă a coastelor animalului sunt coșuri împletite. El observă imediat că un coș este mai greu decât celălalt: coșurile sunt inegale, atârnând într-o parte.

Potrivește încărcătura aia, îi vine lui să-i strige, la fel cum a strigat la actorii din sală. Dar nu are suflu. Plămânii i se umflă și i se strâng, inima îi bate cu putere acum în coșul pieptului, bate, ezită, bate din nou. Privirea pare să i se încețoșeze la margini, florile palide ale copacului tremură, de parcă ar fi văzute prin vâlvătaia unui foc.

„Foarte bonlavă", îi răsună în minte, „nu iau mai rămas multe ore."

Îi vine să sfâșie cerul, îi vine să smulgă fiecare floare din copacul acela, ar vrea să ia o creangă aprinsă și s-o arunce pe fata aceea îmbrăcată în roz, cu tot cu mârțoaga ei, de pe o stâncă, doar ca să scape de ele, să scape de toate din drumul lui. Atâția kilometri, atâta drum stau între el și copila lui, și atât de puține ore rămase.

Simte o mână pe umăr, o față lângă a lui, o altă mână care îi strânge brațul. Doi dintre prietenii lui sunt acolo, întrebând Ce e, ce s-a întâmplat? Unul dintre ei, Heminge, încearcă să-i ia scrisoarea din mână, desfăcându-i degetele, dar el nu vrea să-i dea drumul, nu vrea. Dacă altcineva ar citi cuvintele acelea, ele ar deveni adevărate, s-ar îndeplini. Încearcă să se elibereze din strânsoarea oamenilor, a amândurora, a tuturor, pentru că vin mai mulți, actorii lui, care se înghesuie în jurul lui, dar cumva el simte pământul pietruit de sub genunchi și vocea prietenului său, Heminge, citește cu voce tare cuvintele scrisorii. Acum, mâinile îl bat pe umăr; este ajutat să se ridice. Cineva spune altcuiva să dea fuga să-i aducă un cal, orice cal, fiindcă trebuie să-l trimită la Stratford cât mai curând posibil. Du-te, îi strigă Heminge băiatului care, nu cu mult timp în urmă, era îngrijorat să nu cadă de pe marginea scenei, du-te și adu un cal. Băiatul o ia la fugă pe stradă, stârnind pământul

cu călcâiele, costumul lui — o îmbrăcăminte ridicolă din brocart și catifea, menită să dea iluzia că silueta aceea e a unei femei — fluturând în aer.

El îl urmărește cu privirea prin hățișul de picioare care îl înconjoară.

Spre sfârșitul celei de-a doua sarcini a lui Agnes, Mary e cu ochii în patru. Nu o lasă singură pe Agnes mult timp. A observat că mijlocul nurorii ei se face tot mai mare, mai rotund decât ar părea posibil. A văzut-o pe Agnes punând pe furiș diverse lucruri într-un sac de sub masă: pânze, foarfecă, sfoară, pachete de ierburi și coji uscate. Arată cu totul neobișnuit, de parcă ar ascunde pepeni sub rochie. Nu știu cum de mai poate să umble, a bombănit John într-o seară, la culcare, în adăpostul strâmt al baldachinului. Cum de mai stă în picioare?

Mary nu o scapă din ochi și le dă poruncă Elizei și slujnicelor să facă la fel. Nu va îngădui ca acest nepot — băiat, speră ei cu toții — să se nască într-un tufiș, ca biata Susanna. Dar asta, se consolează ea singură, a fost înainte să înțeleagă cât de ciudat e felul de a fi al lui Agnes.

— În clipa în care te roagă să ai grijă de Susanna, în clipa în care o vezi că se întinde după sacul ăla, vii și-mi zici! îi șuieră Mary slujnicei. Chiar în clipa aia. Ai înțeles?

Fata încuviințează din cap, cu ochii mari.

Agnes încălzește miere pe foc, în care are de gând să amestece extract de valeriană și tinctură de răcovină. Ia o lingură și amestecă într-un sens, apoi în celălalt, privind mierea alunecând peste vârful de lemn al lingurii și în jurul

lui. Mierea începe să cedeze căldurii, pierzându-și soliditatea, înmuindu-se și transformându-se în lichid, schimbând o formă cu alta. Se gândește la scrisoarea care a sosit de la soțul ei săptămâna asta. A rugat-o pe Eliza să i-o citească de două ori și, de îndată ce o găsește pe fată, vrea s-o roage să i-o mai citească și astăzi. El i-a povestit că a primit un contract să facă mănuși pentru actorii unui teatru: Agnes a trebuit să o roage pe Eliza să se întoarcă și să citească din nou cuvintele acelea, ca să fie sigură că a înțeles, să i le arate pe hârtie, ca să le recunoască altădată, mai târziu. Actori. Teatru. Mănuși. Și ce mănuși aveau nevoie, citise Eliza, poticnindu-se încruntată pe măsură ce deslușea cuvintele nefamiliare. Mănuși lungi, groase, pentru lupte, mănuși fine cu bijuterii și mărgele, pentru regi și regine, pentru scenele de la curte, mănuși moi pentru doamne, dar pentru regi măsura trebuie neapărat să fie mai mare, pentru că trebuie să încapă pe mâinile băieților ce vor urca pe scenă.

Atât de multe lucruri de cântărit în scrisoarea aceasta. Lui Agnes i-a luat zile la rând să priceapă detaliile; a întors cuvintele pe toate părțile în capul ei, le-a urmărit cu un deget pe hârtie, iar acum le-a ținut minte. Bijuterii și mărgele. Scene la curte. Mâinile băieților de pe scenă. Și mănuși moi pentru doamne. Ceva din felul în care a scris el toate acestea, din felul în care a zăbovit asupra detaliilor, ceva din pasajul lung despre mănușile pentru actori îi atrage atenția lui Agnes. Nu este încă sigură ce înseamnă asta. Un fel de schimbare în el, o transformare. Niciodată n-a mai scris așa de mult despre atât de puțin: un contract pentru mănuși. Este doar un contract, ca multe altele, și atunci de ce se simte ea ca un animal mic, ce aude ceva în depărtare?

Se apleacă să ridice tinctura de răcovină și se pregătește să o adauge peste miere, picătură cu picătură, încet, când simte o tensiune ciudată, și totuși familiară, în partea de jos a pântecelui. O tragere în jos, o încleștare: stăruitoare, anume. Se oprește. Nu are cum să fie asta. E prea devreme. Trebuie să mai fie o lună plină înainte de nașterea copilului. Poate este o durere falsă, una dintre acelea care previn corpul despre ce va urma. Se îndreaptă de spate, sprijinindu-se de cămin. Burta ei este așa de mare — mult mai mare decât data trecută — că riscă să se prăbușească peste flăcări.

Strânge polița de deasupra căminului, privind cu nepăsare neobișnuită cum încheieturile degetelor i se albesc. Ce se întâmplă? Voia să o roage pe Eliza — astăzi sau mâine — să-i scrie lui, să-i spună să se întoarcă. Ar vrea să fie și el aici, să asiste la naștere, s-a hotărât ea. Ar vrea să-și coboare din nou ochii asupra lui, să-l ia de mână, înainte să aducă pe lume copilul acesta. Vrea să-i privească chipul, să afle ce se întâmplă în viața lui, să-l întrebe despre mănușile acestea pentru regi, regine și actori. Vrea, își dă seama cum stă așa, în picioare, lângă foc, să se asigure că el este același dintotdeauna, să verifice dacă Londra l-a făcut de nerecunoscut.

Trage aer în piept: mireasma dulce, florală a mierii, valeriana înțepătoare, mirosul acru de mosc al răcovinei. Durerea, în loc să cedeze, se intensifică. Agnes simte că mijlocul i se încordează, de parcă ar fi cuprins de un cerc de fier. Asta nu este durere falsă. O va strânge iar și iar până când trupul ei va renunța la copil. Ar putea să dureze ore, ar putea să dureze zile: își dă seama că nu simte cât anume. Agnes expiră încet, încet, cu o mână pe cămin. Nu se aștepta la asta. Nu i s-a arătat niciun semn.

Credea că are un răgaz să-i trimită vorbă. Dar acum nu mai e timp. S-a întâmplat prea curând. Știe. Dar mai știe și că o astfel de durere nu poate fi contrazisă, nu poate fi ocolită.

Agnes se răsucește spre încăpere. Brusc, toate în jurul ei arată diferit, de parcă nu le-a mai văzut niciodată, de parcă nu șterge și lustruiește zilnic masa aceasta, scaunele, nu mătură dalele, nu scutură praful din carpetă și din covor. Cine locuiește aici, în camera aceasta îngustă, cu ferestre zăbrelite în capăt și cu rafturi lungi cu borcane și prafuri? Cine a pus crenguțele acelea de alun într-o cană, pentru ca mugurii lor mici să formeze devreme frunze lucioase și încrețite?

Siguranța a părăsit-o. Nimic nu este așa cum credea ea că o să fie. A crezut că o să aibă mai mult timp; a crezut că acest copil o să vină mult mai târziu, dar se pare că nu. Ea, care a știut mereu, a simțit mereu ce se va întâmpla înainte să se întâmple, care s-a mișcat cu seninătate printr-o lume complet transparentă, a fost prinsă pe picior greșit, cu garda jos. Cum de este cu putință așa ceva?

Agnes își atinge pântecul, ca pentru a vorbi cu pruncul dinăuntru. Foarte bine, vrea ea să-i spună, va fi așa cum trebuie să fie. Vei fi auzit. O să mă pregătesc pentru tine.

Trebuie să se grăbească. Trebuie să iasă din casa asta cât poate de repede. Nu va da naștere copilului aici, sub acest acoperiș. Mary stă cu ochii pe ea, știe. Va trebui să se miște repede, cu șiretenie. Va trebui să plece acum.

Lângă ea, Susanna stă ghemuită pe jos, ținându-și păpușa de un picior, țipând pentru sine.

— Vino, îi spune Agnes, străduindu-se să aibă un glas vesel și energic.

Întinde mâna.

— Hai să mergem s-o găsim pe Eliza, da?

Susanna, prinsă în jocul ei cu păpușa răsturnată, este mirată să vadă mâna unui om în toată firea coborându-i în față. Cu o clipă în urmă, avea o păpușă și păpușa era cineva care putea să zboare, numai că nu i se vedeau aripile, iar ea, Susanna, putea la rândul ei să zboare, și ea și păpușa se ridicau spre cer, printre păsări, sus, deasupra copacilor. Iar acum, o mână.

Își dă capul pe spate și o vede pe mama ei privind-o, toată numai burtă, cu un chip îndepărtat, spunând ceva despre Eliza, despre plecat.

Susanna face o față lungă și se încruntă.

— Nu, zice ea, strângându-și amândouă mâinile în jurul piciorului păpușii.

— Te rog, spune mama ei și vocea nu îi sună ca de obicei.

Este încordată și gâtuită, ca o rochie rămasă mică.

— Nu, zice Susanna iar, furioasă acum, fiindcă atmosfera de joacă se evaporă, risipindu-se, cu toată vorbăria asta care vine de sus. Nu, nu, nu!

— Ba da, stăruie Agnes și Susanna este uimită să se trezească luată pe sus, prețul din fața căminului căzând de sub ea, focul rămânând în urmă în timp ce este dusă afară din cameră, departe de păpușa ei, căzută pe jos, scoasă pe ușă și purtată în brațe pe cărarea spre spălătorie, unde slujnica freacă ceva într-un vas. Ia-o, zice Agnes îndesându-i în brațe copilul care urlă. Poți să o duci la Eliza?

Se apleacă și o sărută pe Susanna pe obraz, apoi pe frunte, apoi din nou pe obraz.

— Îmi pare rău, draga mea. O să mă întorc. Curând.

Agnes pleacă repede, foarte repede, în sus pe cărare, ajungând la căminul din camera ei chiar când o copleșește următorul val de durere. Nu mai are nicio îndoială acum despre ce se întâmplă. Și-l aduce aminte de data trecută, numai că, într-un fel, acum i se pare diferit. Este repede, este timpuriu, este insistent. Ea nu a ajuns încă acolo unde trebuie să fie, în pădure, singură, cu copacii deasupra capului. Nu este singură. Se află încă aici, în oraș, în locuința lor. Nu are nicio clipă de pierdut. Ah-ah-ah, se aude gâfâind. Strânge spătarul unui scaun până când îi trece. Apoi traversează camera până la masă, unde și-a lăsat bocceaua.

O apucă și ajunge la ușă în câteva secunde, strecurându-se afară. Chiar înainte s-o închidă, ascultă o clipă, apoi încuviințează mulțumită: plânsetul Susannei s-a oprit, ceea ce înseamnă că mătușa fetiței a sosit.

Trece strada, oprindu-se să lase un cal să o ia prin fața ei, dar simte că cineva îi merge alături. Se întoarce și îl vede pe Gilbert, cumnatul său, zâmbind cu subînțeles.

— Te duci undeva? întreabă el, ridicând din sprâncene.

— Nu, răspunde Agnes, cu panica zvâcnindu-i în tâmple.

Trebuie să ajungă în pădure, trebuie. Dacă este obligată să rămână aici, nu știe ce se va întâmpla. Nu va fi bine. Ceva o să meargă rău. Este atât de sigură de asta, deși nu poate explica de ce.

— Adică, da. La...

Încearcă să se concentreze pe Gilbert, dar fața, barba lui se văd neclar, ca în ceață. O uimește, încă o dată, cât de diferit este de fratele lui.

— La...

Se uită în jur după un loc care ar putea fi potrivit.

— ...brutărie.

El o prinde de cot.

— Vino, zice.

— Unde?

— Înapoi acasă.

— Nu, spune ea, trăgându-și cotul. Nu vreau. Mă duc la brutărie și tu — tu trebuie să mă lași. Nu trebuie să mă oprești.

— Ba da, trebuie.

— Ba nu.

În momentul acela, apare Mary în fugă, răsuflând greu.

— Agnes, zice ea, luând-o de celălalt braț, trebuie să vii înapoi în casă. Avem totul pregătit. N-ai de ce să-ți faci griji.

Apoi, mai încet, i se adresează lui Gilbert:

— Du-te după moașă.

— Nu!

Agnes strigă acum.

— Lăsați-mă în pace!

Cum să le explice acestor oameni că nu poată să rămână aici, nu poate aduce copilul pe lume în felul ăsta? Cum să-i facă să înțeleagă groaza care a cuprins-o încă de când a auzit cuvintele din scrisoarea aceea?

Agnes este purtată, pe jumătate luată pe sus, pe jumătate trasă, nu în fâșia ei îngustă de casă, ci în casa lor, pe ușa lor largă, în hol și sus, pe scări. Se deschide o ușă și plutește înăuntru, cu gleznele ținute strâns, de parcă ar fi o ucigașă, o nebună.

Aude o voce zicând Nu, nu, nu; simte o durere venind, la fel cum este posibil să simți un nor de ploaie înainte să-l vezi. Vrea să se ridice, să se ghemuiască, ca să fie gata s-o întâmpine, pregătită, în stare să o stăpânească, dar cineva îi apasă umerii înapoi pe un pat. Altcineva o strânge de frunte. Moașa este acolo, ridicându-i fustele, zicând că trebuie să se uite, că bărbații trebuie să plece, că numai femeile pot să rămână.

Tot ce-și dorește Agnes este verdele pădurii. Tânjește după modelul pestriț, animat, de lumină de pe pământ, după umbra milostivă a unei coroane de frunze, după liniștea forfotitoare, după adăpostul trunchiurilor, care dispar în depărtare. Nu va reuși să ajungă în pădure. Nu mai este timp acum. Casa asta are prea multe uși, și ea știe.

Ce bine ar fi fost dacă el s-ar fi aflat aici! Ar fi putut să-i țină la distanță. Ar fi ascultat rugămințile ei, în felul acela al lui de a se apleca spre cineva de parcă i-ar sorbi cuvintele. S-ar fi asigurat că ea a ajuns în pădure, că n-ar fi fost silită să intre aici. Ce a făcut? De ce l-a trimis de acasă? Ce se va alege de ei, despărțiți astfel, el târguindu-se pentru arginții teatrului, făcând mănuși pentru mâinile flăcăilor, ca să creeze iluzia că sunt niște doamne, ea, încuiată în camera asta, atât de departe, fără să aibă pe nimeni care să-i țină partea? Ce a făcut?

Agnes îi împinge de pe ea și se ridică din pat. Merge, nu pe o cărare strâmbă și întreruptă printre copaci, ci de la un perete la altul și înapoi. Este greu să-și rânduiască și să-și stăpânească gândurile. Ar vrea să aibă câteva clipe pentru ea, singură, fără durere, ca să poată să se gândească limpede la toate. Își frânge mâinile. Se aude pe sine sau pe cineva țipând. De ce am făcut asta? Nu știe la ce se referă

„asta". Camera asta, știe și ea, este cea în care s-a născut soțul ei — și au venit pe lume și frații și surorile lui, chiar și micuții aceia morți. El a respirat pentru prima oară aici, între aceste cearșafuri, lângă această fereastră.

Lui îi vorbește ea, în mintea ei răvășită, nu copacilor, nu crucii magice, nu desenelor și semnelor din licheni, nici măcar mamei ei, care a murit încercând să dea naștere unui copil. Te rog, îi spune, vorbind în mintea ei, te rog, vino înapoi. Am nevoie de tine. Te rog. Niciodată n-ar fi trebuit să uneltesc ca să te trimit de aici. Fă în așa fel ca pruncul ăsta să vină teafăr pe lume; fă în așa fel încât să trăiască; fă în așa fel încât eu să supraviețuiesc, ca să am grijă de el. Să trecem amândoi cu bine de asta. Te rog. Să nu mor. Să nu ajung rece și țeapănă într-un pat însângerat.

Ceva este greșit, ciudat, nelalocul lui. Nu știe ce. Este ca și cum ai asculta un instrument cu o coardă care sună fals: senzația supărătoare că nu este totul așa cum ar trebui. Toate se întâmplă prea repede, prea curând. Nu a simțit că se apropie. Ea nu se află unde trebuie. El nu se află unde trebuie. Este posibil să nu supraviețuiască, da. Poate chiar acum mama ei o cheamă în locul acela din care oamenii nu se întorc niciodată.

Moașa și Mary au mâinile pe ea acum: o îndrumă către un scăunel, numai că nu este unul obișnuit. E din lemn înnegrit cu ulei, are trei picioare ieșite în afară, cu un bazin dedesubt și un loc gol de șezut — doar o gaură căscată. Lui Agnes nu-i place, n-o atrage locul acela absent, lipsa aceea, așa că se dă înapoi, își smulge brațele din strânsoarea lor. Nu se va așeza pe scaunul negru.

Scrisoarea aceea. Ce avea diferit scrisoarea aceea? Nu erau detaliile, nu era lista de mănuși trebuitoare. Oare

adăugirea despre mănușile lungi pentru doamne? Este tulburată, chinuită de menționarea doamnelor? Nu crede. Era vorba de senzația care răzbătea din pagină. Veselia care se ridica, precum un abur, dintre cuvintele pe care le scrisese el. Pare greșit că sunt atât de departe unul de altul, atât de separați. În timp ce el hotărăște ce lungime a mănușii, ce fel de mărgele, ce broderie s-ar potrivi cel mai bine pentru un actor care joacă rolul unui rege, ea este în ghearele agoniei, gata să moară.

O să moară, se gândește. Ce alt motiv poate să existe pentru faptul că n-a prevăzut nimic? O să moară, o să se ducă, o să părăsească lumea asta. Nu o să-l mai vadă niciodată, nu o s-o mai vadă pe Susanna niciodată.

Agnes cade la pământ, doborâtă de această presimțire. Niciodată. Se pregătește cu palmele apăsând podeaua, cu picioarele îndoite de o parte și de alta a ei, ghemuită. Dacă e să vină moartea, măcar să se întâmple repede, se roagă ea. Să trăiască măcar copilul din ea. Să se întoarcă el și să fie cu copiii lui. Să se gândească cu duioșie la ea, mereu.

Moașa o trage de mânecă, dar Mary pare să fi renunțat să mai încerce să o ademenească pe scaun. Agnes nu vrea să fie condusă; simte că Mary știe asta acum. Mary se așază pe nenorocitul ăla de scaun și întinde o pânză de muselină, gata să prindă copilul.

Teatrul, scrisese el, este într-un loc numit Shoreditch; Eliza fusese nevoită să buchisească cuvântul, literă cu literă, ca să-l înțeleagă. „Shore", zisese ea, apoi „ditch". Shore-ditch[1]? repetase Agnes. Își închipuise malul unui

[1] *Shore* înseamnă mal, iar *ditch* înseamnă șanț; în traducere, șanțul de pe mal (n.tr.).

râu, acoperit de aluviuni și de stuf, un loc în care ar putea crește stânjenei de baltă și în care păsările și-ar face cuib, apoi un șanț, o gaură înșelător de alunecoasă și înclinată, cu apă murdară pe fund. „Shore" și apoi „ditch". Prima parte a cuvântului, un loc care suna frumos, ultima parte, oribilă. Cum poate să fie un șanț pe mal? Începuse să o întrebe pe Eliza, dar Eliza citea mai departe, descriind un spectacol pe care îl văzuse acolo în timp ce îl aștepta pe bărbatul cu contractul pentru mănuși — o piesă despre un duce pizmaș și fiii lui necredincioși.

Moașa gâfâie, îngenunchind pe podea, încurcată de fuste și de șorț și zicând că va trebui să i se plătească în plus, că genunchii ei nu mai fac față la așa ceva. Aproape se întinde pe covor și privește în sus.

— O să se termine în curând, hotărăște ea. Împinge mai tare, zice ea, cam răstit.

Mary pune o mână pe umărul lui Agnes, cealaltă, pe brațul ei.

— Gata, murmură ea. O să se termine în curând.

Agnes aude cuvintele lor de la mare depărtare. Gândurile îi sunt scurte acum, retezate, abia dacă le mai are. Soț, se gândește ea. Mănuși. Actori. Mărgele. Teatru. Duce invidios. Moarte. Gânduri duioase. Reușește să-și dea seama, nu în cuvinte, poate, ci prin simțuri, că el nu părea diferit în scrisoarea aceea, ci reîntors. Redevenit el. Revenit. Mai bine. Reîntors.

Urmărește, cu un fel de fascinație detașată, cum dintre picioarele ei apare ceva curbat. Își trage capul mai în față, în jos, ca să vadă. Creștetul unui cap ieșind din ea, întorcându-se, răsucindu-se, alunecos, ca o creatură acvatică, un umăr, un spate lung, cu șira spinării ca niște mărgeluțe.

Moașa și Mary îl prind împreună, Mary zice E băiat, băiat, iar Agnes vede bărbia soțului ei, gura lui îmbufnată; vede părul blond al tatălui ei crescând din nou, țuguiat, pe fruntea aceasta; vede degetele lungi, delicate, ale mamei ei; îl vede pe fiul ei.

Agnes și fiul ei sunt pe pat, copilul suge, cu pumnul lui mic strâns posesiv la pieptul mamei. A vrut să-l alăpteze înainte de orice altceva, înainte chiar să se spele, așa a zis. A insistat să fie luate căița și cordonul ombilical și să fie înfășurate într-o pânză; și-a ridicat capul să privească în timp ce Mary și moașa au îndeplinit această sarcină. O să le îngroape sub un copac, le zice ea, când copilul o să împlinească o lună. Moașa își adună instrumentele, își strânge bocceaua, împăturind un cearșaf, golind un castron de la fereastră. Mary stă pe pat, spunându-i lui Agnes că trebuie s-o lase să înfețe copilul, așa se face, toți copiii ei au fost înfășați și uite cum au ajuns, flăcăi mari și puternici, toți, la fel și Eliza, iar Agnes clatină din cap. Fără înfășat, mulțumesc, zice ea, iar moașa zâmbește în sinea ei în colț, pentru că a moșit-o pe Mary la ultimele trei nașteri și i s-a părut că este mult mai mulțumită de sine decât ar fi cazul.

Moașa, care șterge un castron cu o cârpă, trebuie să-și plece capul fiindcă nora aceasta, o fată ciudată în toate privințele, este pe potriva lui Mary. Ea își dă seama de asta. Ar fi gata să pună prinsoare pe toți bănuții ei (ascunși într-un vas de lut în spatele căsuței ei de chirpici, despre care nu știe niciun suflet) că pruncul ăsta nu va fi înfășat.

Ceva o face să se întoarcă, încă ținând cârpa udă în mână. Mai târziu, când va povesti în fața a vreo doisprezece

oameni, va spune că nu știe de ce s-a întors; pur și simplu așa a făcut. Intuiție de moașă, va zice ea, bătând ușor cu degetul pe nas.

Agnes stă în capul oaselor pe pat, cu o mână apăsată pe mijloc; cu cealaltă, își ține bebelușul la piept.

— Ce este? întreabă Mary ridicându-se din pat.

Agnes clatină din cap, apoi se îndoaie iar, gemând încet.

— Dă-mi băiatul, zice Mary întinzând brațele.

Chipul ei este neliniștit, dar blând. Vrea copilul acela, își dă seama moașa, în ciuda a tot, în ciuda celor opt copii ai ei, în ciuda vârstei. Vrea copilul acela, vrea să-l țină în brațe, să-i simtă căldura.

— Nu! zice Agnes printre dinții încleștați, încovoindu-se.

Expresia ei este uimită, încordată, înspăimântată.

— Ce se întâmplă? șoptește ea cu vocea răgușită, temătoare a unui copil.

Moașa se apropie. Pune o mână pe pântecul fetei și apasă. Simte pielea întărindu-se, retrăgându-se. Îi ridică fustele și se uită în sus. Iat-o: curbura udă a unui al doilea cap. Nu este nicio îndoială.

— Începe din nou, zice ea.

— Cum adică? întreabă Mary cu aerul ei ușor poruncitor.

— Începe din nou, repetă moașa. Mai vine unul.

O bate ușor pe Agnes pe picior.

— Ai gemeni, fată dragă.

Agnes primește vestea aceasta în liniște. Se lasă pe spate în pat, strângându-și fiul la piept, sfârșită, cenușie la față, cu mâinile vlăguite, cu capul plecat. Singurele semne că

încep iar durerile sunt fața albă, buzele strânse. Le lasă să-i ia copilul și să-l așeze în leagăn, lângă foc.

Mary și moașa stau de o parte și de alta a patului. Agnes le privește lung, cu ochii mari și sticloși, cu fața înfiorător de palidă. Ridică un deget și arată, mai întâi la Mary, apoi la moașă.

— Voi două, scrâșnește ea.

— Ce a zis? o întreabă moașa pe Mary.

Mary clatină din cap.

— Nu sunt sigură.

Apoi îi vorbește fetei:

— Agnes, vino pe scaun. E pregătit. E aici. O să te ajutăm. A venit momentul.

Valul de durere o cotropește din nou pe Agnes, corpul i se răsucește mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă. Degetele prind cearșaful, trăgându-l de pe saltea, și și-l apasă pe gură. Țipătul care îi scapă este aspru și înfundat.

— Voi două, murmură ea. Mereu am crezut că erau copiii mei lângă pat, dar, de fapt, erați voi.

— Ce a zis? întreabă moașa, dispărând iar sub marginea rochiei lui Agnes.

— Habar n-am, răspunde Mary, mai însuflețită decât este.

— Delirează, spune moașa, ridicând din umeri. Nu știe unde este. Așa se întâmplă uneori. Ei, zice ea ridicându-se cu greu, copilul ăsta vine, așa că trebuie s-o ridicăm din pat.

Împreună, luând-o fiecare de sub un braț, o ridică pe Agnes. Ea le îngăduie să o ducă la scaun și se lasă anevoie pe el fără să crâcnească. Mary stă în picioare în spatele lui Agnes, sprijinindu-i corpul moale.

După o vreme, Agnes începe să vorbească, de parcă sunetele și cuvintele răzlețe pe care le scoate s-ar numi vorbe.

— Nu trebuia..., murmură ea și vocea îi este doar o șoaptă, căutând lacomă aerul, nu trebuia... am greșit... el nu-i aici... nu pot...

— Ba poți, zice moașa de jos, de unde stă. Și o s-o faci.

— Nu pot...

Agnes o strânge pe Mary de braț, cu fața udă, cu ochii mari, sticloși, orbi, încercând s-o facă să înțeleagă.

— Mama mea a murit... și... eu l-am trimis de aici... nu pot...

— Tu..., începe moașa, dar Mary o întrerupe.

— Ține-ți gura, o repede ea. Vezi-ți de treabă.

Cuprinde cu palmele fața lividă a lui Agnes.

— Ce este? șoptește ea.

Agnes o privește și ochii ei pătați sunt rugători, speriați. Mary nu a mai văzut niciodată expresia asta pe fața ei.

— Eu..., șoptește ea, eu am fost... eu l-am trimis... și mama mea a murit.

— Știu că a murit, zice Mary emoționată. Dar tu nu o să mori. Sunt sigură de asta. Ești puternică.

— Și ea... a fost.

Mary o strânge de mână.

— O să fie bine, o să vezi.

— Dar greșeala, zice Agnes, e că... nu trebuia... nu trebuia...

— Ce? Ce nu trebuia?

— Nu trebuia să-l trimit... la... la Londra... Am greșit... Trebuia...

— Nu tu l-ai trimis, zice Mary cu glas liniștitor. John l-a trimis.

Capul lui Agnes, clătinându-se, se întoarce brusc spre ea.

— Ba eu, bolborosește ea cu dinții încleștați.

— John l-a trimis, stăruie Mary.

Agnes scutură din cap.

— N-o să reușesc, icnește ea.

O strânge pe Mary de mână, apăsând cu degetele până îi lasă urme dureroase în carne.

— O să ai grijă de ei? Tu și Eliza? Da?

— De cine să am grijă?

— De copii. Zi!

— Sigur, dar...

— N-o lăsa pe mama mea vitregă să-i ia.

— Sigur că nu. Niciodată n-aș...

— Nu Joan. Oricine în afară de Joan. Promite-mi.

Expresia ei este înnebunită, secătuită, degetele ei sunt încleștate în mâna lui Mary.

— Promite-mi că o să ai grijă de ei.

— Promit, zice Mary încruntându-se, privind chipul nurorii ei.

Ce a văzut ea? Ce știe? Mary este înfiorată, tulburată, i se face pielea de găină din pricina groazei. În general, refuză să creadă ce spune lumea despre Agnes, că poate să vadă viitorul oamenilor, să le citească în palmă sau ce o face ea acolo. Dar acum, pentru prima dată, înțelege la ce se referă ei. Agnes este din altă lume. Nu prea își are locul aici. Totuși, la gândul că Agnes ar putea muri în fața ei, o cuprinde disperarea. Nu poate îngădui așa ceva. Ce i-ar spune fiului ei?

— Promit, zice ea din nou, privindu-și nora direct în ochi.

Agnes îi dă drumul la mână. Împreună, se uită în jos la pântecului ei boltit, la umerii moașei de dedesubt.

Al doilea travaliu este scurt, iute și anevoios. Durerile vin încontinuu, iar Mary vede că Agnes, ca un înotător care se scufundă, nu are răgaz să-și tragă sufletul între două contracții. La final, țipetele ei sunt aspre, răgușite, disperate. Mary o ține în brațe, cu propriul chip ud de lacrimi. Începe să-și alcătuiască în minte vorbele pe care i le va spune fiului ei. Ne-am străduit. Am făcut tot ce am putut. Până la urmă, n-am fost în stare s-o salvăm.

Când apare copilul, le este clar tuturor că moartea de care se temeau nu este totuși a lui Agnes. Bebelușul este cenușiu, cu cordonul ombilical strâns în jurul gâtului.

Nimeni nu zice nimic când moașa scoate corpul cu o mână și îl prinde cu cealaltă. O fetiță, cât jumătate din primul copil, și tăcută. Ochii strâns închiși, pumnii îndoiți, buzele lipite, în chip de dezvinovățire.

Moașa desfășoară cordonul repede, cu pricepere, și întoarce păpușica cu fața în jos. O plesnește peste fund, o dată, de două ori, dar nimic. Niciun zgomot, niciun țipăt, nici un semn de viață. Moașa ridică mâna a treia oară.

— Destul! zice Agnes, întinzând brațele. Dă-mi-o mie.

Moașa boscorodește că nu ar trebui să se uite la ea, că aduce ghinion. E mai bine, zice ea, să nu o vezi. O s-o ia ea de acolo, zice, și o să se încredințeze că o să fie înmormântată cum se cuvine.

— Dă-mi-o, zice Agnes și vrea să se ridice de pe scaun.

Mary face un pas în față și ia copilul de la moașă. Fața ei este desăvârșită, se gândește, și este leită cu a fratelui ei: aceeași frunte, aceeași linie a maxilarului și a obrazului. Are gene și unghii și este caldă încă.

Mary îi întinde trupul micuț lui Agnes, care îl ia și îl strânge la piept, susținându-i capul cu palma.

În cameră e liniște.

— Ai un băiat frumos, zice moașa după o clipă. Hai să-l aducem aici ca să-l alăptezi.

— Mă duc eu după el, spune Mary, dând s-o ia spre leagăn.

— Ba nu, mă duc eu, zice moașa, tăindu-i calea.

Scoasă din fire, Mary o împinge în umăr.

— Dă-te la o parte. O să-mi aduc nepotul.

— Coniță, trebuie să zic că…

Moașa se pregătește s-o înfrunte, dar nu-și mai termină fraza, pentru că din spate se aude un plânset ascuțit, tot mai tare.

Se întorc amândouă dintr-o mișcare.

Copilul din brațele lui Agnes, fetița, plânge încrâncenat, trupușorul lui colorându-se în roz pe măsură ce trage aer în piept.

Deci doi copii, nu unul. Agnes își spune asta culcată în pat, cu perdelele trase, ca să o apere de aerul rece.

Nu este deloc sigur, în aceste prime săptămâni, dacă fetița va supraviețui. Agnes știe asta. Știe în minte, în oase, în piele, până înăuntru, în inimă. Știe din felul în care soacra ei intră în vârful picioarelor în odaie și se uită la copii, uneori punându-le repede mâna pe piept. Vede din felul în care Mary îl îndeamnă pe John să ducă pruncii la biserică: ea și John îi înfășoară în pături peste pături, apoi îi îndeasă în hainele lor și se grăbesc la preot. Mary se repede înapoi în casă după o vreme, cu aerul unei femei care a terminat o cursă, a învins un dușman, ținându-l pe

cel mai mic dintre gemeni spre ea, zicând: Gata, am fost, uite-o.

Agnes nu poate să doarmă. Nu poate să se ridice din pat. Nu are nicio mână liberă. Unul dintre bebeluși sau amândoi trebuie ținuți în brațe în orice clipă. Îl alăptează pe unul, apoi pe celălalt, apoi pe primul din nou; îi alăptează pe amândoi odată, capetele lor întâlnindu-se la mijlocul pieptului ei, corpurile lor, adăpostite sub fiecare braț al ei. Alăptează, alăptează, alăptează.

Băiatul, Hamnet, este puternic. A știut asta de când l-a văzut prima oară. Se agață de ea cu o forță hotărâtă și sigură, sugând cu mare concentrare. Fata, Judith, are nevoie să fie încurajată la sân. Uneori, când gura îi este deschisă și sânul, pus înăuntru, pare derutată, de parcă nu ar fi sigură ce să facă. Agnes trebuie să o mângâie pe obraz, să o bată ușor pe bărbie, să-i treacă un deget de-a lungul maxilarului ca să-i amintească să sugă, să soarbă, să trăiască.

Pentru Agnes, moartea a luat multă vreme forma unei singure camere, luminate pe dinăuntru, poate în mijlocul unui ținut mlăștinos. Cei vii locuiesc în cameră; cei morți forfotesc în jurul ei, apăsându-și palmele, fețele și vârfurile degetelor de fereastră, disperați să se întoarcă, să ajungă la ai lor. Unii din cameră îi aud și îi văd pe cei de afară; unii pot vorbi prin pereți; cei mai mulți, nu.

Ideea că micuța asta ar putea fi nevoită să stea acolo, în mlaștina rece și cețoasă, fără ea, este de neconceput. N-o va lăsa să treacă dincolo. Întotdeauna geamănul mai mic este cel luat: toată lumea știe. Își dă seama că așteaptă toți, cu răsuflarea tăiată, să se întâmple asta. Știe că, pentru fetiță, ușa de la camera celor vii este întredeschisă; simte răcoarea curentului, mirosul aerului aceluia ca de gheață. Știe că ar

trebui să aibă numai doi copii, dar nu va primi așa ceva. Își spune asta în cele mai negre ore ale nopții. Nu va îngădui așa ceva; nu în seara asta, nici mâine, nici în altă zi. Va găsi ușa aceea și o va închide cu putere.

Ține gemenii acoperiți în pat, de o parte și de alta a ei; simte o respirație într-o ureche și una în cealaltă. Când se trezește Hamnet, cu un țipăt ascuțit, ca să mănânce, Agnes o ridică pe Judith. Mănâncă, micuțo, îi șoptește ea, e timpul pentru masă.

Se teme de previziunea ei; chiar se teme. Își amintește cu o limpezime de cristal imaginea pe care a avut-o cu cele două figuri la căpătâiul patului în care își va întâlni sfârșitul. Știe acum că este posibil, mai mult decât posibil, ca unul dintre copiii ei să moară, fiindcă asta se întâmplă tot timpul. Dar nu va permite așa ceva. Nici vorbă. Va insufla viață acestui copil, acestor copii. Se va pune între ei și ușa spre ieșire și va sta acolo, arătându-și dinții amenințător, blocând calea. Și-i va apăra pe cei trei micuți de toate cele aflate dincolo de lumea asta. Nu se va odihni, nu va dormi până când nu-i va ști în siguranță. Va riposta, se va lupta, va desface previziunea pe care a avut-o mereu despre cei doi copii. Așa va face. Știe că poate.

Când vine soțul ei, există un moment în care nu o recunoaște. El își caută soția frumoasă, cu buze pline, care stă lângă oalele și pisălogul ei, în schimb, întinsă pe pat, găsește o femeie doar piele și os, pe jumătate înnebunită de lipsa somnului, de hotărâre și de atenție îndreptate asupra unui singur scop. Găsește o femeie slăbită de la atâta alăptat, cu ochii încercănați, cu chip disperat și absorbit. Găsește doi bebeluși cu același chip de nepătruns, unul, de două ori mai mare decât celălalt.

Îi ia în brațe; le întâlnește privirile neabătute; se uită în ochii lor care arată aidoma; îi așază pe genunchiul lui; urmărește cum unul ia degetul cel mare al celuilalt în gură și îl suge; vede că cei doi au trăit împreună o viață care a început înainte de orice altceva. Le atinge capetele cu amândouă palmele. Tu, zice el, și tu.

Ea își dă seama, cu uimire, așa sfârșită de oboseală cum este și chiar înainte să-l poată lua de mână, că el a găsit-o, o potrivește, o locuiește — viața aceea pe care era menit să o trăiască, munca aceea pe care era menit să o facă. Îi vine să zâmbească, acolo, pe pat, când îl vede stând atât de drept, cu pieptul împins înainte, cu chipul lipsit de grijă și frustrare, să-i inspire mireasma de mulțumire.

Ei cred încă, așa cum stau împreună în camera de nașteri, că ea se va duce în curând la el, la Londra, că va aduce cei trei copii în oraș și că vor trăi acolo împreună. Ei cred că toate acestea se vor întâmpla în scurt timp. Agnes plănuiește deja ce să împacheteze și să ia cu ei. Îi spune Susannei că în curând vor locui într-un oraș mare și va vedea case și bărci și urși și palate. Bebelușii vor veni cu noi? întreabă Susanna, aruncând o privire piezișă spre leagăn. Da, zice Agnes, ascunzându-și zâmbetul.

El a căutat deja o locuință; economisește ca să cumpere una pentru ei. Și-a închipuit cum o s-o ducă pe Susanna pe umeri să se uite la râu, cum o să-i aducă pe toți la teatru. Și-a imaginat cum noii săi prieteni se vor uita cu o invidie meditativă la ochii întunecați și la încheieturile subțiri, înmănușate, ale soției sale, la capetele drăguțe ale copiilor lui. Visează la o bucătărie cu două leagăne, soția lui aplecată deasupra focului, o curte în spate în care ar putea crește găini sau iepuri. Nu vor fi decât ei cinci, poate mai

mulți, în timp: își îngăduie acest gând. Nimeni altcineva. Fără familie alături. Fără frați sau părinți sau socri care să dea năvală peste tine la ore ciudate. Absolut nimeni. Doar ei, bucătăria aceasta, leagănele acestea. Aproape că îi simte mirosul: ceara de albine de pe suprafața mesei, mirosul de lapte covăsit al bebelușilor, rufele apretate. Soția lui va fredona pentru sine în timp ce va munci, copiii vor gânguri și vor sporovăi, Susanna va fi afară, în spate, vorbind cu iepurii, cercetându-le ochii apoși, blana moale, iar el va sta în căminul lui, înconjurat de familia lui, nu înghesuit într-o cameră cu chirie, scriind scrisori care ajung la ai lui în patru zile. Nu va mai duce viața aceasta dublă, existența aceasta împărțită. Ei vor fi acolo, cu el; nu va fi nevoie decât să ridice privirea ca să-i vadă. Nu va mai fi singur în marele oraș: va avea un statut mai stabil acolo, o soție, o familie, o casă. Cu Agnes acolo, lângă el, cine știe ce poate înfăptui?

Nici el, nici soția lui, așa cum stau în cameră cu copilașii lor, nu știu că acest plan nu se va împlini niciodată. Ea nu va duce niciodată copiii la el, la Londra. El nu va cumpăra niciodată o casă acolo.

Fetița va trăi. Va crește, din prunc va ajunge un copil mic și apoi unul mai mare, dar legătura ei cu viața va rămâne fragilă, firavă, nelămurită. Va suferi de convulsii, cu mădularele scuturându-se și tremurând, va suferi de febră, de fierbințeala pieptului. Pielea i se va înroși de la urticarie, plămânii ei vor munci din greu ca să tragă aer. Dacă ceilalți doi copii iau un guturai, ea va fi cuprinsă de friguri. Dacă ei tușesc, ea se va chinui cu o respirație șuierătoare. Agnes va amâna plecarea lor la Londra timp de câteva luni: până când se va simți fata bine, o roagă pe Eliza să-i scrie. Până

vine primăvara. Până trece căldura verii. Până se duc vânturile toamnei. Până când se topește zăpada.

Judith are doi ani, mama ei stă trează cu ea în fiecare noapte, făcând aburi în boluri cu pin și cuișoare la adăpostul baldachinului, ca să poată să respire, ca vinețiul de pe buze să-i dispară, ca să poată să doarmă, când devine limpede pentru toată lumea că mutarea la Londra nu va avea loc niciodată. Sănătatea copilei este prea fragilă. Nu va supraviețui niciodată în oraș.

Tatăl va veni în vizită în timpul ciumei, când teatrele sunt închise. A renunțat la comerțul cu mănuși, vânzând pe stradă toată marfa încredințată de tatăl său, rupându-se definitiv de afacerea lui. Acum lucrează numai în teatre. Într-o noapte, își privește soția plimbându-se prin cameră cu fata; o chinuie stomacul.

Este un copil nefiresc de frumos, chiar și pentru observatorul indiferent, cu ochi albaștri senini și bucle moi, angelice. În timp ce este purtată în brațe dintr-o parte în cealaltă a camerei, își ațintește privirea, peste umărului mamei, asupra tatălui ei. Lacrimi mute îi spală obrajii; se agață cu amândouă mâinile de rochia mamei. El îi întoarce neabătut privirea. Își drege glasul. Îi spune soției că a hotărât să cheltuiască banii pe care i-a economisit nu pe o casă în Londra, ci pe un loc chiar lângă Stratford. Va aduce o chirie bună, îi zice el. Se ridică în picioare, ca pentru a se pregăti să înfrunte această decizie, acest viitor nou.

În camera de nașteri, cu gemenii micuți în poală, susținându-le capetele cu câte o mână, îi zice lui Agnes că el crede că prevestirea, profeția ei că va avea doi copii a fost falsă. Sau, mai degrabă, că a fost o presimțire că va avea gemeni. Însemna, spune el uitându-se la cei doi

copilași, că va da naștere la doi copii odată. Susanna, și apoi gemenii.

Soția lui tace. Când se uită spre pat, o vede adormită, de parcă nu aștepta decât să sosească el, să ia copiii în poala lui, să le sprijine capetele în palmele lui.

Agnes se trezește speriată, smucindu-și capul în sus, arcuindu-și buzele și limba ca pentru a forma un cuvânt; nu este sigură care anume. Visa despre vânt, o forță uriașă, invizibilă, care îi sufla cu putere părul dintr-o parte în alta, îi trăgea de haine, îi arunca praf și țărână în față.

Privește în jos. Nu este în pat, ci pare să stea pe jumătate ridicată în șezut, pe jumătate prăbușită pe marginea unui pat de paie, în rochie. Are o pânză într-o mână. Este umedă, mototolită, încălzită în căușul palmei ei. De ce o ține? De ce stă așa, adormită?

Își amintește brusc, de parcă o pală de vânt din visul său străbate camera. Judith, febra, noaptea.

Agnes sare în picioare. A dormit? Cum a putut să doarmă? Scutură din cap o dată, de două ori, de parcă ar încerca să alunge somnul, visul. Camera este cufundată în întuneric: este cea mai adâncă parte a nopții, ceasul cel mai de moarte. Focul este aproape stins, a mai rămas doar un morman de tăciuni mocnind. Agnes pipăie în jurul ei cu disperare, orbește: găsește un picior sub un cearșaf, un genunchi, o gleznă. Bâjbâie mai sus și întâlnește o încheietură și două mâini împreunate strâns. Carnea de sub atingerea ei este fierbinte. Ceea ce, își spune ea când se întoarce și începe să scotocească în sipet după o lumânare, este bine, foarte bine, fiindcă înseamnă că Judith e încă în viață.

Este bine, își spune ea, este bine, când ia vergeaua rece, de ceară, a lumânării și îi apleacă mucul spre un tăciune. Dacă există viață, există speranță.

Mucul lumânării se aprinde, flacăra pâlpâie, aproape stingându-se, apoi prinde putere. În jurul brațului întins al lui Agnes apare un cerc de lumină, care se lărgește, împingând întunericul la o parte.

Iată căminul, polița de deasupra. Iată papucii și șalul lui Agnes, căzuți pe podea. Iată patul și iată tălpile lui Judith, ieșind de sub cearșaf; iată picioarele ei, genunchii ei, și iată fața ei.

Agnes își acoperă gura când o vede. Pielea este așa de palidă, încât aproape că nu mai are culoare; pleoapele sunt întredeschise, cu ochii dați peste cap. Buzele ei, albe și crăpate, sunt depărtate, iar ea trage în piept guri mici de aer.

Cu mâna în continuare pe gură, Agnes își coboară privirea pe trupul fiicei sale. Partea din ea care a avut grijă de bolnavi, de suferinzi, de convalescenți, de bolnavii prefăcuți, de îndurerați, de nebuni gândește: Nu va mai dura mult. Cealaltă parte din ea, care a alăptat, a vegheat, a îngrijit, a mângâiat, a hrănit, a îmbrăcat, a îmbrățișat și a sărutat acest copil gândește: Nu se poate, nu se poate întâmpla așa ceva, te rog, nu ea.

Agnes se apleacă să-i atingă fruntea, să-i ia pulsul, să încerce să o aline oarecum și, în timp ce face asta, lumânarea îi arată o privelişte atât de ciudată, atât de neașteptată, încât lui Agnes îi ia ceva timp să înțeleagă ce vede.

Primul lucru pe care îl observă este că mâna lui Judith nu este, așa cum a crezut prima dată, împreunată cu cealaltă mână a ei. E încleștată cu mâna altcuiva. Este cineva în pat cu Judith, alt corp, altă — oricât de ciudat ar

părea — Judith. Sunt două Judith, ghemuite împreună, în fața focului muribund.

Clipește. Se scutură. Este Hamnet, bineînțeles. A coborât în timpul nopții și s-a strecurat în pat lângă sora lui geamănă. Și stă întins, căzut într-un somn liniștit, adânc, alături de ea, ținând-o de mână.

Agnes privește scena, cu lumânarea la distanță. Se va gândi la acest moment mai târziu și se va întreba dacă a știut că nu era totul așa cum credea ea. Când a observat? Ce i-a atras atenția?

Iat-o pe fiica ei, foarte bolnavă, într-adevăr, întinsă pe spate, cu fața albită de febră, și iată-l pe fiul ei, ghemuit lângă ea, cuprinzând-o cu brațul. Și totuși ceva nu este în regulă cu brațul acela. Agnes se holbează la el, fascinată. Este brațul lui Hamnet și totuși nu e.

Își mută privirea la mâna pe care o ține, mâna lui Judith, și vede că unghiile ei sunt pătate cu ceva negru. Aproape precum cerneala.

Și când, se întreabă Agnes, folosește Judith cerneală?

În sinea ei se naște o nelămurire ciudată, înnebunitoare, ca bâzâitul a o sută de albine. Se repede în față și, înfigând lumânarea într-un suport de pe cămin, își pune mâinile pe copiii ei.

Fiul său, cu pielea de o culoare sănătoasă, se află în partea dinspre foc, iar fiica ei este pe partea cealaltă a patului. Dar aici, îndesată sub gâtul lui Hamnet, degetele ei găsesc coada lungă împletită a lui Judith. Iar aici sunt încheieturile lui Hamnet, ieșind din rochia lui Judith, cu cicatricea sub formă de semilună pe care și-a făcut-o cu o seceră când era mic. Părul mai scurt al lui Hamnet este cel înnegrit de sudoarea lui Judith; și Judith este cea care doarme somnul netulburat al oamenilor sănătoși.

Agnes nu înțelege ce vede. Oare visează? Oare este vreo apariție nocturnă? Trage la o parte cearșaful care îi acoperă și îi privește întinși acolo. Picioarele copilului bolnav ajung mai jos pe saltea. Copilul mai înalt este cel bolnav.

Este Hamnet, nu Judith.

În momentul acela, poate simțind aerul rece, ochii geamănului mai mic se deschid și se ațintesc asupra ei, aflată acolo, deasupra lor, cu cearșaful în mâini.

— Mama? zice copilul.

— Judith? șoptește Agnes, pentru că tot nu-i vine să creadă ce îi spun ochii ei.

— Da, răspunde copilul.

Hamnet n-are cum să știe despre calul închiriat pentru tatăl lui. Nu va ști niciodată că prietenul tatălui său i-a făcut rost de o iapă, o fiară iute din fire, cu ochii ca de foc, cu greabăn puternic și cu o piele strălucitoare ca o castană.

Habar nu are că tatăl lui, chiar acum, vine cât de repede îl poate duce iapa aceasta iute din fire, oprindu-se numai pentru apă și câtă mâncare poate găsi în cele câteva minute pe care și le îngăduie. De la Tunbridge la Weybridge, apoi mai departe către Thame. Schimbă caii în Banbury. Se gândește numai la fiica lui, că trebuie să scadă numărul de kilometri care îi despart, că trebuie să ajungă acasă, trebuie să o țină în brațe, trebuie să o mai privească o dată înainte să treacă pe celălalt tărâm, înainte să-și dea ultima suflare.

Fiul lui nu știe totuși nimic din toate astea. Niciunul dintre ei nu știe. Nici Susanna, care a fost trimisă în grădina cu plante medicinale a mamei sale, din spatele casei, să culeagă rădăcini de gențiană și leuștean pentru o cataplasmă. Nici Mary, care ceartă slujnica în bucătărie pentru că fata a

plâns și s-a jelit toată după-amiaza că vrea să plece acasă, că trebuie să-și vadă mama. Nici Eliza, care îi explică unei femei care a venit la fereastră că Agnes nu poate vorbi cu ea azi sau mâine, dar va putea dacă revine săptămâna viitoare. Și nici Agnes, care se ghemuiește lângă pat cu spatele la fereastră.

Judith, copila ei, fiica ei, cea mai mică dintre frați, stă pe un scaun. Lui Agnes încă nu-i vine să creadă. Fața ei este palidă, dar ochii îi sunt ageri și atenți. Este slabă și moale, însă deschide gura ca să bea niște supă, își ațintește privirea asupra mamei ei.

Agnes este împărțită în două, cum stă lângă fiul ei, ținându-i în brațe corpul tremurând. Fiica ei a fost cruțată; le-a fost înapoiată, încă o dată. Dar, în schimb, se pare că le poate fi luat Hamnet.

I-a dat un purgativ, l-a pus să înghită o peltea cu rozmarin și mentă. I-a dat tot ce i-a dat și lui Judith și altele pe lângă. A pus o piatră găurită sub perna lui. În urmă cu câteva ore, a chemat-o pe Mary cu broasca și i-a legat-o de pântec cu pânză de in.

Nimic din toate astea nu l-a făcut să-și revină; nimic nu l-a făcut bine. Simte cum speranța începe să se scurgă din ea, ca apa dintr-o găleată spartă. E o proastă, o idioată oarbă, cea mai netoată ființă care există. Tot timpul ăsta, a crezut că trebuie să o protejeze pe Judith, când, de fapt, Hamnet era menit să-i fie luat. Cum poate soarta să fie atât de crudă încât să-i întindă o asemenea capcană? Să o facă să se concentreze pe alt copil pentru ca, în timp ce ea este distrasă, să i-l smulgă pe celălalt?

Se gândește la grădina ei, la rafturile ei cu prafuri, poțiuni, frunze, licori, și simte neîncredere, furie. La ce i-au fost de folos? Ce rost au avut toate astea? Ani și ani la rând

în care a crescut, plivit, curățat și adunat. Îi vine să meargă afară ca să smulgă toate plantele din rădăcini și să le arunce în foc. E o proastă, o proastă nepricepută și mândră. Cum de și-a închipuit vreodată că plantele ei ar putea să-i vină de hac unei asemenea boli?

Corpul fiului ei este supus torturii, iadului. Se zvârcolește, se răsucește, se încovoaie și se încordează. Agnes îl ține de umeri, de piept, ca să-l calmeze. Începe să priceapă că nu mai este nimic de făcut. Poate să rămână lângă el, să-l aline cât de bine poate, dar ciuma asta este prea mare, prea violentă, prea răutăcioasă. Este un dușman prea puternic pentru ea. Și-a încolăcit tentaculele în jurul fiului ei și refuză să-i dea drumul. Are un miros umed, rece și sărat, ca de mosc. A venit la ei, crede Agnes, de departe, dintr-un loc cu putregai, umezeală și spații închise. Neînduplecată, și-a croit drum printre oameni, animale și insecte în egală măsură; se hrănește cu durere, nefericire și suferință. Este insațiabilă, de neînvins, cel mai cumplit și mai negru rău.

Agnes nu pleacă de lângă el. Îi tamponează fruntea și membrele cu o cârpă umedă. Îi pune pachete de sare în pat. Îi așază un buchet de valeriană și pene de lebădă pe piept, pentru alinare, pentru liniștire. Febra lui Hamnet urcă și urcă, bubele se umflă mai mult și mai mult. Îi ridică mâna, de un gri-albăstrui sumbru, pe lângă corp, și și-o apasă de obraz. Ar încerca orice, ar face orice. Și-ar deschide propriile vene, propriul corp și i-ar da sângele ei, inima ei, viscerele ei, dacă asta i-ar face și cel mai mic bine.

Corpul lui nădușește, revărsându-și umorile prin piele, de parcă s-ar goli.

Mintea lui Hamnet, însă, se află în altă parte. Mult timp, și-a auzit mama și surorile, mătușa și bunica. Era

conștient de prezența lor în jurul lui, dându-i leacuri, vorbindu-i, atingându-i pielea. Acum, însă, s-au îndepărtat. El este în altă parte, într-un peisaj pe care nu îl recunoaște. Este răcoare aici și liniște. E singur. Zăpada cade, încet, irevocabil, fără întrerupere. Se adună pe pământul din jurul lui, acoperind cărările, treptele și pietrele; apasă pe crengile copacilor; transformă totul în alb, vid, stază. Liniștea, răcoarea, lumina argintie schimbată sunt mai mult decât mângâietoare pentru el. Nu vrea decât să se întindă pe jos în zăpada aceasta, să se odihnească; picioarele lui sunt obosite, brațele îl dor. Să se așeze, să se predea, să se întindă pe pătura asta groasă, albă, strălucitoare: ce ușurare ar fi. Ceva îi spune că nu trebuie să se întindă, nu trebuie să cedeze acestei dorințe. Ce ar putea fi? De ce nu ar trebui să se odihnească?

În afara corpului lui, Agnes vorbește. Încearcă să pună cataplasma pe umflăturile de pe gâtul și de la subsuorile sale, dar Hamnet tremură așa de tare, încât amestecul nu stă pe el. Ea îi rostește numele, iar și iar. Eliza o ridică pe Judith în brațe și o duce în capătul celălalt al camerei. Judith scoate un zgomot aspru, șuierător, zbătându-se să scape din strânsoarea mătușii ei. Cine descrie moartea ca o „trecere lină dincolo" sau ca „liniștită", se gândește Eliza, nu a fost niciodată martor la ea. Moartea este violentă, moartea este o luptă. Corpul se agață de viață, ca iedera de un zid, și nu îi dă drumul așa de ușor, nu va slăbi strânsoarea fără luptă.

Susanna își privește fratele scuturându-se de convulsii lângă cămin, își privește mama agitându-se în jurul lui cu pasta și bandajele ei nefolositoare. Îi vine să i le smulgă din mâini și să le arunce în perete, să-i spună: Oprește-te, lasă-l

în pace, lasă-l să stea liniștit. Nu vezi că e prea târziu pentru asta? Susanna își apasă pumnii peste ochi cu sălbăticie. Nu mai poate privi; nu mai suportă.

Agnes șoptește Te rog, te rog, Hamnet, te rog, nu ne părăsi, nu pleca. Lângă fereastră, Judith se zvârcolește, cerând să fie așezată lângă el pe pat, zicând că are nevoie de el, trebuie să vorbească cu el, s-o lase la el. Eliza o ține strâns, zicând Gata, gata, dar habar nu are ce vrea să spună cu asta. Mary îngenunchează la căpătâiul patului, apucându-l de o gleznă. Susanna își sprijină fruntea de tencuiala peretelui, cu mâinile peste urechi.

Deodată, el se oprește din tremurat și în încăpere se lasă tăcerea. Brusc, trupul lui este nemișcat, privirea lui, ațintită pe ceva îndepărtat, de deasupra.

Hamnet, în peisajul lui de zăpadă și gheață, se lasă în jos, dându-le voie genunchilor să se îndoaie sub el. Mai întâi pune o palmă, apoi și pe cealaltă, pe stratul scârțâitor, cristalin, de zăpadă, și cât de primitor îl simte, cât de potrivit. Nici prea rece, nici prea tare. Se așază; își apasă obrazul de moliciunea zăpezii. Albeața ei este orbitoare, obositoare pentru ochii lui, așa că îi închide, doar o clipă, doar destul cât să poată să se odihnească și să-și adune puterile. Nu o să adoarmă, nu. Va merge mai departe. Dar are nevoie de odihnă, doar o clipă. Deschide ochii să se încredințeze că lumea este încă acolo apoi îi lasă să se închidă. Doar puțin.

Eliza o leagănă pe Judith, vârând capul copilei sub bărbie, și murmură o rugăciune. Chipul Susannei este întors spre fratele ei, cu obrazul ud spre perete. Mary se închină, strângând-o pe Agnes de umăr. Agnes se apleacă în față să-și atingă buzele de fruntea lui.

Și acolo, lângă foc, ținut în brațele mamei, în camera în care a învățat să se târască, să mănânce, să meargă, să vorbească, Hamnet își dă ultima suflare.

Trage aer în piept, îl dă afară.

Apoi e liniște, nemișcare. Nimic altceva.

II

„Eu mor, tu trăiești;
...tu mai poartă-ți durerea,
ca să-i spui povestea mea“

Hamlet, Actul V, scena 2

O cameră. Lungă și îngustă, cu lespezi aliniate, lustruite oglindă. Un grup de oameni stau ciorchine lângă fereastră, întorși unul spre altul, vorbind încet. Geamurile au fost acoperite cu pânză, așa că lumina e slabă, dar cineva a deschis fereastra, doar puțin. O adiere își face loc în cameră, stârnind aerul dinăuntru, jucându-se cu perdelele, cu pânza de pe cămin, aducând cu ea mirosul străzii, praf de pe drumul uscat, aroma unei plăcinte care se coace undeva, în apropiere, dulceața înțepătoare a merelor caramelizate. Din când în când, vocile oamenilor care trec pe lângă casă aruncă vorbe răzlețe în cameră, lipsite de sens, mici bule de sunet eliberate în liniștea de acolo.

Scaunele sunt așezate la locul lor în jurul mesei. Florile stau drepte într-un vas, cu petalele răsucite, cu polenul acoperind ca o pulbere masa de dedesubt. Un câine adormit pe o pernă se trezește speriat, începe să-și lingă o labă, apoi se răzgândește și cedează iar somnului. Pe masă este un urcior cu apă lângă care stau grămadă câteva cești. Nu bea nimeni. Oamenii de lângă fereastră continuă să vorbească în șoaptă; unul dintre ei întinde o mână și o strânge pe a altuia; acesta din urmă înclină capul, arătându-le celorlalți vârful alb, apretat, al bonetei.

Aruncă priviri spre capătul camerei, unde se află căminul, iar și iar, apoi și le întorc spre grup.

O ușă a fost scoasă din țâțâni și așezată pe două butoaie lângă cămin. Lângă ea stă o femeie. Este nemișcată, cu spatele încovoiat, capul plecat. La început, nici nu se vede dacă respiră. Părul ei este dezordonat și îi atârnă în șuvițe pe umeri. Stă aplecată, cu picioarele trase dedesubt, brațele întinse, ceafa descoperită.

În fața ei se află trupul neînsuflețit al unui copil. Picioarele lui desculțe sunt înclinate în afară, cu degetele chircite. Tălpile și unghiile încă poartă murdăria pe care au adunat-o de puțin timp în viață: praf de pe drum, pământ din grădină, noroi de pe malul râului, unde în urmă cu nici o săptămână s-a scăldat cu prietenii. Brațele sunt întinse pe lângă corp, capul, întors ușor spre mama lui. Pielea lui pierde înfățișarea celor vii, devenind albă ca varul, țeapănă și trasă. Este încă îmbrăcat în cămașa de noapte. Unchii lui sunt cei care au scos ușa și au adus-o în cameră. L-au ridicat ușor, ușor, cu mâini atente, ținându-și respirația, de pe patul de paie pe care a murit pe suprafața tare de lemn a ușii.

Unchiul mai tânăr, Edmond, a plâns, lacrimile începându-i vederea, ceea ce pentru el a fost o ușurare, fiindcă i se părea prea dureros să se uite la trăsăturile neclintite ale fiului mort al fratelui său. Acesta este un copil pe care l-a cunoscut atât de bine și l-a văzut în fiecare zi a scurtei lui vieți, un copil pe care l-a învățat să prindă o bilă de lemn, să caute puricii în blana unui câine, să cioplească un fluier dintr-o trestie. Unchiul mai în vârstă, Richard, nu a plâns: în schimb, tristețea lui s-a transformat în furie — pe sarcina cumplită pe care au fost nevoiți să o îndeplinească, pe lume, pe soartă, pe faptul că un copil s-a îmbolnăvit și apoi a zăcut acolo mort. Furia l-a făcut să-l repeadă pe

Edmond, care — credea el — nu prelua destul din greutatea băiatului, nu-i ținea picioarele atât de ferm pe cât ar fi trebuit, de genunchi, nu de glezne, făcând treabă de mântuială, în grabă.

Amândoi unchii pleacă repede după aceea, schimbând câteva vorbe cu oamenii din încăpere, apoi căutând pretexte că au treburi, că au drumuri de făcut, că au locuri în care trebuie să ajungă.

În încăpere sunt aproape numai femei: bunica băiatului, nevasta brutarului, care este naşa băiatului, mătuşa băiatului. Au făcut tot ce au putut. Au ars aşternuturile, salteaua, paiele şi rufele. Au aerisit camera. Au pus-o pe fetiţa geamănă la culcare în camera de sus, pentru că încă este slăbită, încă nu se simte bine, deşi se reface repede. Au făcut curăţenie în cameră, stropind cu apă de lavandă, lăsând aerul să pătrundă. Au adus un cearşaf alb, fire rezistente, ace ascuţite. Au spus, cu voci respectuoase şi şoptite, că vor ajuta să-l aşeze, că sunt aici, că nu vor pleca şi că sunt gata să înceapă. Băiatul trebuie să fie pregătit pentru înmormântare: nu este timp de pierdut. Municipalitatea a dat ordin ca aceia care mor de ciumă să fie îngropaţi repede, în cel mult o zi. Femeile i-au comunicat asta mamei, în cazul în care, în durerea ei, nu ştie de ordin sau a uitat. Au pus boluri cu apă caldă şi pânze lângă mamă şi şi-au dres glasurile.

Dar nimic. Ea nu răspunde. Nu-şi ridică privirea. Nu ascultă şi nici măcar nu pare să audă că mortul trebuie pregătit, spălat, că giulgiul trebuie cusut. Nu vrea să se uite la bolurile cu apă, ci le lasă să se răcească lângă ea. N-a aruncat nicio privire la pânza albă a cearşafului, împăturit frumos şi lăsat lângă uşă.

Ea doar stă cu capul plecat, cu o mână atingându-i degetele neînsufleţite, îndoite, cu cealaltă, părul.

În capul lui Agnes, gândurile se dilată şi se contractă, se dilată, se contractă, iar şi iar. Se gândeşte: nu e cu putinţă aşa ceva, nu se poate, cum vom trăi, ce vom face, cum va putea Judith să facă faţă, ce voi spune oamenilor, cum vom continua, ce ar fi trebuit să fac, unde este soţul meu, ce va spune el, cum aş fi putut să-l salvez, de ce nu l-am salvat, de ce nu mi-am dat seama că el era cel în pericol? Iar apoi tumultul se stinge şi ea se gândeşte doar: e mort, e mort, e mort.

Cele două cuvinte nu au niciun înţeles pentru ea. Nu-şi poate face mintea să le priceapă sensul. Este cu neputinţă ca fiul ei, copilul ei, băiatul ei, cel mai sănătos şi mai robust dintre copiii ei să se îmbolnăvească şi să moară în răstimp de câteva zile.

Şi ea, ca toate mamele, îşi trimite întruna gândurile, ca nişte undiţe, spre copiii ei, amintindu-şi unde sunt, ce fac, cum sunt. Din obişnuinţă, în timp ce stă lângă cămin, o parte a minţii ei îi înşiră, pe ei şi locul unde se află: Judith, sus. Susanna, în camera de alături. Şi Hamnet? Subconştientul ei aruncă undiţa mereu, nedumerit că nu prinde nimic, că răspunsul pe care i-l tot dă este: e mort, s-a dus. Şi Hamnet? întreabă mintea din nou. La şcoală, la joacă, la râu? Şi Hamnet? Şi Hamnet? El unde este?

Aici, încearcă ea să-şi spună. Rece şi neînsufleţit, pe scândura asta, chiar în faţa ta. Uite, aici, vezi?

Şi Hamnet? El unde este?

Cu spatele la uşă, stă întoarsă spre căminul umplut numai cu cenuşă, în forma fărâmicioasă a buşteanului ce a fost cândva.

Este conștientă de oamenii care vin și pleacă pe ușa dinspre stradă și pe cea dinspre curte. Soacra ei, Eliza, nevasta brutarului, vecinul, John, alți câțiva pe care nu-i recunoaște exact.

Vorbesc cu ea oamenii aceștia. Ea aude cuvinte și voci, majoritatea murmurate, dar nu se întoarce. Nu-și ridică fruntea. Oamenii aceștia care intră și ies din casa ei, aruncând vorbe și glasuri spre urechile ei, nu au nimic de-a face cu ea. Nu oferă nimic din ce vrea sau are ea nevoie.

Una dintre mâinile ei se află pe părul lui; cealaltă încă îi strânge degetele. Acestea sunt singurele părți din el care sunt familiare, care încă arată la fel. Își dă voie să gândească asta.

Corpul lui este diferit. Tot mai mult pe măsură ce ziua se scurge. Este ca și cum un vânt puternic — cel din visul ei, crede — i-a ridicat fiul de pe pământ, l-a zdrobit de pietre, l-a aruncat de pe o stâncă, apoi l-a așezat la loc. Este brutalizat, abuzat, însemnat, maltratat: boala l-a răvășit. O vreme, după ce a murit, vânătăile și semnele negre s-au răspândit și s-au mărit. Apoi s-au oprit. Pielea i-a devenit galbenă precum ceara, iar oasele, proeminente. Tăietura de deasupra ochiului, cea despre care ea habar nu are de unde vine, este încă vineție.

Privește chipul fiului ei sau chipul care îi aparținea fiului ei, receptaculul care îi cuprindea mintea, producea cuvintele lui, conținea ceea ce vedeau ochii lui. Buzele sunt uscate, lipite. Ar vrea să i le umezească, să le dea puțină apă. Obrajii sunt întinși, trași de febră. Pleoapele au o culoare gri-vineție delicată, ca petalele florilor timpurii de primăvară. Le-a închis chiar ea. Cu propriile mâini, propriile degete, și ce fierbinți și alunecoase îi păruseră

degetele ei, cât de irealizabilă sarcina, cât de dificil fusese să-și lase degetele — tremurătoare și ude — peste pleoapele acelea, atât de dragi, atât de cunoscute, încât putea să le deseneze din memorie dacă cineva îi punea un cărbune în mână. Cum poate cineva vreodată să închidă ochii propriului copil? Cum e cu putință să găsești doi bănuți și să-i așezi acolo, în scobiturile ochilor, ca să țină pleoapele plecate? Cum poate cineva să facă asta? Nu e drept. Nu poate fi.

Îi strânge mâna într-a sa. Căldura pielii ei i se dă pielii lui. Aproape crede că mâna este așa cum era, că el este încă viu, dacă își ține ochii departe de fața aceea, de pieptul acela care nu se va mai ridica niciodată și de rigiditatea implacabilă care îi invadează trupul. Trebuie să strângă mâna mai tare. Trebuie să-și țină mâna pe păr, care pare la fel ca întotdeauna: mătăsos, moale, aspru la vârfuri, de la cât se trage când învață.

Degetele ei apasă pe mușchiul dintre degetul mare și arătătorul lui Hamnet. Frământă mușchiul acolo, ușor, într-o mișcare circulară, și așteaptă, ascultă, se concentrează. Este ca bătrânul ei vânturel, citește aerul, ascultă cu atenție, așteptând un semnal, un sunet.

Nu vine nimic. Absolut nimic. Nu s-a mai simțit niciodată așa. Întotdeauna este ceva, chiar și la oamenii cei mai misterioși și mai retrași; cu copiii ei, întotdeauna a găsit o zarvă de imagini, zgomot, secrete, informații. Susanna a început să-și țină mâinile la spate când se află în apropierea mamei ei, atât de conștientă este de faptul că Agnes poate afla orice vrea în felul acesta.

Dar mâna lui Hamnet este tăcută; ea se străduiește. Încearcă să audă ce ar putea fi sub tăcerea aceea, în spatele

ei. Ar putea fi un murmur distant, un sunet oarecare, un mesaj, poate, de la fiul ei? Un semn despre locul în care se află, un loc în care l-ar putea găsi? Dar nu e nimic. Un nimic cu intensitatea unui vaiet ascuțit, ca absența zgomotului când un clopot de biserică tace.

Cineva, simte ea, s-a apropiat, s-a ghemuit alături, i-a atins brațul. Nu are nevoie să se uite ca să știe că este Bartholomew. Mărimea și greutatea mâinii aceleia. Pasul greu și târșâitul ghetelor. Mirosul curat de fân și lână.

Fratele ei îi atinge obrazul uscat. Îi rostește numele o dată, de două ori. Zice că îi pare rău, că are inima îndurerată. Zice că nimeni nu s-ar fi așteptat la asta. Zice că ar vrea ca lucrurile să fi stat altfel, că a fost cel mai bun băiat, nu era altul mai bun, că este o pierdere îngrozitoare. Își pune mâna peste a ei.

— O să mă ocup de ce trebuie făcut, murmură el. L-am trimis pe Richard la biserică. O să se asigure că sunt toate pregătite.

Trage aer în piept și ea aude, în răsuflarea aceea, tot ce s-a spus în jurul ei.

— Femeile sunt aici ca să te ajute.

Agnes clatină din cap, mută. Strecoară un singur deget în căușul palmei lui Hamnet. Își amintește cum îi cerceta palma, lui și lui Judith, când erau bebeluși și stăteau împreună în leagăn. Le desfăcuse degetele minuscule și urmărise liniile găsite. Cât de uimitoare îi păruseră pliurile mâinilor lor: la fel ca ale ei, numai că mai mici. Hamnet avea un făgaș adânc, bine definit, în mijlocul palmei, ca urma lăsată de o pensulă, semnificând viață lungă; al lui Judith era slab, neclar, se subția până dispărea, apoi reapărea în alt loc. O făcuse să se încrunte, o făcuse să ridice degetele curbate la

buze, unde le sărutase, iar și iar, cu o dragoste sălbatică, aproape furioasă.

— Ele pot..., zice Bartholomew, ...să-l pregătească. Sau pot să stea cu tine când îl pregătești. Cum preferi.

Ea stă complet nemișcată.

— Agnes, spune el.

Ea desface degetele lui Hamnet și îi privește palma. Degetele nu sunt vădit mai țepene ca înainte, chiar deloc. Iat-o, linia lungă, puternică, a vieții, întinzându-se de la încheietură la baza degetelor. Este o linie frumoasă, o linie perfectă, un pârâu printr-un peisaj. Uite, îi vine să-i zică lui Bartholomew. Vezi asta? Poți să explici asta?

— Trebuie să-l pregătim, spune Bartholomew, întețindu-și strânsoarea.

Ea strânge din buze. Dacă ar fi singuri, ea și Bartholomew, poate că atunci ar risca să lase să-i scape câteva dintre cuvintele blocate în gâtlej. Dar așa, cu camera plină de oameni tăcuți, nu poate.

— Trebuie îngropat. Știi doar. Dacă nu-l îngropăm noi, vin autoritățile.

— Nu, spune ea. Nu încă.

— Atunci când?

Agnes își pleacă fruntea, întorcându-se cu spatele la el, înapoi la fiul ei.

Bartholomew își mută greutatea pe celălalt picior.

— Agnes, zice el încet, poate pentru ca restul să nu-i audă, deși vor asculta, ea știe. E posibil să nu fi primit vorbă. Ar veni, dacă ar ști. Sunt sigur de asta. Dar nu i s-ar părea nepotrivit ca noi să facem ce trebuie făcut. Ar înțelege. Hai să trimitem altă scrisoare și, între timp...

— Aşteptăm, izbucneşte ea. Până mâine. Poţi să le spui asta autorităţilor. Şi o să-l pregătesc eu. Nimeni altcineva.

— Foarte bine, spune el şi se ridică.

Agnes îl vede uitându-se la Hamnet, îi urmăreşte privirea pornind de la picioarele goale şi înnegrite ale nepotului său tocmai până la faţa sa devastată. Gura fratelui ei se strânge într-o linie subţire şi ochii i se închid pentru o clipă. Îşi face semnul crucii. Înainte să plece, întinde o mână şi o aşază pe pieptul băiatului, chiar deasupra locului în care înainte îi bătea inima.

O treabă ce trebuie făcută şi o va face singură.

Aşteaptă până seara, până când a plecat toată lumea, până când toţi sunt în pat.

Va avea apa la mâna dreaptă şi va scurge câteva picături de ulei în ea. Uleiul va rezista, n-o să se amestece cu apa şi, în schimb, se va desface în cercuri aurii la suprafaţă. Ea va scufunda şi va clăti cârpa.

Începe de sus, cu faţa. Are o frunte lată, la marginea căreia îi creşte părul. În ultima vreme, începuse să şi-l ude dimineaţa, încercând să-l facă să stea lipit, dar părul nu asculta. Ea îl udă acum, dar tot nu ascultă, nici în moarte. Vezi, îi spune, nu poţi schimba ceea ce ţi se dă, nu poţi evita sau schimba ce ţi-e scris.

El nu răspunde.

Agnes îşi udă mâinile şi apoi îi trece degetele prin păr; găseşte scame, un scaiete, o frunză de prun. Pe astea le pune deoparte, pe o farfurie: mărunţişuri de la băiatul ei. Îi piaptănă părul cu degetele până când este curat. Pot să iau o şuviţă de la tine? îl întreabă. Te-ar supăra?

El nu răspunde.

Agnes ia un cuțit, cel care i se pare atât de folositor la scosul sâmburilor din fructe — cumpărat de la o țigancă cu care s-a întâlnit pe stradă într-o zi — și prinde o șuviță de la ceafă. Cuțitul taie firele cu ușurință, așa cum știa că o să facă. Ridică părul. Blond deschis la capăt, decolorat de soarele verii, închizându-se până aproape de șaten la rădăcini. Îl așază cu grijă lângă farfurie.

Îi șterge fruntea, ochii închiși, obrajii, buzele, rana deschisă de la sprânceană. Curăță cochilia ambelor urechi, trunchiul moale al gâtului. I-ar spăla febra, ar trage-o din pielea lui, dacă ar putea. Cămașa de noapte trebuie tăiată de pe el, așa că trage cuțitul în jos de-a lungul fiecărui braț, de-a lungul pieptului.

Tamponează cu cârpa ușor, atât de ușor, subsuorile vinețiii și umflate, când intră Mary.

Rămâne în ușă, uitându-se la băiat. Are fața udă, ochii umflați.

— Am văzut lumină, zice ea cu vocea gâtuită. Nu dormeam.

Agnes îi face semn din cap spre scaun. Mary era cu ea când a venit pe lume Hamnet; poate să rămână ca să-l conducă la plecare.

Lumânarea pâlpâie, luminând tavanul și lăsând marginile camerei în umbră. Mary stă pe scaun; Agnes vede albul tivului de la cămașa ei de noapte.

Înmoaie cârpa, spală, o înmoaie din nou. O mișcare monotonă. Își trece degetele peste cicatricea de pe brațul lui Hamnet, de când a căzut de pe un gard la Hewlands, peste nodul încreștit lăsat de mușcătura unui câine la un târg al recoltei. La degetul mijlociu de la mâna dreaptă are bătături

de la cât a strâns pana. Pe pântec are niște adâncituri mici de când a avut varicelă, în copilărie.

Îi spală picioarele, gleznele, tălpile. Mary ia bolul, schimbă apa. Agnes îi spală din nou picioarele și din nou le usucă.

Cele două femei se privesc o clipă, apoi Mary ridică cearșaful împăturit, ținând câte un colț în fiecare mână. Cearșaful se desface, se deschide ca o floare imensă, cu petalele late, iar Agnes se trezește față în față cu întinderea lui albă, goală, surprinzătoare. Strălucirea sa este ca a stelelor, inevitabilă în camera aceasta întunecată.

Îl ia. Își apasă fața de el. Miroase a ienupăr, a cedru, a săpun. Țesătura lui este moale, învăluitoare, iertătoare.

Mary o ajută să ridice picioarele lui Hamnet, apoi trunchiul, ca să strecoare cearșaful dedesubt.

Greu să-l înfășoare. Greu să ridice colțurile cearșafului și să-l acopere, să-l înăbușe cu albeața lui. Greu să gândească, să știe că nu va mai vedea niciodată brațele acestea, încheieturile acestea ale degetelor, tibiile acestea, unghia aceea, bătătura aceea, fața aceasta, pe urmă.

Nu-l poate acoperi prima oară. Nu o poate face nici a doua oară. Ia cearșaful, îl așază peste el, îl dă la o parte. Îl pune din nou. Îl dă la o parte din nou. Băiatul zace dezbrăcat, spălat, pe mijlocul cearșafului, cu mâinile împreunate pe piept, cu bărbia ridicată, cu ochii închiși.

Agnes se apleacă pe marginea scândurii, respirând greu, strângând pânza în mâini.

Mary privește. Se întinde peste corpul băiatului ca să atingă mâna lui Agnes.

Agnes se uită la fiul ei. Coastele ca o colivie, degetele împreunate, oasele rotunde ale genunchilor, fața neclintită,

părul de culoarea porumbului, care s-a uscat acum, ridicându-i-se de pe frunte, așa cum face mereu. Prezența lui fizică a fost întotdeauna atât de puternică, de limpede, spre deosebire de cea a lui Judith. Agnes știa întotdeauna dacă intra el într-o cameră sau dacă pleca: zgomotul acela inconfundabil de pași, trecerea aceea a aerului, bufnetul greu când se așeza pe un scaun. Iar acum trebuie să renunțe la corpul lui, să-l dea pământului, pentru a nu mai fi văzut niciodată.

— Nu pot, zice ea.

Mary îi ia cearșaful din mâini. Îl îndeasă într-o parte, peste picioarele lui, apoi în cealaltă, peste piept. Agnes observă, din felul priceput în care îndeplinește această sarcină, că a mai făcut-o și înainte, de multe ori.

Apoi, împreună, se întind spre grinzi. Agnes alege virnanț, tătănească, mușețel galben. Ia lavandă violet și cimbru, o mână de rozmarin. Nu trei-frați-pătați, fiindcă lui Hamnet nu-i plăcea mirosul. Nici angelică, pentru că este prea târziu pentru ea și nu a ajutat, nu și-a făcut treaba, nu l-a salvat, nu a scăzut febra. Nici valeriană, din același motiv. Nici armurar, fiindcă frunzele sunt atât de spinoase și ascuțite, încât i-ar străpunge pielea, scoțând la suprafață picături de sânge.

Îndeasă plantele uscate în cearșaf, le așază lângă trupul lui, unde îi șoptesc vorbe de alinare.

Urmează acul. Agnes coase cu fir gros. Începe de la picioare.

Vârful este ascuțit; găurește țesătura pânzei și alunecă pe partea cealaltă. Agnes își ține ochii pe lucru, pe împreunarea marginilor cearșafului, pentru a face un giulgiu. Este un marinar care coase o pânză, pregătind o barcă ce îi va duce fiul în lumea de dincolo.

A ajuns la tibii când ceva o face să-și ridice capul. În josul scării este o siluetă. Inima lui Agnes se strânge ca un pumn, aproape țipă, Iată-te, te-ai întors, dar apoi vede că, de fapt, e Judith. Aceeași față, numai că aceasta este vie, îndurerată, tremurândă.

Mary dă să se ridice de pe scaun, zicând Înapoi în pat, acum, hai, trebuie să dormi, dar Agnes zice Nu, las-o să stea.

Pune acul jos cu grijă, pentru că nu trebuie să-l înțepe, nici măcar acum, și întinde brațele. Judith intră în cameră, se aruncă în brațele mamei, apăsându-și fața de șorțul ei, zicând ceva despre pisoi și încă ceva despre boală, despre inversarea locurilor, despre cum este vina ei și apoi hohotele o scuturară, ca vijelia un copac.

Agnes îi spune: Nu este vina ta. Absolut deloc. Febra a venit și l-a luat și noi nu am putut face nimic. Trebuie să ne descurcăm cum putem mai bine. Apoi zice: Vrei să-l vezi?

Mary aranjează cearșaful astfel încât să dea la iveală chipul lui Hamnet. Judith vine lângă el, privind în jos, cu mâinile încleștate. Expresia ei trece de la neîncredere la timiditate la milă la durere și înapoi.

— Oh, exclamă ea, trăgând aer în piept. Chiar e el?

Agnes, în picioare lângă ea, încuviințează.

— Nu arată ca el.

Agnes încuviințează din nou.

— Păi, el s-a dus.

— Unde s-a dus?

— În..., Agnes respiră adânc, aproape calm, ...în rai. Iar trupul lui a rămas în urmă. Trebuie să avem grijă de el cât de bine putem.

Judith întinde o mână și atinge obrazul geamănului său. Lacrimile îi curg pe față, întrecându-se între ele. Întotdeauna a plâns cu lacrimi enorme, ca niște perle grele, în dezacord cu statura ei mărunțică. Clatină din cap tare o dată, de două ori. Apoi zice:

— Nu se mai întoarce niciodată?

Și Agnes simte că poate suporta orice, mai puțin durerea copilului ei. Poate suporta separarea, boala, loviturile, nașterea, lipsurile, foamea, nedreptatea, izolarea, dar nu asta: copilul ei, uitându-se la geamănul lui mort. Copilul ei, plângându-și fratele pierdut. Copilul ei, doborât de durere.

Pentru prima dată, îi dau lacrimile. Îi umplu ochii dintr-odată, îi începețoșează vederea, năvălind șuvoi pentru a-i curge pe față, pe gât, udându-i șorțul, strecurându-i-se între haine și piele. Par să vină nu numai din ochii ei, ci din fiecare por al corpului. Întreaga ei ființă jelește și tânjește după fiul ei, fiicele ei, soțul ei absent, ei toți, când răspunde:

— Nu, iubirea mea, nu se mai întoarce niciodată.

Lumina lăptoasă, difuză a zorilor pătrunde în cameră. Agnes face ultimele cusături la giulgiu, aranjându-l la umeri, netezind marginile în dreptul genunchilor. Mary a golit bolurile, a stors cârpele, a măturat frunzele și mugurii căzuți pe podea. Judith stă cu obrazul pe pânză, lângă umărul lui. Susanna a venit de alături și se așază lângă sora ei, cu capul plecat.

L-au pregătit împreună. Este curat și gata pentru înmormântare, înfășurat în pânză albă.

Agnes simte că mintea ei dă înapoi, ca un cal care refuză să treacă peste un șanț, când se gândește la mormânt.

Se poate gândi că va merge cu el la biserică — Bartholomew și poate Gilbert și John îl vor purta; își poate închipui preotul binecuvântând mortul. Dar la coborârea lui în pământ, într-o groapă întunecată, la faptul că nu-l va mai vedea niciodată nu se poate gândi. Nu-și poate închipui. Nici vorbă să lase așa ceva să i se întâmple copilului ei.

Pentru a treia sau a patra oară încearcă să bage ață în ac — trebuie să coasă cearșaful peste fața lui, trebuie, e nevoie s-o facă —, dar firul e mai gros decât este ea obișnuită, și destrămat și nu vrea să intre prin gaura acului, indiferent de câte ori încearcă ea. Îi udă vârful în gură, când se aud bătăi în ușă.

Își ridică privirea. Judith scâncește, ridicându-și la rândul ei capul. Mary se întoarce dinspre cămin.

— Cine ar putea să fie? întreabă ea.

Agnes lasă acul jos. Se ridică toate patru. Bătăile se aud din nou: un șir de lovituri puternice.

Preț de o clipă în care simte că își pierde mințile, Agnes crede că ceva a venit în casa ei, din nou, să-i ia ceilalți copii, să-i ia băiatul, înainte să fie pregătită, înainte să-l pregătească pe el. Este prea devreme ca să fie un vecin sau unul dintre îndoliați, venit să-și aducă ultimul omagiu, sau ca autoritățile orășenești să le confișteze trupul. Trebuie să fie vreun spectru, vreo fantomă care le bate la ușă. Dar pentru cine?

Sunetul se aude din nou: bătăi înfundate în ușă, ciocăniturii rapide. Ușa se clatină din țâțâni.

— Cine e? strigă Agnes cu îndrăzneală, deși se teme.

Ivărul se ridică, ușa se deschide și acolo, brusc, apare soțul ei, trecând pragul, cu hainele și capul ude și întunecate

de ploaie, cu părul lipit de obraji. Fața lui este nedormită, înnebunită, pielea, palidă.

— Am ajuns prea târziu? întreabă el.

Apoi ochii îi cad pe Judith, care stă lângă lumânare, și chipul i se relaxează într-un zâmbet.

— Tu, zice el traversând camera, întinzând brațele. Ești aici, ești bine. Mi-am făcut griji, n-am putut să mă odihnesc, am venit de îndată ce am auzit, dar acum văd că…

Se oprește în mijlocul frazei. A văzut scândura, giul-giul, silueta înfășurată.

Privește la cei din jurul lui, unul câte unul. Chipul îi este speriat, confuz. Agnes îl vede numărându-i. Soția lui, mama, fiica cea mare, fiica cea mică.

— Nu, zice el. Nu...? Este...?

Agnes se uită la el și el îi întoarce privirea. Ce vrea ea acum, mai mult decât orice, este să prelungească momentul acesta, să dilueze timpul dinainte să afle el, să-l apere cât de mult poate de ceea ce s-a întâmplat. Apoi dă o singură dată din cap, ușor, aprobator.

Sunetul pe care-l scoate el este gâtuit și înăbușit, ca acela al unui animal forțat să care o greutate mare. Exprimă neîncredere, chin. Agnes nu îl va uita niciodată. La sfârșitul vieții, când soțul ei va fi mort de ani de zile, ea încă va putea să evoce înălțimea și timbrul acestui sunet.

El străbate repede camera și trage pânza la o parte. Și iată chipul fiului său, ca o floare de crin alb-albăstrie, cu ochii închiși, buzele lipite, ca și cum băiatul ar fi nemulțumit, neimpresionat de ce s-a întâmplat.

Tatăl prinde obrazul rece al fiului în căușul palmei. Degetele îi plutesc tremurând pe deasupra vânătăii de pe sprânceană. Zice Nu, nu, nu. Zice Dumnezeule mare. Și

apoi, lăsându-se în jos, deasupra băiatului, șoptește: Cum ți s-a întâmplat ție așa ceva?

Femeile lui îl înconjoară, îmbrățișându-l, trăgându-l aproape.

Așa că tatăl este cel care îl duce pe Hamnet la groapă. Ridică scândura, dusă pe brațele întinse, cu fiul dinainte, înfășurat într-un giulgiu alb, cu flori și boboci de jur împrejurul trupului său neînsuflețit.

În spatele lui este Agnes, care o ține pe Susanna cu o mână și pe Judith cu cealaltă. Judith este ținută în brațe de Bartholomew; își ascunde fața în scobitura gâtului lui și lacrimile îi cad pe cămașa lui, udându-i-o. Mary și John, Eliza și frații vin pe urmă, alături de Joan, frații lui Agnes, brutarul și nevasta lui.

Tatăl îl poartă, fără ajutor, pe Henley Street, cu lacrimile și sudoarea curgându-i pe față. Când se apropie de răscrucea drumurilor, Edmond iese din rândul îndoliaților și se duce lângă fratele lui. Împreună, cară scândura, tatăl la cap și Edmond la picioare.

Vecinii, localnicii, oamenii de pe străzi se dau la o parte când văd procesiunea tăcută. Își lasă jos uneltele, boccelele, coșurile. Se trag în spate, către marginile străzilor, făcându-le loc. Își scot pălăriile. Dacă țin copii în brațe, îi strâng un pic mai tare, când îl văd pe fiul mănușarului trecând cu fiul său mort și învăluit în giulgiu. Își fac semnul crucii. Strigă cuvinte de alinare, păreri de rău. Trimit spre înalt rugăciuni — pentru băiat, pentru familie, pentru ei înșiși. Unii dintre ei plâng. Alții șoptesc despre familie, despre mănușar, despre aerele pe care și le dă nevasta lui, despre cum toată lumea credea că nu o să

se aleagă nimic de fiul mănușarului, ce pierde-vară păruse dintotdeauna, iar acum, ia uite-l — un om însemnat la Londra, așa se spune, iată-l cum trece cu mânecile lui cu broderii sofisticate și cu ghetele de piele lustruite. Cine ar fi crezut așa ceva? Este adevărat că face atâția bani cu teatrul acela? Cum se poate? Toți, însă, privesc cu tristețe trupul acoperit, fața îndurerată a mamei, care merge între fiicele ei.

Pentru Agnes, drumul până la cimitir e străbătut, în același timp, prea lent și prea repede. Nu poate suporta ochii iscoditori scrutându-i, închizând dincolo de pleoape imaginea corpului înfășurat al fiului ei, furându-i esența. Aceștia sunt oameni care l-au văzut zi de zi trecând pe lângă ușile lor, pe sub ferestrele lor. Au schimbat vorbe cu el, i-au ciufulit părul, l-au îndemnat să se grăbească dacă întârzia la școală. S-a jucat cu copiii lor, a năvălit în casele și prăvăliile lor și afară din ele. A dus mesaje pentru ei, le-a mângâiat câinii, și-a trecut palma peste spinările pisicilor lor adormite pe pervazurile însorite. Iar acum viețile lor continuă neschimbate, câinii lor căscând încă lângă cămine, copiii lor plângând încă să li se dea de mâncare, în timp ce el nu mai este.

Așa că nu poate îndura privirea lor, nu le poate întâlni ochii. Nu vrea compasiunea, rugăciunile și cuvintele lor murmurate. Urăște felul în care oamenii se dau la o parte ca să-i lase să treacă, iar apoi, în urma lor, se regrupează, ștergându-le trecerea, de parcă nu a fost nimic, de parcă nici nu s-a întâmplat. Îi vine să zgârie pământul, poate cu o sapă, să cresteze străzile de sub picioarele ei, astfel încât să rămână întotdeauna un semn, să se știe întotdeauna că pe aici a venit Hamnet. A fost aici.

Prea curând, prea repede se apropie de cimitir, trec de poartă, merg printre rândurile de tise, presărate cu fructele lor moi, stacojii.

Vederea mormântului îi izbește. O groapă adâncă, întunecată, în pământ, făcută parcă de lovitura neglijentă a unei gheare uriașe. Se află în partea îndepărtată a cimitirului. Chiar în spatele lui, râul face o cotitură lentă, largă, întorcându-și apele în altă direcție. Suprafața lui este tulbure astăzi, împletită ca o funie, grăbindu-se mereu mai departe.

Cât de mult i-ar fi plăcut lui Hamnet bucata aceasta de pământ. Își dă seama că s-a gândit la asta. Dacă ar fi putut să aleagă, dacă ar fi fost aici, lângă ea, dacă ea s-ar fi putut întoarce spre el să-l întrebe, este sigură că el ar fi arătat chiar spre locul acesta: lângă râu. Mereu i-a plăcut apa. Ea se chinuia de fiecare dată să-l țină departe de malurile pline de buruieni, de gurile jilave ale puțurilor, de rigolele puturoase, de bălțile murdărite de oi. Iar acum, aici, va fi închis în pământ pentru vecie, lângă râu.

Tatăl lui îl coboară în groapă. Cum poate face asta, cum e cu putință? Agnes știe că așa trebuie, că el doar face ceea ce se cuvine, dar simte că ea nu s-ar putea achita de sarcina aceasta. Ea nu i-ar trimite niciodată, nu ar putea niciodată să-i trimită corpul în pământ așa, singur, înfrigurat, pentru a fi acoperit. Agnes nu poate privi, nu poate, brațele soțului său încordându-se, fața lui strâmbându-se, încleștându-se și lucind, pe Bartholomew și Edmond apropiindu-se ca să-l ajute. Cineva hohotește undeva. O fi Eliza? O fi soția lui Bartholomew, care a pierdut, la rândul ei, un prunc nu demult? Judith scâncește, Susanna o strânge de mână, așa că Agnes nu-și

vede fiul, giulgiul pe care l-a cusut pentru el, dispărând, intrând în pământul negru, îmbibat de apă. Acum era acolo, apoi ea și-a coborât capul să se uite la Judith, și în clipa următoare a dispărut. Pentru a nu mai fi văzut niciodată.

Este încă și mai greu, își dă seama Agnes, să plece de la cimitir decât a fost să vină aici. Atât de multe morminte pe lângă care să treacă, atât de multe fantome triste și furioase trăgând-o de fuste, atingând-o cu degetele lor reci, agățându-se de ea, cicălitor, jalnic, zicând Nu pleca, așteaptă-ne, nu ne lăsa aici. Este nevoită să-și adune fustele pe lângă ea, să-și încleștеze pumnii. O idee ciudat de dificilă, de asemenea, că a intrat în locul acesta cu trei copii și pleacă cu doi. Își spune că ar trebui să lase unul în urmă, dar cum să facă asta? Într-un astfel de loc cu spirite tânguitoare și tise plângătoare și mâini reci, care apucă?

Soțul ei o ia de braț când ajung la poartă; ea se întoarce să se uite la el și parcă nu l-a mai văzut înainte, așa de ciudate și distorsionate și bătrâne îi par trăsăturile lui. Să fie de vină lunga lor separare, să fie durerea, să fie toate lacrimile? se întreabă ea privindu-l. Cine este omul acesta de lângă ea, care îi ia brațul, i-l ține lângă el? Vede pe chipul lui pometii fiului ei mort, expresia frunții, dar nimic altceva. Doar viață, doar sânge, doar dovada unei inimi funcționale, rezistente, ochi în care lucesc lacrimi, obraji a căror purpură trădează simțăminte adânci.

Ea este golită, marginile ei, estompate și imateriale. Ar putea să se dezintegreze, să se spargă, asemenea unei picături de ploaie ce cade pe o frunză. Nu poate pleca din locul acesta, nu poate trece de poarta aceasta. Nu îl poate lăsa aici.

Se ține de stâlpul de lemn al porții și îl strânge cu amândouă mâinile. Totul se destramă, dar să se țină de stâlpul acesta i se pare cea mai bună reacție, singurul lucru pe care îl poate face. Dacă poate rămâne aici, la poartă, cu fiicele ei de o parte și cu fiul ei de cealaltă, atunci poate ține totul la un loc.

Este nevoie de soțul ei, de fratele ei și de amândouă fiicele ca să-i desfacă mâinile, să o tragă de acolo.

Agnes este o femeie sfărâmată în bucăți, călcate în picioare și împrăștiate în jur. Nu s-ar mira dacă, într-una din zilele acestea, ar privi în jos și ar vedea un picior într-un colț, un braț rămas pe jos, o mână căzută pe podea. Fiicele ei sunt la fel. Chipul Susannei este serios, sprâncenele ei coborâte într-o expresie ce aduce a furie. Judith doar plânge, iar și iar, în liniște; lacrimile se scurg din ea și par că nu se vor opri niciodată.

De unde să fi știut că Hamnet era cuiul care îi ținea împreună? Că, fără el, se vor fărâma toți și se vor nărui, ca o ceașcă spartă pe podea?

Soțul, tatăl, umblă de colo-colo în camera de la parter în acea primă noapte și în următoarea. Agnes îl aude din dormitor, de la etaj. Nu mai e niciun alt sunet. Nici plânsete, nici suspine, nici oftaturi. Numai târș-buf, târș-buf de la picioarele lui fără stare, mergând, mergând, precum cineva care încearcă să-și găsească drumul înapoi către un loc a cărui hartă a pierdut-o.

— N-am prevăzut asta, șoptește ea în spațiul întunecat dintre ei.

El întoarce capul; ea nu îl vede făcând mișcarea, dar aude foșnetul așternuturilor. Perdelele baldachinului sunt trase în jurul lor, în ciuda căldurii necruțătoare a verii.

— Nimeni nu a prevăzut, zice el.

— Dar *eu* nu am prevăzut, șoptește ea. Și ar fi trebuit. Ar fi trebuit să știu. Ar fi trebuit să văd. Ar fi trebuit să înțeleg că e o păcăleală îngrozitoare, să mă facă să mă tem pentru Judith, când, în tot timpul ăsta…

— Sst, spune el întorcându-se și punând un braț pe ea. Ai făcut tot ce ai putut. Nimeni nu ar fi avut cum să-l salveze. Te-ai străduit și…

— Sigur că așa am făcut, șuieră ea brusc furioasă, ridicându-se în capul oaselor, smulgându-se de sub atingerea lui. Mi-aș fi scos inima ca să i-o dau lui, dacă asta ar fi ajutat cu ceva. Mi-aș fi…

— Știu.

— Nu știi, zice ea, bătând cu pumnul în saltea. Nu ai fost aici. Judith, șoptește ea și lacrimile îi alunecă acum în jos, pe obraji, picurându-i prin păr. Judith era așa de bolnavă. Eu… eu… am fost atât de îngrijorată pentru ea, că nu m-am gândit… Ar fi trebuit să fiu mai atentă la el… nu am prevăzut… mereu m-am gândit că ea o să fie luată. Nu pot să cred că am fost atât de oarbă, atât de proastă încât să…

— Agnes, ai făcut tot, ai încercat tot, repetă el, încercând să o convingă să se întindă la loc în pat. Boala a fost prea puternică.

Ea îi rezistă, ghemuindu-se, îmbrățișându-și genunchii.

— Tu nu ai fost aici, zice ea din nou.

*

El se duce în oraș, la două zile după ce l-au îngropat. Trebuie să vorbească cu un om care închiriază terenuri de la el, trebuie să-i amintească de datorie.

Iese pe ușa din față și constată că strada este scăldată în lumina soarelui, plină de copii. Mergând, strigându-se unii pe alții, ținându-și părinții de mână, râzând, plângând, dormind pe un umăr, așteptând să li se încheie nasturii pelerinelor.

Este o priveliște insuportabilă. Pielea, craniile, coastele, ochii lor mari și limpezi: cât de fragili sunt. Nu vedeți? îi vine să le strige mamelor, taților. Cum îi puteți lăsa afară din casă?

Ajunge numai până la piață, apoi se oprește. Se întoarce, ignorând mâna întinsă în chip de salut a unui văr, și pleacă înapoi.

Acasă, Judith a lui stă lângă ușa din spate. I s-a dat să curețe un coș cu mere. Se așază lângă ea. După o clipă, bagă mâna în coș și îi dă următorul măr. Ea ține un cuțit de decojit în mâna stângă — întotdeauna stânga — și îl curăță. Coaja cade de pe lamă în bucle lungi, verzi, ca părul unei sirene.

Când gemenii erau foarte mici, poate să fi avut în jur de un an, el s-a întors spre soția lui și i-a zis Uită-te.

Agnes și-a ridicat privirea de la masa ei de lucru.

El a împins două felii subțiri de măr peste masă, în dreptul lor. În exact același moment, Hamnet a întins mâna dreaptă și a apucat mărul, iar Judith a întins stânga.

La unison, au ridicat feliile de măr la buze, Hamnet cu dreapta, Judith cu stânga.

Le-au așezat la loc, de parcă și-ar fi făcut un semn pe neobservate, în același moment, apoi s-au uitat unul la altul, apoi le-au ridicat din nou, Judith cu mâna stângă, Hamnet cu dreapta.

Parcă ar fi o oglindă, a zis el. Sau parcă ar fi un singur om despicată la mijloc, pe verticală.

Cele două capete ale lor descoperite, strălucind ca firele de aur toarse.

Se întâlnește cu tatăl lui, John, în hol, chiar când tatăl iese din atelier.

Cei doi bărbați se opresc, fiecare fixându-l pe celălalt cu privirea.

Tatăl ridică o mână să-și scarpine țepii din barbă. Mărul lui Adam i se mișcă greoi de sus în jos când înghite. Apoi scoate ceva între mormăit și tuse, face un pas în lături și se retrage în atelier.

Peste tot unde se uită: Hamnet. La doi ani, ținându-se strâns de marginile pervazului, dornic să vadă strada, cu degetul ațintit, arătând spre un cal care trecea prin fața casei. Bebeluș, împreună cu Judith într-un leagăn, așezați frumos ca două franzele. Împingând ușa din față cu prea multă forță când s-a întors de la școală, lăsând un semn pe tencuială care a făcut-o pe Mary să exclame și să-l certe. Prinzând o minge în cercul ei, iar și iar, chiar în fața ferestrei. Ridicându-și privirea din teme către tatăl său ca să-l întrebe despre un timp în greacă, cu o urmă de cretă pe obraz sub formă de virgulă, de pauză. Sunetul vocii lui strigând din curtea din spate, întrebând Veniți să vă uitați, fiindcă o pasăre a aterizat pe spatele unui porc.

Iar soția lui, atât de nemișcată și tăcută și palidă, fiica lui cea mare, atât de furioasă pe lume, repezindu-se mereu la ei cu limba ascuțită. Iar fiica cea mică doar plânge; își pune capul pe masă sau stă în prag ori zace în pat și plânge și plânge, până când el sau mama ei, luând-o în brațe, o imploră să înceteze, altfel o să se îmbolnăvească.

Și mirosul de piei tăbăcite, de blană arsă: nu poate scăpa de el. Cum și-a petrecut toți acei ani în casa asta? Își dă seama că nu poate respira aerul acru de aici, acum. Bătăile în geam, cererile oamenilor care vor să cumpere mănuși, să se uite la ele, să le încerce, să discute la nesfârșit despre mărgele, nasturi și dantelă. Conversația, schimbul de replici nesfârșit despre un negustor sau altul, despre tăbăcarul ăsta, fermierul ăla, nobilul ăla, prețul mătăsii, costul lânii, cine este la întrunirile ghildei și cine nu, cine va fi prefect anul viitor.

Sunt de neîndurat. Toate. Se simte ca și cum ar fi prins într-o pânză de absență, firele și urzeala, gata să se lipească și să se agațe de el, în orice parte s-ar întoarce. Iată-l înapoi în orașul acesta, în casa aceasta, și toate astea îl fac să se teamă că s-ar putea să nu mai scape niciodată; durerea asta, pierderea asta ar putea să-l țină aici, ar putea să distrugă tot ce a realizat în Londra. Compania lui va fi cuprinsă de haos și dezordine fără el; membrii ei își vor pierde toți banii și se vor împrăștia; poate vor găsi pe altcineva în locul lui; nu vor pregăti o piesă nouă pentru sezonul următor sau vor pregăti și va fi mai bună decât orice a scris el vreodată, iar pe afișele spectacolelor va fi numele aceluia, nu al lui, și atunci el va fi dat afară, înlocuit, nedorit. Ar putea să-și piardă controlul asupra a tot ce a construit acolo. Este atât de delicată, de fragilă, viața

teatrelor. El se gândește adesea că, mai mult decât orice, este ca broderia de pe mănușile tatălui său: se vede numai partea frumoasă, numai partea cea mai mică, în timp ce dedesubt se află țesătura muncii, a priceperii, frustrării și a sudorii. El trebuie să fie acolo, tot timpul, să se asigure că lucrurile de dedesubt au loc, că totul merge conform planului. Și tânjește, este adevărat, după cei patru pereți strâmți ai cămăruței lui, unde nu vine nimeni niciodată, unde nu-l caută nimeni și nu întreabă de el, nu vorbește cu el, nu îl deranjează, unde nu are decât un pat, un urcior și un pupitru. În nicio altă parte nu poate scăpa de zgomotul și viața și oamenii din jurul lui: în nicio altă parte nu poate lăsa lumea să se îndepărteze, propria ființă să se dilueze, astfel încât să nu mai fie decât o mână care ține o pană înmuiată în cerneală și care privește desfășurarea cuvintelor de sub vârful ei. Și, pe măsură ce vin cuvintele acestea, unul după altul, el poate să dispară din sine și să găsească un loc atât de fascinant, atât de liniștitor, atât de tainic, atât de plin de bucurie, încât nimic altceva nu ar fi de ajuns.

Nu poate renunța la așa ceva, nu poate rămâne aici, în casa asta, în orașul ăsta, chinuindu-se cu afacerea cu mănuși, nici măcar pentru soția lui. Vede cum ar putea rămâne împotmolit în Stratford pentru totdeauna, o creatură cu un picior în fălcile unei capcane de fier, cu tatăl său alături, iar fiul său, rece și în putrefacție, sub țărâna din curtea bisericii.

Se duce la ea și îi spune că trebuie să plece. Nu poate sta departe de compania lui prea mult timp. Vor avea nevoie de el: se vor întoarce curând la Londra și trebuie să

se pregătească pentru noua stagiune. Alte companii ar fi tare fericite dacă a lor ar da greș; concurența, mai ales la început de stagiune, este nemiloasă. Sunt multe pregătiri de făcut și el trebuie să fie acolo ca să supravegheze totul. Nu poate lăsa asta în sarcina altora. Nu este nimeni altcineva de încredere. Trebuie să plece. Îi pare rău. Speră că ea înțelege.

Agnes nu spune nimic cât timp el își ține discursul. Lasă cuvintele să treacă peste și pe lângă ea. Lasă în continuare lăturile să cadă dintr-un lighean în troaca porcilor. O sarcină atât de simplă: să țină la distanță un lighean și să lase conținutul lui să cadă. Nu i se cere să facă nimic altceva, doar să stea acolo, sprijinindu-se de peretele cocinii.

— O să trimit vorbă, zice bărbatul în spatele ei și Agnes tresare.

Aproape că uitase de el. Ce îi spusese oare?

— Să trimiți vorbă? repetă ea. Cui?

— Ție.

— Mie? De ce?

Agnes arată către sine.

— Sunt aici, în fața ta.

— Adică o să trimit vorbă când ajung la Londra.

Agnes se încruntă, lăsând și ultimele resturi de lături să cadă. Își aduce aminte, da, acum o clipă, el vorbea despre Londra. Despre prietenii lui de acolo. „Pregătiri" fusese cuvântul pe care îl folosise el, așa crede. Și „plec".

— Londra? întreabă ea.

— Trebuie să plec, zice el oarecum înviorat.

Agnes aproape zâmbește, așa de ridicolă, de fantezistă este ideea.

— Nu poți să pleci, zice ea.

— Dar trebuie.

— Dar nu poți.

— Agnes, zice el, iritat de-a dreptul acum. Lumea nu se oprește în loc. Sunt oameni care mă așteaptă. Stagiunea trebuie să înceapă și compania mea se va întoarce din Kent cât de curând și trebuie...

— Cum poți să te gândești la plecat? întreabă ea nedumerită.

Ce trebuie să spună ca să-l facă să înțeleagă?

— Hamnet, zice ea, simțind rotunjimea cuvântului, a numelui lui, în gură, ca forma unei pere coapte. Hamnet a murit.

Cuvintele îl fac să tresară. Nu o poate privi după ce le-a rostit; își coboară capul, fixându-și privirea pe ghete.

Pentru ea, e simplu. Băiatul lor, copilul lor este mort, abia răcit în mormânt. Nu va pleca nimeni. Va rămâne. Vor închide ușile, iar ei patru se vor aduna la fel ca dănțuitorii la sfârșitul unui dans. El va rămâne aici, cu ea, cu Judith, cu Susanna. Cum să vorbească despre plecare? Nu are niciun rost.

Îi urmărește privirea, în jos, către ghete, și acolo, lângă picioarele lui, îi vede traista. Este îndesată, plină, ca pântecul unei femei însărcinate.

Agnes arată spre ea pe mutește, neînstare să vorbească.

— Trebuie să plec... acum, murmură el, poticnindu-se în cuvinte, soțul acesta al ei care întotdeauna vorbește ca un pârâu ce curge repede și limpede peste un pat de pietricele. Este... un grup de negustori care pleacă azi la Londra... și au... un cal liber. Este... Trebuie să... adică... rămas-bun... și o să, cât de curând sau mai degrabă...

— Pleci acum? Azi?

Nu-i vine să creadă; se întoarce cu fața spre el.

— Avem nevoie de tine aici.

— Grupul de negustori... eu... adică... nu pot să mă aștepte și... este o ocazie bună... ca să nu călătoresc singur... Nu-ți place să plec la drum singur, știi... Chiar tu ai zis asta... de multe ori... așa că...

— Vrei să pleci acum?

El îi ia ligheanul cu lături și îl pune pe marginea zidului, strângându-i amândouă mâinile în ale lui.

— Sunt mulți oameni care se bizuie pe mine în Londra. E musai să mă duc înapoi. Nu pot să-i abandonez pur și simplu pe oamenii ăștia care...

— Dar poți să ne părăsești pe noi?

— Nu, sigur că nu. Eu...

Agnes își apropie fața până ajunge chiar lângă a lui.

— De ce pleci? șuieră ea.

El își ferește privirea de a ei, dar nu-i dă drumul.

— Ți-am zis, bâiguie. Compania, ceilalți actori, eu...

— De ce? vrea ea să știe. Din cauza tatălui tău? S-a întâmplat ceva? Spune-mi.

— Nu-i nimic de spus.

— Nu te cred.

Încearcă să-și retragă mâinile din strânsoarea lui, dar el nu o lasă. Agnes își răsucește încheieturile într-o parte, apoi în cealaltă.

— Vorbești despre compania ta, zice ea în spațiul dintre fețele lor, care este așa de îngust, încât fiecare e nevoit să inspire răsuflarea celuilalt, vorbești despre stagiunea și pregătirile tale, dar niciunul nu este motivul adevărat.

Se zbate să-și elibereze mâinile, degetele, ca să-i poată prinde mâna; el știe asta și nu vrea să o lase. Fiindcă o

împiedică, devine lividă, indignată, n-a mai fost așa furioasă de când era copil.

— Nu contează, gâfâie ea în timp ce se sforțează acolo, lângă porcii care se îndoapă. Știu. Ești atras de locul ăla ca peștii de cârlig.

— Ce loc? Londra, vrei să zici?

— Nu, locul din capul tău. L-am văzut odată, demult, e o țară întreagă acolo, un peisaj. Te-ai dus în locul ăla și acum este mai real pentru tine decât oricare altul. Nimic nu te împiedică să te duci la el. Nici măcar moartea propriului copil. Văd asta, îi spune în timp ce el îi strânge încheieturile cu o mână, iar pe cealaltă o întinde după traista de la picioare. Să nu crezi că nu văd.

Abia când își pune traista pe umăr îi dă drumul. Agnes își scutură mâinile, cu încheieturile înroșite de la strânsoare.

El respiră greu, la doi pași de ea. Își mototolește bereta în mână, evitându-i privirea.

— Nu-ți iei rămas-bun? îl întreabă. Pleci fără să-ți iei rămas-bun de la mine? De la femeia care ți-a purtat copiii? Care ți-a îngrijit fiul până la ultima suflare? Care l-a pregătit pentru înmormântare? Vrei să pleci de lângă mine fără un cuvânt?

— Ai grijă de fete — este tot ce spune el și asta doare ca înțepătura ușoară, dar ascuțită a unui ac. O să trimit vorbă, repetă el. Și sper să mă întorc la voi înainte de Crăciun.

Agnes se întoarce cu spatele la el, spre porci. Le vede spinările aspre, urechile fluturânde, le aude grohăiturile satisfăcute.

Deodată, el este acolo, în spatele ei. Brațele lui îi cuprind mijlocul, o întorc cu fața, o trag spre el. Capul lui

este lângă al ei: Agnes simte mirosul de piele al mănușilor lui, sarea lacrimilor lui. Stau așa, împreună, uniți, o clipă, iar ea simte atracția pe care o simte mereu și a simțit-o mereu față de el, de parcă ar exista o funie nevăzută care îi înconjoară inima și o leagă de a lui. Băiatul nostru a fost făcut, gândește ea, din el și din ea. L-au făcut împreună; l-au îngropat împreună. El nu va mai veni niciodată. O parte din ea ar vrea să depene timpul, să-l adune, ca pe un fir. Ar vrea să învârtă roata invers, să desfacă ghemul morții lui Hamnet, copilăria lui, primele luni de viață, nașterea, până în momentul în care ea și soțul ei s-au împreunat în patul acela pentru a crea gemenii. Ar vrea să depene tot firul, să-l transforme la loc în lână brută, să-și găsească drumul înapoi, către acel moment, și s-ar ridica în picioare, și-ar înălța fața către stele, către ceruri, către lună, și le-ar ruga să schimbe ce îl așteaptă, le-ar implora să-i creeze alt destin, vă rog, vă rog. Ar face orice pentru asta, ar da orice, ar renunța la orice ar vrea cerurile.

Soțul ei o ține în brațe, în timp ce ea îl strânge cu amândouă brațele, în ciuda a toate, la fel cum a făcut în noaptea aceea, cu corpul lui potrivit peste al ei. El inspiră și expiră, cu nasul îngropat în boneta ei, de parcă ar vrea să spună ceva, dar ea nu vrea cuvintele, nu are trebuință de ele. Vede, peste umărul lui, traista aceea pregătită pentru călătorie, la picioare.

Nu e cale de întors. Nu se poate desface ceea ce i s-a dat. Băiatul s-a dus, soțul va pleca, iar ea va rămâne și porcii vor avea nevoie să fie hrăniți în fiecare zi și timpul curge într-o singură direcție.

— Du-te, atunci, zice întorcându-i spatele, alungându-l, dacă te duci. Întoarce-te când poți.

*

Descoperă că este posibil să plângi toată ziua și toată noaptea. Că sunt multe feluri diferite de a plânge: izbucnirea bruscă a lacrimilor, hohotele profunde, sfâșietoare, scurgerea fără sunete și fără sfârșit a apei din ochi. Că pielea dureroasă din jurul ochilor poate fi tratată cu ulei infuzat cu o tinctură din buruiență și mușețel. Că este posibil să-ți alini fiicele vorbindu-le cu convingere despre rai și despre bucuria eternă și despre cum se vor întâlni iar cu toții după moarte și el le va aștepta, fără să crezi ceva din toate astea. Că oamenii nu știu întotdeauna ce să-i spună unei femei căreia i-a murit copilul. Că unii vor traversa strada să se ferească de ea doar din cauza asta. Că oamenii pe care nu i-ai crezut prieteni vor ieși în față, dintr-odată, vor lăsa pâine și prăjituri pe pervazul tău, îți vor spune o vorbă bună și potrivită după slujbă, îi vor ciufuli părul lui Judith și o vor ciupi de obrazul palid.

Nu știe ce să facă cu hainele lui.

Săptămâni în șir, Agnes nu le poate muta de pe scaunul pe care le-a lăsat el înainte să se bage în pat.

După vreo lună de la înmormântarea lui, ridică pantalonii, apoi îi pune la loc. Își trece degetele peste gulerul cămășii. Împinge vârful ghetei, pentru ca perechea să fie aliniată, una lângă alta.

Apoi își îngroapă fața în cămașă; apasă pantalonii pe inimă; își strecoară câte o mână în fiecare gheată, pipăind formele goale ale tălpilor lui; leagă și dezleagă șiretul de la gât; împinge nasturii prin găuri și îi scoate iar. Împăturește hainele, le despăturește, le împăturește din nou.

Pe măsură ce pânza îi alunecă printre degete, pe măsură ce îndreaptă cutele, netezește pliurile în aer, corpul ei își

amintește această sarcină. O duce în trecut. Împăturindu-i hainele, îngrijindu-le, inspirându-i mirosul, aproape că se poate convinge singură că el este încă acolo, tocmai pregătindu-se să se îmbrace, că va intra pe ușă în orice clipă, întrebând Unde sunt ciorapii mei, unde este cămașa mea?, îngrijorându-se că va întârzia la școală.

Ea, Judith și Susanna dorm împreună în patul cu baldachin, fără să vorbească despre asta: patul cu rotile al fetelor nu este niciodată scos, ci rămâne băgat dedesubt. Trage perdelele strâns în jurul lor. Își spune că nimic nu le poate prinde, nimic nu va pătrunde prin ferestre sau pe coș. Stă trează cea mai mare parte a nopții, ascultând ciocăniturile și bocetele spiritelor rele care încearcă să găsească o cale prin care să intre în casă. Își îmbrățișează fiicele cufundate în somn. Se trezește adesea în timpul nopții să verifice dacă nu cumva au febră, umflături, pielea colorată ciudat. Își schimbă locul, din când în când, noaptea, ca să stea între Judith, apoi Susanna, și lumea de afară. De data asta, nu va trece nimic de ea. Va aștepta. Nu va veni nimic să-i ia copiii. Niciodată de acum înainte.

Susanna zice că-și va petrece noaptea alături, cu bunicii ei. Nu pot să dorm aici, spune ea, evitând privirea mamei. E prea multă foială.

Își ia scufia, cămașa de noapte, apoi iese din cameră, adunând cu poalele vălătucii de praf de pe podea.

Agnes nu vede ce rost ar avea să mătură dușumeaua. Oricum se murdărește la loc. Gătitul pare la fel de inutil. Ea gătește, ei mănâncă, apoi, mai târziu, mănâncă iar.

*

Fetele se duc alături la masă; Agnes nu le oprește.

Să treacă pe lângă mormântul lui în fiecare duminică este și dureros, și plăcut. Vrea să se întindă acolo, să-l acopere cu trupul ei. Vrea să sape cu mâinile goale. Vrea să-l lovească cu o creangă. Vrea să ridice un acoperământ deasupra lui, să-l apere de vânt și de ploaie. Poate va veni să locuiască acolo, cu el.

Domnul avea trebuință de el, îi spune preotul, luând-o de mână după slujbă într-o zi.

Se întoarce spre el, aproape mârâind, cu dorința de a-l lovi. Eu aveam trebuință de el, îi vine să-i spună, iar Dumnezeul tău trebuia să mai aștepte.

Nu zice nimic. Își ia fiicele de braț și pleacă.

Visează că este pe câmpurile de la Hewlands. E seară și pământul este golaș și arat în brazde adânci. În față își vede mama, aplecându-se și ridicându-se. Când se apropie, Agnes bagă de seamă că mama ei plantează niște dinți mici, albi ca perlele. Mama nu se întoarce, nici nu se oprește la apropierea ei, doar îi zâmbește, apoi continuă să presare dinți de lapte în pământ, unul după altul.

Vara este un asediu. Serile lungi, aerul cald care adie prin ferestre, curgerea lentă a râului prin oraș, strigătele copiilor care se joacă pe stradă până târziu, caii care alungă muștele de pe coaste, gardurile vii, grele de flori și fructe.

Lui Agnes îi vine să le smulgă pe toate, să le rupă, să le arunce în vânt.

*

Și toamna, când vine, este groaznică. Asprimea din aer, dimineața devreme. Ceața adunându-se în curte. Găinile forfotind și cotcodăcind în îngrăditura lor, refuzând să iasă. Frunzele uscându-se pe margini. Iată un anotimp pe care Hamnet nu l-a cunoscut, nu l-a atins. Iată o lume care merge mai departe fără el.

De la Londra vin scrisori. Susanna le citește cu voce tare. Sunt mai scurte, observă Agnes, când le cercetează mai târziu, nu prea acoperă o pagină, scrisul este mai dezlânat, de parcă ar fi fost așezat pe hârtie în grabă. Nu vorbesc despre teatru, despre public, despre spectacole, despre piesele pe care le scrie el. Nimic din toate astea. În schimb, el le povestește despre ploaia din Londra și cum i-a udat ciorapii cu o săptămână în urmă, despre calul șchiop al proprietarului, despre cum s-a întâlnit cu un vânzător de dantelă, de la care a cumpărat câte o batistă pentru ele, fiecare cu margini diferite.

Ea știe că nu trebuie să se uite pe fereastră când încep și se termină orele de la școală. Își face de lucru, ferindu-și privirea. Nu iese din casă atunci.

Fiecare copil cu păr auriu de pe stradă ia mersul lui, înfățișarea lui, caracterul lui, făcându-i inima să-i sară din piept, ca unei căprioare. În unele zile, străzile sunt pline de Hamneți. Merg peste tot. Sar și aleargă. Se împing unii pe alții. Se duc spre ea, se îndepărtează de ea, dispar pe după colțuri.

În unele zile, nu iese din casă deloc.

Șuvița din părul lui este păstrată într-un mic vas de ceramică deasupra focului. Judith a cusut un săculeț de

mătase pentru ea. Trage un scaun lângă poliță când crede că nu o vede nimeni și o dă jos.

Părul are aceeași culoare ca al ei; putea să fi fost tăiat de pe capul ei; îi alunecă precum apa printre degete.

Cum se numește, o întreabă Judith pe mama ei, cineva care a fost geamăn, dar nu mai e?

Mama ei, care înmoaie un muc îndoit în seu încălzit, se oprește, dar nu se întoarce spre ea.

Dacă ești soție, continuă Judith, și soțul tău moare, atunci ești văduvă. Iar dacă mor părinții, copilul devine orfan. Dar ce cuvânt se folosește pentru ce sunt eu?

Nu știu, zice mama ei.

Judith privește lichidul alunecând de pe vârfurile mucurilor în castronul de dedesubt.

Poate nu există niciunul, sugerează ea.

Poate că nu, răspunde mama ei.

Agnes este la primul cat. Stă la masa unde Hamnet își ținea colecția de pietricele în patru borcane. Îi plăcea să le răstoarne din când în când și să le sorteze în feluri diferite. Se uită în fiecare borcan, observând că ultima dată el le-a aranjat după culoare, nu după mărime și...

Își ridică privirea și își vede fiicele. Susanna are un coș în mână, un cuțit în cealaltă. Judith stă în spatele ei, ținând un al doilea coș. Amândouă au o expresie destul de severă pe chipuri.

— E timpul, zice Susanna, să adunăm măceșe.

Fac asta în fiecare an, în perioada aceasta, chiar când vara se înclină spre toamnă, scotocind în tufișuri, umplându-și coșurile cu fructele care cresc îndărătul

petalelor. Ea le-a învățat pe fiicele acestea ale ei cum să le găsească pe cele mai bune, să le despice cu un cuțit, să le fiarbă, să facă sirop de tuse și răceală, care să îi treacă iarna pe toți.

Anul acesta însă măceșele coapte și culoarea lor neobrăzată sunt o jignire, la fel ca murele care devin violet, la fel ca fructele tot mai întunecate ale copacului mai bătrân.

Mâinile lui Agnes, curbate în jurul borcanelor cu pietricele, sunt slăbite, inutile. Agnes nu crede că este în stare să apuce cuțitul, să tragă crenguțele spinoase, să smulgă măceșele cu coaja ceroasă. Ideea de a le culege, a le aduce acasă, a le curăța de frunze și crenguțe, apoi de a le fierbe: nu crede că poate face toate astea. Mai degrabă s-ar culca în patul ei și și-ar trage păturile peste cap.

— Vino! zice Susanna.

— Te rog, mamă, spune Judith.

Fiicele ei își apasă mâinile pe fața, pe brațele ei; o ridică în picioare; o conduc în jos pe scări, afară, în stradă, vorbind în tot acest timp despre locul pe care l-au văzut, plin de măceșe, îi spun ele, pur și simplu plin. Trebuie să meargă cu ele, îi zic; îi arată ele drumul.

Tufele sunt constelații, presărate cu măceșe roșii ca focul.

La începutul căsniciei lor, el a dus-o pe stradă într-o noapte și era nemaipomenit de ciudat să fie acolo, în locul acela atât de tăcut, de întunecat, de pustiu.

Uită-te în sus, i-a zis el, stând în spatele ei și cuprinzând-o cu brațele, sprijinindu-și mâinile pe umflătura

pântecului său. Ea și-a ridicat capul astfel încât să se odihnească pe umărul lui.

Pe vârfurile caselor se sprijinea un cer împestrițat cu nestemate, străpuns de găuri argintii. El i-a șoptit la ureche nume și povești, cu degetul întins, conturând forme, oameni, animale și familii din stele.

Constelații, a zis el. Acesta era cuvântul.

Bebelușul care era Susanna se răsucea în pântecul ei, de parcă asculta.

Tatăl lui Judith scrie să spună că afacerea îi merge bine, că le trimite dragostea lui, că nu va veni acasă decât după ce trece iarna, fiindcă drumurile sunt rele.

Susanna citește scrisoarea cu voce tare.

Compania lui are mare succes cu o comedie nouă. Au jucat-o la palat și se pare că regina a fost foarte amuzată. Râul din Londra este înghețat. Vrea să mai cumpere teren în Stratford, încheie ea. A fost la nunta prietenului său Condell; mâncarea a fost delicioasă.

Tăcere. Judith se uită de la mama la sora ei, la scrisoare.

O comedie? întreabă mama ei.

Nu este ușor să fii singur într-o casă ca asta, își dă seama Judith. Întotdeauna va fi cineva care să dea buzna peste tine, cineva care să te strige, un om în urma ta.

Există un loc care a fost mereu al ei și al lui Hamnet, când erau mici, o spărtură între peretele bucătăriei și cel al cocinii: o deschizătură îngustă, prin care abia te poți strecura, dacă te întorci într-o parte, și apoi un spațiu mai larg, în trei colțuri. Destul loc în care să stea așezați doi copii,

cu picioarele întinse, cu spinările ţezemate de peretele de piatră.

Judith ia trestii de pe podeaua atelierului, una câte una, le ascunde sub pliurile fustei. Se strecoară prin spărtură când nu o vede nimeni şi împleteşte trestiile pentru a face un acoperiş. Pisoii, care sunt mari acum, se furişează după ea, doi dintre ei, cu feţe dungate identice şi lăbuţe cu şosete albe.

După aceea poate să stea acolo, cu mâinile încrucişate, şi el poată să vină, dacă vrea.

Îşi cântă sieşi, pisicilor, acoperişului de trestie de deasupra ei, un şir de note şi de cuvinte, tura-lura-tira-liŗa-ai-ai-aiii, cântă iar şi iar, până când sunetul găseşte spaţiul gol din ea, îl găseşte şi curge în el, aşezându-se strat peste strat, dar sigur că nu-l va umple niciodată, fiindcă nu are formă sau margini.

Pisicile o urmăresc cu ochii lor verzi, implacabili.

Agnes este în piaţă cu alte patru femei şi ţine o tavă cu faguri de miere în mâini. Printre ele este şi mama ei vitregă, Joan. Una dintre femei se plânge, povestindu-i cum fiul ei refuză să primească o ucenicie pe care ea şi soţul ei au aranjat-o pentru el, cum ţipă dacă încearcă să vorbească cu el despre asta, cum zice că nu se va duce, că nu pot să-l oblige. Nici chiar, zice femeia şi ochii îi ies din orbite, dacă tatăl lui îl bate.

Joan se apleacă în faţă să povestească despre fiul ei cel mic, care refuză să se ridice din pat dimineaţa. Celelalte femei încuviinţează din cap şi bombăne. Iar seara, zice ea cu chipul schimonosit, nu vrea să urce în pat, tropăie prin casă, încingând focul, cerând de mâncare, ţinându-i pe toţi treji.

Altă femeie răspunde cu o poveste despre fiul ei, care nu vrea să aşeze lemnele cum îi place ei, şi despre fiica ei, care a refuzat o cerere în căsătorie, şi ce o să se facă ea cu aşa copii?

Proastelor, se gândeşte Agnes, ce proaste sunteţi. Lasă câteva lungimi de palmă între ea şi mama ei vitregă. Îşi aţinteşte privirea asupra formelor repetitive ale fagurilor. I-ar plăcea să se micşoreze până ar ajunge de mărimea unei albine, să se piardă printre ele.

— Crezi, o întreabă Judith pe Susanna în timp ce cufundă în apă cămăşi, rochii şi ciorapi, că tata nu vine acasă din cauza... feţei mele?

Spălătoria este încinsă, înăbuşitoare, plină de abur şi bule de săpun. Susanna, care urăşte să spele rufele mai mult decât orice altă sarcină, o repede:

— Ce tot spui acolo? Sigur că vine acasă. Vine acasă tot timpul. Şi ce legătura are faţa ta?

Judith amestecă în oala cu rufe, lovind câte o mânecă, un tiv, o bonetă rătăcită.

— Adică, spune ea încet, fără să se uite la sora ei, pentru că semăn atât de bine cu el. Poate este greu pentru tata să-şi coboare privirea asupra mea.

Susanna amuţeşte. Încearcă să vorbească pe tonul ei obişnuit Nu fi ridicolă, ce prostii vorbeşti. Este adevărat totuşi că a trecut multă vreme de când tatăl lor a venit să le vadă. De la înmormântare. Nimeni nu zice asta cu voce tare, însă; nimeni nu aduce vorba despre asta. Scrisorile vin, ea le citeşte. Mama ei le păstrează pe poliţă câteva zile, luându-le din când în când, când crede că nu o vede nimeni. Apoi dispar. Ce face cu ele pe urmă, Susanna nu ştie.

Se uită la sora ei, se uită la ea cu atenție. Lasă bățul de rufe să cadă în oală și își pune mâinile pe umerii mici ai lui Judith.

— Oamenii care nu te cunosc prea bine, spune Susanna cercetând-o cu privirea, ar zice că arăți la fel ca el. Iar asemănarea dintre voi doi este... era... remarcabilă. Uneori, era greu de crezut. Dar noi, care locuim cu tine, vedem diferențele.

Judith își ridică privirea spre ea, nedumerită.

Susanna îi atinge obrazul cu un deget tremurător.

— Fața ta este mai îngustă decât a lui. Bărbia ta este mai mică. Iar ochii tăi sunt mai deschiși la culoare. Ai lui erau cu mai multe picățele. Avea mai mulți pistrui decât tine. Dinții tăi sunt mai drepți.

Susanna înghite cu greutate.

— Și tata știe lucrurile astea.

— Crezi?

Susanna încuviințează din cap.

— Eu... eu nu v-am confundat niciodată. Știam întotdeauna care dintre voi era, chiar și când erați bebeluși. Când vă jucați amândoi de-a schimbatul rolurilor, eu îmi dădeam seama mereu.

Acum, din ochii lui Judith curg lacrimi. Susanna își ridică un colț al șorțului și i le șterge. Își trage nasul și se întoarce la oală, apucând bățul.

— Ar trebui să ne vedem de rufe. Cred că vine cineva.

Agnes îl caută. Sigur că asta face. În nopțile, săptămânile și lunile de după moartea lui. Îl așteaptă. Stă trează noaptea, cu o pătură pe umeri, o lumânare care arde lângă ea. Așteaptă unde era patul lui. Se așază în scaunul tatălui

lui, pus chiar pe locul unde a murit el. Se duce afară, în curtea poleită cu promoroacă, și stă sub prunul golaș, strigându-l: Hamnet, Hamnet, ești aici?

Nimic. Nimeni.

Nu poate înțelege. Ea, care îi aude pe cei morți, cei fără glas, cei necunoscuți, care atinge un om și ascultă furișarea bolii de-a lungul venelor lui, care simte apăsarea de catifea neagră a unei tumori pe un plămân sau pe ficat, care citește în ochii și inima unui om ca într-o carte. Nu poate găsi, nu poate descoperi spiritul propriului copil.

Așteaptă în locurile acestea, își ține urechea ciulită, cerne sunetele, cererile și nemulțumirile altor ființe, mai gălăgioase, dar pe el, pe singurul pe care vrea să-l audă, nu îl poate auzi. Nu e nimic acolo. Doar liniște.

Judith însă îl aude în târșâitul unei mături pe podea. Îl vede în coborârea înaripată a unei păsări pe deasupra zidului. Îl găsește în scuturarea coamei unui ponei, în stropii de grindină pe geam, în vântul care-și coboară brațul pe cămin, în foșnetul trestiei care formează acoperișul ascunzișului ei.

Nu zice nimic, bineînțeles. Strânge informațiile astea în ea. Închide ochii, își dă voie să spună pe tăcute, în gând, Te văd, te aud, unde ești?

Susanna nu are stare. Patul de paie nefolosit, proptit de perete. Hainele păstrate pe scaun, ghetele goale dedesubt. Borcanele lui cu pietre, pe care nimeni nu are voie să le atingă. Bucla din părul lui, păstrată pe poliță.

Își mută pieptenul, șorțul, rochia alături. Ocupă patul care a fost pe vremuri al mătușilor ei. Nimeni nu zice

nimic. Îşi lasă mama şi sora pradă durerii lor şi se mută deasupra atelierului.

Agnes nu mai este omul dinainte. S-a schimbat complet. Îşi aduce aminte că era sigură de viaţă şi de ce îi poate aduce ea; avea copiii, avea un soţ, avea o casă. Putea să privească în oameni şi să vadă ce urma. Ştia să-i ajute. Picioarele ei se mişcau pe pământ cu încredere şi graţie.

Omul acela este pierdut definitiv pentru ea. Acum este cineva care rătăceşte prin propria viaţă, care nu o recunoaşte. Este dezrădăcinată, derutată. Este cineva care plânge dacă nu găseşte un pantof sau fierbe prea mult supa sau se împiedică de o oală. Lucrurile mici o întorc pe dos. Nimic nu mai este sigur.

Agnes zăvorăşte fereastra, închide uşa. Nu răspunde ciocăniturilor care se aud seara sau dimineaţa devreme.

Dacă oamenii o opresc pe stradă cu întrebări despre răni, umflarea gingiilor, surzenie, o urticarie pe picioare, dureri de inimă, tuse, ea clatină din cap şi îşi vede de drum.

Lasă ierburile să pălească şi să se usuce, nu mai udă grădina. Oalele şi borcanele de pe raftul ei sunt acoperite de un strat de praf albicios.

Susanna este cea care ia o cârpă umedă şi şterge borcanele, care scoate ierburile uscate şi nefolositoare de pe grinzi şi le aruncă în foc. Nu aduce ea apa, dar Agnes o aude învăţând-o pe Judith să care o oală, o dată pe zi, la bucăţica de pământ de pe partea cealaltă a coteţului de găini, unde cresc plantele medicinale. Ai grijă să fie toate udate, strigă Susanna în urma lui Judith. Agnes ascultă, dându-şi seama

că fata își însușește vocea bunicii ei, cea pe care Mary o folosește cu slujnicele.

Susanna este cea care presară petale de gălbenele în oțet, le amestecă și apoi toarnă miere peste ele. Ea este cea care are grijă ca amestecul să fie agitat în fiecare zi.

Judith începe să ridice ivărul ferestrei când bat oamenii. Vorbește cu cineva afară, ridicându-se ca să audă mai bine. Mama, zice Judith, a venit o spălătoreasă de jos, de lângă râu. Un bărbat din afara orașului. Un copil trimis de mama lui. O bătrână de la fermă. Vrei să vorbești cu ei?

Susanna nu răspunde la ciocănituri, dar privește și ascultă și îi face semn lui Judith dacă vine cineva la fereastră.

Agnes refuză o vreme. Clatină din cap. Îi face semn din mână fiicei ei că nu o interesează. Se întoarce la foc. Dar când bătrâna de la fermă vine a treia oară, Agnes încuviințează. Femeia intră, se așază pe scaunul mare de lemn cu brațele tocite, iar Agnes o ascultă povestindu-i despre încheieturile care dor, pieptul care hârâie, mintea alunecoasă, care uită nume, zile, treburi.

Agnes se ridică și se duce la masa ei de lucru. Scoate pisălogul și mojarul din dulap. Alungă repede gândul că ultima dată le-a folosit pentru el; ultima dată când a ținut pisălogul acesta în mână, când i-a simțit greutatea rece, a fost atunci, chiar înainte, și cât de inutil a fost, nu a ajutat cu nimic. Nu gândește deloc lucrurile astea în timp ce desface crenguțe ascuțite de rozmarin, pentru stimularea circulației sângelui la cap, tătănească și isop.

Îi întinde pachetul bătrânei lăptărese. De trei ori pe zi, îi zice ea: presari puțin în apă fierbinte. Bea-l când se răcește.

Nu primește monedele pe care încearcă să i le dea femeia, stângace, ezitantă, dar se preface că nu vede brânza înfășurată lăsată pe masă, castronul cu smântână.

Fiicele ei o conduc pe femeie la ușă și își iau la revedere. Vocile lor sunt ca niște păsări vesele, care încep să zboare, rotindu-se prin cameră și afară, spre cer.

Cum de copiii aceștia, tinerele acestea, au ieșit din ea? Ce legătură au ele cu ființele mici pe care le-a alăptat și legănat și îmbăiat pe vremuri? Viața ei i se pare tot mai ciudată și mai de nerecunoscut.

La un moment dat, după miezul nopții, Agnes iese pe stradă, cu un șal pe umeri. A fost trezită de zgomot de pași, ușori, repezi, cu un ritm săltăreț familiar.

A fost smulsă din somn de senzația că se apropie pași de fereastră, de sentimentul clar că este cineva afară. Așa că iat-o, singură pe stradă, așteptând.

— Sunt aici, zice ea tare, întorcând capul mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă. Tu ești?

Exact în momentul acela, soțul ei stă sub același cer, într-o barcă ce urmează un cot al râului. Vâslesc în amonte, dar simte că se schimbă curenții; râul pare derutat, aproape ezitant, încercând să curgă în două direcții odată.

Tremurând, își strânge pelerina împrejur (o să răcească, aude în minte o voce dojenindu-l, o voce blândă, o voce grijulie). Sudoarea de mai devreme s-a răcit, rămânându-i pe hainele din lână cu o senzație de disconfort și umezeală lipicioasă.

Majoritatea actorilor din trupa lui au adormit, întinși pe fundul bărcii și cu pălăriile trase pe față. El nu doarme; niciodată nu poate în astfel de seri, când sângele încă îi gonește prin vene, inima îi galopează, urechile încă aud sunetele, hohotele, icnetele și tăcerile. Tânjește după patul lui, după spațiul închis al camerei lui, după momentul acela în care mintea lui va tăcea, când corpul lui va înțelege că s-a terminat și că trebuie să vină somnul.

Se ghemuiește pe scândura bărcii, privind râul, alunecarea caselor, coborârea și legănarea luminilor de pe alte vase, umerii barcagiului în timp ce se luptă cu ambarcațiunea prin curenții mai nărăvași, suișul vâslelor de pe care picură apa, șalul alb al respirației ce îi iese din gură.

Tamisa s-a dezghețat acum (în ultima scrisoare, le spusese că este înghețată); pot ajunge din nou la palat. Vede din nou, pentru o clipă, perechile de ochi de dincolo de marginea scenei, de dincolo de lumea care îi cuprinde pe el și pe prietenii lui, neclare în lumina lumânărilor. Fețele care îl privesc în aceste clipe sunt culori întinse cu o pensulă udă. Strigătele lor, aplauzele lor, expresiile lor avide, gurile lor deschise, rândurile lor de dinți, privirile lor care ar vrea să-l soarbă (dacă ar putea, dar nu pot, pentru că este acoperit, protejat de un costum, ca un melc în cochilie — s-ar putea ca ei să nu-l vadă niciodată pe el cel adevărat).

El și prietenii lui tocmai au jucat la palat o piesă istorică despre un rege mort de mult. S-a dovedit, pentru el, un subiect cu care să se ia la trântă în siguranță. Într-o astfel de poveste, nu sunt nici gropi, nici amintiri, nici teren alunecos în care să se împiedice. Când pune în scenă bătălii vechi, scene de la curtea de odinioară, când pune cuvinte

în gura conducătorilor din trecut, nu este nimic care să-l pândească și să-l prindă, să-l lege fedeleș și să-l tragă înapoi, spre lucruri la care nu se poate gândi (o siluetă înfășurată, un scaun cu haine nepurtate, o femeie care plânge lângă peretele cocinii, un copil care curăță mere pe un prag, o șuviță de păr blond într-un borcan). Se poate gândi la astea: povești istorice și comedii. Poate merge mai departe. Numai cu ele poate uita cine este și ce s-a întâmplat. Ele sunt locuri sigure în care să-și pună mintea la adăpost (și nimeni aflat cu el pe scenă, niciunul dintre ceilalți actori, cei mai apropiați prieteni ai lui, nu știe că, în fiecare seară, el privește pe deasupra mulțimii de spectatori, căutând un chip anume, un băiat cu zâmbetul ușor strâmb și o expresie în permanență surprinsă; cercetează publicul cu atenție, cu grijă, pentru că tot nu poate înțelege că fiul lui s-a dus așa; trebuie să fie undeva; tot ce trebuie să facă el este să-l găsească).

Își acoperă mai întâi un ochi, apoi pe celălalt, întorcându-se să privească orașul. Este un joc pe care îl poate juca. Unul dintre ochi poate vedea numai ce se află la depărtare, celălalt, ce este aproape. Împreună funcționează astfel încât el poate vedea majoritatea lucrurilor, dar separate; fiecare ochi vede numai ce poate: primul, departe, al doilea, aproape.

Aproape: cusăturile împletite ale pelerinei lui Condell, marginea de lemn începătoșată a bărcii, vârtejurile de apă iscate de vâsle. Departe: strălucirea înghețată a stelelor, geam spart pe mătase neagră, Orion vânând de-a pururi, o barjă despicând apa pe nesimțite, un grup de oameni ghemuindu-se la marginea unui ponton — o femeie cu câțiva copii, unul aproape la fel de înalt ca mama (la fel de înalt

ca Susanna acum?), cel mai mic, bebeluș cu bonețică (trei a avut, niște copii așa frumoși, dar acum sunt numai doi).

Privește cu celălalt ochi, cu o mișcare rapidă, astfel încât femeia și copiii ei, care pescuiesc noaptea (atât de aproape de apă, prea aproape, cu siguranță), devin acum doar niște forme neclare, trăsăturile fără noimă ale unui condei.

Cască, falca trosnindu-i ca o nucă spartă. Le va scrie, poate mâine. Dacă are timp. Pentru că sunt paginile noi de scris, omul de peste râu de văzut; proprietarul trebuie plătit; e un băiat nou pe care să-l încerce, fiindcă celălalt s-a făcut prea înalt, cu vocea tremurătoare, cu un început de barbă (și este o durere atât de secretă, de personală, să vadă un băiat crescând așa, din flăcău în bărbat, fără efort, fără grijă, dar nu ar spune niciodată asta, nu ar da de înțeles nimănui că se ferește de băiat, că nu vorbește niciodată cu el, că nu suportă să-l privească).

Își aruncă pelerina de pe el, brusc încălzit, și închide amândoi ochii. Drumurile vor fi curățate acum. Știe că ar trebui să se ducă. Dar ceva îl reține, de parcă ar avea gleznele legate. Ritmul muncii lui aici — de la scris la repetiții la punerea în scenă și înapoi la scris — este atât de galopant, de neîntrerupt, încât este foarte posibil să treacă trei sau patru luni fără ca el să-și dea seama. Și mai este și frica aceea, care îl însoțește pretutindeni, că, dacă ar coborî din caruselul acesta, nu va mai putea să urce la loc. Că și-ar putea pierde locul; a fost martor când li s-a întâmplat altora. Dar intensitatea, profunzimea durerii soției lui la pierderea fiului îl atrage ca o fatalitate. Este ca un curent periculos care, dacă ar înota prea aproape de el, ar putea să-l absoarbă, să-l tragă dedesubt. Nu ar

mai ieși niciodată la suprafață; trebuie să stea deoparte ca să supraviețuiască. Dacă s-ar scufunda, i-ar trage pe toți după el.

Dacă rămâne în miezul vieții acesteia în Londra, nu îl poate atinge nimic. Aici, în barca aceasta, în orașul acesta, în viața aceasta, aproape se poate convinge că, dacă s-ar întoarce, i-ar găsi așa cum erau înainte, neschimbați, neînfrânați, trei copii adormiți în paturile lor.

Își ia mâinile de pe ochi, îi ridică spre acoperișurile învălmășite ale caselor, forme întunecate deasupra suprafeței mișcătoare, neliniștite a râului. Închide ochiul cu vedere lungă și se uită la oraș cu o privire apoasă, imperfectă.

Susanna și bunica ei stau în salon, tăind cearșafuri de pat și cosând tivuri ca să facă din ele cârpe. După-amiaza se scurge greoi; cu fiecare împunsătură a pânzei și tragere a ței, Susanna își spune că este cu câteva secunde mai aproape de sfârșitul zilei. Acul este alunecos în degetele ei; focul arde mocnit; simte somnul apropiindu-se, retrăgându-se, apropiindu-se din nou.

Așa o fi când mori, când simți apropierea a ceva ce nu poți ocoli? Gândul îi vine de nicăieri, ca o picătură de vin în apă, colorându-i mintea cu pata sa întunecată, ce se tot mărește.

Se foiește pe scaun, își drege glasul, se apleacă mai mult deasupra acului.

— Te simți bine? o întreabă bunica.

— Da, mulțumesc, răspunde Susanna fără să-și ridice privirea.

Se întreabă cât timp vor mai coase tivuri pentru cârpe: fac asta de la prânz și sfârșitul nu pare să se întrevadă.

O vreme, au fost aici și mama ei și Judith, dar mama ei a dispărut alături cu un client care voia un leac pentru ulcer, iar Judith s-a retras să facă cine știe ce, ca de obicei. Să vorbească cu pietrele. Să deseneze forme indescifrabile cu mâna stângă, cu creta, pe podele. Să adune penele căzute din adăpostul pentru porumbei și să le țească la un loc cu ață.

Agnes intră în cameră în spatele lor.

— I-ai dat leacuri? o întreabă Mary.

— Da.

— Și te-a plătit?

Fără să miște capul, Susanna vede, cu coada ochiului, cum mama ei ridică din umeri și se întoarce spre fereastră. Mary oftează și împunge acul în pânza pe care o ține în mână.

Agnes rămâne la fereastră, cu o mână în șold. Rochia pe care o poartă îi este largă primăvara aceasta, încheieturile, înguste, unghiile, roase.

Mary, Susanna știe, este de părere că poți să ții doliu cu măsură, dar vine o vreme când trebuie să faci un efort. Este de părere că unii oameni exagerează. Că viața merge înainte.

Susanna coase. Coase și iar coase. Bunica o întreabă pe mama ei Unde este Judith, cum se descurcă slujnicele cu spălatul, plouă, nu ți se pare că zilele sunt mai lungi, nu a fost frumos din partea vecinei să aducă găina aia rătăcită înapoi?

Agnes nu zice nimic, doar continuă să se uite pe fereastră.

Mary vorbește mai departe, despre scrisoarea pe care au primit-o de la tatăl Susannei, despre cum urmează să

plece iar cu compania în turneu, despre răceala pe care a avut-o — de la aburii râului — dar care i-a trecut acum.

Agnes trage aer în piept scurt și zgomotos, întorcându-se spre ele, cu chipul agitat, încordat.

— Oh! zice Mary ducându-și o mână la obraz, m-ai speriat. Ce s-a...

— Auziți asta? întreabă Agnes.

Toate trei se opresc, ascultă, cu capetele înclinate.

— Ce să auzim? întreabă Mary, cu o ușoară încruntare.

— Asta...

Agnes ridică un deget.

— Uite! Auziți?

— Nu aud nimic, o repede Mary.

— O bătaie ușoară.

Agnes se duce la cămin, apasă cu o mână coronamentul coșului.

— Un foșnet.

Pleacă de lângă cămin și se duce la jilț, ridicându-și privirea.

— Un zgomot clar. Nu-l auziți?

Mary face o pauză lungă.

— Nu, răspunde ea. Probabil e doar o stăncuță coborâtă pe coș.

Agnes iese din cameră.

Susanna strânge pânza cu o mână, acul cu cealaltă. Dacă doar coase mai departe, împunsătură după împunsătură, la distanțe egale, poate că toate astea vor trece.

Judith este pe stradă. Are câinele lui Edmond cu ea; stă întins la soare, cu o labă ridicată, în timp ce ea îi împletește

o panglică verde în blana de pe ceafă. Se uită în sus la ea, încrezător, răbdător.

Soarele îi arde pielea, lumina îi bate în ochi și poate de aceea nu observă silueta care se apropie pe Henley Street: un bărbat care merge spre ea, cu pălăria în mână, cu un sac atârnat pe spate.

O strigă. Ea își ridică privirea. El îi face cu mâna. Judith aleargă spre el înainte chiar să-și spună sieși numele lui, iar câinele sare pe lângă ea, gândindu-se că este ceva mult mai amuzant decât jocul acela cu funda, iar bărbatul o prinde în brațe și o ridică în aer, zicând Domnișoara mea, mica mea Jude, iar ea nu-și poate potoli bătăile inimii ca să râdă și apoi se gândește că nu l-a mai văzut de la...

— Unde ai fost? îl întreabă, brusc furioasă, împingându-l de lângă ea, și cumva plânge acum. Ai fost plecat așa de mult timp.

Dacă îi vede furia, n-o arată. Își ridică sacul de jos, scarpină câinele după urechi, o ia de mână și o trage spre casă.

— Unde e toată lumea? strigă el cu cea mai puternică și sonoră voce.

O cină. Frații lui, părinții lui, Eliza și soțul ei, Agnes și fetele, toți îngrămădiți în jurul mesei. Mary a tăiat una dintre gâște în onoarea lui — gâgâitul și țipatul au fost îngrozitor de suportat — iar acum corpul păsării, desfăcut și împărțit, zace între ei.

El povestește ceva despre un hangiu, un cal și un iaz de moară. Frații lui râd, tatăl lui bate cu pumnul în masă; Edmond o gâdilă pe Judith, făcând-o să țipe; Mary se

ceartă cu Eliza despre ceva; câinele sare după resturile pe care i le aruncă Richard, lătrând din când în când. Povestea ajunge în punctul culminant — ceva legat de o poartă lăsată deschisă, Agnes nu este sigură ce anume — și toată lumea izbucnește în hohote. Iar Agnes își privește soțul, în cealaltă parte a mesei.

Are ceva, ceva diferit. Nu-și dă seama exact ce. Părul lui este mai lung, dar nu e asta. Are un al doilea cercel în cealaltă ureche, dar nu e asta. Pielea lui are pete de la soare și poartă o cămașă pe care nu a mai văzut-o până acum, cu mânșete lungi și largi. Dar nu este niciunul dintre lucrurile acestea.

Acum vorbește Eliza și Agnes îi aruncă o privire, apoi revine la soțul ei. El ascultă ce zice Eliza. Degetele lui, lucioase de la grăsimea de gâscă, se joacă cu o coajă de pe farfurie. Cum s-a tânguit gâsca și a țipat, se gândește Agnes, apoi a alergat câteva clipe, fără cap, de parcă era sigură că poate scăpa, că-și poate schimba soarta. Fața soțului ei este curioasă în timp ce-și ascultă sora; se apleacă ușor înainte. Are un braț pe după scaunul lui Judith.

A fost plecat aproape un an. Vara a venit din nou și vine comemorarea morții fiului lor. Ea nu știe cum de se poate așa ceva, dar așa stau lucrurile.

Îl privește lung, neîntrerupt. S-a întors printre ei, îmbrățișându-i pe toți, strigându-i, scoțând cadouri din sac: piepteni, pipe, mănuși, un scul de lână colorată, o brățară pentru ea, din argint bătut cu ciocanul și un rubin la încheietoare.

Brățara este mai fină decât orice a avut ea vreodată. Are un model complicat pe suprafața ei lucioasă și un locaș pentru piatră. Nu-și poate închipui cât trebuie să-l fi costat.

Sau de ce ar cheltui bani pe ea, el, care nu risipește nici măcar un penny, care a fost atât de atent la pungă încă de când tatăl lui și-a pierdut averea. Se joacă cu ea, răsucind-o iar și iar, stând la masă față în față cu soțul ei.

Brățara, își dă ea seama, emană ceva rău, ca un abur. La început, era prea rece, prinzându-i pielea într-o îmbrățișare de gheață, indiferentă. Acum este totuși prea fierbinte, prea strânsă. Singurul ei ochi roșu o privește urât, cu intenții rele. Știe, a purtat-o cineva nefericit, cineva care nu o place sau nu poate s-o sufere. Este cufundată în ghinion, presentimente rele, lustruită cu ele până a căpătat un luciu șters. Persoana căreia i-a aparținut îi vrea răul.

Eliza zâmbește acum, după ce a terminat de vorbit. Câinele s-a așezat lângă fereastra deschisă. John ia berea și își umple cupa.

Agnes își privește soțul și, deodată, vede, simte, miroase. Pe tot corpul lui, pe pielea, pe părul, pe fața, pe mâinile lui, de parcă a trecut peste el un animal, iar și iar, lăsând urme de lăbuțe. Agnes își dă seama că este acoperit de atingerile altor femei.

Își coboară privirea în farfurie, la propriile mâini, propriile degete, la vârfurile lor aspre, la spiralele și buclele amprentelor ei, la încheieturile degetelor și cicatricile și venele lor, la unghiile pe care nu se poate opri să le roadă din secunda în care cresc. O clipă, crede că îi vine să vomite.

Apucând brățara, o scoate de pe încheietură. Se uită la rubin, îl apropie de față, întrebându-se ce a văzut, de unde a venit, cum de a ajuns în posesia soțului ei. Este un roșu intens, o picătură de sânge înghețat. Își ridică ochii și soțul ei se uită direct la ea.

Așază brățara pe masă, susținându-i privirea. O clipă, el pare derutat. Se uită la brățară, apoi la ea și înapoi; aproape că se ridică, de parcă ar vrea să vorbească. Apoi sângele îi năvălește în față, pe gât. Ridică o mână, ca pentru a o întinde spre ea, apoi o lasă să cadă.

Ea se ridică fără să vorbească și iese din cameră.

O caută în seara aceea, chiar înainte de apus. Ea e plecată la Hewlands să aibă grijă de albine, să smulgă buruieni, să culeagă florile de mușețel.

Îl vede apropiindu-se pe cărare. Și-a dat jos cămașa cea fină, pălăria împletită, și poartă o vestă veche pe care o tot atârnă pe spatele ușii.

Nu-l privește în timp ce merge spre ea; își ține capul întors. Degetele ei continuă să smulgă florile cu chipuri galbene, să le adune, apoi să le arunce într-un coș de la picioarele ei.

El se oprește în capătul șirului de stupi.

— Ți-am adus asta, zice.

Întinde un șal pe care îl ține în mâini.

Ea întoarce capul ca să-l privească o clipă, dar nu zice nimic.

— Dacă ți-e frig.

— Nu mi-e.

— Păi, zice el și îl așază cu grijă pe cel mai apropiat stup. E aici, dacă ai nevoie.

Agnes se întoarce la florile ei. Culege una, două, trei, patru.

Picioarele lui se apropie, târșâindu-se prin iarbă, până când el ajunge lângă ea, privind-o de sus. Ea îi vede ghetele cu coada ochiului. Simte o dorință trecătoare de a-i găuri

degetele. Iar și iar, cu vârful cuțitului, până când pielea de dedesubt ar rămâne rănită și l-ar durea. Cum ar mai urla și sări pe acolo.

— Tătăneasă? o întreabă.

Ea nu înțelege ce vrea el să spună, despre ce vorbește. Cum îndrăznește să vină aici și să-i vorbească ei despre flori? Ia-ți ignoranța, îi vine să-i spună, și brățările și ghetele alea dichisite și lucioase înapoi la Londra și rămâi acolo. Nu te mai întoarce niciodată.

El arată acum spre florile din coșul ei, întrebând dacă sunt de tătăneasă, de violetă, de…

— Mușețel, reușește ea să răspundă, iar propria voce îi pare înfundată și greoaie.

— Ah, sigur. Celelalte sunt de tătăneasă, nu-i așa?

Arată spre un smoc de iarba-fetei.

Agnes clatină din cap și este uimită de cât de amețită o face asta să se simtă, de parcă mișcarea aceasta ușoară ar putea s-o răstoarne în iarbă.

— Nu, arată ea cu degetele pătate de un galben-verzui, cele de acolo.

El încuviințează hotărât, apucă o crenguță de lavandă, o freacă între degete, apoi ridică mâna la nas, scoțând zgomote exagerate de apreciere.

— Albinele o duc bine?

Ea dă din cap o singură dată.

— Dau multă miere?

— Rămâne de văzut.

— Și…, spune el, arătând încet cu brațul spre ferma de la Hewlands, fratele tău? E bine?

Ea își ridică fața ca să-l privească pentru prima dată de când a sosit. Nu mai poate continua conversația nici

măcar o clipă. Dacă îi mai zice ceva despre flori, despre Hewlands, despre albine, nu știe ce va face. Îi va înfige cuțitul în ghete. Îl va împinge în spate, spre stup. Va fugi de el, la Hewlands, la Bartholomew, sau înspre adăpostul verde întunecat al pădurii și va refuza să mai iasă.

El îi susține privirea sinceră preț de o răsuflare, apoi ochii îi alunecă în altă parte.

— Nu poți să mă privești în ochi? îl întreabă Agnes.

El își freacă bărbia, oftează, se lasă șovăind pe pământ, lângă ea, și își cuprinde capul în mâini. Agnes lasă cuțitul să îi cadă pe jos. Nu crede că poate să se încreadă să-l țină în continuare.

Stau așa, împreună, dar fiecare uitându-se în altă parte o vreme. Nu o să vorbească ea prima, își spune Agnes. Să hotărască el ce ar trebui spus, dacă tot este așa de priceput la vorbe, dacă tot este așa de sărbătorit și onorat pentru discursurile lui frumoase. Ea o să-și păstreze părerea pentru sine. El este cel care a iscat încurcătura asta, ruptura asta în căsnicia lor: el poate să o rezolve.

Tăcerea se umflă între ei; se mărește și se înfășoară în jurul lor; prinde formă și contur și tentacule, care flutură în aer, ca firele rămase dintr-o pânză ruptă. Ea simte fiecare răsuflare ce intră și iese din el, fiecare mișcare când își încrucișează brațele, când își scarpină un cot, când își dă la o parte o șuviță de păr de pe frunte.

Stă nemișcată, cu picioarele strânse sub ea, simțindu-se de parcă înăuntrul ei s-ar înăbuși un foc, consumând și golind tot ce a mai rămas acolo. Pentru prima dată, nu simte nevoia să-l atingă, să-și pună mâinile pe el: ba dimpotrivă. Corpul lui pare o apăsare care o respinge, o face să se retragă în sine. Nu-și poate închipui cum își va mai lăsa

vreodată mâna unde a fost mâna altei femei. Cum a putut să facă așa ceva? Cum a putut să plece, după moartea fiului lor, și să caute alinare la altele? Cum a putut să se întoarcă la ea cu urmele astea pe el?

Se întreabă cum de a putut să se ducă de la ea la alta. Agnes nu-și poate închipui un alt bărbat în patul ei, un alt corp, o altă piele, o altă voce; la gândul ăsta i se face greață. Se întreabă, în timp ce stau acolo, dacă îl va mai atinge vreodată, dacă poate de acum vor rămâne pentru totdeauna separați, dacă există cineva în Londra care l-a prins în mreje și îi păstrează inima pentru ea. Se întreabă cum îi va spune el toate astea, ce cuvinte va alege.

El își drege glasul. Agnes îl aude inspirând, gata să vorbească, și se pregătește. Acum începe.

— Cât de des te gândești la el? o întreabă.

Pentru o clipă, este surprinsă. Se așteptase la o poveste, o explicație, poate o scuză pentru ce știe și ea că s-a întâmplat. Își făcea curaj să-l audă spunând Nu mai putem continua așa, inima mea aparține altcuiva, nu mă voi mai întoarce de la Londra. La el? Cât de des se gândește la el? Nu-și dă seama la cine se referă.

Apoi înțelege ce vrea să spună și se întoarce să-l privească. Fața îi este ascunsă de brațele încrucișate, de capul plecat. E copleșit de o durere cumplită, de regret, de o tristețe atât de adâncă, încât aproape se ridică să-l ia în brațe, să-l încurajeze. Dar își aduce aminte că nu are voie, că nu poate.

În schimb, urmărește o rândunică în zbor, coborând foarte aproape de vârfurile plantelor, căutând insecte și ridicându-se spre copaci. Lângă ei, copacii se umflă și expiră, crengile lor grele de frunze tremurând în vânt.

— Tot timpul, zice ea. Este mereu aici și totuși, sigur — își apasă un pumn pe piept — nu este.

El nu răspunde, dar când îi aruncă o privire fugară, vede că o aprobă din cap.

— Îmi dau seama, zice el cu vocea înăbușită, că tot timpul mă întreb unde este. Unde s-a dus. E ca și cum mi se învârte tot timpul o roată în minte. Orice fac, oriunde sunt, mă gândesc: Unde e, unde? Nu se poate să fi dispărut, pur și simplu. Trebuie să fie undeva. Tot ce trebuie să fac este să-l găsesc. Îl caut peste tot, pe fiecare stradă, în fiecare mulțime, în fiecare public. Asta fac, când mă uit la ei toți: încerc să-l găsesc, pe el sau o versiune a lui.

Agnes încuviințează. Rândunica face un ocol și se întoarce, de parcă ar avea ceva însemnat să le spună, numai de-ar înțelege-o. Penele păsării strălucesc stacojiu, capul, mov-albăstrui, când trece pe lângă ei. Pe suprafața ulcelei cu apă de alături, norii alunecă mai departe, indiferenți și lenți.

El zice ceva cu o voce supusă, răgușită.

— Ce ai spus? îl întreabă Agnes.

El repetă.

— N-am auzit.

— Am spus, zice el, ridicând capul — ea îi vede fața străbătută de lacrimi — că înnebunesc din pricina asta. Chiar și acum, după un an.

— Un an nu e nimic, spune ea luând o floare de mușețel căzută. E o oră sau o zi. E posibil să nu încetăm niciodată să-l căutăm. Nici nu cred că aș vrea.

El se întinde în spațiul dintre ei și o strânge de mână, zdrobind floarea dintre palmele sale. Mireasma prăfuită, încărcată de polen, umple aerul. Agnes încearcă să se retragă, dar el o ține strâns.

— Îmi pare rău, zice el.

Ea își trage încheietura, chinuindu-se să și-o elibereze cu forța din strânsoarea lui. Puterea lui, insistența lui o surprind.

El îi rostește numele, cu un glas întrebător.

— M-ai auzit? Îmi pare rău.

— Pentru ce? murmură ea, trăgându-și brațul o ultimă oară, inutil, apoi lăsându-l să cadă moale în mâna lui.

— Pentru tot.

Oftează chinuit, șovăitor.

— N-o să vii niciodată să locuiești la Londra?

Agnes se uită la el, la bărbatul acesta care îi ține mâna prizonieră, la tatăl acesta al copiilor ei, și clatină din cap.

— Nu putem. Judith n-ar supraviețui. Știi asta.

— Ar putea.

Se aude un behăit în depărtare, adus de vânt. Amândoi își întorc capetele spre el.

— Ai risca asta? întreabă Agnes.

El nu răspunde, dar îi ține mâna între ale lui. Ea și-o răsucește înăuntru până când apucă mușchiul dintre degetul lui mare și cel arătător, privindu-l direct în ochi. El zâmbește ușor, dar nu se retrage. Ochii lui sunt umezi, genele desenate ca niște sulițe.

Agnes apasă mușchiul, apasă și apasă, de parcă ar vrea să extragă seva din el. Simte mai degrabă zgomot, la început: voci multe, strigând tare și încet și tonuri amenințătoare și stăruitoare. Mintea lui este o cacofonie, luptă, vorbe, țipete, strigăte și șoapte suprapuse și ea nu știe cum suportă el, și sunt și celelalte femei, le simte, părul lor despletit, urmele mâinilor lor mânjite de sudoare, și i se face greață, dar continuă să apese, deși ar vrea să renunțe, să-l îndepărteze, și mai e și frică, foarte multă frică, de o

călătorie, ceva despre apă, poate o mare, o dorință de a căuta un orizont îndepărtat, de a-și plimba privirea asupra lui, iar sub toate astea, în spatele tuturor, găsește ceva, un spațiu gol, o lipsă, un abis, care este întunecat și fluieră a pustiu, iar pe fundul lui găsește ceva ce nu a mai simțit niciodată: inima lui, mușchiul acela mare, stacojiu, bătând mereu, cu o constanță frenetică, presantă, în pieptul lui. Pare atât de aproape, atât de prezentă, ca și cum ar putea doar să întindă mâna ca s-o atingă.

El încă o privește când îl eliberează din strânsoare. Mâna ei se cuibărește, inertă, în a lui.

— Ce ai găsit? o întreabă.

— Nimic, răspunde ea. Inima ta.

— Asta e nimic? zice el, prefăcându-se revoltat. Nimic? Cum poți să spui așa ceva?

Agnes îi zâmbește, un zâmbet șters, dar el îi înșfacă mâna și o duce la piept.

— Și este inima ta, nu a mea.

O trezește în noaptea aceea când ea visează un ou, un ou mare, pe fundul unui pârâu limpede; stă pe un pod, privind de sus la el, la curenți, care sunt forțați să-l ocolească.

Visul este atât de real, încât îi ia câteva minute să-și revină, să-și dea seama ce se întâmplă, că soțul ei o strânge tare, cu capul îngropat în părul ei, cu brațele cuprinzându-i mijlocul, zicându-i că îi pare rău, iar și iar.

Ea nu răspunde o vreme, nu reacționează și nu-i întoarce mângâierile. El nu se poate opri. Cuvintele curg din el ca apa. Asemenea oului, ea stă nemișcată în curenții lor.

Apoi își pune o mână pe umărul lui. Simte adâncitura, cavitatea, făcută de palma ei așezată acolo. El îi ia cealaltă

mână și și-o apasă pe față: ea îi simte arcuirea îndărătnică a bărbii, săruturile stăruitoare și hotărâte.

Nu poate fi oprit, distras; este un bărbat cu o singură destinație, o singură acțiune în minte. Trage și smucește de cămașa ei, strângându-i pliurile și poalele în mână, înjurând și blestemând, până când i-o dă jos, până când ea râde de el, apoi o acoperă cu el însuși și nu-i mai dă drumul; ea se simte ca o ființă deosebită, un corp aparte, topindu-se până când nu mai știe, nu mai simte a cui este pielea, cui îi aparțin membrele, al cui păr este în gura ei, a cui răsuflare pleacă și pe buzele cui se oprește.

— Am o propunere, zice el pe urmă, după ce se întinde la loc lângă ea.

Agnes ține o șuviță din părul lui între degete și o tot răsucește. Gândul la celelalte femei s-a îndepărtat în timpul actului, s-a retras de lângă ea, dar acum ele s-au întors, stau chiar lângă perdelele baldachinului, împingându-se să-și facă loc, atingând țesătura cu mâinile și corpurile lor, măturând podeaua cu fustele lor.

— O propunere în căsătorie? întreabă ea.

— Da, răspunde el, sărutând-o pe gât, pe umăr, pe piept. Mă tem, cam târziu pentru asta și în plus — au! Părul meu, femeie. Vrei să mi-l smulgi de pe cap?

— Poate.

Agnes îl mai trage un pic.

— Ai face bine să-ți amintești că ești căsătorit. Din când în când.

El își ridică privirea și oftează.

— Așa fac. Așa o să fac. Așa fac.

Îi mângâie chipul cu degetele.

— Vrei să auzi părerea mea sau nu?

— Nu, zice ea.

Simte o dorință rea de a se opune la orice are el de gând să spună. Nu o să-l lase să scape așa ușor, nu o să-l lase să creadă că totul este atât de neînsemnat pentru ea cum este pentru el.

— Ei, astupă-ți urechile dacă nu vrei să auzi, pentru că eu o să vorbesc fie că vrei, fie că nu. Acum...

Agnes vrea să-și ducă mâinile la urechi, dar el le apucă repede cu a lui.

— Dă-mi drumul, șuieră ea.

— Nu.

— Dă-mi drumul, n-auzi?

— Vreau să asculți.

— Dar eu nu vreau.

— Mă gândeam, zice el, eliberându-i mâinile și trăgând-o aproape, să cumpăr o casă.

Agnes se întoarce să-l privească, dar sunt cufundați în beznă, un întuneric gros, deplin, de nepătruns.

— O casă?

— Pentru voi. Pentru noi.

— În Londra?

— Nu, răspunde el nerăbdător. În Stratford, bineînțeles. Ai zis că preferi să stai aici, cu fetele.

— O casă? repetă ea.

— Da.

— Aici?

— Da.

— Ai bani pentru o casă?

Îl aude zâmbind lângă ea, îi aude buzele dezlipindu-se de dinți. El îi ia mâna și i-o sărută după fiecare cuvânt.

— Am. Și mai mulți.

— Ce?

Își trage mâna.

— E adevărat?

— Este.

— Cum așa?

— Știi, zice el lăsându-se la loc pe saltea, întotdeauna este o plăcere pentru mine să pot să te surprind. O plăcere rară, neobișnuită.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun, explică el, că nu cred că ai idee cum e să fii căsătorit cu cineva ca tine.

— Ca mine?

— Cineva care știe totul despre tine, înainte chiar să știi tu. Cineva care poate numai să se uite la tine și să-ți ghicească cele mai ascunse secrete, dintr-o singură privire. Cineva care poate să-ți spună ce urmează să zici — și ce nu — înainte chiar să zici. Este, spune el, și o bucurie, și un blestem.

Ea ridică din umeri.

— Nu am ce să fac în privința asta. Eu niciodată…

— Am bani, o întrerupe el în șoaptă, atingându-i urechea cu buzele. O grămadă de bani.

— Da?

Ea se ridică în capul oaselor, uimită. Înțelesese că afacerea lui era înfloritoare, dar chiar și așa, e o noutate pentru ea. Se gândește în trecere la brățara costisitoare, pe care între timp a acoperit-o cu cenușă și fragmente de os, a înfășurat-o în piele și a îngropat-o lângă cotețul găinilor.

— De unde ai banii ăștia?

— Să nu-i spui lui tata.

— Tatălui tău? repetă ea. Nu — sigur că nu, dar…

— Ai putea să pleci de aici? întreabă el.

Mâna lui i se sprijină pe șira spinării.

— Vreau să vă iau de aici, pe tine și pe fete, să vă iau pe toate și să vă așez în altă parte. Vreau să fiți departe de toate... astea... vreau să fiți într-un loc nou. Dar ai putea să pleci de aici?

Agnes se gândește. Întoarce propunerea pe toate părțile. Se închipuie într-o casă nouă, un conac, poate, cu o cameră sau două, undeva la marginea orașului, cu fiicele ei. O bucățică de pământ, pentru grădină; câteva ferestre dând spre ea.

— El nu este aici, spune în cele din urmă.

Vorbele opresc mâna de pe spatele ei. Încearcă să-și păstreze vocea egală, dar suferința se scurge prin spațiul dintre cuvinte.

— Am căutat peste tot. Am așteptat. Am urmărit. Nu știu unde e, dar nu e aici.

El o cuprinde încet, cu grijă, de parcă ar fi ceva ce s-ar putea sparge, și o învelește cu pătura.

— O să mă ocup de asta, zice.

Omul pe care îl roagă să înlesnească tranzacția este Bartholomew. Nu are cum, îi scrie el, să-l roage pe vreunul dintre frații lui pentru că ar putea să-l amestece și pe tatăl lor în chestiune. Vrea Bartholomew să-l ajute?

Bartholomew chibzuiește asupra scrisorii. O așază pe polița căminului și îi aruncă din când în când o privire în timp ce își mănâncă micul dejun.

Joan, agitată de apariția scrisorii la ușa lor, se fâțâie de colo colo prin cameră, întrebând ce scrie, e de la „omul ăla", așa cum îi zice ea soțului lui Agnes? Vrea să știe, așa

e corect. Vrea să ia bani cu împrumut? Asta vrea? A dat de greu în Londra? A știut ea că așa o să se întâmple. De când a pus ochii pe el a știut că e piază rea. Încă o doare sufletul că Agnes a renunțat la șansa ei pentru un pierde-vară ca ăsta. Caută să împrumute bani de la Bartholomew? Speră că lui Bartholomew nu-i trece prin cap nici măcar o clipă să-i dea vreun ban. Are ferma la care să se gândească, și copiii, ca să nu mai zică de toți frații și surorile lui. Ar trebui să o asculte pe ea, pe Joan, când vine vorba de chestiunea asta. E atent la ce-i zice ea? O ascultă?

Bartholomew continuă să-și mănânce terciul în tăcere, de parcă nu ar auzi-o, lingura adâncindu-se și ridicându-se, adâncindu-se și ridicându-se. Soția lui se fâstâcește și varsă laptele, jumătate pe podea, jumătate pe foc, iar Joan o ceartă, lăsându-se în patru labe să șteargă podeaua. Un copil începe să plângă. Soția aține focul.

Bartholomew împinge la o parte ce a mai rămas din micul-dejun. Se ridică în picioare, cu vocea lui Joan încă ciripind în spate, ca a unui graur. Își pune pălăria pe cap și iese din casă.

Se duce pe terenul de la răsărit de Hewlands, unde pământul a devenit mlăștinos în ultima vreme. Apoi se întoarce.

Soția lui, mama lui vitregă și copiii lui se adună iar în jur, întrebând: Sunt vești proaste de la Londra? S-a întâmplat ceva? Joan, bineînțeles, a cercetat scrisoarea, care a trecut din mână în mână în casă, dar nici ea, nici soția lui Bartholomew nu știu să citească. Unii copii știu, însă nu pot descifra scrisul unchiului lor misterios.

Bartholomew, ignorând mai departe întrebările femeilor, ia o foaie de hârtie și o pană. Cu greutate, o moaie în

cerneală și, cu limba ținută strâns între dinți, îi răspunde cumnatului său și-i spune că da, o să-l ajute.

După câteva săptămâni, se duce la sora lui. O caută mai întâi acasă, apoi la piață, apoi la o casă spre care îl îndrumă nevasta brutarului — un loc mic și întunecat pe drumul care duce la moară.

Când Bartholomew împinge ușa, ea pune o cataplasmă pe pieptul unui bărbat în vârstă întins pe o saltea de trestie. Camera este întunecată; el zărește șorțul surorii lui, forma albă a bonetei ei; simte mirosul înțepător al argilei, umezeala podelei murdare și încă ceva — duhoarea grea a bolii.

— Așteaptă afară, îi zice ea încet. Vin imediat.

El se întoarce în stradă, lovindu-și mănușile de picior. Când vine și ea, se îndepărtează de ușa omului bolnav.

În timp ce se îndreaptă spre oraș, Agnes îl privește; el o simte citindu-l, evaluându-i starea lăuntrică. După o clipă sau două, întinde mâna și îi ia coșul de pe braț. La o scurtă privire, vede înăuntru un pachet înfășurat în pânză, cu un fel de plante uscate ieșind din el, o sticlă cu dop, niște ciuperci și o lumânare arsă pe jumătate. Își înăbușă un oftat.

— Nu ar trebui să te duci în astfel de locuri, îi spune când se apropie de piață.

Agnes își îndreaptă mâneca, dar nu răspunde.

— Nu ar trebui, repetă el, știind totuși că își răcește gura de pomană. Trebuie să ai grijă de sănătatea ta.

— Moare, Bartholomew, zicea ea simplu. Și nu are pe nimeni. Soția, copiii. Toți au murit.

— Dacă moare, de ce încerci să-l vindeci?

— Nu asta fac.

Ochii ei se aprind când se uită la el.

— Dar pot să-i fac trecerea mai ușoară, să-i iau din durere. Nu asta meritām cu toții când ne vine sfârșitul?

Întinde o mână și încearcă să-și ia coșul înapoi, dar Bartholomew nu-i dă drumul.

— De ce ești așa de prost dispus azi? îl întreabă.

— Ce vrei să zici?

— E din cauza lui Joan, zice ea renunțând, în sfârșit, la încercarea sa inutilă de a lua coșul și fixându-l cu o privire sfredelitoare, nu-i așa?

Bartholomew trage aer în piept, mutând coșul în mâna cealaltă, astfel încât Agnes să nu mai ajungă la el și gata. Nu a venit aici ca să vorbească despre Joan, dar a fost o prostie din partea lui să creadă că Agnes nu îi va observa mâhnirea. S-a certat cu mama lui vitregă la micul dejun. De ani de zile tot strânge bani ca să mărească locuința, să adauge un etaj și alte camere în spate — s-a săturat să doarmă într-o cameră cu nenumărați copii, cu o mamă vitregă arțăgoasă și cu felurite animale. Joan s-a împotrivit planului încă de la început. Locul ăsta a fost destul de bun pentru tatăl tău, a țipat ea în timp ce îi dădea terciul dimineață, de ce nu este destul de bun și pentru tine? De ce trebuie să ne iei acoperișul de deasupra capului?

— Vrei sfatul meu? îl întreabă Agnes.

Bartholomew ridică din umeri, cu gura strânsă.

— Cu Joan, trebuie să te prefaci, zice Agnes când încep să se vadă primele tarabe din piață, că ceea ce vrei, de fapt, nu vrei deloc.

— Hm?

Agnes se oprește să se uite la niște brânzeturi, să salute o femeie cu un șal galben, înainte de a merge mai departe.

— Fă-o să creadă că te-ai răzgândit, zice ea croindu-și drum în fața lui prin mulțimea din piață. Că nu vrei să reconstruiești casa. Că ți se pare prea mare bătaie de cap, prea scump.

Agnes îi aruncă o privire peste umăr.

— Îți promit, peste o săptămână, o să spună că ei i se pare că locul ăla a devenit prea aglomerat, că este nevoie de mai multe camere, că nu le construiești doar pentru că ești prea leneș.

La asta se gândește Bartholomew când ajung în capătul îndepărtat al pieței.

— Crezi că o să meargă?

Agnes îl așteaptă să ajungă în dreptul ei, ca să meargă din nou unul lângă altul.

— Joan nu este niciodată mulțumită și nu are pace dacă alții sunt. Singurul lucru care o bucură este să-i facă și pe alții la fel de nefericiți ca ea. Îi place să aibă companie în nemulțumirea ei nesfârșită. Așa că nu arăta ce te-ar face fericit. Fă-o să creadă că ceea ce vrei tu este ce nu vrei. Atunci toate vor fi cum îți dorești. O să vezi.

Agnes dă să cotească spre Henley Street, când Bartholomew o prinde de umăr și îi vâră brațul printr-al lui, conducând-o spre altă stradă, spre sala ghildelor și râu.

— Hai pe aici! zice el.

Ea ezită o clipă, adresându-i o privire întrebătoare, apoi se înduplecă în tăcere.

Trec pe lângă ferestrele școlii. Se aud elevii repetând o lecție. O formulă matematică, conjugarea unui verb, un vers dintr-o poezie, Bartholomew nu-și dă seama ce anume. Zgomotul este ritmic, ca de fluier, ca țipetele păsărilor de mlaștină îndepărtate. Când se uită la sora lui, îi vede capul

plecat, umerii aduși în față, de parcă s-ar proteja de furtună. Strânsoarea de pe brațul lui îi spune că ea ar vrea să traverseze strada, așa că asta fac.

— Soțul tău, zice Bartholomew în timp ce așteaptă să treacă un cal, mi-a scris.

Agnes își ridică privirea.

— Da? Când?

— Mi-a dat instrucțiuni să cumpăr o casă pentru el și...

— De ce nu mi-ai zis?

— Îți zic acum.

— Dar de ce nu mi-ai zis înainte, înainte să...

— Vrei s-o vezi?

Agnes strânge din buze. El își dă seama că ea ar vrea să refuze, dar, în același timp, îi este stârnită curiozitatea.

Alege să ridice din umeri, prefăcându-se indiferentă.

— Dacă vrei.

— Nu, zice Bartholomew, dacă vrei tu.

Ea ridică iar din umeri.

— Poate într-o altă zi, când...

Bartholomew întinde mâna liberă și arată spre o clădire de pe partea cealaltă a drumului. Este un loc imens, cel mai mare din oraș, cu o ușă lată pe mijloc, trei caturi așezate unul peste altul, și dispus pe colț, astfel că fața este îndreptată spre ei, iar o parte lăturalnică se întinde în direcția cealaltă.

Agnes urmărește direcția în care arată degetul lui. El o privește uitându-se la casă. O privește uitându-se la fiecare parte a ei. Vede cum se încruntă.

— Unde? întreabă ea.

— Acolo.

— Locul ăla?

— Da.

Chipul ei este nedumerit.

— Dar care parte? Ce camere?

Bartholomew pune coșul jos și se lasă pe călcâie înainte să răspundă:

— Toate.

— Ce tot spui?

— Toată casa, zice el, este a ta.

Casa cea nouă este un loc al sunetelor. Nu este niciodată tăcută. Noaptea, Agnes umblă pe holuri, pe scări, prin camere și culoare, desculță, ciulind urechile.

În casa cea nouă, ferestrele se clatină în cadre. O pală de vânt transformă coșul într-un fluier, suflând o notă lungă, de jale, până pe hol. Trosnetele lambriului care se pregătește pentru noapte. Câinii răsucindu-se și oftând în coșurile lor. Picioarele mici, cu gheare, ale șoarecilor alergând nevăzute în pereți. Bătaia crengilor în grădina lungă din spate.

În casa cea nouă, Susanna doarme în capătul cel mai îndepărtat al coridorului; își încuie ușa ca să se apere de rătăcirile nocturne ale mamei ei. Judith are camera chiar lângă a lui Agnes; plutește la suprafața somnului, trezindu-se des, fără să atingă niciodată de-adevăratelea somnul profund. Dacă Agnes deschide ușa, sunetul balamalelor este de ajuns ca să o trezească, să întrebe Cine e? Pisicile dorm pe păturile ei, câte una de fiecare parte.

În casa cea nouă, Agnes poate să creadă că, dacă ar merge pe stradă, pe partea cealaltă a pieței, pe Henley Street și apoi ar intra în vechea locuință, i-ar găsi pe toți așa cum erau: o femeie cu două fiice și un fiu. Acolo nu ar

locui Eliza și soțul ei chițibușar, nu, ci ei, așa cum ar trebui să fie. Fiul ar fi mai mare acum, mai înalt, mai lat în umeri, cu vocea mai groasă și mai sigur pe el. Ar sta la masă, cu ghetele pe un scaun, și ar vorbi cu ea — cum îi plăcea să vorbească — despre cum a fost la școală, despre ce a spus dascălul, cine a fost lovit cu nuiaua, cine a fost lăudat. Ar sta acolo și bereta i-ar atârna după ușă și el ar zice că-i este foame și ce este de mâncare?

Agnes poate lăsa ideea aceasta să o inunde. O poate ține înăuntrul ei, ca pe o comoară înfășurată și ascunsă, pe care să o scoată, să o lustruiască și să o admire când este singură, când se plimbă prin casa nouă, enormă, noaptea.

Vede grădina ca pe terenul ei, domeniul ei; casa este o entitate atât de mare, atrăgând atât de multe vorbe și admirație și invidie, întrebări despre soțul ei și ce face el, cum îi merge afacerea și este adevărat că se duce adesea la curte? Oamenii sunt atrași și respinși de casă, în același timp. De când soțul ei a cumpărat-o, oamenii nu s-au putut opri din a vorbi despre ea. De față cu Agnes, se arată surprinși, dar pe la spate ea știe ce se spune: cum de a putut el să facă așa ceva, întotdeauna a fost un nesăbuit bun de nimic, dus cu pluta, cu capul în nori, de unde au venit atâția bani, a făcut afaceri ascunse acolo, în Londra, nu ar fi de mirare dacă ar fi așa, având în vedere ce fel de om era taică-su, cum să facă atâția bani lucrând într-un teatru? Nu este cu putință.

Agnes le-a auzit pe toate. Casa cea nouă este un borcan de gem, atrage muștele. Va locui în ea, dar nu va fi niciodată a ei.

Afară, dincolo de ușa din spate, însă, poate respira. Plantează un rând de meri de-a lungul zidului înalt de cărămidă. Câte doi peri de fiecare parte a aleii principale, pruni, tufe de soc, mesteceni, agrișii, rubarbă cu tulpina roșie. Taie un butaș dintr-un trandafir sălbatic ce crește lângă râu și îl plantează lângă peretele cald al slădăriei. Pune un puiet de scoruș lângă ușa din spate. Umple terenul cu mușețel și gălbenele, cu isop și salvie, limba-mielului și angelică, cu pelin și spilcuță. Așază șapte stupi în marginea îndepărtată a grădinii; în zilele calde de iulie, zumzetul neobosit al albinelor se poate auzi din casă.

Transformă berăria veche într-o cameră în care își pune plantele la uscat, le amestecă, unde vin oamenii prin poarta lăturalnică să-i ceară leacuri. Comandă să i se construiască o berărie mai mare, cea mai mare din oraș, în spatele casei. Curăță puțul cel vechi din curte. Face o grădină pătrată, cu gard viu îngrijit, în care locurile goale sunt umplute cu lavandă purpurie.

Tatăl vine în casa cea nouă de două ori, uneori de trei ori pe an. Stă acasă o lună în al doilea an de când locuiesc aici. Au avut loc revolte din cauza lipsei mâncării în oraș, le zice el, iar ucenicii au mărșăluit pe Southwark și au jefuit magazine. În plus, este iar ciumă în Londra și teatrele sunt închise. Asta nu se spune niciodată cu voce tare.

Judith observă lipsa acestui cuvânt în timpul vizitelor lui. Observă că tatăl ei iubește noua casă. Se plimbă în jurul ei, cu pași lenți, zăbovind, uitându-se în sus la coșuri și praguri, închizând și deschizând fiecare ușă. Dacă ar fi câine, coada lui s-ar mișca fără odihnă. Poate fi văzut afară în curte, dimineața devreme, unde îi place să scoată prima

găleată cu apă din puț și să bea o înghițitură. Apa de aici, zice el, este cea mai proaspătă, cea mai gustoasă pe care a băut-o vreodată.

Judith mai vede și că, în primele câteva zile, mama ei nu vrea să se uite la el. Se dă în lături dacă el se apropie; pleacă din cameră dacă intră el.

El se ține după ea, totuși, când nu stă închis în camera lui, să lucreze. În berărie, prin grădină. Își agață un deget de mâneca ei. Vine lângă ea în acareturi în timp ce lucrează, aplecându-și capul ca să privească sub boneta ei. Judith, ghemuindu-se pe cărarea cu mușețel, sub pretext că plivește, îl vede ridicând un coș cu mere și oferindu-i-le, cu un zâmbet, mamei ei. Agnes îl ia fără să zică o vorbă și îl pune deoparte.

După câteva zile însă are loc un fel de dezgheț. Mama ei îi dă voie s-o atingă pe umăr când trece pe lângă scaunul pe care stă. Îi face pe plac, în grădină, răspunzând la nesfârșitele lui întrebări despre ce floare e asta, dar asta, și la ce se folosește? Ascultă în timp ce el, ținând în mână o carte veche de bucate, compară numele pe care le dă ea plantelor cu cele din latină. Îi prepară un elixir de salvie, un ceai din leuștean și grozamă. Îl duce în sus pe scări, în camera în care el stă aplecat deasupra biroului, închizând ușa după ea. Îl ia de braț când se plimbă împreună pe stradă. Judith aude râsete și vorbe în acareturi.

Este ca și cum mama ei are nevoie ca el să se scuture de Londra și de tot ce face acolo ca să-l poată primi înapoi.

Grădinile nu rămân nemișcate: sunt tot timpul în schimbare. Merii își întind ramurile până când coroanele lor ajung mai înalte decât zidul. Perii fac rod în primul an,

dar nu și în al doilea, apoi din nou în al treilea. Gălbenelele își desfac petalele luminoase, fără greș, an de an, iar albinele își părăsesc stupii ca să treacă în zbor pe deasupra covorului de flori, coborând și înălțându-se dintre petale. Tufele de lavandă din grădina pătrată cresc lungi și lemnoase, dar Agnes nu vrea să le agațe; le taie și păstrează tulpinile, iar mireasma lor îi umple mâinile.

Pisicile lui Judith fac pisoi și, cu timpul, pisoii aceia ajung să aibă pisoi, la rândul lor. Bucătăreasa încearcă să-i prindă ca să-i înece, dar Judith nici nu vrea să audă de așa ceva. Unii sunt duși la Hewlands, alții pe Henley Street, iar alții prin oraș, dar chiar și așa, grădina este plină de pisici de diverse mărimi și vârste, toate cu coada lungă și subțire, cu guler alb și ochi verzi ca frunzele, toate mlădioase, musculoase și puternice.

Casa nu are șoareci. Până și bucătăreasa trebuie să recunoască avantajele de a trăi alături de o dinastie de pisici.

Susanna se face mai înaltă decât mama ei. Are în grijă cheile de la casă; le poartă pe un cârlig, în talie. Ține socotelile, plătește servitorii, supraveghează ce intră și ce iese din comerțul cu leacuri al mamei ei și din afacerea înfloritoare cu berăria și malțul. Dacă oamenii nu plătesc, își trimite unul dintre unchi la ușa lor. Corespondează cu tatăl ei despre venituri, investiții, chiria adunată de pe proprietățile lui, ce chiriași nu au plătit și care au întârziat cu plata. Îl sfătuiește câți bani să trimită și câți să păstreze în Londra; îl anunță dacă aude de vreun câmp sau o casă sau un teren de vânzare. La rugămintea tatălui ei, se ocupă să cumpere mobilă pentru casa nouă: scaune, saltele de paie, cufere cu așternuturi, decorațiuni pentru pereți, un pat nou. Mama ei însă refuză să renunțe la patul său,

zicând că a fost patul pe care l-a primit când s-a măritat și nu vrea altul, așa că patul nou, mai mare, este pus în odaia pentru oaspeți.

Judith stă pe lângă mama ei, nu o pierde din ochi, de parcă apropierea de ea ar garanta ceva. Susanna nu știe ce. Siguranță? Supraviețuire? Un scop?

Judith plivește grădina, face felurite treburi pentru casă, curăță masa de lucru a mamei ei. Dacă mama o roagă să dea o fugă și să aducă trei frunze de laur sau un vârf de măghiran, Judith știe exact unde să le găsească. Pentru Susanna, toate plantele arată la fel. Judith își petrece ore în șir cu pisicile, îngrijindu-le, comunicând cu ele într-o limbă de rugăminți cântate cu voce subțire. În fiecare primăvară, are pisoi de vânzare: sunt excelenți vânători de șoareci, le spune ea oamenilor. Are unul dintre acele chipuri, se gândește Susanna, care inspiră încredere: ochii mari, zâmbetul dulce, viu, privirea alertă, și totuși nevinovată.

Toată activitatea asta din grădină o scoate din sărite pe Susanna; ea rămâne în casă de cele mai multe ori. Plantele care au mereu nevoie de plivit și îngrijit și udat, albinele infernale care zumzăie, înțeapă și-ți bâzâie în față; vizitatorii care vin și pleacă toată ziua, prin poarta lăturalnică: toate astea o înnebunesc.

Face un efort, o dată pe zi, să o învețe pe Judith alfabetul. I-a promis tatălui ei că va face asta. Ascultătoare, își cheamă sora din spatele casei și o pune să se așeze în salon, cu o tăbliță veche în față. Este o sarcină nerăsplătită. Judith se foiește pe scaun, se uită pe fereastră, refuză să-și folosească mâna dreaptă, zicând că nu i se pare normal, își culege câte un fir rătăcit din tiv, nu ascultă ce zice Susanna, iar, când ascultă, își pierde concentrarea pe la jumătate

când aude vânzătorul de prăjituri pe stradă. Judith refuză să învețe literele, să vadă cum se unesc ca să creeze înțeles, se întreabă dacă ar mai putea fi vreo urmă a ceva scris de Hamnet pe tăblița aceasta, nu-și amintește de azi pe mâine care este *a* și care este *c* și cum să facă diferența dintre *d* și *b*, fiindcă pentru ea arată exact la fel, și cât de plictisitor este totul, cât de imposibil. Desenează ochi și guri în toate spațiile din litere, transformându-le în creaturi diverse, unele triste, altele fericite și altele adorabile. Îi ia un an întreg lui Judith să facă o semnătură în toată regula: este o inițială înflorată, dar cu susul în jos și cârlionțată precum coada unui porc. În cele din urmă, Susanna renunță.

Când i se plânge mamei ei că Judith nu vrea să învețe să scrie, nu ajută la socoteli, nu își ia nicio răspundere pentru gospodărie, Agnes zâmbește ușor și zice Talentele lui Judith sunt diferite de ale tale, dar tot talente sunt.

De ce, se gândește Susanna tropăind înapoi în casă, nu vede nimeni cât de grea este viața pentru ea? Tatăl ei e plecat, niciodată aici, fratele ei, mort, toată casa de îngrijit, servitorii de supravegheat. Și trebuie să se ocupe de toate astea în timp ce trăiește cu două... Susanna ezită la cuvântul „neghioabe". Mama ei nu este neghioabă, doar că nu este ca alți oameni. De modă veche. Țărancă. Închistată în părerile ei. Trăiește în locul ăsta de parcă ar fi locul în care s-a născut, o singură încăpere, înconjurată de oi; se comportă și acum ca fiica unui fermier, hoinărind pe cărări și câmpuri, adunând ierburi într-un coș, cu poalele ude și murdare, cu obrajii îmbujorați și arși de soare.

Nimeni nu este vreodată atent la ea, se gândește Susanna în timp ce urcă treptele spre camera sa. Nimeni nu vede vreodată greutățile ei. Mama ei, afară în grădină,

îngropată până la coate în straturile de frunze, tatăl ei, în Londra, punând în scenă piese despre care lumea zice că sunt extrem de obscene, iar sora ei, undeva prin casă, cântând un cântec sinuos, inventat de ea, cu vocea aceea aerată, ca sunetul de fluier. Cine va veni s-o curteze, întreabă ea aerul, în timp ce deschide ușa brusc și o lasă să se trântească în urma ei, cu o familie ca asta? Cum o să scape ea vreodată din casa asta? Cine ar vrea să fie rudă cu ei?

Agnes își privește fiica cea mică lăsând în urmă copilul care a fost odată, precum o pelerină căzută de pe umeri. Este mai înaltă, mai suplă, ca o trestie, iar silueta îi umple rochiile. Nu mai are pornirea de a sări, de a se mișca repede, cu iscusință, de a alerga printr-o cameră sau prin curte; dobândește mersul împovărat al unei femei. Trăsăturile ei sunt mai conturate, pomeții i se înalță, nasul i se ascute, gura i se transformă în gura care trebuie să fie.

Agnes se uită la chipul ăsta; se uită iar și iar. Încearcă să o vadă pe Judith așa cum e ea, așa cum va fi, dar sunt momente în care tot ce se întreabă este: Asta este fața pe care ar fi avut-o el, cum ar fi fost fața asta la un băiat, cum ar arăta cu barbă, cu un maxilar bărbătesc, la un flăcău zdravăn?

Noapte în oraș. O liniște adâncă, neagră, cade peste străzi, spartă numai de țipătul gol al unei cucuvele, care își cheamă perechea. O adiere alunecă nevăzut, stăruitor, pe străzi, ca un hoț care încearcă să intre într-o casă. Se joacă cu vârfurile copacilor, plecându-le într-o parte, apoi în cealaltă. Tremură în clopotul bisericii, făcând alama să vibreze cu o singură notă joasă. Ciufulește penele cucuvelei singuratice, care stă pe un acoperiș de lângă biserică. Clatină

un toc de fereastră întredeschis, câteva case mai încolo, făcându-i pe oamenii dinăuntru să se răsucească în paturi, invadându-le visele cu imagini de oase tremurătoare, de pași apropiindu-se, de copite tropotind.

O vulpe țâșnește din spatele unei căruțe goale, trecând strada întunecată și pustie. Se oprește o clipă, cu un picior în aer, în fața sălii ghildelor, lângă școala unde a învățat Hamnet, și tatăl lui înainte, de parcă ar fi auzit ceva. Apoi își vede de drum, cotind la stânga și dispărând într-o spărtură dintre două case.

Terenul de aici a fost pe vremuri mlaștină — umed, apos, jumătate râu, jumătate pământ. Ca să-și ridice case, oamenii au fost nevoiți mai întâi să dreneze pământul, apoi să așeze un strat de trestie și crengi ca să țină clădirile la suprafață, ca navele pe mare. Pe vreme ploioasă, casele își amintesc. Scârțâie, trase în jos de amintiri străvechi; lambriul se crapă, coronamentul coșurilor se rupe, cadrele ușilor se lărgesc și se sparg. Nimic nu dispare.

Orașul este tăcut, își ține răsuflarea. Peste vreo oră, întunericul va începe să se risipească, lumina se va arăta și oamenii se vor trezi în paturile lor, pregătiți — sau nu — să dea piept cu o nouă zi. Acum, însă, localnicii dorm.

Mai puțin Judith. Vine pe stradă, înfășurată într-o pelerină, cu gluga acoperindu-i capul. Trece pe lângă școală, unde a fost vulpea până acum o clipă; ea nu o vede, dar vulpea o vede pe ea, din ascunzătoarea ei de pe alee. O urmărește cu pupilele mărite, alarmată de apariția neașteptată a acestei creaturi în lumea ei nocturnă, observându-i învelișul, pasul mărunt, graba din umblet.

Străbate repede piața, rămânând aproape de clădiri, și cotește pe Henley Street.

În toamnă, la mama ei a venit o femeie să ceară ceva pentru degete umflate și încheieturi dureroase. Când Judith i-a deschis poarta lăturalnică, femeia i-a zis că este moașa. Mama ei părea să o cunoască; a privit-o lung, apoi i-a zâmbit. I-a luat mâinile femeii în ale ei, întorcându-le ușor. Încheieturile degetelor erau umflate, vinețiii, desfigurate. Agnes le-a înfășurat în frunze de tătăneasă, le-a legat cu pânză, apoi a ieșit din cameră, zicând că aduce o pomadă.

Femeia și-a lăsat mâinile bandajate în poală. Le-a privit îndelung o vreme, apoi a vorbit, fără să-și ridice capul.

— Uneori, a zis ea, trebuie să merg prin oraș noaptea, târziu. Bebelușii vin pe lume la orice oră, știi?

Judith a încuviințat politicos.

Femeia i-a zâmbit.

— Mi-aduc aminte când ai venit tu. Toate am crezut că n-o să trăiești. Dar iată-te!

— Iată-mă, a murmurat Judith.

— De multe ori, a continuat ea, am trecut pe Henley Street, pe lângă casa în care te-ai născut, și am văzut ceva.

Judith s-a holbat la ea câteva clipe. Voia să o întrebe ce anume, dar îi era și groază de răspuns.

— Ce ați văzut? i-a scăpat întrebarea.

— Ceva, sau poate ar trebui să zic pe cineva.

— Pe cine? a întrebat Judith, dar știa, știa deja.

— Fuge, să știi.

— Fuge?

Bătrâna moașă a încuviințat.

— De la ușa casei mari la ușa ăleia mici, înguste. Limpede ca lumina zilei. O siluetă, asta este, care aleargă ca vântul, de parcă ar fugări-o dracul.

Judith și-a simțit bătăile inimii iuțindu-se, de parcă ea era cea condamnată să alerge pentru eternitate pe Henley Street, nu el.

— Întotdeauna noaptea, a zis femeia, trecându-și o mână peste cealaltă. Niciodată ziua.

Și astfel, Judith a venit în fiecare noapte de atunci, strecurându-se afară din casă la ore întunecate, pentru a sta aici, așteptând, urmărind. Nu le-a spus nimic despre asta mamei sau Susannei. Moașa a ales să-i zică ei, doar ei. Este secretul ei, legătura ei, geamănul ei. Sunt dimineți în care o simte pe mama sa privind-o, observându-i chipul obosit, tras, și se întreabă dacă știe. Nu ar surprinde-o. Dar nu vrea să vorbească despre asta cu nimeni, în caz că nu s-ar dovedi adevărat, în caz că nu poate să-l găsească, în caz că nu i se arată.

În locuința strâmtă, zilele acestea, în camera în care a murit Hamnet, tremurând și scuturându-se din tot corpul, cu otrava febrei străbătându-l, sunt multe capete de manechin, toate cu fața spre ușă, o mulțime de observatori din lemn, fără trăsături, și muți. Judith urmărește ușa; se uită iar și iar la ea.

Te rog, se gândește. Te rog să vii. Măcar o dată. Nu mă lăsa singură aici, așa, te rog. Știu că mi-ai luat locul, dar sunt numai jumătate de om fără tine. Lasă-mă să te văd, chiar dacă e pentru ultima oară.

Nu-și poate închipui cum ar fi să-l vadă din nou. El ar fi copil, iar ea a crescut acum, e aproape femeie. Ce ar crede el? Ar recunoaște-o acum, dacă ar fi să treacă pe lângă ea pe stradă, băiatul ăsta care va rămâne pentru totdeauna băiat?

La câteva străzi distanță, cucuveaua își părăsește creanga, lăsându-se în voia unui curent rece, cu aripile înfruntând

aerul în liniște, cu ochii atenți. Orașul i se arată ca un șir de acoperișuri, cu străzile ca niște canale înguste între ele, un loc de navigat. În zborul ei, zărește frunzele copacilor, fuioarele de fum rătăcite ale focurilor stinse. Vede înaintarea vulpii, care acum traversează strada; vede o rozătoare, poatel un șobolan, tăind de-a curmezișul o curte și dispărând într-o groapă; vede un om dormind pe pragul unei cârciumi, scărpinându-și o mușcătură de purice de pe coapsă; vede iepuri de casă într-o cușcă în spatele casei cuiva; cai stând într-un padoc lângă han; și o vede pe Judith, ieșind pe stradă.

Fata nu observă cucuveaua dând târcoale deasupra ei. Are răsuflarea întretăiată, abia simțită, neregulată. A văzut ceva. O licărire, o insinuare, o mișcare, imperceptibilă, dar acolo, negreșit. A fost ca trecerea unei adieri prin porumb, ca zărirea unei reflexii pe un geam, când tragi fereastra spre tine — raza aceea neașteptată de lumină care trece prin cameră.

Judith traversează strada, cu gluga căzându-i de pe cap. Stă în fața fostei case; merge de la ușa ei la cea a bunicilor. Până și aerul pare greu, încărcat, ca înainte de furtună. Închide ochii. Îl simte. E sigură de asta. Pielea de pe brațe și ceafă i se strânge și este disperată să întindă mâna, să-l atingă, să-i ia mâna într-a ei, dar nu îndrăznește. Ascultă urletul pulsului ei, răsuflarea precipitată și știe, aude, sub propriul suflu, pe acela al altcuiva. Da. Chiar îl aude.

Tremură acum, cu capul plecat, cu pleoapele strânse. Gândul care i se formează în minte este: mi-e dor de tine, mi-e dor de tine, aș da orice să te pot aduce înapoi, absolut orice.

Apoi se termină, clipa trece. Apăsarea coboară ca o cortină. Deschide ochii, își sprijină capul de zidul casei, ca să se liniștească. El a dispărut, din nou.

Dimineața devreme, când deschide ușa ca să scoată câinii în stradă, Mary găsește în fața casei o siluetă cocârjată și ghemuită, cu capul pe genunchi. Preț de o clipă, crede că este vreun bețiv prăbușit acolo în timpul nopții. Apoi recunoaște ghetele și poalele nepoatei sale, Judith.

Se agită și bodogănește, ia copila pe jumătate înghețată în casă, cerând pături și supă fierbinte, pentru Dumnezeu.

Agnes este în spatele casei, aplecată deasupra brazdelor, când apare slujnica să-i spună că a venit în vizită mama ei vitregă, Joan.

Este o zi sălbatică și furtunoasă, vântul năpustindu-se în grădină, găsind o cale să urce și să treacă peste zidurile înalte, să sufle cu putere peste ei toți, aruncând rafale de ploaie și grindină, de parcă ar fi înfuriat pe ceva ce au făcut ei. Agnes este acolo din zori, leagă plantele mai fragile de araci, ca să le ferească din calea măcelului.

Se oprește, strângând cuțitul și sfoara, și se uită la fată:

— Ce ai zis?

— Conița Joan, repetă fata, cu chipul crispat, cu o mână ținându-și boneta, pe care vântul pare hotărât să i-o smulgă de pe cap, așteaptă în salon.

Susanna aleargă pe cărare, cu capul plecat, grăbindu-se spre ele. Strigă ceva la mama ei, dar cuvintele se pierd, luate pe sus, către cer. Arată spre casă, mai întâi cu o mână, apoi cu cealaltă.

Agnes oftează, cântărește situația încă o clipă, apoi lasă cuțitul să-i alunece în buzunar. Probabil ceva legat de Bartholomew sau de unul dintre copii, de fermă, de îmbunătățirile astea aduse casei; probabil Joan vrea ca ea să intervină, iar Agnes va trebui să fie neclintită. Nu-i place să se amestece în ceea ce se întâmplă la Hewlands. Nu are propria casă, propria familie de care să se ocupe?

În momentul în care ea intră în casă, Susanna începe s-o tragă de bonetă, de șorț, de părul care i-a ieșit din strânsoare. Agnes o îndepărtează cu un gest. Susanna o urmează pe coridor, șoptindu-i că nu se poate să primească vizitatori arătând așa, nu vrea ea să se ducă să se aranjeze, se va ocupa Susanna de Joan, promite.

Agnes o ignoră. Traversează coridorul cu pași fermi, repezi, și împinge ușa.

O întâmpină vederea mamei ei vitrege așezate foarte drept în fotoliul soțului lui Agnes. În fața ei este Judith, care s-a așezat pe podea. În poală are două pisici, iar alte trei îi dau târcoale, frecându-se cu generozitate de șoldurile, spatele și mâinile ei. Vorbește, cu o claritate ce nu-i stă în fire, despre diferitele pisici și numele lor, despre preferințele lor la mâncare și unde aleg să doarmă.

Agnes știe, din întâmplare, că Joan nu suportă pisicile — o fac să respire greu și îi dau mâncărimi, așa a zis mereu — așa că își reține un zâmbet când intră în cameră.

— ...și, cel mai surprinzător, zice Judith, ăsta e fratele celui de acolo, dar nu ți-ai da seama, nu, dacă i-ai vedea de la distanță, numai că de aproape se vede că au ochii de exact aceeași culoare. Exact. Vezi?

— Mmm, zice Joan cu mâna apăsată pe gură, ridicându-se să o salute pe Agnes.

Cele două femei se întâlnesc în mijlocul camerei. Joan își apucă fiica vitregă de partea de sus a brațelor cu o strânsoare hotărâtă și grabnică. Închide ochii când o sărută pe obraz; Agnes rezistă tentației de a se retrage. Se întreabă una pe alta ce mai fac, dacă sunt bine, la fel și familiile lor?

— Mă tem, zice Joan când se întoarce la locul ei, că te-am întrerupt din... vreo treabă?

Arată cu subînțeles spre șorțul plin de noroi al lui Agnes, spre crusta de pământ de pe tivul rochiei.

— Chiar deloc, răspunde Agnes, așezându-se și punându-și în trecere o mână pe umărul lui Judith. Lucram în grădină, încercam să salvez câteva plante. Ce te aduce în oraș pe așa o vreme înfiorătoare?

Joan pare prinsă pe picior greșit de întrebare, ca și cum nu se așteptase să fie întrebată. Netezește pliurile rochiei, strânge din buze.

— O vizită la... o prietenă. O prietenă care nu se simte bine.

— Oh? Îmi pare rău. Ce are?

Joan dă din mână.

— Un fleac doar... o răceală. Nimic de...

— Îi dau cu plăcere prietenei tale o tinctură din pin și soc. Tocmai am făcut, e proaspătă. Foarte bună pentru plămâni, în special pe durata iernii și...

— Nu-i nevoie, o întrerupe Joan în grabă. Mulțumesc, dar nu.

Își drege glasul, uitându-se prin cameră. Agnes îi urmărește privirea pe tavan, pe polița căminului, pe vătraie, pe carpetele de pe pereți, care înfățișează păduri, frunze, crengi dense printre care se văd căprioare sărind: un dar de

la soțul ei, care le-a făcut pe comandă în Londra. Averea recentă și neașteptată a lui Agnes o deranjează pe Joan. Imaginea fiicei ei vitrege, care trăiește într-o casă atât de frumoasă, are ceva insuportabil pentru ea.

Ca și cum i-ar urmări firul gândurilor, Joan întreabă:

— Și soțul tău ce mai face?

Agnes își privește mama vitregă o clipă, apoi răspunde:

— Bine, cred.

— Teatrul îl ține încă în Londra?

Agnes își împreunează mâinile în poală și îi zâmbește lui Joan înainte să încuviințeze din cap.

— Îți scrie des, bănuiesc?

Agnes simte o mișcare înlăuntrul ei, o senzație minusculă, de parcă un animal mic și speriat s-ar răsuci în ea.

— Bineînțeles, răspunde.

Însă Judith și Susanna o dau de gol. Își întorc capetele să o privească, repede, prea repede, precum câinii care așteaptă un semnal de la stăpânul lor.

Lui Joan, desigur, nu-i scapă asta. Agnes își vede mama vitregă lingându-și buzele, de parcă ar simți un gust bun, un gust dulce pe ele. Se gândește din nou la ce i-a spus lui Bartholomew, cu ani în urmă, la piață: că lui Joan îi place să aibă companie în nemulțumirea ei veșnică. Cum speră Joan să o supere acum? Ce știe ea, lucruri pe care le va mânui ca pe o sabie, ca să despice casa aceasta, camera aceasta, locul acesta în care stau ea și fiicele ei, în care încearcă să trăiască și ele cât de bine pot în fața unor absențe atât de uriașe, de tulburătoare? Ce știe Joan?

Adevărul este că soțul lui Agnes nu a mai scris de câteva luni, cu excepția unei scrisori scurte prin care le asigura că este bine și a încă uneia, adresate Susannei, prin care îi

cerea să se ocupe de cumpărarea unui nou teren. Agnes și-a spus sieși și fetelor că nu este nimic rău în asta, că probabil este ocupat, că uneori scrisorile se rătăcesc pe drum, că muncește din greu, că o să se întoarcă acasă cât ai zice pește, dar gândul acesta tot a ros-o. Unde este și ce face și de ce nu a scris?

Agnes își împletește degetele, îngropându-le în pliurile șorțului.

— Am primit vești de la el acum o săptămână sau cam așa. Ne-a spus că e foarte ocupat, că pregătesc o nouă comedie și...

— Noua lui piesă nu este o comedie, bineînțeles, o întrerupe Joan. Dar știai asta, cred.

Agnes tace. Animalul din ea se mișcă neîncetat, începe să-i zgârie măruntaiele cu ghearele-i ca niște ace.

— Este o tragedie, continuă Joan, dezvelindu-și dinții într-un zâmbet. Și sunt sigură că ți-a spus cum se numește. În scrisori. Pentru că nu ar numi-o așa fără să-ți spună ție mai întâi, nu-i așa, fără încuviințarea ta? Sunt sigură că ai văzut afișul piesei. Probabil ți-a trimis unul. Toată lumea din oraș vorbește despre asta. Verișoara mea, care s-a întors ieri de la Londra, l-a adus. Nu mă îndoiesc că ai și tu unul, dar l-am luat cu mine, oricum, să ți-l arăt.

Joan se ridică și traversează camera, o corabie cu toate pânzele sus. Aruncă un sul de hârtie în poala lui Agnes.

Agnes îl studiază, apoi îl ridică cu două degete și îl netezește pe șorțul ei stropit cu noroi. O clipă, nu-și dă seama la ce se uită. Este o pagină imprimată. Sunt multe litere, așa de multe, pe rânduri, grupate în cuvinte. Iată numele soțului ei, în partea de sus, și cuvântul „tragedie". Iar acolo, chiar în mijloc, cu literele cele mai mari, este

numele fiului ei, al băiatului ei, numele rostit cu voce tare în biserică atunci când a fost botezat, numele de pe piatra lui de mormânt, numele pe care chiar ea i l-a dat, la scurt timp după nașterea gemenilor, înainte ca soțul ei să se întoarcă și să țină bebelușii în poală.

Agnes nu înțelege ce înseamnă asta, ce s-a întâmplat. Cum poate numele fiului ei să se afle pe afișul unei piese din Londra? Trebuie să fie vreo greșeală ciudată, bizară. El a murit. Numele acesta este al fiului ei, iar el a murit, nu au trecut nici patru ani de atunci. A fost copil și ar fi devenit bărbat, dar a murit. El este el, nu o piesă, nu o bucată de hârtie, nu ceva despre care să se vorbească sau care să fie jucat sau afișat. El a murit. Soțul ei știe asta, Joan știe asta. Nu poate înțelege.

Își dă seama că Judith se apleacă peste umărul ei, că zice Stai, ce-i asta? și sigur că nu poate citi literele, nu le poate lega ca să capete înțeles pentru ea — ciudat că nu poate recunoaște numele propriului geamăn — și își dă seama și că Susanna ține nemișcat colțul afișului — degetele ei tremură de parcă ar fi măturate de vântul de afară — cât îi ia să-l citească. Susanna încearcă să i-l desfacă din strânsoare, dar Agnes nu-i dă drumul, nici vorbă să-i dea drumul, nu hârtiei aceleia, nu numelui aceluia. Joan o privește cu gura căscată, uimită de întorsătura pe care a luat-o vizita ei. Desigur, a subestimat efectul afișului, habar nu avea că ar putea să-i provoace o asemenea reacție. Fiicele lui Agnes o scot pe Joan din cameră, zicându-i că mama lor nu se simte în apele ei, că Joan ar trebui să revină altă dată, iar Agnes, în ciuda afișului, în ciuda numelui, în ciuda a toate, reușește să audă îngrijorarea falsă din vocea lui Joan când își ia rămas-bun de la ele.

*

Agnes cade la pat pentru prima oară în viață. Se duce în camera ei, se întinde și nu vrea să se ridice, nici ca să vină la masă, nici pentru vizitatori, nici pentru oamenii bolnavi care bat la ușa din spate. Nu se dezbracă, doar zace acolo, pe pături. Lumina pătrunde prin ferestrele zăbrelite, strecurându-se crăpăturile din perdelele baldachinului. Ține afișul împăturit în mâini.

Sunetele străzii, zgomotele casei, pașii servitorilor care vin și pleacă pe coridor, șoaptele fiicelor ei, toate ajung la ea. Este ca și cum s-ar afla sub apă, iar ei sunt toți acolo sus, în aer, privind în jos spre ea.

Noaptea, se ridică din pat și iese. Se așază între stupii ei împletiți, cu marginile aspre. Bâzâitul și vibrațiile dinăuntru, care încep chiar după ce se crapă de ziuă, i se par cel mai elocvent, articulat, perfect limbaj care există.

Susanna, roșie de furie, se așază la birou cu o foaie goală în față. Cum ai putut? îi scrie tatălui ei. De ce, cum ai putut să nu ne spui?

Judith duce castroane cu supă la patul mamei ei, un buchețel de lavandă, un trandafir într-o vază, un coș cu nuci proaspete, închise în coajă.

Vine nevasta brutarului. Aduce rulouri, o prăjitură cu miere. Se preface că nu observă înfățișarea lui Agnes, părul ei neîngrijit, fața ei ridată și nedormită. Se așază pe marginea patului, aranjându-și poalele în jur, ia mâna lui Agnes în strânsoarea ei caldă și uscată și spune: mereu a fost un ciudat, știi asta. Agnes nu răspunde, ci fixează modelul de

pe acoperământul patului. Mai mulți pomi, unii cu mere presărate pe ramuri.

— Nu te întrebi despre ce este? spune nevasta brutarului, rupând o bucată din pâine și oferindu-i-o lui Agnes.

— Ce să fie? zice Agnes, ignorând pâinea, abia ascultând-o.

Nevasta brutarului împinge bucata de pâine între dinți, mestecă, înghite, mai rupe una, apoi răspunde:

— Piesa.

Agnes o privește, pentru prima dată.

La Londra, deci.

Nu vrea să ia pe nimeni cu ea, nici pe fiicele ei, nici pe prietena ei, nici pe surorile ei, pe niciunul dintre cumnați, nici măcar pe Bartholomew.

Mary declară că asta este nebunie curată, zice că Agnes va fi atacată pe drum sau ucisă în pat la vreun han. Când aude, Judith începe să plângă și Susanna încearcă să o liniștească, dar arată îngrijorată, oricum. John clatină din cap și îi zice lui Agnes să nu fie nesocotită. Agnes stă la masa socrilor ei, calmă, cu mâinile în poală, de parcă nu ar auzi aceste cuvinte.

— Mă duc, asta este tot ce zice.

Este chemat Bartholomew. El și Agnes fac o plimbare prin grădină. Pe lângă meri, pe lângă perii aliniați, printre stupi, pe lângă straturile de gălbenele, și iar de la capăt. Susanna, Judith și Mary se uită de la fereastră.

Mâna lui Agnes este petrecută pe după brațul lui Bartholomew. Amândoi își țin capetele plecate. Se opresc, pentru scurtă vreme, lângă berărie, de parcă ar cerceta ceva aflat pe cărare, apoi își continuă drumul.

— Pe el o să-l asculte, zice Mary, cu voce mai hotărâtă decât se simte ea. Nu o s-o lase niciodată să plece.

Judith își ridică degetele pe geamul umed. Ce ușor este să-i șteargă pe amândoi dintr-o mișcare.

Când se trântește ușa din spate, se grăbesc la parter, dar în coridor este numai Bartholomew, care își pune pălăria pe cap, pregătindu-se să plece.

— Ei? întreabă Mary.

Bartholomew își ridică privirea spre ele.

— Ai convins-o?

— S-o conving să ce?

— Să nu se ducă la Londra. Să renunțe la nebunia asta.

Bartholomew își îndreaptă pălăria.

— Plecăm mâine, zice el. Trebuie să fac rost de cai pentru amândoi.

Mary zice:

— Poftim?

Judith începe să plângă, iar Susanna își împreunează mâinile și întreabă:

— Amândoi? Te duci cu ea?

— Da.

Cele trei femei îl înconjoară, un nor care se înfășoară în jurul lunii, asaltându-l cu obiecții, întrebări, rugăminți, dar Bartholomew se eliberează și se îndreaptă spre ușă:

— Ne vedem mâine, devreme, zice el, apoi iese în stradă.

Agnes este o călăreață pricepută, deși nu o face cu pasiune. Îi plac animalele suficient de mult, dar experiența călare nu i se pare tocmai confortabilă. Goana pământului pe lângă ea o amețește; mișcarea și înălțarea altei ființe sub

ea, scârțâitul șeii de piele, mirosul prăfos, încins, al coamei calului înseamnă că numără orele cât este nevoită să mai stea călare până când ajunge la Londra.

Bartholomew insistă că drumul prin Oxford este mai sigur și mai scurt; i-a spus asta un bărbat care face negoț cu carne de oaie. Călăresc peste pantele și culmile ușoare ale dealurilor Chiltern, sub o furtună și o grindină scurtă. În Kidlington, calul ei obosește, așa că îl schimbă pe o iapă pagă cu șolduri înguste și cu obiceiul de a se ridica pe două picioare, speriată, dacă se întâlnesc cu o pasăre. Petrec noaptea într-un han din Oxford; Agnes abia dacă doarme din cauza zgomotului făcut de șoareci în pereți și a sforăitului cuiva din camera alăturată.

Spre mijlocul dimineții, în a treia zi de călărit, vede mai întâi fumul, o pânză cenușie aruncată peste o vale. Acolo e, îi zice lui Bartholomew, iar el încuviințează. Pe măsură ce se apropie, aud sunetele clopotelor și îi simt mirosul — legume ude, animale, var, alte lucruri pe care Agnes nu le poate numi — și îi văd întinderea vastă, un oraș ca un talmeș-balmeș, cu râul unduindu-se prin el, cu norii trăgând fuioare de fum din el.

Trec prin satul Tufișul Păstorului, nume care îl face pe Bartholomew să zâmbească, și pe lângă carierele de pietriș din Kensington, apoi traversează izvorul la Mryburne. La Copacul Spânzuraților din Tyburn, Bartholomew se apleacă în șa ca să întrebe cum pot ajunge la parohia Sfânta Elena din Bishopsgate. Câțiva oameni trec pe lângă el fără să-i răspundă, un tânăr râde, dispărând într-o casă, cu tălpile goale pline de tăieturi.

Înainte spre Holborn, unde străzile sunt mai înguste și mai întunecoase; lui Agnes nu-i vine să creadă ce zgomot

și ce duhoare. De jur împrejur sunt prăvălii, curți, taverne și dughene ticsite de oameni. Negustorii le ies în față, arătându-le mărfurile — cartofi, prăjituri, mere pădurețe, un castron cu nuci. Oamenii strigă și țipă unii la alții de-a curmezișul străzii; Agnes vede, este sigură, un bărbat care se împreunează cu o femeie într-un gang îngust dintre clădiri. Mai departe, un bărbat se ușurează într-un șanț; Agnes îi zărește mădularul, încrețit și palid, înainte să-și abată privirea. Tineri, ucenici, bănuiește ea, stau în fața magazinelor, ademenind trecătorii să intre. Copii cu dinți de lapte împing roabe pe drum, strigând conținutul acestora, iar bărbați și femei în vârstă șed înconjurați de morcovi noduroși, nuci în coajă, pâini.

Mirosul de cotoare de varză, piei arse, aluat de pâine și mizerie de pe străzi îi umple nările în timp ce-și mână calul, strângând frâiele cu amândouă mâinile. Bartholomew se întinde să apuce căpăstrul, ca să nu fie despărțiți.

Gândurile încep să dea năvală în capul lui Agnes în timp ce călărește aproape de fratele ei: dacă nu putem să-l găsim, dacă ne rătăcim, dacă nu-i găsim locuința până la lăsarea serii, ce o să ne facem, unde să mergem, oare să ne luăm camere de acum, de ce am venit, a fost o nebunie, nebunia mea, este numai vina mea.

Când ajung în ceea ce cred că este partea de oraș în care stă el, Bartholomew roagă o vânzătoare de prăjituri să-l îndrume spre locuința lui. Au scrisă adresa pe o bucată de hârtie, dar vânzătoarea o dă la o parte cu un zâmbet știrb, zicându-le să o ia pe acolo, apoi pe aici, apoi drept înainte, apoi să cotească imediat după biserică.

Agnes strânge frâiele calului, îndreptându-se în șa. Ar face orice să poată coborî, să ajungă la capătul călătoriei. O

dor spatele, picioarele, mâinile, umerii. Îi este sete, îi este foame și totuși, acum, că se află aici, acum, că urmează să-l vadă, îi vine să tragă de frâiele calului, să-l întoarcă și să o ia direct spre Stratford. Ce o fi fost în capul ei? Cum să apară cu Bartholomew la ușa lui? A fost o idee îngrozitoare, un plan înspăimântător.

— Bartholomew, zice, dar el este mai în față, deja descalecă, își leagă calul de un stâlp și se duce la o ușă.

Îl strigă din nou, el însă nu o aude pentru că ciocăne la ușă. Agnes își simte inima bătându-i cu putere în piept. Ce o să-i spună? Ce o să le spună el? Nu-și mai aduce aminte acum ce voia să-l întrebe. Pipăie din nou afișul din traistă și își ridică privirea spre casă: trei sau patru caturi, cu ferestre inegale și pătată pe alocuri. Strada este îngustă, casele se apleacă unele spre altele. O femeie stă sprijinită în prag, privindu-i cu o curiozitate fățișă. Mai jos, doi copii se joacă cu o bucată de sfoară.

Ciudat gândul că oamenii aceștia îl văd zi de zi, când vine și pleacă, când iese din casă dimineața. Schimbă vreo vorbă cu ei? Mănâncă vreodată la ei acasă?

Deasupra lor se deschide o fereastră; Agnes și Bartholomew își ridică privirile. Este o fată de vreo nouă sau zece ani, cu părul pieptănat frumos cu cărare pe mijloc și căzându-i de o parte și de alta a feței pământii. Sprijină un bebeluș pe șold.

Bartholomew rostește numele soțului lui Agnes, iar fata ridică din umeri, legănând copilașul care plânge acum.

— Împingeți ușa, zice ea, și urcați. Camera e sus, în pod.

Bartholomew îi face semn din cap să se ducă ea, că el rămâne în stradă. Ia frâiele calului ei în timp ce Agnes descalecă.

Treptele sunt înguste și picioarele îi tremură când urcă, din cauza drumului lung călare sau a ciudățeniei situației, nu știe, dar trebuie să se țină de balustradă ca să urce.

Sus, așteaptă o clipă, să-și tragă sufletul. Este o ușă în fața ei. Paneluri din lemn cu noduri curgătoare. Întinde o mână și bate. Îl strigă. Îl strigă din nou.

Nimic. Niciun răspuns. Se întoarce să se uite în jos pe scări și aproape coboară. Poate nu vrea să vadă ce se află dincolo de ușa aceasta. Ar putea fi semne ale celeilalte vieți a lui acolo, ale celorlalte femei? Ar putea fi lucruri aici pe care nu vrea să le știe.

Se întoarce, ridică zăvorul și intră. Camera are tavanul jos, înclinat în toate unghiurile. Vede un pat acolo, lipit de perete, un preș mic, un dulap. Recunoaște o pălărie, lăsată pe un cuier, jiletca lăsată pe pat. Sub lumina ferestrei, este o masă pătrată, cu un scaun dedesubt. Pupitrul de deasupra este deschis și, în el, vede un toc, o călimară și un cuțitaș de ascuțit penele. O colecție de pene este aliniată lângă trei sau patru manuscrise legate de mâna lui. Recunoaște nodurile și cusăturile pe care le face el de obicei. În fața scaunului este o singură foaie de hârtie.

Nu știe ce se aștepta să găsească, dar nu era asta: atâta austeritate, atâta simplitate. Este chilia unui călugăr, camera de lucru a unui învățat. În aer plutește senzația intensă că nimeni altcineva nu intră aici, că nimeni altcineva nu vede camera asta vreodată. Cum poate omul care are cea mai mare casă din Stratford și mult teren pe lângă ea să locuiască aici?

Agnes atinge jiletca, perna de pe pat. Se întoarce să cuprindă totul cu privirea. Se duce spre pupitru și se apleacă deasupra foii de hârtie, cu sângele pulsându-i în cap. În partea de sus, vede cuvintele:

Draga mea...

Aproape că se dă în spate, ca arsă, apoi vede pe rândul următor:

Agnes

Nu mai e nimic altceva, doar trei cuvinte, apoi gol.

Ce i-ar fi scris? Își apasă degetele pe spațiul alb de pe pagină, de parcă ar încerca să adune cuvintele pe care i le-ar fi spus el, dacă ar fi putut. Simte textura hârtiei, lemnul încălzit de soare al mesei; își trece degetul mare peste literele care îi formează numele, simțind urmele delicate ale penei lui.

Tresare la auzul unei chemări, al unui strigăt. Se îndreaptă, ridicându-și mâna de pe pagină. Este Bartholomew, care o strigă pe nume.

Traversează camera, iese și coboară scările. Fratele ei o așteaptă la ușa deschisă. Zice că femeia din casa de peste drum i-a spus că nu o să-l găsească acasă pe soțul lui Agnes, că nu se va întoarce până la lăsarea serii.

Agnes îi aruncă o privire femeii, care încă se sprijină de tocul ușii, clătinând din cap:

— Nu o să-l găsiți aici, ascultați la mine. Căutați-l la teatru, dacă vreți să dați de el.

Arată cu brațul.

— Peste râu. Acolo. Acolo este.

Intră înapoi în casă, plecându-și capul, și trântește ușa.

Agnes și Bartholomew se privesc unul pe altul preț de o clipă. Apoi Bartholomew se duce după cai.

*

Vecina din prag are dreptate: el este la teatru, așa cum a prevăzut ea.

Stă în picioare în cabina actorilor, chiar în spatele galeriei muzicienilor, la o deschizătură mică de unde se vede toată sala. Ceilalți actori îi cunosc acest obicei și nu își lasă niciodată costumele sau recuzita acolo, nu ocupă spațiul din jurul ferestrei aceleia.

Ei cred că stă acolo ca să urmărească oamenii sosind. Că îi place să estimeze cât de mulți vin, cât de mare va fi publicul, cât de numeroase încasările.

Dar nu acesta este motivul. Pentru el, este locul cel mai bun în care se poate afla înaintea unui spectacol: scena sub el, publicul umplând încetul cu încetul, dar constant, spațiul gol circular, ceilalți actori în spatele lui, transformându-se din bărbați în spirite sau prinți sau soldați sau doamne sau monștri. Doar în locul acesta poate fi singur într-o astfel de mulțime. Se simte ca o pasăre, deasupra pământului, odihnindu-se pe aer și nimic altceva. El nu face parte din locul acesta, ci se află deasupra lui, separat de el, observându-l. Îi aduce aminte de vânturelul plutitor, pe care l-a avut soția lui pe vremuri, și de felul în care își păstra poziția în curenții înalți, mult deasupra vârfurilor copacilor, cu aripile întinse, privind în jos la tot ce se afla în jurul lui.

Așteaptă, cu amândouă mâinile pe pragul de sus al ușii. Sub el, mult sub el, oamenii se adună. Le aude strigătele, murmurele, vociferările, saluturile, cum cer nuci sau bomboane, certurile care se iscă repede, apoi se sting.

Din spatele lui se aude o izbitură, o înjurătură, râsete. Cineva s-a împiedicat de picioarele altcuiva. Se spune o

glumă deocheată despre ispitire, despre feciorie. Alte râsete. Altcineva urcă scările în fugă, întrebând Mi-a văzut careva sabia, mi-am pierdut sabia, care dintre voi, fii de târfe, mi-ați luat-o?

În curând, va trebui să se dezbrace, să dea jos hainele vieții zilnice, ale obișnuinței, și să-și pună costumul. Va trebui să-și privească imaginea într-o oglindă și s-o transforme în altceva. Va lua o pastă din cretă și var și și-o va întinde pe obraji, pe nas, pe barbă. Cărbune, ca să-și înnegrească ochii și sprâncenele. Armură, pe care să și-o prindă pe piept, un coif, pe care să și-l tragă pe cap, un giulgiu, pe care să și-l prindă de umeri. Și apoi va aștepta, ascultând, urmărind replicile, până când va veni rândul lui și atunci va ieși în lumină să ia forma altcuiva: va trage aer în piept, își va rosti cuvintele.

Nu-și dă seama, așa cum stă acolo, dacă piesa aceasta nouă a lui este bună. Uneori, când îi ascultă pe actorii din trupă rostind replicile, crede că a ajuns aproape de ce voia să fie; alteori, simte că a ratat complet. Este bună, este proastă, este undeva la mijloc. Cum își dă seama cineva? Tot ce poate el să facă este să lase semne pe o pagină — săptămâni la rând doar asta a făcut, abia ieșind din cameră, abia mâncând, fără să vorbească vreodată cu cineva — și să spere că măcar câteva dintre săgețile acestea vor nimeri ținta. Piesa, în întregime, îi umple mintea. Se balansează acolo ca un platou plin, ținut pe un vârf de deget. Se mișcă prin el — aceasta mai mult decât oricare alta pe care a scris-o vreodată — precum sângele prin vene.

Râul își aruncă plasa delicată de ceață. O simte în briză, aburii săi umezi și plini de ierburi unduindu-se înspre el.

Poate din cauza ceții acesteia, a aerului încărcat de mirosul râului, nu știe, dar ziua i se pare de rău augur. Simte o neliniște, o ușoară presimțire, de parcă l-ar aștepta ceva rău. Să fie ceva cu spectacolul? Simte că nu va fi ceva în regulă cu el? Se încruntă, gândindu-se, luând la rând în minte toate momentele pe care poate nu le-a repetat sau nu le-a pregătit îndeajuns. Nu există niciunul. Actorii sunt gata, așteaptă. Știe asta, pentru că el însuși i-a presat să învețe piesa, iar și iar.

Și atunci ce e? De ce are senzația aceasta că se apropie ceva de el, că îl așteaptă un fel de socoteală și că, prin urmare, trebuie să privească tot timpul peste umăr?

Tremură, în ciuda căldurii și a aglomerației din încăpere. Își trece mâinile prin păr, trage de cerceii din urechi.

În seara asta, hotărăște el din senin, se va întoarce în odaie, imediat după spectacol. Nu se va duce să bea cu prietenii lui. Se va duce direct în odaia închiriată. Va aprinde o lumânare, va ascuți o pană. Va refuza să se ducă la tavernă cu restul actorilor. Va fi ferm. Le va da jos mâinile de pe brațele lui, dacă vor încerca să-l târască. Va traversa râul, se va întoarce în Bishopsgate și îi va scrie soției sale, așa cum a tot încercat, mult timp. Nu va mai evita chestiunea. Îi va povesti despre piesa asta. Îi va spune tot. În seara asta. Este sigur.

Pe la jumătatea podului, Agnes crede că nu mai poate continua. Nu este sigură la ce se așteptă — un simplu arc, poate, din lemn, peste o apă — dar nu este așa. Podul Londrei este ca un oraș în sine, și încă unul otrăvitor, oprimant. De o parte și de cealaltă sunt case și prăvălii, unele ieșind deasupra râului; aceste clădiri blochează trecerea

astfel încât, uneori, este complet întuneric, de parcă au fost aruncați în noapte. Râul se vede pe frânturi, între clădiri, și este mai lat, mai adânc și mai periculos decât și-a închipuit ea vreodată. Curge sub picioarele lor, sub copitele cailor, chiar și acum, când își fac drum prin mulțime.

Din pragul fiecărei prăvălii, vânzătorii îi cheamă și strigă la ei, alergând să-i îmbie cu pânzeturi sau pâine sau mărgele sau picioare de porc pe jar. Bartholomew își trage frâiele departe de ei, cu o mișcare bruscă. Fața lui, când îl privește Agnes, este la fel de inexpresivă ca de obicei, dar ea își dă seama că și el este neliniștit de toate astea...

— Poate, murmură ea când trec pe lângă ceva ce seamănă cu un morman de excremente, ar fi trebuit să luăm o barcă.

Bartholomew mormăie.

— Poate, dar atunci am fi...

Se oprește, cuvintele dispărând înainte să le poată rosti.

— Nu te uita! îi zice el privind în sus, apoi iar la ea.

Agnes face ochii mari, fără să-și mute privirea de pe fața lui.

— Ce e? șoptește. El e? Îl vezi? E cu cineva?

— Nu, răspunde Bartholomew, aruncând încă o privire la orice ar fi acolo. E... Nu contează. Doar să nu te uiți.

Agnes nu se poate abține. Se întoarce în șa și vede; nori gri atârnați, străpunși de țepi lungi, clătinându-se în vântul ușor, având în vârf niște lucruri care, preț de o clipă, seamănă cu niște pietre sau napi. Mijește ochii la ele. Sunt înnegrite, zgrunțuroase, ciudat de butucănoase. I se pare că scot un vaiet subțire, mut, ca animalele prinse în capcană. Ce ar putea fi? Apoi vede că cea mai apropiată de ea pare să

aibă un șir de dinți. Au guri, își dă ea seama, și nări și găuri goale unde au fost odată ochii.

Scoate un țipăt, se întoarce spre fratele ei, acoperindu-și gura cu mâna.

Bartholomew ridică din umeri.

— Ți-am zis să nu te uiți.

Când ajung în partea cealaltă a râului, Agnes se apleacă spre desagă și scoate afișul pe care i l-a dat Joan.

Acolo, din nou, iată numele fiului ei și literele negre, înșiruite una după alta, care au șocat-o prima oară când le-a văzut.

Întoarce afișul cu spatele la ea, strângându-l bine în mână, și îl flutură în fața primului om care se apropie de calul ei. Acesta — un bărbat cu barbă pieptănată, ascuțită, și cu pelerina atârnându-i pe spate — arată spre o stradă lăturalnică. Luați-o pe acolo, zice el, apoi la stânga, apoi iar la stânga, și o să-l vedeți.

Recunoaște teatrul din descrierea soțului ei: un loc în formă de cerc, din lemn, aflat lângă râu. Se lasă să alunece de pe spinarea calului și Bartholomew îi ia frâiele. Își simte picioarele de parcă și-a pierdut oasele undeva, pe drum. Scena din jur — strada, malul râului, caii, teatrul — pare să tremure și să unduiască, ba clară, ba în ceață. Bartholomew vorbește. El, îi zice, o s-o aștepte aici; nu o să se miște din locul ăsta până când se întoarce ea. Înțelege? Fața lui este foarte aproape de a ei. Pare să aștepte un răspuns oarecare, așa că Agnes încuviințează. Se îndepărtează de el, trece de ușile mari, plătindu-și taxa de un penny.

Când intră, este întâmpinată de imaginea rândurilor peste rânduri de fețe, cu sutele, toate vorbind și strigând.

Se află într-o îngrăditură cu pereți înalți, care se umple de oameni. Vede o scenă dând înspre mulțimea care se adună, iar deasupra lor, un tavan care înfățișează cerul, un cerc compus din nori ce se mișcă rapid, forme de păsări ce țâșnesc dintr-o margine în cealaltă.

Agnes se strecoară printre umeri și corpuri, bărbați și femei, cineva care ține o găină sub braț, o femeie cu un bebeluș la piept, pe jumătate ascuns de un șal, un bărbat care vinde plăcinte pe o tavă. Se întoarce într-o parte, pășește între oameni, până când ajunge cât poate de aproape de scenă.

Din toată părțile, o apasă corpuri, coate și brațe. Tot mai mulți oameni năvălesc pe uși. Unii de la parter fac semne și strigă către alții de mai sus, de la balcoane. Mulțimea crește și se mișcă, mai întâi într-o parte, apoi în cealaltă; Agnes este împinsă în spate, apoi în față, dar se ține bine pe picioare; secretul ei pare să fie că se mișcă odată cu șuvoiul în loc să-i reziste. Este, se gândește ea, ca atunci când stai într-un râu: trebuie să te supui curgerii lui, nu să-i stai în cale. Un grup de la rândul de scaune cel mai înalt face mare caz de coborârea unei frânghii. Strigă, huiduie și râd. Vânzătorul de plăcinte leagă de capătul ei un coș încărcat, iar oamenii de deasupra încep să îl tragă spre ei. Câțiva din mulțime sar să-l înșface, în joacă sau poate de foame; vânzătorul le împarte iute câte o lovitură pe cinste. Oamenii de sus aruncă o monedă pe jos, iar vânzătorul plonjează să o prindă. Unul dintre cei pe care i-a lovit ajunge primul la ea și vânzătorul îl prinde de gât; bărbatul îi trage un pumn în bărbie. Se prăvălesc la pământ, înghițiți de mulțime, printre strigăte și încurajări.

Femeia de lângă Agnes ridică din umeri și îi zâmbește cu dinți strâmbi, înnegriți. Are un băiețel pe umeri. Cu o mână, copilul se ține de părul mamei, iar cu cealaltă, ține ceva ce lui Agnes îi pare a fi o ciozvârtă de miel, rozând la ea cu ochi sticloși, de om sătul. O privește impasibil, ținând osul între dinții lui mici, ascuțiți.

Un zgomot brusc, puternic, o face pe Agnes să tresară. De peste tot sună trompete. Pălăvrăgeala mulțimii ia amploare și se adună în urale aspre. Oamenii ridică brațele; câțiva aplaudă, unii strigă, alții fluieră asurzitor. Din spatele lui Agnes, se aude o voce grosolană, o înjurătură, un strigăt să înceapă mai repede, ce Dumnezeu.

Trompetele își repetă melodia, același refren, iar și iar, cu ultima notă prelungită și susținută. Mulțimea amuțește, iar pe scenă intră doi bărbați.

Agnes clipește uimită. Faptul că a venit să vadă o piesă i-a dispărut cumva din minte. Dar iat-o, în teatrul soțului ei, și iată piesa.

Doi actori stau pe o scenă de lemn și vorbesc unul cu altul, de parcă nu i-ar asculta nimeni, de parcă ar fi complet singuri.

Îi observă, ascultând cu atenție. Sunt agitați, nervoși, privesc în jurul lor, înșfăcându-și săbiile. Cine-i acolo? îi strigă unul dintre ei celuilalt. Arată-te, îi strigă și celălalt. Scena se umple de alți actori, toți agitați, toți cu ochii în patru.

Mulțimea din jurul ei, nu are cum să nu observe, a încremenit. Nimeni nu vorbește. Nimeni nu se mișcă. Toți sunt complet concentrați la acești actori și la ce spun ei. Dusă este mulțimea care se înghiontea, fluiera, se încăiera

și mânca plăcinte, iar în locul ei este acum o congregație tăcută, uluită. Este ca și cum un magician sau un vrăjitor și-a fluturat bagheta deasupra locului și i-a transformat pe toți în stană de piatră.

Acum, că este aici și piesa a început, ciudățenia și detașarea pe care le-a simțit în timpul călătoriei și cât a stat în cămăruța lui se spală de pe ea, ca murdăria. Se simte pregătită, e furioasă. Haide odată, se gândește ea. Arată-mi ce ai făcut.

Actorii de pe scenă își țin discursuri unul altuia. Gesticulează, se mișcă și vorbesc afectat, strângând armele în mâini. Unul zice o replică, apoi altul, după care vine rândul primului. Ea privește, nedumerită. Se așteptase la ceva familiar, ceva despre fiul ei. Despre ce altceva ar putea să fie piesa? Dar aici sunt oameni într-un castel, într-o luptă, certându-se unii cu alții pentru nimicuri.

Doar ea, se pare, este cruțată de vraja vrăjitorului. Magia nu a atins-o. Îi vine să-i întrerupă obraznic sau să-i ia în râs. Soțul ei a scris cuvintele acestea, dialogurile acestea, dar ce legătură au ele cu băiatul lor? Îi vine să strige la oamenii de pe scenă. Tu, ar trebui să zică, și tu: nu sunteți nimic, asta nu e nimic față de ce a fost el. Să nu îndrăzniți să-i rostiți numele.

O cuprinde o mare oboseală. Simte o durere în picioare și șolduri, din cauza multelor ore călare, a nesomnului, a luminii care pare să-i înțepe ochii. Nu are nici puterea, nici dispoziția să suporte apăsarea corpurilor din jurul ei, discursurile acestea lungi, torentele acestea de cuvinte. Nu o să mai stea aici. Va pleca, iar soțul ei nici nu va ști.

Deodată, actorul de pe scenă spune ceva despre o imagine înspăimântătoare și revelația o cuprinde treptat. Ce

caută, despre ce vorbesc, ce așteaptă oamenii aceștia este o fantomă, o apariție. O vor și totuși se tem de ea.

Rămâne neclintită, privindu-le mișcările, ascultându-le cuvintele. Își încrucișează brațele, pentru ca nimeni din jur să nu o poată atinge sau deranja, abătându-i atenția. Trebuie să se concentreze. Nu vrea să rateze niciun sunet.

Când apare fantoma, din public se ridică un icnet comun. Agnes nu tresare. Privește îndelung fantoma. Este echipată în armură completă, cu viziera coifului coborâtă, silueta sa, pe jumătate ascunsă de un giulgiu. Nu ascultă urletele și plânsetele oamenilor îngroziți de pe câmpul de luptă al castelului. O urmărește printre pleoapele îngustate.

Nu scapă din ochi fantoma: statura ei, mișcarea aceea a brațului, mâna înălțată, o anumită îndoire a degetelor, rotirea aceea a umărului. Când actorul își ridică viziera, ea nu simte nici surprindere, nici recunoaștere, ci un fel de confirmare goală. Fața lui este vopsită într-un alb înfiorător, barba lui, sură; este îmbrăcat ca pentru luptă, cu armură și coif, dar ea nu este păcălită nicio clipă. Știe exact cine se află sub costumul acela, sub deghizare.

Se gândește: Ei, iată-te. Ce ai de gând să faci?

De parcă gândurile i-au fost transmise din mintea ei în a lui, prin mulțime — care acum strigă, îi avertizează pe bărbații de pe câmpul de luptă — capul fantomei se întoarce brusc. Coiful este deschis și ochii privesc pe deasupra capetelor din public.

Da, îi zice Agnes, aici sunt. Și acum ce urmează?

Fantoma pleacă. Se pare că nu a găsit ce căuta, orice ar fi fost acel lucru. Dinspre public, se aude un murmur dezamăgit. Oamenii de pe scenă continuă să vorbească

întruna. Agnes se mișcă de pe un picior pe celălalt, se ridică pe vârfuri, întrebându-se când se va întoarce fantoma. Vrea să o aibă sub ochi, vrea să se întoarcă; vrea să-i audă explicațiile.

Își lungește gâtul să vadă peste capul și umerii unui bărbat din față, când calcă din greșeală pe piciorul femeii de lângă ea. Femeia scoate un țipăt mic și se dă într-o parte, copilul de pe umerii ei scăpându-și osul de miel. Agnes își cere iertare, prinzând-o de cot pe femeie ca s-o susțină și aplecându-se să ridice osul, când de pe scenă aude un cuvânt care o face să se ridice, face osul să-i alunece dintre degete.

Hamlet, a zis unul dintre actori.

L-a auzit, la fel de clar și de răsunător ca bătaia unui clopot îndepărtat.

Iată-l din nou: Hamlet.

Agnes își mușcă buza până când simte gustul puternic al propriului sânge. Își încleștează mâinile.

Îl rostesc, oamenii aceștia de acolo de pe scenă, îl trec de la unul la altul, ca pe o piesă într-un joc. Hamlet, Hamlet, Hamlet. Pare să se refere la fantomă, la mort, la silueta dispărută.

Să audă numele acela din gurile unor oameni pe care nu i-a cunoscut niciodată și pe care nici nu îi va cunoaște, și folosit pentru un rege bătrân și mort: Agnes nu poate înțelege asta. De ce să fi făcut așa ceva soțul ei? De ce să se prefacă în fața lumii că nu înseamnă nimic pentru el, doar o înșiruire de litere? Cum a putut să-i fure numele, apoi să-l dezgolească și să-l jupoaie de tot ce întruchipează, aruncând chiar viața pe care a conținut-o odată? Cum a putut să ia pana și să-l scrie pe o pagină, stricând legătura

cu fiul lor? Nu are nicio noimă. Îi frânge inima, îi spintecă măruntaiele, amenință să o separe de ea însăși, de el, de tot ce au avut, de tot ce au fost. Se gândește la capetele acelea nefericite, la dinții lor dezgoliți, la gâturile lor vulnerabile, la expresiile lor împietrite de frică, pe pod, și parcă ar fi unul dintre ele. Simte fiorul râului, legănarea și aplecarea lor fără trup, regretul lor mut și inutil.

Va pleca. Va părăsi locul acesta. Îl va găsi pe Bartholomew, va urca pe calul acela istovit, va călări înapoi la Stratford și îi va scrie o scrisoare soțului ei, zicându-i Nu mai veni acasă, nu te mai întoarce niciodată, rămâi în Londra, am terminat-o cu tine. A văzut tot ce-i de văzut. Este exact așa cum se temea: a luat cel mai sacru și mai blând nume și l-a aruncat într-un amestec de alte cuvinte, în mijlocul unui spectacol pompos.

Crezuse că, dacă va veni aici și va privi toate astea, va putea vedea în inima soțului ei. Că ar putea găsi o cale înapoi spre el. Crezuse că numele de pe afiș ar fi putut să fie un mijloc prin care el încerca să-i comunice ceva. Un semn oarecare, un semnal, o mână întinsă, o chemare. În timp ce călătorea spre Londra, se gândise că poate acum va înțelege distanțarea lui, tăcerea lui, de la moartea fiului lor. Acum are impresia că în inima soțului ei nu este nimic de înțeles. Este plină numai de asta: o scenă de lemn, actori care declamă, discursuri memorate, mulțimi adoratoare, nebuni costumați. Ea a fugit după o fantasmă, o iluzie, în tot timpul ăsta.

Își adună poalele, trăgându-și șalul pe ea, pregătindu-se să-i întoarcă spatele soțului ei și trupei lui de actori, când atenția îi este atrasă de un băiat care intră pe scenă. Un băiat, se gândește ea, înnodându-și și deznodându-și șalul.

Apoi, nu, un bărbat. Apoi, nu, un flăcău — între bărbat și băiat.

Este ca și cum pielea i-ar fi fost lovită tare cu un bici. El are părul blond, îi stă ridicat pe frunte, pasul săltăreț, vioi, o mișcare nerăbdătoare a capului. Agnes își lasă mâna să cadă. Șalul îi alunecă de pe umeri, dar nu se apleacă să-l ridice. Își ațintește privirea asupra băiatului; se uită lung, atât de lung, de parcă n-ar mai putea vreodată să-și ia ochii de la el. Simte cum pieptul i se golește de aer, își simte sângele îngroșându-i-se în vine. Discul cerului de deasupra ei pare deodată să o apese pe cap, pe ei toți, precum capacul unui cazan. Frigul o îngheață; căldura i se pare înăbușitoare; trebuie să plece; va rămâne pentru totdeauna aici, în acest loc.

Când regele i se adresează cu „Hamlet, fiule", cuvintele nu o surprind. Sigur că el este. Sigur că da. Cine altcineva să fie? Și-a căutat fiul peste tot, fără încetare, în acești ultimi patru ani, și iată-l acum.

El este. Nu este el. El este. Nu este el. Gândul se clatină ca un ciocan în mintea ei. Fiul ei, Hamnet sau Hamlet, este mort, îngropat în cimitir. A murit când era copil. Acum din el au mai rămas doar oasele albe, golașe, într-un mormânt. Și totuși acesta este el, ajuns aproape bărbat, așa cum ar fi acum, dacă ar fi trăit, pe scenă, mergând cu mersul fiului ei, vorbind cu vocea fiului ei, rostind cuvinte scrise pentru el de tatăl fiului ei.

Își cuprinde capul cu mâinile. E prea mult: nu e sigură cum să reacționeze, cum să-și explice asta. Este prea mult. O clipă, crede că o să cadă, o să dispară sub marea de capete și corpuri, o să zacă pe pământul bătătorit, o să fie călcată în picioare de o sută de tălpi.

Dar apoi fantoma se întoarce și băiatul Hamlet vorbește cu ea: este îngrozit, este furios, este tulburat, iar Agnes simte o pornire veche, familiară, ca apa care se năpustește într-o albie uscată. Vrea să-l atingă pe băiatul acela; vrea să-l cuprindă în brațe, să-l consoleze și să-l aline — trebuie, dacă este ultimul lucru pe care l-ar face.

Tânărul Hamlet de pe scenă ascultă în timp ce bătrânul Hamlet, fantoma, povestește cum a murit, cu otrava curgându-i prin trup „ca argintul-viu", și cât de asemănător lui Hamnet al ei ascultă. Exact aceeași înclinare și aplecare a capului, gestul de a-și apăsa încheietura unui deget pe gură când aude ceva ce nu înțelege imediat. Cum e cu putință? Nu înțelege, nu înțelege nimic. Cum poate actorul acesta, tânărul acesta, să știe cum să fie Hamnet al ei, când nu l-a văzut sau nu l-a întâlnit niciodată pe băiatul ei?

Răspunsul coboară asupra ei ca o perdea fină de ploaie, în vreme ce se apropie de actori, croindu-și drum prin mulțime: soțul ei a făcut un fel de alchimie. L-a găsit pe băiatul acesta, l-a învățat, i-a arătat cum să vorbească, cum să stea, cum să-și ridice bărbia, așa și așa. A făcut repetiții, l-a instruit și l-a pregătit. A scris cuvinte pe care să le rostească și să le audă. Încearcă să-și închipuie aceste repetiții, cum soțul ei ar fi putut să-l învețe atât de precis, de fidel, și cum trebuie să se fi simțit când băiatul a reușit, când și-a însușit pentru prima dată mersul, întoarcerea aceea sfâșietoare a capului. A fost nevoit soțul ei să spună Ai grijă să ai pieptarul desfăcut, cu șireturile atârnânde, și ghetele să fie zgâriate, iar acum udă-ți părul ca să stea ridicat, așa?

Hamlet, aici, pe scena aceasta, este doi oameni, tânărul viu și tatăl mort. Este și viu, și mort. Soțul ei l-a adus înapoi

la viață în singurul chip în care poate. În timp ce vorbește fantoma, ea înțelege că soțul ei, scriind piesa asta, jucând rolul fantomei, i-a luat locul fiului ei. A luat moartea fiului lui și și-a însușit-o; s-a pus pe el în ghearele morții, reînviindu-l pe băiat în locul lui. „O, groaznic, groaznic, mult prea groaznic!" murmură vocea macabră a soțului ei, amintind agonia morții lui. Agnes vede acum că a făcut ceea ce orice tată și-ar dori să facă, să dea la schimb suferința copilului său pe suferința proprie, să-i ia locul, să se ofere în locul copilului său pentru ca băiatul să poată să trăiască.

Îi va spune toate astea soțului ei, mai târziu, după ce se sfârșește piesa, după ce se lasă tăcerea finală, după ce morții sar să-și ocupe locurile în rândul actorilor de la marginea scenei. După ce soțul ei și băiatul, cu mâinile unite, se înclină iar și iar, cu fețele spre furtuna de aplauze. După ce scena rămâne goală, după ce a fost, pe rând, câmp de luptă, cimitir, castel. După ce el vine la ea, croindu-și cu greu drum prin mulțime, cu urme din pasta aceea pe chip. După ce o ia de mână și i-o lipește de cataramele și pielea armurii lui. După ce stau împreună în cercul deschis al teatrului, până când rămâne la fel de gol precum cerul de deasupra lui.

Deocamdată, ea stă chiar în fața mulțimii, la marginea scenei; îi strânge marginea de lemn cu amândouă mâinile. La distanță de un braț, sau poate două, este Hamlet, Hamlet al ei, așa cum ar fi putut să fie, dacă ar fi trăit, și fantoma, care are mâinile soțului ei, barba soțului ei, care vorbește cu glasul soțului ei.

Întinde o mână, ca pentru a-i recunoaște, ca pentru a simți aerul dintre ei trei, ca pentru a străpunge limita dintre public și actori, dintre viața reală și piesă.

Fantoma își întoarce capul spre ea, în clipa în care se pregătește să iasă de pe scenă. Se uită țintă la ea, întâlnindu-i privirea, când rostește ultimele cuvinte:

— Să nu mă uiți.

Nota autoarei

Aceasta este o operă de ficțiune, inspirată de scurta viață a unui băiat care a murit în Stratford, Warwickshire, în vara anului 1596. Am încercat, unde a fost posibil, să respect puținele fapte istorice cunoscute despre adevăratul Hamnet și familia lui, dar câteva detalii — în special, numele — au fost modificate sau omise.

Majoritatea oamenilor o știu pe mamă cu numele „Anne", dar aceasta a fost numită „Agnes" în testamentul tatălui său, Richard Hathaway, ca urmare am hotărât să o numesc și eu așa. Unii cred că Joan Hathaway a fost mama lui Agnes, în timp ce alții susțin că a fost mama ei vitregă; sunt puține dovezi care să susțină sau să contrazică cele două teorii.

Singura mătușă paternă supraviețuitoare a lui Hamnet nu se numea Eliza, ci Joan (la fel ca sora cea mai mare, care a precedat-o); mi-am luat libertatea de a-i schimba numele, fiindcă numele identice, deși obișnuite în evidențele parohiei din vremea respectivă, pot fi derutante pentru cititorii unui roman.

Unii ghizi de la Shakespeare's Birthplace Trust mi-au spus că Hamnet, Judith și Susanna au crescut în casa bunicilor de pe Henley Street; alții au părut siguri că aceștia ar fi trăit în micuța proprietate alăturată. Oricum ar fi, cele două locuințe ar fi fost foarte apropiate, așa că am ales a doua variantă.

În fine, nu se știe de ce a murit Hamnet Shakespeare: este înregistrată înmormântarea lui, dar nu și cauza morții. Moartea Neagră sau „ciuma", așa cum era cunoscută la sfârșitul secolului al șaisprezecelea, nu este menționată niciodată de Shakespeare în piesele sau poemele sale. Mi-am pus mereu întrebări despre absența aceasta și posibila ei semnificație; romanul de față este doar rodul speculațiilor mele.

Mulțumiri

Mulțumesc, Mary-Anne Harrington.

Mulțumesc, Victoria Hobbs.

Mulțumesc, Jordan Pavlin.

Mulțumesc, Georgina Moore.

Mulțumesc, Hazel Orme, Yeti Lambregts, Amy Perkins, Vicky Abbott și tuturor celor de la Tinder Press.

Mulțumesc angajaților Shakespeare's Birthplace Trust și ghizilor de la Holy Trinity Church, Stratford, care au fost extrem de generoși și de răbdători în fața numeroaselor mele întrebări.

Mulțumesc, Bridget O'Farrell, pentru că mi-ai împrumutat o masă de bucătărie.

Mulțumesc, Charlotte Mendelson și Jules Bradbury, pentru sfaturile despre plante și leacuri.

Următoarele cărți au fost de o valoare inestimabilă în timpul scrierii acestui roman: *The Herball or General Historie of Plantes* de John Gerard, 1597 (editată de Marcus Woodward, © Bodley Head, 1927); *Shakespeare's Restless World* de Neil McGregor (Allen Lane, 2012); *A Shakespeare Botanical* de Margaret Willes (Bodleian Library, 2015); *The Book of Faulconrie or Hauking* de George Turberville (Londra, 1575); *Shakespeare's Wife* de Germaine Greer (Bloomsbury, 2007); *Shakespeare* de Bill Bryson (Harper Press, 2007); *Shakespeare: The Biography* de Peter Ackroyd

(Vintage, 2006); *How To Be a Tudor* de Ruth Goodman (Penguin, 2015); *1599: A Year in the Life of William Shakespeare* de James Shapiro (Faber & Faber, 2005); și website-ul Shakespeare Documented, shakespearedocumented.folger.edu/.

Îi datorez mulțumiri speciale domnului Henderson, fiindcă la cursul său de engleză din 1989 am auzit prima dată despre existența lui Hamnet. Sper că această carte va primi de la domnul Henderson calificativul „Nu prea rea".

Mulțumesc, SS, IZ și JA.

Și mulțumesc, Will Sutcliffe, pentru tot.

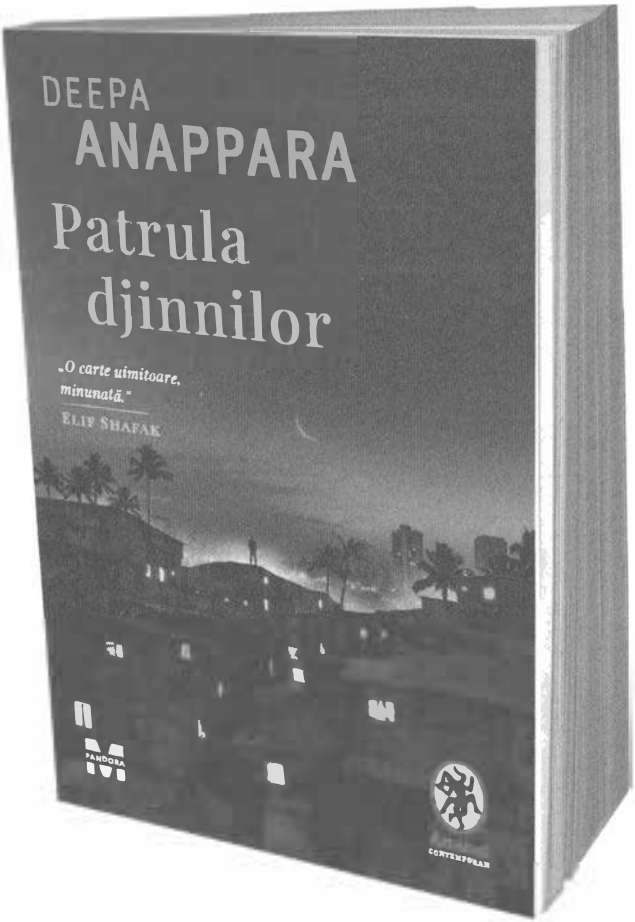
DEEPA
ANAPPARA
Patrula djinnilor
„O carte uimitoare, minunată."
ELIF SHAFAK
PANDORA M
CONTEMPORAN

Patrula djinnilor

Autor: Deepa Anappara
Titlul original: *Djinn Patrol on the Purple Line*
Traducere din limba engleză de Daniela Rogobete

Jay, un băiețel de nouă ani care urmărește toate serialele polițiste pe care le prinde (în special *Police Patrol*), pornește, alături de cei doi prieteni ai lui, Faiz și Pari, în aventura unei anchete iscate de dispariția unui copil pe care-l cunosc. Acțiunea îi poartă prin cele mai periculoase locuri ale metropolei indiene în care trăiesc: bazarul pe timp de noapte și chiar capătul Liniei Purpurii de tren. Însă în jurul lui copiii dispar în continuare, unul după altul, iar trioul de detectivi trebuie să înfrunte părinți îngroziți, polițiști indiferenți și chiar djinni înspăimântători pentru a descoperi adevărul. Ceea ce a început ca o joacă se transformă într-o realitate sinistră.

„Un debut genial!"
Ian Mc Ewan

JOHAN

HUIZINGA

Amurgul Evului Mediu

Ananși
MENTOR

Amurgul Evului Mediu

Autor: Johan Huizinga
Titlul original: *Herfsttij der Middeleeuwen*
Traducere din limba neerlandeză de H.R. Radian

Acest studiu clasic despre arta, viața și gândirea din Franța și Țările de Jos în secolele al XIV-lea și XV-lea este una dintre cele mai pătrunzătoare analize ale perioadei medievale. O capodoperă a genului, cartea demonstrează că dispariția cavalerismului a reflectat spiritul timpului și că eroii și evenimentele epocii nu au constituit un preludiu al Renașterii și nici n-au purtat semințele unei culturi pe cale de a lua ființă, ci au fost semnele epuizării celei vechi. Printre alte subiecte, autorul examinează violența vieții medievale, ideea de cavalerism, convențiile legate de iubire, viața religioasă, viziunea asupra morții, simbolismul ce se afla întrețesut în pânza vieții de zi cu zi și sentimentul trăirii estetice. Vedem Evul Mediu târziu prin intermediul psihologiei și gândirii artiștilor, teologilor, poeților, cronicarilor de curte, al prinților și oamenilor de stat ai vremii, devenind astfel martorii splendorii și simplității medievale.

„Formele de viață și gândire — iată ce am încercat să descriu aici. Sesizarea conținutului esențial, care a sălășluit în acele forme, va deveni oare vreodată obiectul cercetării istorice?"

Johan Huizinga

ANDRÁS
FORGÁCH
Dosarele mamei mele
„O scrisoare de dragoste care ar trebui citită de toată lumea."
THE HERALD
Ananși

Dosarele mamei mele

Autor: András Forgách
Titlul original: *Élő kötet nem marad*
Traducere din limba maghiară de Andrei Dósa

La trei decenii după căderea comunismului, în timp ce investiga trecutul familiei sale, András Forgách a descoperit un fapt îngrozitor. Mama lui, de care-l legase o iubire autentică, fusese informatoare a regimului János Kádár; ea dăduse informații nu doar despre cunoștințe întâmplătoare, ci și despre prieteni, rude și chiar despre propriii copii. În *Dosarele mamei mele*, András Forgách îi dă cuvântul mamei dispărute, lăsând-o să-și asume trecutul, dar și dând viață unei zone a memoriei afective pe care politica și istoria nu au reușit să le umbrească.

„*Dosarele mamei mele* este un basm cvasimitologic, pe care Forgách îl construiește sub forma unui amalgam de ficțiune, poezie și jurnalism, o poveste ce-și are rădăcinile în mâlul Războiului Rece."

Tim Adams, *The Guardian*

La preţul de vânzare al cărţii
se adaugă 2%, reprezentând
contravaloarea timbrului literar.

Anglia, 1580: Ciuma Neagră cutreieră ținuturile, lovindu-i deopotrivă pe cei sănătoși și pe cei bolnavi, pe tineri și pe bătrâni. Sfârșitul lumii este aproape și, cu toate acestea, viața merge înainte. Un tânăr meditator de latină, sărac și chinuit de un tată violent, se îndrăgostește de o femeie extraordinară și excentrică. Agnes e o creatură sălbatică ce străbate pământurile familiei cu un șoim pe mână și e recunoscută pentru talentele ei de vindecătoare. Cunoaște plantele și poțiunile mai bine decât înțelege oamenii. Odată ce se stabilește împreună cu soțul ei la Stratford-upon-Avon, se transformă într-o mamă ultraprotectoare și în forța care ține împreună tânăra familie.

Un portret plin de lumină al căsniciei și o portretizare de neuitat a unui băiat care a fost uitat de toată lumea, dar al cărui nume a dat titlul celei mai celebre piese de teatru din toate vremurile.

„Un roman curajos, frumos, sfâșietor."

TRACY CHEVALIER

Anansi
CONTEMPORAN

Zeul Anansi a privit lumea din jurul său și a văzut că era plictisitoare și tristă, pentru că din ea lipseau poveștile. Tatăl său, Nyame, le închisese într-o cutie, în ceruri, așa că zeul-păianjen s-a angajat să îndeplinească toate muncile la care-l supunea stăpânul zeilor, în schimbul eliberării poveștilor. Folosindu-și istețimea, Anansi a obținut cutia și a dezlănțuit poveștile și înțelepciunea în lume. Anansi. World fiction este acest univers al ficțiunii libere: în el se regăsește literatura întregului mapamond – proză contemporană, proză clasică, memorii și jurnale, eseuri care cercetează misterele unei lumi în plină schimbare și antologii din poezia universală.

PANDORA M
WWW.PANDORAM.RO
ISBN 978-606-978-329-0
9 786069 783290